

ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ 2009/Ι

Περιεχόμενα

- ΣτΕ 1283/2009 [Ακύρωση Π.Ε.Π.Ο. για αλιευτικό καταφύγιο σε παραδοσιακό οικισμό της Φολεγάνδρου]
- ΣτΕ 1164/2009 [Σφράγιση εκθεσιακού χώρου αυτοκινήτων εντός προστατευόμενης περιοχής. Δικαίωμα ακρόασης]
- ΣτΕ 986/2009 [Χαρακτηρισμός έκτασης ως χορτολιβαδικής. Έννομο συμφέρον αιτούντων]
- ΣτΕ 843/2009 (7μ.) [Τροποποίηση ρυμοτομικού σχεδίου σε συμμόρφωση προς ακυρωτική απόφαση]
- ΣτΕ 841/2009 [Αρμοδιότητα του Υπουργού Πολιτισμού η μη έγκριση ανέγερσης βιοτεχνίας πλησίον μνημείου]
- ΣτΕ 831/2009 [Μη νόμιμος καθορισμός ως λατομικής περιοχής χαρακτηρισμένης ως μόνιμο καταφύγιο άγριας ζωής]
- ΣτΕ 828/2009 [Μη έγκριση κολυμβητικής δεξαμενής πλησίον μνημείου]
- ΣτΕ 827/2009 [Παράνομη εξαίρεση από την κατεδάφιση τμήματος οικοδομής]
- ΣτΕ 826/2009 [Κατεδάφιση αυθαιρέτων κατασκευών στον αιγιαλό και την παραλία]
- ΣτΕ 3914/2008 [Καθορισμός ορίων κτηνοτροφικής ζώνης]
- ΣτΕ 3961/2008 [Νόμιμη η έγκριση καταλληλότητας για ανέγερση ξενοδοχείου χωρίς να προηγηθεί Ε.Π.Ο.]
- ΣτΕ 455/2009 [Παράνομη άδεια αποκατάστασης Χ.Α.Δ.Α.]
- ΣτΕ 293/2009 [Παράνομες Ε.Π.Ο. και έγκριση επέμβασης σε δημόσια δασική έκταση για λατομείο μαρμάρων]. Σχόλιο Γιώργου Μπάλια, δικηγόρου.
- ΣτΕ 289/2009 [Τροποποίηση σχεδίου για την άρση ρυμοτομικής απαλλοτρίωσης με προεδρικό διάταγμα].

- ΣτΕ 297/2009 [Παράνομη ανανέωση Ε.Π.Ο. χωρίς νέα Μ.Π.Ε.]. Σχόλιο Μαρίας Φλώρου, δικηγόρου.

ΣτΕ 1283/2009

[Ακύρωση Π.Ε.Π.Ο. για αλιευτικό καταφύγιο

σε παραδοσιακό οικισμό της Φολεγάνδρου]

Πρόεδρος: *Κ. Μενουδάκος*

Εισηγητής: *Αντ. Ντέμσιας*

Δικηγόροι: *Β. Παπαδημητρίου, Διον. και Δημ. Πελέκης, Κ. Βαρδακαστάνης,*

Ι. Μαλταμπές

Από τις διατάξεις της νομοθεσίας για την περιβαλλοντική αδειοδότηση έργων και δραστηριοτήτων συνάγεται ότι για την πραγματοποίηση νέου έργου, που κατατάσσεται στην ομάδα II της πρώτης κατηγορίας έργων του άρθρου 3 του ν. 1650/1986 ή για την επέκταση ή τροποποίηση υφιστάμενου τέτοιου έργου απαιτείται, καταρχήν, να τηρηθεί προηγουμένως η διαδικασία έγκρισης περιβαλλοντικών όρων, η οποία ολοκληρώνεται με την έκδοση της απόφασης που εγκρίνει τους περιβαλλοντικούς όρους του έργου.

Κατ' εξαίρεση από τον κανόνα αυτό, σε περίπτωση επέκτασης (ή εκσυγχρονισμού) υφιστάμενου έργου, δεν απαιτείται πριν από την πραγματοποίηση της επέκτασης να τηρηθεί η διαδικασία έγκρισης περιβαλλοντικών όρων, αν η Διοίκηση, πριν από την έναρξη των εργασιών, βεβαιώσει με έκδοση εκτελεστής διοικητικής πράξης ότι από την επέκταση του υφιστάμενου έργου δεν επέρχονται ουσιαστικές διαφοροποιήσεις σε σχέση με τις επιπτώσεις που έχει το έργο αυτό στο περιβάλλον.

Η πράξη αυτή, η οποία έχει ως συνέπεια την εφαρμογή και στην σχεδιαζόμενη επέκταση του έργου των περιβαλλοντικών όρων που έχουν αρχικώς εγκριθεί και της οποίας, επομένως, η έκδοση προϋποθέτει την διαπίστωση της επάρκειας των όρων αυτών για την αντιμετώπιση των περιβαλλοντικών συνεπειών και της επέκτασης, πρέπει να εκδίδεται από τα ίδια όργανα που είναι αρμόδια για την έγκριση των περιβαλλοντικών όρων του έργου αυτού, χωρίς όμως να απαιτείται και η τήρηση της διαδικασίας που προηγείται της απόφασης έγκρισης των περιβαλλοντικών όρων.

Η πράξη αυτή, ενόψει της σπουδαιότητας και των συνεπειών της, πρέπει να είναι πλήρως και εμπεριστατωμένως αιτιολογημένη και να στηρίζει την κρίση της σε συγκεκριμένα κριτήρια που ανάγονται α) στα χαρακτηριστικά του έργου της επέκτασης, β) στα χαρακτηριστικά των περιοχών όπου επεκτείνεται το υφιστάμενο έργο, όπως είναι ιδίως οι χρήσεις γης και η περιβαλλοντική ευαισθησία των περιοχών αυτών λόγω ύπαρξης υγροτόπων, βιοτόπων, παράκτιων και δασικών περιοχών, προστατευόμενων φυσικών περιοχών, πυκνοκατοικημένων περιοχών καθώς και τοπίων ιστορικής, πολιτιστικής και αρχαιολογικής σημασίας, και γ) στα χαρακτηριστικά των ενδεχόμενων επιπτώσεων από την επέκταση του υφιστάμενου έργου, όπως είναι ιδίως η έκταση, το μέγεθος, η πιθανότητα, η πολυπλοκότητα, η διάρκεια, η συχνότητα και η αναστρεψιμότητα των επιπτώσεων.

Βασικές σκέψεις

6. Επειδή, η τελευταία από τις προσβαλλόμενες πράξεις, με την οποία εγκρίθηκε το αποτέλεσμα σχετικής δημοπρασίας και αποφασίστηκε η ανάθεση της εκτελέσεως του έργου στην προαναφερόμενη εταιρεία, δεν ανήκει στην αρμοδιότητα του παρόντος σχηματισμού, αφού δεν εντάσσεται σε καμία από τις κατηγορίες των υποθέσεων που μνημονεύονται στο άρθρο 5 παρ. 1 του π.δ/τος 361/2001 (Α' 244), αλλ' υπάγεται, κατά το άρθρο 4 παρ. 1 του αυτού π.δ/τος, στην αρμοδιότητα του Δ' Τμήματος του Δικαστηρίου. Δεδομένου, όμως ότι οι λοιπές, χρονικώς προγενέστερες, προσβαλλόμενες πράξεις ανήκουν στην αρμοδιότητα του παρόντος Τμήματος, κατ' άρθρο 5 παρ. 1 περ. α' του ως άνω π.δ/τος, η υπόθεση νομίμως εισάγεται προς

εκδίκαση στο σύνολο της, κατ' άρθρο 14 παρ. 7 του π.δ/τος 18/1989, όπως αντικαταστάθηκε με το άρθρο 7 του ν. 2944/2001 (Α' 222), στον σχηματισμό αυτόν.

7. Επειδή, όπως υποστηρίζουν τόσο η παρεμβαίνουσα Κοινότητα Φ., όσο και η Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Κ., εφόσον η προσβαλλόμενη πράξη εγκρίσεως περιβαλλοντικών όρων χρονολογείται ήδη από το έτος 1998, σε κάθε δε περίπτωση, ενόψει της έναρξης εκτελέσεως εργασιών του επίμαχου έργου ήδη από τον Οκτώβριο του 2006, προκύπτει γνώση της πράξης αυτής από τους αιτούντες σε χρόνο, βάσει του οποίου η αίτηση ακυρώσεως, ασκηθείσα στις 27.03.2007, είναι προδήλως εκπρόθεσμη. Δεδομένου, όμως, ότι αφενός δεν προκύπτει από τα στοιχεία του φακέλου αν και σε ποιο χρόνο είχε αρχίσει να εκτελείται το έργο και αφετέρου ότι ναι μεν η ανωτέρω πράξη είχε εκδοθεί το έτος 1998, αλλ' η εκτέλεση της είχε εγκαταλειφθεί έως το έτος 2005 οπότε και εκδόθηκε η υπ' αριθμ. 146299/27.07.2005 απόφαση της Ειδικής Υπηρεσίας Περιβάλλοντος του Υ.Πε.Χω.Δ.Ε. (υπό στοιχ. ε' προσβαλλόμενη πράξη), δεν είναι δυνατόν να συναχθεί τεκμήριο πλήρους γνώσης από τους αιτούντες της υπό στοιχείο ε' πράξης της Ειδικής Υπηρεσίας Περιβάλλοντος Υ.Πε.Χω ΔΕ., με την οποία έγινε δεκτό ότι δεν απαιτείται η τήρηση της διαδικασίας περιβαλλοντικής αδειοδοτήσεως για ορισμένες μεταβολές της ανωτέρω μελέτης του έργου, καθώς και της τελευταίας, υπό στοιχείο στ', προσβαλλομένης πράξης σε χρόνο καθιστώντα ως προς τις πράξεις αυτές την αίτηση εκπρόθεσμη.

8. Επειδή, στο άρθρο 3 του ν. 1650/1986 "Για την προστασία του περιβάλλοντος" (Α160), όπως αντικαταστάθηκε με το άρθρο 1 του ν. 3010/2002 (Α' 91) ορίζονται τα εξής : "1. Με απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων, που εκδίδεται μέσα σε προθεσμία έξι μηνών από τη δημοσίευση του νόμου αυτού, τα δημόσια ή ιδιωτικά έργα και δραστηριότητες κατατάσσονται σε τρεις κατηγορίες, και κάθε κατηγορία μπορεί να κατατάσσεται σε υποκατηγορίες, καθώς και σε ομάδες κοινές για όλες τις κατηγορίες, ανάλογα με τις επιπτώσεις τους στο περιβάλλον. Κριτήρια για την κατάταξη αυτή είναι: α) το είδος και το μέγεθος του έργου ή της δραστηριότητας, β) το είδος και η ποσότητα των ρύπων που εκπέμπονται, καθώς και κάθε άλλη επίδραση στο περιβάλλον, γ) η δυνατότητα να προληφθεί η παραγωγή ρύπων από την εφαρμοζόμενη παραγωγική διαδικασία και δ) ο κίνδυνος σοβαρού ατυχήματος και η ανάγκη επιβολής περιορισμών για την προστασία

του περιβάλλοντος..... 2. Η πρώτη (Α) κατηγορία περιλαμβάνει τα έργα και τις δραστηριότητες που λόγω της φύσης, του μεγέθους ή της έκτασης τους είναι πιθανό να προκαλέσουν σοβαρές επιπτώσεις στο περιβάλλον. Στα έργα και στις δραστηριότητες της κατηγορίας αυτής επιβάλλονται κατά περίπτωση, με την έγκριση περιβαλλοντικών όρων που προβλέπεται στο επόμενο άρθρο, εκτός από τους γενικούς όρους και τις προδιαγραφές, ειδικοί όροι και περιορισμοί για την προστασία του περιβάλλοντος. Η δεύτερη (Β) κατηγορία περιλαμβάνει έργα και δραστηριότητες τα οποία, χωρίς να προκαλούν σοβαρές επιπτώσεις, πρέπει να υποβάλλονται για την προστασία του περιβάλλοντος σε γενικές προδιαγραφές, όρους και περιορισμούς που προβλέπονται από κανονιστικές διατάξεις. Η τρίτη (Γ) κατηγορία περιλαμβάνει έργα και δραστηριότητες που προκαλούν μικρές επιπτώσεις στο περιβάλλον. 3. Προκειμένου να προστατευθεί ιδιαίτερα το περιβάλλον, η κατάταξη των έργων και δραστηριοτήτων μπορεί να διαφοροποιείται κατά περιοχή ή ανάλογα με τον φυσικό αποδέκτη των ρύπων και οχλήσεων, αφού ληφθούν υπόψη και τα εγκεκριμένα χωροταξικά ή ρυθμιστικά σχέδια, τα προγράμματα και τα γενικά πολεοδομικά σχέδια ή οι θεσμοθετημένες ζώνες χρήσεων γης ή άλλες κανονιστικές διατάξεις που αφορούν στην προστασία του περιβάλλοντος. 4. Με απόφαση των Υπουργών Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων και Ανάπτυξης μπορεί να καθορίζεται αντιστοιχία της κατάταξης σε κατηγορίες και υποκατηγορίες των βιομηχανικών και βιοτεχνικών έργων και δραστηριοτήτων με τη διάκριση που αναφέρεται στις πολεοδομικές διατάξεις σε έργα ή δραστηριότητες υψηλής, μέσης και χαμηλής όχλησης. Με την ίδια απόφαση μπορεί να εξειδικεύεται, για την εφαρμογή της πολεοδομικής νομοθεσίας, η κατάταξη των παραπάνω δραστηριοτήτων και έργων σε υψηλής, μέσης και χαμηλής όχλησης." Στο άρθρο 4 παρ. 1 και 2, του ίδιου νόμου, όπως αντικαταστάθηκε με το άρθρο 2 του ν. 3010/2002, ορίζεται ότι: " 1α. Για την πραγματοποίηση νέων έργων ή δραστηριοτήτων ή τη μετεγκατάσταση υφισταμένων, τα οποία έχουν καταταγεί στις κατηγορίες που προβλέπονται στο προηγούμενο άρθρο, απαιτείται η έγκριση όρων για την προστασία του περιβάλλοντος. Έγκριση όρων για την προστασία του περιβάλλοντος απαιτείται επίσης για την επέκταση, την τροποποίηση ή και τον εκσυγχρονισμό υφιστάμενων έργων ή δραστηριοτήτων, που έχουν καταταγεί στις παραπάνω κατηγορίες, εφόσον επέρχονται ουσιαστικές διαφοροποιήσεις σε σχέση με τις επιπτώσεις τους στο περιβάλλον, β. Με την απόφαση έγκρισης περιβαλλοντικών όρων η Διοίκηση επιβάλλει προϋποθέσεις, όρους, περιορισμούς και διαφοροποιήσεις για την πραγματοποίηση του έργου ή της δραστηριότητας, ιδίως ως προς τη θέση, το

μέγεθος, το είδος, την εφαρμοζόμενη τεχνολογία και τα γενικά τεχνικά χαρακτηριστικά, γ. Η απόφαση έγκρισης περιβαλλοντικών όρων αποτελεί προϋπόθεση για την έκδοση των διοικητικών πράξεων που απαιτούνται κατά περίπτωση, συμφωνά με τις κείμενες διατάξεις για την πραγματοποίηση του έργου ή της δραστηριότητας..... 2..... Η έγκριση περιβαλλοντικών όρων γίνεται με κοινή απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων και του συναρμόδιου Υπουργού...». Περαιτέρω, στα άρθρα 5 και 6 της Κοινής Απόφασης των Υπουργών Οικονομίας και Οικονομικών και Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων 15393/2002 «Κατάταξη δημόσιων και ιδιωτικών έργων και δραστηριοτήτων σε κατηγορίες σύμφωνα με το άρθρο 3 του ν 1650/86, όπως αντικαταστάθηκε με το άρθρο 1 του ν 3010/2002» (Β 1022/5-8-02) ορίζονται τα εξής: «Άρθρο 5. Προσαρτώνται και αποτελούν αναπόσπαστο μέρος της παρούσας απόφασης τα Παραρτήματα Ι και ΙΙ που ακολουθούν. Ειδικότερα: 1. Ως προς το Παράρτημα Ι: Καθένας από τους δέκα (10) Πίνακες του Παραρτήματος Ι αναφέρεται σε μία ομάδα έργων και δραστηριοτήτων σύμφωνα με το άρθρο 3 και περιλαμβάνει τα έργα και τις δραστηριότητες που εντάσσονται στην ομάδα αυτή καθώς και την αντίστοιχη κατάταξη τους σε κατηγορία και υποκατηγορία σύμφωνα με το άρθρο 4..... Άρθρο 6 1. Με την επιφύλαξη του άρθρου 6 του Ν. 3010/2002 από την έναρξη ισχύος της παρούσας απόφασης καταργούνται οι διατάξεις των άρθρων 4 και 5 ...της υπ'αριθ.69269/5387/1990 "Κατάταξη έργων και δραστηριοτήτων σε κατηγορίες κ.λπ." (Β'678) καθώς και κάθε άλλη διάταξη που αντίκειται στις διατάξεις της παρούσας απόφασης ή ανάγεται σε θέματα που ρυθμίζονται από αυτήν. ...». Εξάλλου, στο άνω Παράρτημα Ι Πίνακας 3 Ομάδα 3η περιλαμβάνονται τα «ΛΙΜΕΝΙΚΑ ΕΡΓΑ», μεταξύ των οποίων τα «Αλιευτικά καταφύγια. Τέλος, με το άρθρο 4 της προϊσχύουσας Κοινής Υπουργικής Απόφασης 69269/5387/24.10.1990 (ΦΕΚ 678 Β) η "κατασκευή δρόμων λιμανιών (στα οποία συμπεριλαμβάνονται αλιευτικά λιμάνια)" είχε καταταγεί στα έργα της Α' κατηγορίας (Ομάδα ΙΙ).

9. Επειδή, από τις παραπάνω διατάξεις των άρθρων 3 και 4 του ν. 1650/1986, όπως αντικαταστάθηκαν από τα άρθρα 1 και 2 του ν. 3010/2002, και της Κ.Υ.Α. 15393/2002, συνάγεται ότι για την πραγματοποίηση νέου έργου, που κατατάσσεται στην ομάδα ΙΙ της πρώτης κατηγορίας έργων του άρθρου 3 του ν. 1650/1986 ή για την επέκταση ή τροποποίηση υφιστάμενου τέτοιου έργου απαιτείται, καταρχήν, να τηρηθεί προηγουμένως η διαδικασία έγκρισης περιβαλλοντικών όρων, η οποία ολοκληρώνεται με την έκδοση της απόφασης που εγκρίνει τους περιβαλλοντικούς

όρους του έργου. Κατ' εξαίρεση από τον κανόνα αυτό, σε περίπτωση επέκτασης (ή εκσυγχρονισμού) υφιστάμενου έργου, δεν απαιτείται πριν από την πραγματοποίηση της επέκτασης να τηρηθεί η διαδικασία έγκρισης περιβαλλοντικών όρων, αν η Διοίκηση, πριν από την έναρξη των εργασιών, βεβαιώσει με έκδοση εκτελεστής διοικητικής πράξης ότι από την επέκταση του υφιστάμενου έργου δεν επέρχονται ουσιαστικές διαφοροποιήσεις σε σχέση με τις επιπτώσεις που έχει το έργο αυτό στο περιβάλλον. Η πράξη αυτή, η οποία έχει ως συνέπεια την εφαρμογή και στην σχεδιαζόμενη επέκταση του έργου των περιβαλλοντικών όρων που έχουν αρχικώς εγκριθεί και της οποίας, επομένως, η έκδοση προϋποθέτει την διαπίστωση της επάρκειας των όρων αυτών για την αντιμετώπιση των περιβαλλοντικών συνεπειών και της επέκτασης, πρέπει να εκδίδεται από τα ίδια όργανα που είναι αρμόδια για την έγκριση των περιβαλλοντικών όρων του έργου αυτού, χωρίς όμως να απαιτείται και η τήρηση της διαδικασίας που προηγείται της απόφασης έγκρισης των περιβαλλοντικών όρων. Εξάλλου η πράξη αυτή, ενόψει της σπουδαιότητας και των συνεπειών της, πρέπει να είναι πλήρως και εμπεριστατωμένως αιτιολογημένη και να στηρίζει την κρίση της σε συγκεκριμένα κριτήρια που ανάγονται α) στα χαρακτηριστικά του έργου της επέκτασης, β) στα χαρακτηριστικά των περιοχών όπου επεκτείνεται το υφιστάμενο έργο, όπως είναι ιδίως οι χρήσεις γης και η περιβαλλοντική ευαισθησία των περιοχών αυτών λόγω ύπαρξης υγροτόπων, βιοτόπων, παράκτιων και δασικών περιοχών, προστατευόμενων φυσικών περιοχών, πυκνοκατοικημένων περιοχών καθώς και τοπίων ιστορικής, πολιτιστικής και αρχαιολογικής σημασίας, και γ) στα χαρακτηριστικά των ενδεχόμενων επιπτώσεων από την επέκταση του υφιστάμενου έργου, όπως είναι ιδίως η έκταση, το μέγεθος, η πιθανότητα, η πολυπλοκότητα, η διάρκεια, η συχνότητα και η αναστρεψιμότητα των επιπτώσεων (πρβλ. ΣτΕ 3615/2002 Ολομ.).

10. Επειδή, όπως προκύπτει από το φάκελο της υπόθεσης, στον όρμο Κ. της νήσου Φ. Κ. υφίσταται ήδη από ετών αλιευτικό καταφύγιο. Το μήνα Φεβρουάριο του έτους 1997 εκπονήθηκε Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων για την εκτέλεση εργασιών δημιουργίας «αλιευτικού καταφυγίου», στις οποίες περιλαμβάνεται η κατασκευή, πέραν του υφιστάμενου προσήνεμου μώλου, ενός υπήνεμου μώλου μήκους 137 μ. και πλάτους 5μ., με πρόβλεψη εκτελέσεως και άλλων συμπληρωματικών εργασιών, όπως επέκτασης του παραλιακού κρηπιδώματος κατά 2μ., κατασκευής κρηπιδωμάτων, ράμπας, ανωδομών και του απαιτούμενου εξοπλισμού. Στη συνέχεια, και αφού με την υπ' αριθμ 2716/16.5.1997 πράξη της Διεύθυνσης Χωροταξίας του

Υ.Πε.Χω ΔΕ έγινε δεκτό ότι για το παραπάνω έργο δεν υπήρχε ανάγκη προεγκρίσεως χωροθετήσεως, εκδόθηκε η προσβαλλόμενη υπ' αριθμ. 109818/8.7.1998 κοινή υπουργική απόφαση, με την οποία εγκρίθηκαν οι οικείοι περιβαλλοντικοί όροι. Από τα στοιχεία του φακέλου της υπόθεσης δεν προκύπτει ότι η μελετηθείσα επέκταση του υφισταμένου αλιευτικού καταφυγίου έχει υλοποιηθεί. Ακολούθησε η από μηνός Μαρτίου 2005 νεότερη μελέτη, στην οποία περιέχεται πρόταση για επέκταση του προσήνεμου μώλου κατά 68,85 μ. με πλάτος 5,70 μ., κατασκευή υπήνεμου μώλου μήκους 71,40 μ. και πλάτους 4μ. και επέκτασης παραλιακού κρηπιδώματος μήκους 118,40 μ. και πλάτους περίπου 10 μ. Βάσει της ανωτέρω οριστικής μελέτης του έργου, με την συμπροσβαλλόμενη υπ" αριθμ. 146299/27.7.2005 απόφαση της Ειδικής Υπηρεσίας Περιβάλλοντος του Υ.Πε.Χω.Δ.Ε. έγινε δεκτό ότι με την προταθείσα τροποποίηση του έργου δεν επέρχονται ουσιαστικές διαφοροποιήσεις ως προς το περιβάλλον και, συνεπώς, δεν απαιτείτο η τήρηση εκ νέου της διαδικασίας περιβαλλοντικής αδειοδότησης. Στη συνέχεια, διενεργήθηκε δημόσιος διαγωνισμός για την επιλογή αναδόχου για την κατασκευή του έργου και στις 11.7.2006 υπογράφηκε η σύμβαση κατασκευής μεταξύ της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης Κ. και της μειοδότης εταιρίας «Τ. Κ. Α.Ε.».

11. Επειδή, με η προσβαλλόμενη απόφαση της Ειδικής Υπηρεσίας Περιβάλλοντος του Υ.Πε.Χω.Δ.Ε. έγινε δεκτό ότι δεν απαιτείται η τήρηση της διαδικασίας περιβαλλοντικής αδειοδότησεως για τις μεταβολές που προβλέπονται στην από Μαρτίου 2005 νεότερη μελέτη του επίμαχου έργου διότι κρίθηκε ότι «δεν επέρχονται ουσιαστικές διαφοροποιήσεις ως προς τις επιπτώσεις στο περιβάλλον», χωρίς, όμως, να θεμελιώνεται η κρίση αυτή σε στοιχεία αναφερόμενα στην έκταση και στα γενικότερα χαρακτηριστικά της επέκτασης και σε ενδεχόμενες επιπτώσεις της στο περιβάλλον και ιδίως στην παράκτια ζώνη και στον παραδοσιακό οικισμό του Κ. που έχει κηρυχθεί παραδοσιακός με το π.δ. της 17.6.1988 (Δ' 504). Με τα δεδομένα αυτά, και σύμφωνα με όσα εκτίθενται στη σκέψη 9, η ανωτέρω προσβαλλόμενη απόφαση της Ειδικής Υπηρεσίας Περιβάλλοντος του Υ.Πε.Χω.Δ.Ε. παρίσταται ως μη επαρκώς αιτιολογημένη, αφού, μάλιστα, με τη νέα μελέτη προτείνονται μεταβολές σε βασικά στοιχεία του έργου και, συγκεκριμένα, μειώνεται μεν το μήκος του υπήνεμου μώλου, επεκτείνεται όμως ο προσήνεμος μώλος κατά 68,85 μ. με πλάτος 5,70 μ., επιπροσθέτως δε προβλέπεται επέκταση του παραλιακού κρηπιδώματος μήκους 118,40 μ. και πλάτους 10 περίπου μ. Κατόπιν τούτων, η προσβαλλόμενη απόφαση της Ειδικής Υπηρεσίας Περιβάλλοντος του Υ.Πε.Χω.Δ.Ε. καθίσταται ακυρωτέα.

12. Επειδή, το περιεχόμενο της πρώτης προσβαλλόμενης απόφασης, με την οποία εγκρίθηκαν οι περιβαλλοντικοί όροι του έργου με βάση την αρχική, έτους 1997, μελέτη, απορροφήθηκε από την ακυρωτέα, κατά τα αναφερόμενα στην προηγούμενη σκέψη, πράξη της Ειδικής Υπηρεσίας Περιβάλλοντος του Υ.Πε.Χω.Δ.Ε., η οποία συνιστά κατ' ουσίαν την κατά την περιβαλλοντική νομοθεσία πράξη αδειοδότησης του ουσιαδώς διαφοροποιημένου έργου, το οποίο προβλέπεται στη νέα μελέτη, και για το οποίο επιβάλλεται, δυνάμει της πράξης αυτής, η τήρηση των περιβαλλοντικών όρων, οι οποίοι είχαν εγκριθεί με την αρχική απόφαση και, με την εν λόγω ακυρωτέα πράξη, κρίθηκαν επαρκείς για το έργο και μετά την ανωτέρω διαφοροποίηση του. Κατά συνέπεια, και δεδομένου ότι η ισχύς της αρχικής αυτής απόφασης ως αυτοτελούς διοικητικής πράξης δεν αναβιώνει με την ακύρωση, κατά τα ανωτέρω, της πράξης της Ειδικής Υπηρεσίας Περιβάλλοντος του Υ.Πε.Χω.Δ.Ε., η εκδίκαση της αίτησης ακυρώσεως κατά το μέρος που στρέφεται ευθέως κατά της πρώτης προσβαλλόμενης πράξης καθίσταται αλυσιτελής.

13. Επειδή, ενόψει όσων εκτίθενται ανωτέρω, ακυρωτέα καθίσταται και η υπό στοιχ. στ' προσβαλλόμενη πράξη αφού η έκδοση της προϋποθέτει την έγκριση περιβαλλοντικών όρων για το συγκεκριμένο έργο και, συνεπώς, έχασε το έρεισμα της μετά την ακύρωση της προαναφερόμενης πράξης της Ειδικής Υπηρεσίας Περιβάλλοντος του Υ.Πε.Χω.Δ.Ε.

14. Επειδή, σύμφωνα με τα παραπάνω, πρέπει να γίνει εν μέρει δεκτή η κρινόμενη αίτηση, κατά τα στο διατακτικό ειδικότερα οριζόμενα.

ΣτΕ 1164/2009

[Σφράγιση εκθεσιακού χώρου αυτοκινήτων

εντός προστατευόμενης περιοχής. Δικαίωμα ακρόασης]

Πρόεδρος: *Αγγ. Θεοφιλοπούλου***Εισηγητής:** *Χρ. Παπανικολάου***Δικηγόροι:**

Η διοικητική κύρωση της προσωρινής σφράγισης συγκεκριμένης χρήσης που επιβάλλεται σύμφωνα με τη διάταξη άρθρου 22 παρ. 5 του ν. 1650/1986 καταλείπει διοικητικής φύσεως συνέπειες και μετά τη λήξη της χρονικής ισχύος της, εφόσον συνιστά προϋπόθεση για τη μελλοντική επιβολή της οριστικής σφράγισης. Εταιρεία, η οποία στρέφεται κατά διοικητικών πράξεων, με τις οποίες επιβλήθηκε σε ακίνητό της προσωρινή σφράγιση ενός έτους διαθέτει και μετά τη λήξη του ιδιαίτερο έννομο συμφέρον που δικαιολογεί τη συνέχιση της δίκης.

Η διάρκεια της προσωρινής σφράγισης καθορίζεται εντός των πλαισίων που διαγράφει η πιο πάνω διάταξη βάσει αντικειμενικών και μόνον δεδομένων. Τα τελευταία συναρτώνται προς το είδος και την ένταση της παράνομης χρήσης, την έκταση και τη σημασία της υποβάθμισης του συγκεκριμένου οικιστικού ή φυσικού περιβάλλοντος που προκαλείται από την παράνομη χρήση, χωρίς να λαμβάνονται υπόψη η υποκειμενική συμπεριφορά ή άλλου είδους υποκειμενικές καταστάσεις του κυρίου ή του χρήστη του ακινήτου. Επομένως, ο λόγος ακυρώσεως για έλλειψη ακρόασης θα έπρεπε να απορριφθεί ως αβάσιμος (Παραπομπή στην Επταμελή).

Βασικές σκέψεις

3. Επειδή, οι προσβαλλόμενες αποφάσεις ερείδονται επί των διατάξεων της υπ' αριθ. 44242/2361/17.4.1989 κοινής απόφασης των Υπουργών Δημοσίας Τάξεως και ΠΕ.ΧΩ.ΔΕ. «Σφράγιση ακινήτων σε περίπτωση μεταβολής της χρήσεως» (Β' 380), που

εκδόθηκε κατ' εξουσιοδότηση του άρθρου 22 παρ. 8 του ν. 1650/1986 «Για την προστασία του περιβάλλοντος» και αποβλέπει στην παρεμπόδιση χρήσεων γης απαγορευομένων από το νόμο. Συνεπώς, η υπό κρίση αίτηση υπάγεται στην αρμοδιότητα του Συμβουλίου της Επικρατείας και, ειδικότερα, του Ε' Τμήματος, δυνάμει του άρθρου 5 παρ. 1 περ. α' και ε' του π.δ/τος 361/2001, Α' 244 (Σ.τ.Ε. 2079/2004, 3116/2005, 2655/2007).

4. Επειδή, η από 8.6.2007 έκθεση αυτοψίας στερείται εκτελεστότητας, διότι ενσωματώθηκε στην από 27.9.2007 απόφαση της Επιτροπής της παρ. 4 του άρθρου 4 του π.δ. 267/1998 και, ως εκ τούτου, προσβάλλεται απαραδέκτως (ΣτΕ 2079/2004, 3116/2005).

5. Επειδή, με το άρθρο 22 του ν. 1650/1986 (Α' 160) ορίζεται ότι: «Με απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων, που εκδίδεται ύστερα από αιτιολογημένη έκθεση της αρμόδιας κεντρικής υπηρεσίας του Υπουργείου, μπορεί να ορίζονται, λόγω του ιδιαίτερου χαρακτήρα τους, περιοχές της Χώρας, οικισμοί ή τμήματα οικισμών στα οποία, σε περίπτωση χρήσεων των ακινήτων διαφορετικών από εκείνες που προβλέπονται από τις ισχύουσες στην περιοχή πολεοδομικές διατάξεις, επιβάλλεται η σφράγιση τους μέχρι ένα χρόνο και σε περίπτωση υποτροπής οριστικά πέραν από την επιβολή άλλων κυρώσεων που προβλέπουν οι εκάστοτε ισχύουσες πολεοδομικές διατάξεις. Στις πιο πάνω περιοχές για κάθε χρήση ή αλλαγή χρήσεως ακινήτου απαιτείται η βεβαίωση της οικείας πολεοδομικής υπηρεσίας ότι η συγκεκριμένη χρήση είναι σύμφωνη με τις προβλεπόμενες από τις ισχύουσες για την περιοχή χρήσεις. Η βεβαίωση αυτή είναι πέραν από τα τυχόν απαιτούμενα από άλλες διατάξεις σχετικά δικαιολογητικά» (παρ. 5), «Η σφράγιση επιβάλλεται με απόφαση της αρμόδιας πολεοδομικής υπηρεσίας και εκτελείται με μέριμνα της οικείας αστυνομικής αρχής» (παρ. 6), «Με απόφαση των Υπουργών Δημόσιας Τάξης και Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων, καθορίζονται ο τρόπος και η διαδικασία διαπίστωσης της παράβασης, ο τρόπος και η διαδικασία σφράγισης του κτίσματος, η τυχόν υποβολή ενστάσεων κατά της απόφασης σφράγισης, η εκδίκαση τους, τα όργανα κρίσεως και κάθε σχετική λεπτομέρεια» (παρ. 8). Εξάλλου, με το άρθρο 2 της κοινής απόφαση των Υπουργών Δημόσιας Τάξης και Π.Ε.ΧΩ.Δ.Ε. 44242/2361/17.4-25.5.1989 (Β' 380), που εκδόθηκε κατ' επίκληση της ανωτέρω παρ. 8 του άρθρου 22 του ν. 1650/1986 ορίζεται ότι: «1. Η διαπίστωση της παράβασης γίνεται ύστερα από αυτοψία δύο (2) υπαλλήλων της

κατά τόπον αρμοδίας πολεοδομικής υπηρεσίας που συντάσσουν σχετική έκθεση. Η έκθεση αφορά το ακίνητο και τη συγκεκριμένη χρήση και όχι τον κύριο ή το χρήστη, τα ονόματα των οποίων ενδεικτικά αναφέρονται. Στην έκθεση αναφέρονται τα ονοματεπώνυμα των υπαλλήλων που ενήργησαν την αυτοψία, η ημερομηνία, η θέση και η χρήση του ακινήτου και οι συγκεκριμένες διατάξεις στις οποίες αντίκειται, η χρήση. 2. Με την έκθεση, η οποία υπέχει θέση και αποφάσεως σύμφωνα με την παράγραφο 6 του άρθρου 22 του ν. 1650/1986, επιβάλλεται η διακοπή λειτουργίας και η σφράγιση του ακινήτου. Με την έκθεση τάσσεται προθεσμία τριάντα ημερών για την εκτέλεση της από τον υπόχρεο. Η έκθεση είτε κοινοποιείται με απόδειξη στον κύριο ή το χρήστη του ακινήτου είτε θυροκολλείται. Στην έκθεση αναφέρεται ότι κατ' αυτής επιτρέπεται ένσταση εντός αποκλειστικής προθεσμίας δεκαπέντε ημερών από της κοινοποίησής ή της θυροκολλησής, που κατατίθεται στην αρμόδια πολεοδομική υπηρεσία. 3. Η ένσταση παραπέμπεται αμέσως και εκδικάζεται από την επιτροπή της παραγράφου 4 του άρθρου 2 του από 5/7-12/7/83 π.δ/τος "Διαδικασία χαρακτηρισμού και κατεδάφισης νέων αυθαιρέτων κατασκευών και ρύθμιση συναφών θεμάτων" (Δ' 291), όπως τροποποιήθηκε με το από 13/1-28/1/1986 π.δ/γμα (Δ' 10). Η απόφαση της επιτροπής είναι οριστική και εκδίδεται εντός προθεσμίας δεκαπέντε ημερών από τότε που θα παραπεμφθεί η ένσταση σ' αυτήν». Εξάλλου, το αναφερόμενο στην τελευταία αυτή διάταξη από 5/7-12/7/1983 π.δ. καταργήθηκε με το άρθρο 9 του π.δ/τος 267/1998 (Α' 267), που ρυθμίζει τα αυτά με το καταργηθέν π.δ. θέματα, εφαρμοζόμενο συνεπώς εφεξής αντ' αυτού. Στο άρθρο 4 του π.δ/τος 267/1998 ορίζονται τα σχετικά με την υποβολή έντασης, καθώς και της επιτροπής που είναι αρμόδια για την εκδίκασή της.

6. Επειδή, στο άρθρο 32 του π.δ. 18/1989 (Α' 8) ορίζεται ότι : «1. Η δίκη καταργείται αν μετά την άσκηση του ενδίκου μέσου η προσβαλλόμενη πράξη ή δικαστική απόφαση ανακλήθηκε, ακυρώθηκε ή εξαφανίσθηκε. 2. Καταργείται ομοίως η δίκη αν μετά την άσκηση της αίτησης ακυρώσεως και έως την πρώτη συζήτηση της υπόθεσης η προσβαλλόμενη πράξη έπαυσε για οποιοδήποτε λόγο να ισχύει, εκτός αν ο αιτών επικαλείται ιδιαίτερο έννομο συμφέρον που δικαιολογεί τη συνέχιση της δίκης ...». Κατά την έννοια της διάταξης αυτής, η δίκη καταργείται, εάν μετά την άσκηση της αιτήσεως ακυρώσεως και πριν από την πρώτη συζήτηση της έπαυσε να ισχύει η προσβαλλόμενη πράξη, γιατί αντικαταστάθηκε, τροποποιήθηκε ή έληξε η χρονική ισχύς της ή για οποιονδήποτε άλλο λόγο. Η δίκη όμως συνεχίζεται, εάν ο αιτών επικαλείται και αποδεικνύει ιδιαίτερο έννομο συμφέρον που επιβάλλει να συνεχισθεί η

δίκη για να αρθούν δυσμενείς συνέπειες οι οποίες, ενδεχομένως, δημιουργήθηκαν κατά το χρόνο ισχύος της προσβαλλόμενης πράξης και οι οποίες διατηρούνται και στο μέλλον, μη δυνάμενες να αρθούν παρά μόνο με την ακύρωση της (βλ. ΣΕ 1131/2008, 2239/2004 κ.ά.). Στην υπό κρίση περίπτωση, κατά το χρόνο συζήτησης της κρινομένης αιτήσεως (19.11.2008) είχε παρέλθει το χρονικό διάστημα για το οποίο είχε επιβληθεί η προσωρινή σφράγιση με την από 8.6.2007 έκθεση αυτοψίας, συνυπολογιζομένου και του διαστήματος του ενός μηνός κατά το οποίο ανεστάλη η εκτέλεση των προσβαλλόμενων πράξεων με την 356/2008 απόφαση της Επιτροπής Αναστολών του Συμβουλίου της Επικρατείας. Δοθέντος, όμως, ότι, κατά τη διάταξη του ν. 1650/1986, η διοικητική κύρωση της προσωρινής σφράγισης συγκεκριμένης χρήσης καταλείπει διοικητικής φύσεως συνέπειες και μετά τη λήξη της χρονικής ισχύος της, εφόσον συνιστά προϋπόθεση για την μελλοντική επιβολή της οριστικής σφράγισης της χρήσης αυτής, η αιτούσα εταιρεία, η οποία στρέφεται κατά διοικητικών πράξεων με τις οποίες επιβλήθηκε σε ακίνητο της, κατ' επίκληση των ανωτέρω διατάξεων, προσωρινή σφράγιση ενός έτους, διαθέτει ιδιαίτερο έννομο συμφέρον το οποίο δικαιολογεί τη συνέχιση της παρούσας δίκης και μετά το πέρας του έτους αυτού, όπως βασίμως προβάλλει με το από 24.11.2008 υπόμνημά της.

7. Επειδή, η αιτούσα εταιρεία, η οποία φέρεται ως ιδιοκτήτρια του επίμαχου ακινήτου και δραστηριοποιείται επιχειρηματικά στο ακίνητο αυτό, με έννομο συμφέρον και εμπροθέσμως ασκεί την κρινόμενη αίτηση.

8. Επειδή, οι επιτρεπόμενες χρήσεις των ακινήτων και οι περιορισμοί δόμησης της εκτός του εγκεκριμένου ρυμοτομικού σχεδίου και εκτός των ορίων των προϋφισταμένων του έτους 1923 οικισμών της περιοχής του Πεντελικού όρους, που έχει κηρυχθεί ως τοπίο ιδιαίτερου φυσικού κάλλους με την υπ' αριθ. 25683/27.3.1969 απόφαση του Υφυπουργού Προεδρίας της Κυβερνήσεως «περί κηρύξεως ορέων Υμηττού, Πεντελικού, Πάρνηθος, Κορυδαλλού και Αιγάλεω ως τόπων χρηζόντων ειδικής προστασίας» (Β' 223), έχουν καθορισθεί με το π.δ. της 26.8.1988 «Καθορισμός ζωνών προστασίας του όρους Πεντέλη, χρήσεων και όρων δόμησης αυτών» (Δ' 755), όπως τροποποιήθηκε με το π.δ. της 25.4.1989 (Δ' 253). Ειδικότερα, με το άρθρο 2 του από 26.8.1988 διατάγματος, καθορίζονται έξι ζώνες προστασίας του όρους Πεντέλη με τις ενδείξεις Α', Β', Γ', Δ', Ε', ΣΤ'. Η ζώνη Α' καθορίζεται ως περιοχή αναψυχής, αθλητισμού και γεωργικής χρήσης. Επιτρέπεται η ανέγερση κτιρίων αναψυχής αθλητισμού και ορειβατικών καταφυγίων (άρθρο 3). Από τις διατάξεις αυτές

προκύπτει ότι η εκθεσιακοί χώροι αυτοκινήτων δεν περιλαμβάνονται μεταξύ των χρήσεων που επιτρέπονται στη Ζώνη Α΄ προστασίας του όρους Πεντέλη.

9. Επειδή, στη συγκεκριμένη περίπτωση, όπως προκύπτει από τα στοιχεία του φακέλου, υπάλληλοι του Τμήματος Πολεοδομίας και Πολεοδομικών Εφαρμογών Καπανδριτίου προέβησαν στις 8.6.2007 σε αυτοψία κατά την οποία διαπιστώθηκε η χρήση έκθεσης και εμπορίου φορτηγών αυτοκινήτων στο επίμαχο ακίνητο, το οποίο ευρίσκεται στο χιλιόμετρο της εθνικής οδού Αθηνών-Λαμίας εντός της Α' ζώνης προστασίας του Πεντελικού όρους, δηλαδή χρήση, η οποία, όπως αναφέρεται στην έκθεση αυτοψίας αντίκειται στις διατάξεις του π.δ. της 26.8.1988. Ειδικότερα, διαπιστώθηκαν «αυθαίρετες κατασκευές περιφραξης και διαμορφώσεων, με αλλοίωση του περιβάλλοντος χώρου, με επιχώσεις, ασφαλτοστρώσεις και τμήματα περιτοιχίσεων από πέτρα και οπλισμένο σκυρόδεμα, για δημιουργία εκθεσιακού χώρου φορτηγών αυτοκινήτων και κατασκευή κτιρίου γραφείων επαγγελματικής χρήσης». Με την οικεία έκθεση αυτοψίας επιβλήθηκε, ενόψει των ανωτέρω διαπιστώσεων, η σφράγιση του ακινήτου για χρονικό διάστημα ενός (1) έτους. Η ασκηθείσα κατά της ανωτέρω έκθεσης αυτοψίας ένσταση ενώπιον της Επιτροπής της παρ. 4 του άρθρου 4 του π.δ/τος 267/1998 απορρίφθηκε με την ήδη προσβαλλόμενη απόφαση της Επιτροπής, η οποία υιοθέτησε στο σύνολο της την αιτιολογία της ανωτέρω έκθεσης αυτοψίας.

10. Επειδή, με την αίτηση ακυρώσεως προβάλλεται ότι κατά παράβαση των άρθρων 20 παρ. 2 του Συντάγματος και 6 του Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας, που κυρώθηκε με το άρθρο πρώτο του ν. 2690/1999 (Α' 45), η αιτούσα εταιρεία δεν κλήθηκε σε ακρόαση πριν από την έκδοση της πράξης σφράγισης. Εξάλλου, με το δικόγραφο των προσθέτων λόγων προβάλλεται ότι η προσβαλλόμενη έκθεση αυτοψίας εκδόθηκε κατά παράβαση του δικαιώματος προηγούμενης ακρόασης της αιτούσας, δοθέντος ότι κατά τις διατάξεις του ν. 1650/1986 η Διοίκηση έχει τη διακριτική ευχέρεια να επιβάλει την κύρωση της σφράγισης και για χρονικό διάστημα μικρότερο του ενός έτους.

11. Επειδή, το σύστημα κυρώσεων του άρθρου 22 του ν. 1650/1986, στις οποίες περιλαμβάνεται η σφράγιση ακινήτου μέχρι ένα χρόνο σε περίπτωση διαπίστωσης χρήσης του ακινήτου διαφορετικής από τις προβλεπόμενες στις ισχύουσες για την περιοχή πολεοδομικές διατάξεις, έχει τεθεί, όπως έχει ήδη κριθεί από το Δικαστήριο

καθ' ερμηνεία των διατάξεων των άρθρων 4 και 24 του Συντάγματος, για την αποτελεσματική, άνευ διακρίσεων και επιλεκτικών εφαρμογών, προστασία του φυσικού και οικιστικού περιβάλλοντος (πρβλ. ΣτΕ 1057/2000, 1258/2000 7μ., και ΣτΕ 3116/2005, 2079/2004, 879/2004). Ειδικότερα, η προβλεπόμενη από τη διάταξη αυτή διοικητική κύρωση της προσωρινής σφράγισης ακινήτου επιβάλλεται κατά δέσμια αρμοδιότητα, με μόνη τη διαπίστωση της συνδρομής των νόμιμων προς τούτο προϋποθέσεων (παράνομη χρήση σε ακίνητο). Εξάλλου, η επιβολή της προσωρινής σφράγισης μη νόμιμης χρήσης ακινήτου επιφέρει, σε περίπτωση υποτροπής, μετά το πέρας του χρόνου για τον οποίο επιβλήθηκε η προσωρινή σφράγιση, την οριστική σφράγιση της χρήσης αυτής. Συνεπώς, η χρονική διάρκεια της προσωρινής σφράγισης μη νόμιμης χρήσης ακινήτου καθορίζει το χρονικό σημείο κατά το οποίο επέρχεται η οριστική απομάκρυνση της συγκεκριμένης χρήσης. Κατά την έννοια της διάταξης της παρ. 5 του άρθρου 22 του ν. 1650/1986, η οποία αποβλέπει, κατά τα ήδη εκτεθέντα, στην αποτελεσματική προστασία του φυσικού και οικιστικού περιβάλλοντος, η διάρκεια της προσωρινής σφράγισης καθορίζεται εντός των πλαισίων που διαγράφονται από την ανωτέρω διάταξη βάσει αντικειμενικών και μόνον δεδομένων συναρτώμενων προς το είδος και την ένταση της παράνομης χρήσης, την έκταση και τη σημασία της υποβάθμισης του συγκεκριμένου οικιστικού ή φυσικού περιβάλλοντος που προκαλείται από την παράνομη χρήση, χωρίς να λαμβάνονται υπόψη η υποκειμενική συμπεριφορά ή άλλου είδους υποκειμενικές καταστάσεις του κυρίου ή του χρήστη του ακινήτου. Ενόψει αυτών ο ανωτέρω λόγος ακυρώσεως θα έπρεπε να απορριφθεί ως αβάσιμος. Λόγω, όμως, της σπουδαιότητας του ζητήματος που ανέκυψε, το Τμήμα, κρίνει, κατ' άρθρο 14 παρ. 5 του π.δ. 18/1989 (Α' 8), ότι η υπόθεση πρέπει να παραπεμφθεί προς εκδίκαση στην επταμελή σύνθεση του Τμήματος.

ΣτΕ 986/2009

[Χαρακτηρισμός έκτασης ως χορτολιβαδικής.**Έννομο συμφέρον αιτούντων]**

Πρόεδρος: Π. Ν. Φλώρος

Εισηγητής: Χρ. Λιάκουρας

Δικηγόροι: Ι. Ανδρεαδάκης, Π. Αθανασούλας

Οι Επιτροπές του άρθρου 10 του ν. 998/1979 είναι αρμόδιες να επιλύουν διαφορές και ως προς το χαρακτηρισμό μιας έκτασης ως χορτολιβαδικής της παρ. 6β του άρθρου 3 και της παρ. 1 του άρθρου 74 του ν. 998/1979 ή μη, αδιαφόρως αν είναι αυτή δημόσια ή ιδιωτική.

Στερούνται νόμιμης αιτιολογίας πράξη της Δευτεροβάθμιας Επιτροπής Επίλυσης Δασικών Αμφισβητήσεων Εφετείου Κρήτης και πράξη χαρακτηρισμού αρμόδιου Διευθυντή Δασών που αναφέρονται στο σύνολο της έκτασης και όχι ειδικά στην επίδικη έκταση. Ενόψει των διαφορετικών έννομων συνεπειών που συνεπάγεται ο χαρακτηρισμός μιας έκτασης ως χορτολιβαδικής σε σχέση με τον χαρακτηρισμό της ως γεωργικής, δεν προκύπτει ποια από τα στοιχεία (κλίση, είδος βλάστησης κ.λπ.) που περιέχονται στην αιτιολογία τους και μπορούν να προσδώσουν χορτολιβαδικό χαρακτήρα, ισχύουν για την επίδικη.

Βασικές σκέψεις

4. Επειδή, απαραδέκτως προσβάλλεται αυτοτελώς με την κρινόμενη αίτηση η υπ' αριθμ. 161/28.1.1998 πράξη του Διευθυντή Δασών Ηρακλείου, η οποία ενσωματώθηκε στην προσβαλλόμενη πράξη της Δευτεροβάθμιας Επιτροπής Επίλυσης Δασικών Αμφισβητήσεων Περιφέρειας Εφετείου Κρήτης.

5. Επειδή, με την παρ. 3 του άρθρου 10 του Ν. 998/1979 (ΦΕΚ 289 Α') ορίζεται ότι «Παρά τη έδρα εκάστου νομού συγκροτείται Επιτροπή Επίλυσεως

Δασικών Αμφισβητήσεων, η οποία είναι αρμόδια διά την επίλυση διαφορών αναφερομένων εις τον χαρακτήρα περιοχής τίνος ή τμήματος της επιφανείας της γης ως δάσους ή δασικής εκτάσεως ή εις τα όρια ταύτης. Επίσης η Επιτροπή αυτή αποφαινεται επί παντός ετέρου θέματος παραπεμπομένου εις αυτήν κατά τας διατάξεις του παρόντος νόμου» και ότι «Κατά της αποφάσεως της Επιτροπής ταύτης χωρεί προσφυγή ενώπιον Δευτεροβαθμίου Επιτροπής». Περαιτέρω, στο άρθρο 3 του Ν. 998/ 1979 (Α' 289), όπως ίσχυε κατά το χρόνο έκδοσης της προσβαλλόμενης πράξης, ορίζονται τα εξής: «1. Ως δάσος νοείται πάσα έκτασις της επιφανείας του εδάφους, η οποία καλύπτεται εν όλω ή σποραδικώς υπό αγρίων ξυλωδών φυτών οϊωνδήποτε διαστάσεων και ηλικίας, αποτελούντων ως, εκ της μεταξύ των αποστάσεως και αλληλεπιδράσεως οργανικήν ενότητα και η οποία δύναται να προσφέρη προϊόντα εκ των ως άνω φυτών εξαγόμενα ή να συμβάλη εις την διατήρησιν της φυσικής και βιολογικής ισορροπίας ή να εξυπηρέτηση την διαβίωσιν του ανθρώπου εντός του φυσικού περιβάλλοντος. 2. Ως δασική έκτασις νοείται πάσα έκτασις της επιφανείας του εδάφους, καλυπτόμενη υπό αραιάς ή πενιχράς, υψηλής ή θαμνώδους, ξυλώδους βλαστήσεως οϊασδήποτε διαπλάσεως και δυναμένη να εξυπηρέτηση μίαν ή περισσότερας των εν τη προηγουμένη παραγράφω λειτουργιών. 3. Εις τα δάση ή τας δασικάς εκτάσεις, αντιστοίχως, περιλαμβάνονται και αι εντός αυτών οϊασδήποτε φύσεως ασκεπείς εκτάσεις, χορτολιβαδικαί ή μη, βραχώδεις εξάρσεις και γενικώς ακάλυπτοι χώροι, καθώς και αι υπεράνω δασών ή δασικών εκτάσεων ασκεπείς κορυφαί ή αλπικαί ζώναι των ορέων και αι άβατοι κλιτύες αυτών. Τα δάση και αι δασικαί εκτάσεις δεν μεταβάλλουν τον, κατά τας ανωτέρω διατάξεις, χαρακτήρα αυτών και όταν ακόμη εντός αυτών υφίστανται μεμονωμένα ή εγκατεσπαρμένα *καρποφόρα* δένδρα ή συστάδες τοιούτων δένδρων. 4. ... 5. Εις τας διατάξεις του παρόντος νόμου υπάγονται και αι εκτάσεις εκείναι αι οϊοίαι κηρύσσονται ή έχουν κηρυχθεί δια πράξεως της αρμοδίας διοικητικής αρχής ως δασωτέαι ή αναδασωτέαι. 6. Δεν υπάγονται οπωσδήποτε εις τας διατάξεις του παρόντος νόμου: α) Αι γεωργικώς καλλιεργούμενοι εκτάσεις, β) Αι χορτολιβαδικαί εκτάσεις, αι ευρισκόμενοι επί πεδινών εδαφών ή επί ανωμάλου εδάφους ή λόφων, εφ' όσον δεν εμπίπτουν εις τας περιπτώσεις της παρ. 3 του παρόντος άρθρου ή δεν έχουν κηρυχθή ένεκα του προστατευτικού αυτών χαρακτήρος ή εξ άλλου λόγου δασωτέαι ή αναδασωτέαι κατά τα εις το άρθρον 38 του παρόντος νόμου οριζόμενα, γ) Αι βραχώδεις ή πετρώδεις εκτάσεις, αι ευρισκόμεναι επί των ως άνω πεδινών ή ανωμάτων ή λοφωδών εδαφών, δ) ... ε) Αι περιοχαί δια τας οϊοίαις υφίστανται εγκεκριμένα έγκυρα σχέδια πόλεως ή

καταλαμβάνονται υπό οικισμών προϋφιαταμένων του έτους 1923 ... στ) ...». Εξ άλλου, σύμφωνα με τις παρ. 1, 2 και 3 του άρθρου 74 του αυτού Ν. 998/1989, όπως ίσχυε κατά το χρόνο έκδοσης της προσβαλλόμενης πράξης, ορίζεται ότι «1. Δημόσια χορτολιβαδικά εδάφη, τα οποία δεν περιλαμβάνονται εντός δασών ή δασικών εκτάσεων, ώστε να αποτελούν μετά της δασικής βλαστήσεως ενιαίον σύνολον κατά τα εν άρθρω 3 παρ. 3 προβλεπόμενα, ουδέ κηρύσσονται ένεκα του προστατευτικού αυτών χαρακτήρος ή εξ' άλλου λόγου δασωτέα κατά τα εν άρθρω 38 παρ. 1 έως και 3 οριζόμενα, αφού χαρτογραφηθούν, περιέρχονται, εντός πενταετίας από της ενάρξεως της ισχύος του παρόντος νόμου, εις την διαχείρισιν της Γενικής Διευθύνσεως Γεωργικής Αναπτύξεως και διατίθενται προς αγροτικήν ή κτηνοτροφικήν εκμετάλλευσιν κατά τας κειμένας διατάξεις ή παραχωρούνται προς εξυπηρέτησιν των εν κεφαλαίω ΣΤ του παρόντος νόμου αναφερομένων σκοπών. 2. Ιδιωτικά χορτολιβαδικά εδάφη τελούνται υπό τας εν παραγράφω 1 συνθήκας διέπονται από της ενάρξεως ισχύος του παρόντος υπό των διατάξεων της αστικής και αγροτικής νομοθεσίας, επιφυλασσομένης της διατάξεως της παραγράφου 2 του άρθρου 62 του παρόντος νόμου. 3. Πάσα αμφισβήτησις περί του χαρακτήρος ή των ορίων εκτάσεως υπαγόμενης εις τας διατάξεις των προηγουμένων παραγράφων επιλύεται υπό της κατά το άρθρον 10 παρ. 3 επιτροπής». Από το συνδυασμό των διατάξεων αυτών συνάγεται ότι οι Επιτροπές του άρθρου 10 του Ν. 998/1979 είναι αρμόδιες, μεταξύ άλλων, να επιλύουν διαφορές και ως προς το χαρακτηρισμό μιας έκτασης ως χορτολιβαδικής ή μη, αδιαφόρως αν είναι αυτή δημόσια ή ιδιωτική (ΣτΕ 1309/2005, 753/2000). Οι αποφάσεις αυτές των ανωτέρω Επιτροπών, με τις οποίες μια έκταση χαρακτηρίζεται ως χορτολιβαδική της παρ. 6β του άρθρου 3 και της παρ. 1 του άρθρου 74 του ν. 998/1979, προσβάλλονται με έννομο συμφέρον από τον φερόμενο ως ιδιοκτήτη της έκτασης αυτής, διότι, δυνάμει της ειδικής διάταξης της παρ. 3 του άρθρου 74 του ν. 998/ 1979, είναι δεσμευτικές ως προς τον χαρακτηρισμό της εν λόγω έκτασης ως χορτολιβαδικής, ο χαρακτηρισμός δε αυτός είναι εκ του νόμου διάφορος του χαρακτηρισμού της έκτασης ως γεωργικής και, προκειμένου μάλιστα περί ιδιωτικών εκτάσεων, επιφέρει τις προβλεπόμενες στην παρ. 2 του άρθρου 74 συνέπειες. Συνεπώς, στην προκειμένη περίπτωση οι αιτούντες με έννομο συμφέρον ζητούν με την κρινόμενη αίτηση την ακύρωση της υπ' αριθμ. 28/2003 απόφασης της Δευτεροβάθμιας Επιτροπής Επίλυσης Δασικών Αμφισβητήσεων Περιφέρειας Εφετείου Κρήτης, κατά το μέρος που χαρακτήρισε έκταση 102.668,55τ.μ., που ανήκει στην ιδιοκτησία τους, ως χορτολιβαδική της παρ. 6β του άρθρου 3 και της παρ. 1 του άρθρου 74 του ν. 998/1979. Κατά τη γνώμη, όμως, του Παρέδρου Χ. Λιάκουρα, ο

γεωργικός χαρακτήρας και ο σχετικός προορισμός και χρήση ορισμένης έκτασης δεν παρακωλύεται από τον χαρακτηρισμό της έκτασης αυτής, κατά την διαδικασία του άρθρου 14 του ως άνω νόμου, ως χορτολιβαδικής της παρ. 6β του άρθρου 3 και της παρ.1 του άρθρου 74 του ν. 998/1979 και επομένως ως μη περιλαμβανομένης εντός δάσους ή δασικής έκτασης, ούτε εξ άλλου λόγου δασωτέας, κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 38 παρ. 1 έως 3 του αυτού νόμου. Συνεπώς, όταν οι ενδιαφερόμενοι ζητούν από τις αρμόδιες Επιτροπές τον χαρακτηρισμό μιας έκτασης ως γεωργικής, όπως συμβαίνει στην προκείμενη υπόθεση, η απόφαση της Επιτροπής που χαρακτηρίζει την έκταση ως χορτολιβαδική, κατά την έννοια των ανωτέρω διατάξεων του ν. 998/1979, όταν μάλιστα με αυτήν δεν γίνεται και κρίση σχετικά με τον ιδιωτικό ή το δημόσιο χαρακτήρα της επίδικης έκτασης, δεν βλάπτει τους αιτούντες, και η αίτηση ακυρώσεως που στρέφεται κατά της απόφασης αυτής είναι απορριπτέα ελλείψει εννόμου συμφέροντος των αιτούντων (ΣΤΕ 356/2007, 409/2005, 838/2002 επταμελούς).

6. Επειδή, προβάλλεται ότι κατά παράβαση των διατάξεων των άρθρων 74 και 10 του ν. 998/1979, η δευτεροβάθμια επιτροπή προχώρησε με την προσβαλλόμενη πράξη της στο χαρακτηρισμό της επίδικης έκτασης ως χορτολιβαδικής, ενώ όφειλε να βεβαιώσει ότι δεν είναι δάσος ή δασική έκταση και να απόσχει άλλου περαιτέρω χαρακτηρισμού. Ο λόγος αυτός πρέπει να απορριφθεί ως αβάσιμος, σύμφωνα με τα αναφερόμενα στην προηγούμενη σκέψη, διότι οι Επιτροπές του άρθρου 10 του Ν. 998/1979 είναι αρμόδιες, μεταξύ άλλων, να επιλύουν διαφορές και ως προς το χαρακτηρισμό μιας έκτασης ως χορτολιβαδικής της παρ. 6β του άρθρου 3 και της παρ. 1 του άρθρου 74 του ν. 998/1979 ή μη, αδιαφόρως αν είναι αυτή δημόσια ή ιδιωτική.

7. Επειδή, εν προκειμένω, κατόπιν αίτησης του πρώτου εκ των αιτούντων, με την υπ' αριθμ. 161/28.1.1998 πράξη του Διευθυντή Δασών Ηρακλείου χαρακτηρίσθηκε ως δημόσια χορτολιβαδική της παρ. 6β του άρθρου 3 και της παρ. 1 του άρθρου 74 του ν. 998/1979, έκταση 109.352,04 τ.μ. στη θέση «Τσούτσουρας» της περιφέρειας της Κοινότητας Αχεντριάς στο Νομό Ηρακλείου Κρήτης, διότι καλύπτεται από φρυγανώδη κυρίως βλάστηση και το ποσοστό της θαμνώδους είναι κάτω του 15% της επιφάνειας της. Στην ίδια πράξη αναφέρεται ότι η έκταση αυτή «αποτελεί την αρχή πλαγιάς που εκτείνεται νοτιοδυτικά από τον οικισμό Τσούτσουρα. Έχει έδαφος κυρίως βραχώδες-πετρώδες, με έκθεση νότια και

κλίση από 20-90%. Καλύπτεται από αστοιβίδα, καθώς και από διάσπαρτα άτομα ασπαλάθου και σποραδικά από αγριοχαρουπιές, κατσοπρίνι και σχίνο. Στο νότιο τμήμα υπάρχει έτοιμο κτίσμα και στο β.δ. λιθόκτιστο μαντρί. Το ποσοστό της θαμνώδους βλάστησης, (ασπάλαθος, σχίνος, κατσοπρίνι) δεν υπερβαίνει το 10% της συνολικής επιφανείας της». Στο συμπέρασμα αυτό καταλήγει και η από 13.12.1996 έκθεση αυτοψίας της δασοπόνου Ε. Μ. Κατά της πράξης αυτής οι αιτούντες άσκησαν αντιρρήσεις ενώπιον της Πρωτοβάθμιας Επιτροπής Δασικών Αμφισβητήσεων Νομού Ηρακλείου, οι οποίες έγιναν δεκτές με την υπ' αριθμ. 67/1999 απόφαση της, και η ανωτέρω έκταση χαρακτηρίστηκε ως γεωργική της παρ. 6α του άρθρου 3 του ν. 998/1979. Ακολουθώντας, ο αρμόδιος Γενικός Γραμματέας Περιφέρειας Κρήτης άσκησε προσφυγή κατά της πράξης αυτής ενώπιον της Δευτεροβάθμιας Επιτροπής Επίλυσης Δασικών Αμφισβητήσεων Περιφέρειας Εφετείου Κρήτης, η οποία με την υπ' αριθμ. 28/2003 προσβαλλόμενη απόφαση της έκρινε ότι από τη συνολική έκταση των 109.352,04 τ.μ., τα 6.683,49τ.μ. είναι γεωργική έκταση και τα υπόλοιπα χορτολιβαδική της παρ. 6β του άρθρου 3 του ν. 998/1979. Στο σώμα της πράξης αυτής αναφέρεται ότι «η έκταση έχει έκθεση νότια ως προς τον ορίζοντα. Αποτελεί την αρχή πλαγιάς και οι κλίσεις κυμαίνονται από 20-80%. Καλύπτεται από φρυγανώδη βλάστηση (αστοιβίδα, αχιοнопόδι κ.λπ.). Στο νότιο τμήμα της υπάρχει κτίσμα, ενώ στο β.δ. μια μάντρα. Η ευρύτερη περιοχή ανατολικά-βόρεια και δυτικά εμφανίζει την ίδια μορφή ενώ στα νότια καλλιεργείται γεωργικά και αναπτύσσεται οικιστικά». Όπως όμως προκύπτει από τα ανωτέρω, τόσο η προσβαλλόμενη πράξη της Δευτεροβάθμιας Επιτροπής Επίλυσης Δασικών Αμφισβητήσεων Εφετείου Κρήτης, όσο και η πράξη χαρακτηρισμού του Διευθυντή Δασών Νομού Ηρακλείου αναφέρονται στο σύνολο της έκτασης των 109.352,04τ.μ., και όχι ειδικά στην επίδικη έκταση των 102.668,55τ.μ., με αποτέλεσμα, και ενόψει των διαφορετικών, όπως προαναφέρθηκε, εννόμων συνεπειών που συνεπάγεται ο χαρακτηρισμός μιας έκτασης ως χορτολιβαδικής σε σχέση με τον χαρακτηρισμό της ως γεωργικής, να μην προκύπτει ποια από τα στοιχεία (κλίση, είδος βλάστησης κ.λπ.) που περιέχονται στην αιτιολογία τους και μπορούν να προσδώσουν χορτολιβαδικό χαρακτήρα, ισχύουν για την επίδικη περιοχή των 102.668,55 τ.μ. Συνεπώς, η προσβαλλόμενη πράξη είναι ανεπαρκώς αιτιολογημένη. Για το λόγο αυτό, που προβάλλεται βασίμως, πρέπει να γίνει δεκτή η κρινόμενη αίτηση, να ακυρωθεί η προσβαλλόμενη πράξη και να αναπεμφθεί η υπόθεση στη Διοίκηση για νέα νομίμως αιτιολογημένη κρίση, καθίσταται δε αλυσιτελής η εξέταση του λόγου ακυρώσεως για πλάνη περί τα πράγματα κατά την έκδοση της προσβαλλόμενης πράξης.

ΣΤΕ 843/2009 (7μ.)

[Τροποποίηση ρυμοτομικού σχεδίου σε συμμόρφωση

προς ακυρωτική απόφαση]

Πρόεδρος: Π. Ν. Φλώρος

Εισηγητής: Θ. Αραβάνης

Δικηγόροι: Χρ. Διβάνη, Κ. Φαρμάκης

Μόνη η δημοσίευση της δικαστικής απόφασης, με την οποία κρίνεται ότι συντρέχει υποχρέωση της Διοίκησης για άρση απαλλοτρίωσης ή ρυμοτομικού βάρους δεν καθιστά το ακίνητο οικοδομήσιμο. Εωσότου ολοκληρωθεί η διαδικασία για την τροποποίηση του σχεδίου πόλεως ή της πολεοδομικής μελέτης, παραμένει πολεοδομικώς αρρύθμιστο και δεν επιτρέπεται να εκδοθεί οικοδομική άδεια.

Η κρίση περί αδυναμίας αποζημιώσεως των θιγόμενων ιδιοκτητών, η οποία συνεπάγεται, κατ' αρχήν, απαγόρευση επανεπιβολής της απαλλοτρίωσης, πρέπει να είναι νομίμως αιτιολογημένη. Πρέπει να συνοδεύεται από συγκεκριμένα στοιχεία οικονομικής διαχείρισης, από τα οποία να προκύπτει η πραγματική αδυναμία εξοικονόμησης ή εξεύρεσης χρημάτων για την απόκτηση του συγκεκριμένου χώρου.

Δεν είναι νόμιμη η παράλειψη τήρησης της διαδικασίας αναρτήσεων, με την οποία εξασφαλίζεται η ενημέρωση των ενδιαφερόμενων πολιτών. Τους δίνεται δε η

δυνατότητα να εκφράσουν την άποψή τους τόσο για τα ζητήματα που αναφέρονται στην κατάργηση του κοινόχρηστου χώρου και την ανάγκη τυχόν επανεπιβολής της ρυμοτομικής απαλλοτρίωσης, όσο και για τα ζητήματα που σχετίζονται με τις δυνατότητες του Δήμου να καλύψει τη δαπάνη της ρυμοτομικής απαλλοτρίωσης.

Η διάταξη του άρθρου 10 του ν. 3044/2002, με την οποία ανατίθεται στον Υπουργό ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε. η αρμοδιότητα τροποποίησης ρυμοτομικού σχεδίου σε κηρυγμένους αρχαιολογικούς χώρους είναι ανίσχυρη, έστω και αν πρόκειται για εντοπισμένη τροποποίηση, διότι αντίκειται στις διατάξεις των άρθρων 24 παρ. 1 και 2 και 43 παρ. 2 του Συντάγματος.

Βασικές σκέψεις

6. Επειδή, οι αιτούσες έχουν έννομο συμφέρον για την άσκηση της αιτήσεως, διότι φέρονται ως ιδιοκτήτριες γειτονικού ακινήτου, προβάλλουν δε ότι βλάπτονται από την κατάργηση του κοινοχρήστου χώρου. Εξ άλλου, η αίτηση ασκείται εμπροθέσμως, δεδομένου ότι η επίδικη τροποποίηση είναι εντοπισμένη, δεν προκύπτει δε ότι οι αιτούσες έλαβαν γνώση της προσβαλλομένης σε χρόνο απέχοντα πλέον των 60 ημερών από την κατάθεση της αιτήσεως (ΣΕ 2086/06).

7. Επειδή, όπως έχει κριθεί (ΣΕ 3908/07 7μ.), εν όψει των διατάξεων του άρθρου 17 του Συντάγματος περί προστασίας της ιδιοκτησίας, ρυμοτομικές απαλλοτριώσεις καθώς και άλλα ρυμοτομικά βάρη που επιβάλλονται κατ' εφαρμογή της νομοθεσίας περί εγκρίσεως και τροποποιήσεως σχεδίων πόλεων ή πολεοδομικών μελετών, με τον καθορισμό κοινοχρήστων χώρων, ή χώρων προοριζομένων για κοινωφελείς εν γένει χρήσεις, δεν επιτρέπεται να διατηρούνται επί μακρό χρονικό διάστημα, το οποίο, υπό τις ιδιαίτερες συνθήκες που συντρέχουν σε κάθε περίπτωση, υπερβαίνει τα εύλογα όρια, χωρίς να πραγματοποιείται η συντέλεση των απαλλοτριώσεων σύμφωνα με τον νόμο. Επομένως, όταν οι πολεοδομικές αυτές δεσμεύσεις της ιδιοκτησίας διατηρούνται πέραν του ευλόγου κατά τις περιστάσεις χρόνου, χωρίς τη συντέλεση της απαλλοτριώσεως των βαρυνομένων ακινήτων,

ανακύπτει υποχρέωση του αρμόδιου κατά περίπτωση οργάνου της Διοικήσεως να άρει τη ρυμοτομική απαλλοτριώση ή το ρυμοτομικό βάρος, η υποχρέωση δε αυτή δεν αναιρείται από το γεγονός ότι για την άρση της απαλλοτριώσεως ή του βάρους απαιτείται η τροποποίηση του σχεδίου πόλεως ή της πολεοδομικής μελέτης, για την οποία ο νόμος προβλέπει την τήρηση ορισμένων διατυπώσεων. Εξ άλλου, η Διοίκηση, όταν διαπιστώνει ότι συντρέχουν κατ' αρχήν οι προϋποθέσεις για την άρση ρυμοτομικής απαλλοτριώσεως ή ρυμοτομικού βάρους, είτε κατά την εξέταση σχετικού αιτήματος του ενδιαφερόμενου ιδιοκτήτη, που έχει υποβληθεί δια της διοικητικής οδού, είτε κατόπιν εκδόσεως δικαστικής αποφάσεως, που ακυρώνει την άρνηση της Διοικήσεως να ικανοποιήσει το σχετικό αίτημα, οφείλει να επιληφθεί προκειμένου να προβεί στην άρση της ρυμοτομικής απαλλοτριώσεως ή του ρυμοτομικού βάρους και, ταυτοχρόνως, να ρυθμίσει εκ νέου το πολεοδομικό καθεστώς του συγκεκριμένου ακινήτου, διότι με μόνη την άρση της απαλλοτριώσεως ή του βάρους το ακίνητο δεν καθίσταται αυτομάτως οικοδομήσιμο. Στη ρύθμιση αυτή προβαίνει η Διοίκηση, εν όψει της υποχρεώσεως της που απορρέει από τη συνταγματικώς κατοχυρωμένη προστασία της ιδιοκτησίας, που, όπως προεκτέθηκε, δεν επιτρέπει την υπέρμετρη κατά χρόνο δέσμευση της χωρίς τη συντέλεση της απαλλοτριώσεως, βάσει, όμως, των κριτηρίων που απορρέουν από το άρθρο 24 του Συντάγματος. Η Διοίκηση, δηλαδή, δεν δεσμεύεται να καταστήσει, άνευ ετέρου, το ακίνητο οικοδομήσιμο, αλλά οφείλει να εξετάσει αν συντρέχουν λόγοι που εξ αντικειμένου δεν επιτρέπουν τη δόμησή του (όπως όταν πρόκειται για ακίνητο με δασικό χαρακτήρα, εντός αιγιαλού, σε ζώνη προστασίας ρέματος κ.λπ.) και, περαιτέρω, να συνεκτιμήσει, κατά τρόπο τεκμηριωμένο, αφενός τα μορφολογικά χαρακτηριστικά του συγκεκριμένου ακινήτου, καθώς και τα χαρακτηριστικά και το νομοθετικό καθεστώς του οικισμού και της ευρύτερης περιοχής, στην οποία αυτό εντάσσεται (π.χ. πυκνοδομημένος οικισμός, οικισμός παραδοσιακός κατά τις διατάξεις του ν. 1577/1985, οικισμός υπαγόμενος στις διατάξεις του ν. 3028/2002, οικισμός σε περιοχή φυσικού κάλλους, οικισμός σε περιοχή προστασίας της φύσεως κ.λπ.), αφ' ετέρου τις πολεοδομικές ανάγκες και τον πολεοδομικό σχεδιασμό της περιοχής (π.χ. ανάγκη δημιουργίας κοινοχρήστων και κοινωφελών χώρων), και, τέλος, τις δεσμεύσεις και κατευθύνσεις τυχόν υφισταμένου χωροταξικού σχεδίου ή Γενικού Πολεοδομικού Σχεδίου ή άλλων συναφών σχεδίων, προκειμένου να αποφεύγονται οι αποσπασματικές ρυθμίσεις. Εν όψει δε όλων των ανωτέρω εκτιμήσεων, η Διοίκηση οφείλει να κρίνει αν η ιδιοκτησία πρέπει, για κάποιο νόμιμο λόγο, να παραμείνει εκτός πολεοδομικού σχεδιασμού ή να δεσμευθεί εκ νέου, με την επανεπιβολή ρυμοτομικής

απαλλοτριώσεως ή ρυμοτομικού βάρους, εφόσον συντρέχουν οι νόμιμες προϋποθέσεις, μεταξύ των οποίων περιλαμβάνεται η δυνατότητα αποζημιώσεως των θιγομένων ιδιοκτητών, ή να καταστεί οικοδομήσιμη, είτε με τους γενικούς όρους δομήσεως είτε, ενδεχομένως, με ειδικούς όρους δομήσεως, που πρέπει να καθορισθούν (ΣΕ 3908/07 7μ., πρβλ. ΣΕ 3731/05, 2297/04, 2142/03, ΠΕ 213 - 15/06 5μ. κ.ά.). Από τα ανωτέρω παρέπεται ότι με μόνη τη δημοσίευση της δικαστικής αποφάσεως, με την οποία κρίνεται ότι συντρέχει υποχρέωση άρσεως της απαλλοτριώσεως ή του ρυμοτομικού βάρους, και μέχρι την ολοκλήρωση, κατά τα ανωτέρω, της τροποποίησης του σχεδίου πόλεως ή της πολεοδομικής μελέτης, το ακίνητο δεν καθίσταται οικοδομήσιμο, αλλά παραμένει πολεοδομικώς αρρύθμιστο και, συνεπώς, μέχρι την ολοκλήρωση της διαδικασίας με την τροποποίηση του σχεδίου δεν επιτρέπεται να εκδοθεί οικοδομική άδεια. Εξ άλλου, κατά την ανωτέρω εκτίμηση της Διοικήσεως περί του επιβλητέου μετά την άρση της απαλλοτριώσεως ή του ρυμοτομικού βάρους πολεοδομικού καθεστώτος, η κρίση περί αδυναμίας αποζημιώσεως των θιγομένων ιδιοκτητών για την συντέλεση της απαλλοτριώσεως, η οποία συνεπάγεται κατ' αρχήν απαγόρευση επανεπιβολής της απαλλοτριώσεως, πρέπει, επίσης, να είναι νομίμως και ειδικώς αιτιολογημένη. Αόριστη δήλωση του οικείου Ο.Τ.Α., περί αδυναμίας αποζημιώσεως των θιγομένων ιδιοκτητών, δεν αρκεί για να προσδώσει νόμιμο έρεισμα στη μετατροπή του ακινήτου σε οικοδομήσιμο χώρο, αλλά η σχετική κρίση πρέπει να συνοδεύεται από συγκεκριμένα στοιχεία οικονομικής διαχειρίσεως, από τα οποία να προκύπτει η πραγματική αδυναμία εξοικονομήσεως ή εξευρέσεως χρημάτων για την απόκτηση του συγκεκριμένου χώρου, συνεκτιμωμένων των προτεραιοτήτων για την απόκτηση άλλων χώρων προς εφαρμογή του πολεοδομικού σχεδιασμού. Σε κάθε περίπτωση όμως, δηλαδή και για την άρση, τελικώς, της ρυμοτομικής απαλλοτριώσεως ύστερα από σχετική ακυρωτική απόφαση, όπως άλλωστε σε κάθε περίπτωση τροποποίησης του σχεδίου πόλεως, πρέπει να τηρείται η προβλεπόμενη στο άρθρο 154 του Κ.Β.Π.Ν. [Π.Δ. της 19.7. 1999 (Δ' 580). άρθρο 3 του ν.δ. της 17.7.1923 (Α' 228)] διαδικασία, δηλαδή η ανάρτηση του σχεδίου στο δημοτικό κατάστημα, η γνωστοποίηση της τροποποίησης δια του τύπου και η εκδίκαση των ενστάσεων που τυχόν υποβάλλονται. Τούτο δε προκειμένου να δοθεί η δυνατότητα στους περιοίκους και λοιπούς ενδιαφερομένους να εκφράσουν την άποψη τους για τα κρίσιμα ζητήματα που ανακύπτουν, σύμφωνα με τα ανωτέρω εκτιθέμενα, δηλαδή τόσο για εκείνα που αναφέρονται στην κατάργηση του κοινόχρηστου χώρου και την ανάγκη τυχόν επανεπιβολής της ρυμοτομικής

απαλλοτριώσεως και τα οποία, από τη φύση τους, δεν αφορούν μόνο τον ιδιοκτήτη του ρυμοτομούμενου ακινήτου, αλλά ευρύτερο κύκλο πολιτών, όσο και για τα ζητήματα που σχετίζονται με τις δυνατότητες του Δήμου να καλύψει τη δαπάνη της ρυμοτομικής απαλλοτριώσεως. Ο Πάρεδρος όμως Θ. Αραβάνης διατύπωσε την εξής γνώμη : Κατ' άρθρο 24 παραγρ. 2 του Συντάγματος η πολεοδόμηση των οικισμών πρέπει να γίνεται με ορθολογικά και επιστημονικά κριτήρια (ΣΕ 80/2001, 1767/91 7μ. κ.ά.), η δε σχετική αρμοδιότητα, και ειδικότερα η έγκριση και τροποποίηση των σχεδίων πόλεων, η οποία δεν αποτελεί τοπική υπόθεση, ανατίθεται στο κράτος και ασκείται κατά κανόνα με την έκδοση προεδρικού διατάγματος (ΣΕ 3661/05 Ολομ.). Εννοιολογικά ο σχεδιασμός αυτός δεν περιλαμβάνει μόνο την πρόβλεψη με το οικείο διάταγμα των απαραίτητων κοινοχρήστων χώρων τον οικισμού (οδών, πλατειών κλπ.), αλλά και την υλοποίηση του, με την απόκτηση των αντίστοιχων χώρων και την απόδοση τους στο κοινό. Και τούτο διότι το Σύνταγμα δεν αποβλέπει στη θεωρητική επίλυση των σχετικών ζητημάτων, αλλά στην επίτευξη πρακτικού αποτελέσματος, δηλαδή στη θεραπεία συγκεκριμένων πολεοδομικών αναγκών προς το σκοπό της δημιουργίας βιώσιμων και λειτουργικών οικισμών. Εφ' όσον δε το κράτος είναι αρμόδιο για τον πολεοδομικό σχεδιασμό, οφείλει να αναλάβει και το κόστος των σχετικών ρυθμίσεων, είτε διαθέτοντας εκ των προτέρων στους Ο.Τ.Α. επαρκείς πόρους για το σκοπό αυτόν, είτε αναλαμβάνοντας εκ των υστέρων την δαπάνη της συγκεκριμένης απαλλοτριώσεως [βλ. ν.δ. 632/1970 «περί της αναλήψεως υπό τον Δημοσίου των εκ της εφαρμογής των πολεοδομικών σχεδίων δικαιωμάτων και υποχρεώσεων των Δήμων ή Κοινοτήτων» (Α' 173), όπως ισχύει - άρθρο 294 του Κ.Β.Π.Ν.], την οποία δαπάνη, πάντως, μπορούν να αναλάβουν και προκαταβάλουν οι ενδιαφερόμενοι για την εφαρμογή του σχεδίου ιδιώτες [άρθρο 75 του ν.δ. της 17.7.1923, ήδη άρθρο 439 του Κ.Β.Π.Ν., βλ. ΣΕ 5249/96, 2554/05 κ.ά.]. Υπ' αυτή και μόνο την έννοια συμπορεύεται προς το Σύνταγμα ο δια νόμου καθορισμός των Δήμων και Κοινοτήτων ως υπόχρεων, από κοινού με τους ωφελούμενους από την ρυμοτομία, περιοίκους, για την καταβολή της αποζημιώσεως προς τον σκοπό συντελέσεως της ρυμοτομικής απαλλοτριώσεως (άρθ. 6 παρ. 1 ν. 5269/ 1931 όπως ισχύει - άρθ. 290 Κ.Β.Π.Ν.). Περαιτέρω, ναι μεν ρυμοτομική απαλλοτρίωση η οποία διατηρείται επί μακρόν χωρίς να συντελεσθεί αποτελεί οικονομικό και νομικό βάρος για την ιδιοκτησία, εν όψει μάλιστα της καταργήσεως της αυτοδίκαιης ανακλήσεως των μη συντελουμένων ρυμοτομικών απαλλοτριώσεων [παρ. 4 του άρθ. 43 ν. 1731/1939 (Α' 192), προστεθείσα με άρθ. 17 ν. 2003/1939 (Α' 428), άρθ. 11 παρ. 2 ν.δ. 797/ 1971 (Α ' 1), όπως τροποποιήθηκε με άρθ. 36 παρ. 1 ν. 1337/1983 (Α ' 33), άρθ.

11 παρ. 2 ν. 2882/2001 περί Κώδ. Αναγκ. Απαλλοτριώσεων (Α' 17)] και της απαγορεύσεως δομήσεως επί ρυμοτομουμένων ακινήτων [άρθ. 36 παρ. 4 ν. 1337/1983, άρθ. 247 Κ.Β.Π.Ν.]. το βάρος όμως αυτό συμπορεύεται με το άρθ. 24 παρ. 2, το οποίο ρυθμίζει τα της πολεοδομήσεως των οικισμών, επομένως δε και το παρεπόμενο ζήτημα των «ρυμοτομικών απαλλοτριώσεων», ενώ δεν αντίκειται στο άρθρο 17 παρ. 1 του Συντάγματος, το οποίο διέπει κατ' αρχήν τις κοινές απαλλοτριώσεις (δηλ. τις επιβαλλόμενες για την εκτέλεση συγκεκριμένων έργων) και εφαρμόζεται μόνο συμπληρωματικώς εν προκειμένω (πρβλ. άρθ. 29 παρ. 9 περ. α' ν. 2882/2001, ΣΕ 2086/06). Πράγματι, η αποτελούσα συνέπεια τον σχεδίου πόλεως «ρυμοτομική απαλλοτρίωση» διαφέρει θεμελιωδώς από την κοινή απαλλοτρίωση, διότι εντάσσεται στον συνολικό πολεοδομικό σχεδιασμό, που διέπεται από μεγάλο βαθμό εσωτερικής συνοχής (ΣΕ 3628/06), και συνδέεται με το όλο σύστημα των κοινόχρηστων χώρων τον οικισμού (ΠΕ 36/96). Επομένως, η τυχόν ανάκληση της έχει ευρύτερες επιπτώσεις που μπορεί να ανατρέψουν το σχέδιο πόλεως και να οδηγήσουν τον οικισμό σε ασφυξία (μετατροπή οδών σε αδιέξοδους ή τεθλασμένες, κατάργηση πλατειών, χώρων πρασίνου, μείωση εν γένει των κοινοχρήστων χώρων κλπ.), λαμβανομένου μάλιστα υπ' όψη ότι, κατά κοινή πείρα, οι ανάγκες των οικισμών σε κοινόχρηστους χώρους αυξάνουν με την πάροδο του χρόνου, τυχόν δε γενικευμένη ανάκληση των «ρυμοτομικών απαλλοτριώσεων» θα στερούσε τον οικισμό ακόμη και από κοινόχρηστους χοίρους που είχαν κριθεί αναγκαίοι προ δεκαετιών. Αντιθέτως, η ανάκληση κοινής απαλλοτριώσεως έχει κατ' αρχήν περιορισμένες συνέπειες, αφού η Διοίκηση μπορεί κατά κανόνα να ανεύρει άλλον χώρο προς εξυπηρέτηση του σκοπού της απαλλοτριώσεως (βλ. ήδη ΣΕ 1612/53 Ολ.). Η νομολογία κατά την οποία ρυμοτομική απαλλοτρίωση, διατηρούμενη πέραν ενός ευλόγου χρόνου χωρίς να συντελεσθεί, αποτελεί νομικό και οικονομικό βάρος της ιδιοκτησίας που αντίκειται στο άρθρο 17 του Συντ. και υποχρεώνει τη Διοίκηση να την ανακαλέσει δια τροποποιήσεως του σχεδίου πόλεως (ΣΕ 1612/53, 791/71, 2821/75 Ολ. κ.ά.), διαμορφωθείσα υπό τα Συντάγματα του 1952 και του 1968, τα οποία δεν περιελάμβαναν διατάξεις περί ορθολογικού πολεοδομικού σχεδιασμού, ούτε καθιέρωναν ρητώς τονκοινωνικό περιορισμό της ιδιοκτησίας, επιπλέον δε υπό καθεστώς απαγορεύσεως της αναγκαστικής εκτελέσεως κατά του Δημοσίου και των ν.π.δ.δ. [άρθ. 8 ν. 2097/1952 (Α' 113), επεκταθέν και στους Ο.Τ.Α. με το ν.δ. 31/1968 (Α' 281)], δεν μπορεί να τύχει εφαρμογής υπό το Σύνταγμα του 1975/2001, το οποίο καθιερώνει υποχρέωση του κράτους για ορθολογικό πολεοδομικό σχεδιασμό που περιλαμβάνει, κατά τα ήδη εκτεθέντα, και την υλοποίηση αυτού

(άρθρο 24 παρ. 2), ορίζει ότι τα απορρέοντα εκ της ιδιοκτησίας δικαιώματα δεν μπορούν να ασκούνται εις βάρος του γενικού συμφέροντος (άρθρο 17 παρ. 1, βλ. και άρθ. 25 παρ. 3 Συντ.) και προβλέπει την αναγκαστική εκτέλεση δικαστικών αποφάσεων κατά του Δημοσίου και των Ο.Τ.Α. [άρθρο 94 παρ. 4 όπως αναθεωρήθηκε το 2001, βλ. και άρθ. 2 παρ. 3 περίπτ. γ' του Διεθνούς Συμφώνου για τα Ατομικά και Πολιτικά, Δικαιώματα, που κυρώθηκε με τον ν. 2462/1997 (Α' 25), ΑΠ 21/2001 Ολομ. κ.ά.]. Από τα προεκτεθέντα, κατά την ίδια γνώμη, παρέπονται τα εξής: Μετά τη δημοσίευση του σχεδίου πόλεως η Διοίκηση οφείλει να μεριμνήσει για τη συντέλεση των ρυμοτομικών απαλλοτριώσεων με τη σύνταξη της οικείας πράξεως αναλογισμών, τον προσδιορισμό (δικαστικό ή εξώδικο) της σχετικής αποζημιώσεως και την καταβολή της στους δικαιούχους. Ο ιδιοκτήτης του ρυμοτομουμένου ακινήτου δικαιούται είτε να προσβάλει ευθέως την πράξη εγκρίσεως του σχεδίου πόλεως, είτε να επισπεύσει τη συντέλεση της ρυμοτομικής απαλλοτριώσεως με αίτηση συντάξεως πράξεως αναλογισμού (άρθρο 32 παρ. 2 ν.δ. 17.7.1923, 277 παρ. 2 Κ.Β.Π.Ν.), ή ακύρωση της αρνήσεως ή της παραλείψεως της Διοικήσεως να συντάξει σχετική πράξη, και να προσφύγει στο αρμόδιο δικαστήριο για τον καθορισμό τιμής μονάδας αποζημιώσεως, (άρθ. 35 ν.δ. 17.7.1923, 281 Κ.Β.Π.Ν.). Περαιτέρω, ο ιδιοκτήτης έχει αξίωση αποζημιώσεως κατά της ενιαίας Διοικήσεως (Ο.Τ.Α. και Δημοσίου, οι οποίοι ευθύνονται αλληλεγγύως και εις ολόκληρον για την καταβολή της), δύναται δε να εισπράξει την προσδιορισθείσα αποζημίωση και με αναγκαστική εκτέλεση της σχετικής δικαστικής αποφάσεως κατά του Δημοσίου και του οικείου Ο.Τ.Α., δεν μπορεί όμως να επιδιώξει ευθέως, χωρίς δηλαδή να έχει εξαντληθεί ή αποδειχθεί ατελέσφορη η ανωτέρω διαδικασία (βλ. άρθρο 45 παραγρ. 1 του Π.Δ. 18/1989), την άρση της ρυμοτομικής απαλλοτριώσεως και την ανατροπή του σχεδίου πόλεως χάριν του ατομικού του συμφέροντος (άρθ. 17 παραγρ. 1 και 25 παραγρ. 3 του Συντ.). Εν όψει δε της κατά το Σύνταγμα υποχρεώσεως πλήρους αποζημιώσεως του ιδιοκτήτη τον ρυμοτομουμένου ακινήτου, η άποψη αυτή δεν συνεπάγεται αθέμιτη προσβολή της ιδιοκτησίας, αφού η τυχόν διατήρηση της απαλλοτριώσεως χωρίς την συντέλεση της θα οφείλεται σε ολιγωρία του ίδιου τον ιδιοκτήτη να ασκήσει τα δικαιώματά του. Κατά ταύτα, τροποποίηση του σχεδίου πόλεως προς ανάκληση ρυμοτομικής απαλλοτριώσεως επιτρέπεται όλως κατ' εξαίρεση και μόνο για πολεοδομικούς λόγους (π.χ. πλάνη περί τα πράγματα, αναδιάταξη των κοινοχρήστων χώρων της περιοχής χωρίς μείωση τους κλπ.), όχι όμως λόγω μη συντελέσεως της εξ αιτίας «οικονομικής αδυναμίας» του οικείου Ο.Τ.Α. να καταβάλει τη σχετική αποζημίωση, δεδομένου ότι, όπως εκτέθηκε, εν αδυναμία του Ο. Τ.Α., η σχετική

δαπάνη βαρύνει το Δημόσιο.

8. Επειδή, εξ άλλου, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 29 παραγρ. Α περιπτ. 4.2 στοιχ. δ' και 4.3 του ν. 2831/2000 (Α' 140), όπως ίσχυε πριν το ν. 3044/2002 (Α' 197), η τροποποίηση και ο καθορισμός όρων και περιορισμών δομήσεως, μεταξύ άλλων, σε κηρυγμένους αρχαιολογικούς χώρους, γινόταν με προεδρικό διάταγμα. Το ανωτέρω άρθρο, όπως αντικαταστάθηκε με το άρθρο 10 παραγρ. 1 του ν. 3044/2002, ορίζει ότι οι προαναφερθείσες αρμοδιότητες μεταφέρονται στον Υπουργό ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε. (παραγρ. 3 περίπτωση α' στοιχ. ββ και περίπτωση β' του εν λόγω άρθρου 29, όπως αντικαταστάθηκε). Όπως έχει κριθεί, η έγκριση και τροποποίηση πολεοδομικών σχεδίων, οποιασδήποτε κλίμακας, δεν μπορεί να θεωρηθεί ειδικότερο θέμα ούτε θέμα τοπικού ενδιαφέροντος ή τεχνικού ή λεπτομερειακού χαρακτήρα κατά την έννοια του άρθρου 43 παρ. 2 του Συντάγματος και, συνεπώς, μπορεί να γίνεται μόνον με την έκδοση προεδρικού διατάγματος. Στον κανόνα αυτόν δεν υπάγονται οι αρμοδιότητες εφαρμογής των πολεοδομικών σχεδίων, προς τις οποίες εξομοιώνονται, ως προς το ανωτέρω ζήτημα, οι όλως εντοπισμένες τροποποιήσεις τους. Και οι τροποποιήσεις, όμως, αυτές δεν έχουν ειδικότερο χαρακτήρα και, συνεπώς, επιβάλλεται να εγκρίνονται με π. δ/γμα εάν αφορούν προστατευόμενες περιοχές του φυσικού ή πολιτιστικού περιβάλλοντος, στις οποίες περιλαμβάνονται και οι κηρυγμένοι αρχαιολογικοί χώροι. Συνεπώς, η ανωτέρω διάταξη του άρθρου 10 του Ν. 3044/2002, με την οποία ανατίθεται στον Υπουργό ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε. η αρμοδιότητα τροποποίησης ρυμοτομικού σχεδίου σε κηρυγμένους αρχαιολογικούς χώρους είναι ανίσχυρη, διότι αντίκειται στις διατάξεις των άρθρων 24 παρ. 1 και 2 και 43 παρ. 2 του Συντάγματος, έστω και αν πρόκειται για εντοπισμένη τροποποίηση (ΣΕ 3661-3/2005 Ολομ.).

9. Επειδή, στην προκειμένη περίπτωση, με το Π.Δ. της 17.10.1953 «Περί αναθεώρησης και επεκτάσεως του ρυμοτομικού σχεδίου πόλεως Αμφίσσης ... κ.λπ.» (Α' 309), προβλέφθηκε η διάνοιξη οδού, πλάτους 7 μ., μεταξύ των Ο.Τ. 114 και 117 του σχεδίου, η οποία ρυμοτομούσε τμήμα της ιδιοκτησίας των Ι. και Κ. Π., δικαιοπαρόχων των παρεμβαινόντων. Το δημοτικό συμβούλιο της Α., με τις αποφάσεις 83 και 160/1994, γνωμοδότησε υπέρ της άρσεως της μη συντελεσθείσας ρυμοτομικής απαλλοτριώσεως, κατ' αποδοχή σχετικού αιτήματος των θιγόμενων ιδιοκτητών, για το λόγο ότι η οδός δεν εξυπηρετεί παρακείμενες ιδιοκτησίες, ενώ ο δήμος αδυνατεί να καταβάλει την σχετική αποζημίωση. Υπέρ της τροποποίησης γνωμοδότησε κατά πλειοψηφία το Κ.Σ.Χ.Ο.Π. με το υπ' αριθ. 239/1995 πρακτικό, μη αποδεχόμενο την

ενώπιον του εισήγηση της Διευθύντριας Πολεοδομικού Σχεδιασμού του Υπουργείου ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε., η οποία ετάχθη υπέρ του χαρακτηρισμού της οδού μεταξύ των δύο Ο.Τ. ως πεζοδρόμου και τη μείωση του πλάτους του σε 5 μ. (μειωψήφοντας ενός μέλους, το οποίο δέχθηκε την άποψη της εισηγήσεως), πλην με το υπ' αριθ. 36/1996 πρακτικό επεξεργασίας του Ε' Τμήματος του Συμβουλίου της Επικρατείας το σχετικό σχέδιο διατάγματος κρίθηκε μη νόμιμο, ως μη στηριζόμενο σε πολεοδομικά κριτήρια. Στη συνέχεια, με την υπ' αριθ. 2668/1999 απόφαση του Δικαστηρίου, που εκδόθηκε κατόπιν αιτήσεως των ιδιοκτητών του ρυμοτομούμενου ακινήτου, ακυρώθηκε η άρνηση της Διοικήσεως να ανακαλέσει τη ρυμοτομική απαλλοτρίωση που διατηρήθηκε επί μακρόν χωρίς να συντελεσθεί, η δε υπόθεση αναπέμφθηκε στη Διοίκηση για να κριθεί, εν όψει και του άρθρου 28 του ν. 1337/1983, αν συντρέχουν οι προϋποθέσεις άρσεως, σε καταφατική δε περίπτωση να αρθεί η απαλλοτρίωση δια τροποποιήσεως του σχεδίου στο σημείο εκείνο. Το Κ.Σ.Χ.Ο.Π. με το πρακτικό 203/2000 γνωμοδότησε υπέρ της τροποποιήσεως «για λόγους συμμόρφωσης προς την απόφαση ΣΕ 2668/99», πλην με το υπ' αριθ. 283/2001 πρακτικό επεξεργασίας του Τμήματος, το οποίο επελήφθη νέου σχεδίου διατάγματος για την τροποποίηση του σχεδίου πόλεως, κρίθηκε ότι, κατά την έννοια της ακυρωτικής αποφάσεως, η τροποποίηση του σχεδίου πόλεως δεν ήταν υποχρεωτική, αλλά η Διοίκηση έπρεπε να ερευνήσει προηγουμένως άλλες τυχόν εναλλακτικές λύσεις, ώστε να καταστεί δυνατή η διατήρηση του κοινόχρηστου χώρου, εν όψει δε τούτων η επεξεργασία του σχεδίου διατάγματος ανεβλήθη προκειμένου να πραγματοποιηθεί η σχετική έρευνα από τη Διοίκηση. Στη συνέχεια, το Δημοτικό συμβούλιο Α. με την απόφαση 43/2002 ενέμεινε στην ανάγκη τροποποιήσεως του σχεδίου πόλεως, κρίνοντας ότι η οδός δεν εξυπηρετεί τις εκατέρωθεν ιδιοκτησίες ή το παρακείμενο σχολείο, αλλά διέρχεται εξ ολοκλήρου από την ιδιοκτησία Π., η οποία πρέπει να αποζημιωθεί, ότι ο Δήμος δεν διαθέτει ούτε προτίθεται να διαθέσει το σχετικό κονδύλιο διότι υπάρχουν επιτακτικότερες ανάγκες και ότι οποιαδήποτε εναλλακτική λύση, πλην της άρσεως της απαλλοτριώσεως, θα οδηγούσε σε υπερχρέωση το Δήμο. Το Κ.Σ.Χ.Ο.Π. με το πρακτικό 97/2002 γνωμοδότησε υπέρ της καταργήσεως της οδού και της μη δημιουργίας πεζοδρόμου, για το λόγο ότι ο πεζόδρομος δεν είναι απαραίτητος υπό τις σημερινές συνθήκες και ότι ο Δήμος δεν είναι διατεθειμένος να καταβάλει την αποζημίωση για τη δημιουργία του, τάχθηκε όμως υπέρ της «εξασφάλισης των προϋποθέσεων μελλοντικής διάνοιξής του», με την πρόβλεψη ακάλυπτου χώρου 5 μ. στη θέση της προβλεπόμενης από το σχέδιο οδού. Τέλος, κατ' επίκληση, μεταξύ άλλων, των διατάξεων των άρθρων 152 παραγρ. 6, 154 και 162 παραγρ. 1 και 2 του Κ.Β.Π.Ν., του

άρθρου 29 παραγρ. 3 περίπτ. α και ββ' και 4 του ν. 2831/2000, όπως αντικαταστάθηκε με το άρθρο 10 παραγρ. 1 του ν. 3044/2002, και της αποφάσεως ΧΕ 2688/99, εκδόθηκε η προσβαλλόμενη απόφαση, με την οποία υιοθετήθηκε η γνωμοδότηση του Κ.Σ.Χ.Ο.Π.

10. Επειδή, από τα στοιχεία του φακέλου δεν προκύπτει ότι τηρήθηκε η διαδικασία αναρτήσεων και υποβολής ενστάσεων του άρθρου 154 του Κ.Β.Π.Ν. (άρθρο 3 του ν.δ. της 17.7.1923), προφανώς διότι, κατά την αντίληψη της Διοικήσεως, η τήρηση της διαδικασίας αυτής παρέλκει σε περίπτωση τροποποίησης σχεδίου πόλεως κατόπιν δικαστικής αποφάσεως, με την οποία ακυρώνεται άρνηση της διοικήσεως να άρει ρυμοτομική απαλλοτρίωση (βλ. σχετικώς το υπ' αριθ. 788/12.1.2004 έγγραφο απόψεων του Υπουργείου Π.Ε.Χ.Ω.Δ.Ε. προς το Δικαστήριο). Η παράλειψη όμως τήρησης της ανωτέρω διαδικασίας, με την οποία εξασφαλίζεται η ενημέρωση των ενδιαφερόμενων πολιτών και τους δίνεται η δυνατότητα να εκφράσουν την άποψή τους τόσο για τα ζητήματα που αναφέρονται στην κατάργηση του κοινόχρηστου χώρου και την ανάγκη τυχόν επανεπιβολής της ρυμοτομικής απαλλοτρίωσης, όσο και για τα ζητήματα που σχετίζονται με τις δυνατότητες του Δήμου να καλύψει τη δαπάνη της ρυμοτομικής απαλλοτρίωσης, δεν είναι νόμιμη, σύμφωνα με όσα εκτέθηκαν σε προηγούμενη σκέψη. Εξ άλλου η παράλειψη αυτή δεν αναπληρώνεται εκ του ότι αντίστοιχη διαδικασία δημοσιότητας τηρήθηκε κατά το παρελθόν, ενόψει της τροποποίησης που κινήθηκε με τις αποφάσεις 83 και 160/1994 του Δημοτικού Συμβουλίου Άμφισσας, όπως αβασίμως υποστηρίζει ο Δήμος Άμφισσας με το από 24.11.2004 υπόμνημά του, δεδομένου ότι εν προκειμένω, όπως προεκτέθηκε, μετά την 2668/1999 ακυρωτική απόφαση του Συμβουλίου της Επικρατείας, η διαδικασία τροποποίησης του σχεδίου πόλεως κινήθηκε εξ υπαρχής, γνωμοδότησε δε εκ νέου το δημοτικό συμβούλιο και το Κ.Σ.Χ.Ο.Π. Περαιτέρω, όπως προκύπτει από το προοίμιο (στοιχείο 4) και το άρθρο 1 της προσβαλλόμενης πράξεως, η επίδικη τροποποίηση αφορά τμήμα του σχεδίου πόλεως της Άμφισσας, η οποία έχει χαρακτηριστεί αρχαιολογικός χώρος με την υπ' αριθ. ΑΡΧ/Α1/Φ.10/12135/531/13.4.1987 απόφαση της υπουργού Πολιτισμού (Β' 262). Εν όψει δε τούτου, η επίδικη ρύθμιση έπρεπε να γίνει με προεδρικό διάταγμα και όχι με υπουργική απόφαση, κατά τα εκτιθέμενα σε προηγούμενη σκέψη. Για τους ανωτέρω λόγους, που προβάλλονται βασίμως, πρέπει να γίνει δεκτή η κρινόμενη αίτηση, να ακυρωθεί η προσβαλλόμενη απόφαση και να απορριφθεί η παρέμβαση, παρέλκει δε ως αλυσιτελής η έρευνα των λοιπών λόγων, με τους οποίους αμφισβητείται η νομιμότητα

της αιτιολογίας της προσβαλλόμενης πράξεως. Κατά τη γνώμη, όμως, του Παρέδρου Θ. Αραβάνη, εφ' όσον η Διοίκηση δεν απέκρουσε αιτιολογημένως την ανάγκη προβλέψεως πεζοδρόμου, αλλά, αντιθέτως, επιφυλάσσεται για την μελλοντική χάραξη του, δεν είναι νόμιμη η τροποποίηση του σχεδίου πόλεως και η άρση της ρυμοτομικής απαλλοτριώσεως, οι δε παρεμβαίνοντες δικαιούνται μόνο αποζημιώσεως, δεν ασκεί δε επιρροή εν προκειμένω τυχόν οικονομική αδυναμία του Δήμου Άμφισσας να καταβάλει τη σχετική αποζημίωση, αφού για την καταβολή της ευθύνεται και το Δημόσιο. Επομένως, κατά την άποψη αυτή, η προσβαλλομένη είναι ακυρωτέα προεχόντως για τον λόγο αυτό.

ΣτΕ 841/2009

[Αρμοδιότητα του Υπουργού Πολιτισμού η μη έγκριση ανέγερσης βιοτεχνίας πλησίον μνημείου]

Πρόεδρος: *Π. Ν. Φλώρος*

Εισηγητής: *Κ. Κουσουλής*

Δικηγόροι: *Π. Πανταρώτας, Π. Δημόπουλος*

Δεν είναι συνταγματικά ανεκτή η άρση περιορισμών που έχουν επιβληθεί στην ιδιοκτησία για την προστασία πολιτιστικών αγαθών, με μοναδικό σκοπό να αποκατασταθούν οι εξουσίες των ιδιοκτητών που θίγονται. Οι κατά το άρθρο 24 παρ. 6 του Συντάγματος περιορισμοί δεν εξαλείφονται ούτε είναι επιτρεπτό να αναιρούνται μετά την εκπλήρωση υποχρέωσης της Διοίκησης να άρει παράλληλους περιορισμούς της ίδιας ιδιοκτησίας, επιβληθέντες στο πλαίσιο του άρθρου 17 του Συντάγματος, και άσχετους προς την προστασία μνημείου.

Τα συμβαλλόμενα μέρη στη Διεθνή Σύμβαση της Γρανάδας αναλαμβάνουν την υποχρέωση να θεσπίζουν θετικά μέτρα, που αποσκοπούν στη βελτίωση της ποιότητας του περιβάλλοντος τα ακίνητα μνημεία χώρου και να απέχουν από κάθε ενέργεια που βλάπτει αμέσως ή εμμέσως το μνημείο ή το αρχιτεκτονικό σύνολο ή τον περιβάλλοντα χώρο τους.

Ο Προϊστάμενος της αρμόδιας Εφορείας δεν είναι αρμόδιος για την έγκριση ή μη της ανέγερσης βιοτεχνίας πλησίον μνημείου. Η σχετική αρμοδιότητα ανήκει στον Υπουργό Πολιτισμού.

Βασικές σκέψεις

4. Επειδή, στο άρθρο 2 εδ β. περ. αα του ν. 3028/2002 «Προστασία Αρχαιοτήτων - Πολιτιστικής Κληρονομιάς» (Α 153) ορίζεται ότι: «Ως αρχαία μνημεία ή αρχαία νοούνται όλα τα πολιτιστικά αγαθά που ανάγονται στους προϊστορικούς, αρχαίους, βυζαντινούς και μεταβυζαντινούς χρόνους και χρονολογούνται έως και το 1830, με την επιφύλαξη των διατάξεων του άρθρου 20...». Εξ άλλου στο άρθρο 6 του ιδίου νόμου ορίζεται ότι: «1. Στα ακίνητα μνημεία περιλαμβάνονται: α) τα αρχαία που χρονολογούνται έως και το 1830, β) ... 4. Τα αρχαία ακίνητα μνημεία προστατεύονται από το νόμο χωρίς να απαιτείται η έκδοση οποιασδήποτε διοικητικής πράξης...». Συνεπώς, το 545/21.3.2003 έγγραφο του Προϊσταμένου της 13ης Εφορείας Βυζαντινών Αρχαιοτήτων Κρήτης με τίτλο «Ανακοίνωση χαρακτηρισμού «αρχαίου ακίνητου μνημείου», με το οποίο γνωστοποιείται στις αρμόδιες δημόσιες υπηρεσίες η ιδιότητα του ναού ως αρχαίου μνημείου, απαραδέκτως προσβάλλεται, διότι έχει διαπιστωτικό-πληροφοριακό χαρακτήρα και στερείται εκτελεστότητας, αφού σύμφωνα με τις ανωτέρω διατάξεις τα αρχαία ακίνητα μνημεία προστατεύονται από το νόμο χωρίς να απαιτείται η έκδοση οποιασδήποτε σχετικής διοικητικής πράξης. Συναφώς, είναι απορριπτέος ως αβάσιμος ο λόγος ακυρώσεως, με τον οποίο προβάλλεται ότι αναρμοδίως έγινε με το έγγραφο αυτό από τον Προϊστάμενο της 13ης Εφορείας Βυζαντινών Αρχαιοτήτων Κρήτης ο χαρακτηρισμός του ναού ως αρχαίου μνημείου,

ενώ θα έπρεπε να έχει γίνει από τον Υπουργό Πολιτισμού και να έχει δημοσιευθεί στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

5. Επειδή, στο άρθρο 24 του Συντάγματος ορίζονται τα εξής: «1. Η προστασία του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος αποτελεί υποχρέωση του Κράτους και δικαίωμα του καθενός. Για τη διαφύλαξή του το Κράτος έχει υποχρέωση να παίρνει ιδιαίτερα προληπτικά ή κατασταλτικά μέτρα στο πλαίσιο της αρχής της αειφορίας ... 6. Τα μνημεία ...προστατεύονται από το Κράτος. Νόμος θα ορίσει τα αναγκαία για την πραγματοποίηση της προστασίας αυτής περιοριστικά μέτρα της ιδιοκτησίας, καθώς και τον τρόπο και το είδος της αποζημίωσης των ιδιοκτητών». Με τις διατάξεις αυτές του Συντάγματος καθιερώνεται ειδικώς αυξημένη προστασία του πολιτιστικού περιβάλλοντος, δηλαδή των μνημείων και λοιπών πολιτιστικών αγαθών, που προέρχονται από την ανθρώπινη δραστηριότητα και συνθέτουν, λόγω της ιστορικής, καλλιτεχνικής ή επιστημονικής σημασίας τους, την εν γένει πολιτιστική κληρονομιά της Χώρας. Η προστασία αυτή περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων, την διατήρηση των εν λόγω πολιτιστικών στοιχείων στο διηνεκές. Επομένως, κάθε επέμβαση πλησίον μνημείου πρέπει, κατ' αρχήν, να αποβλέπει στην προστασία και ανάδειξη αυτού, να ενεργείται δε εν όψει των ιδιαιτέρων χαρακτηριστικών και του είδους του μνημείου και επί τη βάση των δεδομένων της επιστήμης, απαγορευομένων επεμβάσεων και χρήσεων μη συμβατών προς την κατά προορισμό χρήση του μνημείου (πρβλ. Σ.τ.Ε. Ολομ. 3279/2003). Οι πράξεις των αρμοδίων οργάνων της Διοικήσεως, με τις οποίες επιτρέπεται η εκτέλεση έργων ή εργασιών πλησίον μνημείου, πρέπει να είναι ειδικώς αιτιολογημένες ως προς την κρίση ότι με τα έργα ή τις εργασίες αυτές προστατεύεται, αναδεικνύεται ή, πάντως, δεν παραβλάπεται ουσιαδώς το μνημείο ούτε ο περιβάλλον χώρος του (πρβλ. Σ.τ.Ε. Ολομ. 1682/2002). Εξ άλλου, τα περιοριστικά της ιδιοκτησίας μέτρα, που θεσπίζονται και επιβάλλονται με βάση το άρθρο 24 του Συντάγματος και μπορούν να έχουν ευρύτερο περιεχόμενο από τους γενικούς περιορισμούς της ιδιοκτησίας που επιτρέπει το άρθρο 17 του Συντάγματος, δημιουργούν υποχρέωση αποζημίωσης του θιγομένου ιδιοκτήτη, κατά την παρ. 6 του άρθρου 24 του Συντάγματος, όταν δεσμεύουν ουσιαδώς την ιδιοκτησία κατά τον προορισμό της, χάριν της προστασίας του πολιτιστικού περιβάλλοντος (πρβλ. Σ.τ.Ε. Ολομ. 3146/1986). Δεν είναι, όμως, συνταγματικώς ανεκτή η καθ' οιονδήποτε τρόπο άρση των περιορισμών της ιδιοκτησίας που έχουν επιβληθεί χάριν της προστασίας των ανωτέρω πολιτιστικών αγαθών, με μοναδικό σκοπό να

αποκατασταθούν εν όλω ή εν μέρει οι εξουσίες των ιδιοκτητών που θίγονται από τους περιορισμούς, οι δε νομίμως επιβαλλόμενοι, κατά το άρθρο 24 παρ. 6 του Συντάγματος, περιορισμοί δεν εξαλείφονται ούτε είναι επιτρεπτό να αναιρούνται μετά την τυχόν εκπλήρωση υποχρέωσης της Διοικήσεως να άρει παραλλήλως υφισταμένους περιορισμούς της αυτής ιδιοκτησίας, επιβληθέντες στο πλαίσιο του άρθρου 17 του Συντάγματος, άσχετους προς την προστασία του μνημείου (2540/2005).

5. Επειδή, εξ άλλου, στην Διεθνή Σύμβαση της Γρανάδας για την προστασία της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς της Ευρώπης, που κυρώθηκε με το άρθρο πρώτο του ν. 2039/1992 (Α' 61), ορίζεται ότι η "αρχιτεκτονική κληρονομιά" κατά την έννοια της Συμβάσεως, περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων ακινήτων αγαθών, τα "μνημεία", στα οποία κατατάσσεται "κάθε κατασκευή ιδιαίτερα σημαντική λόγω του ιστορικού, αρχαιολογικού, καλλιτεχνικού, επιστημονικού, κοινωνικού ή τεχνικού της ενδιαφέροντος, συμπεριλαμβανομένων των εγκαταστάσεων ή διακοσμητικών στοιχείων, που αποτελούν αναπόσπαστο τμήμα τους" και τα "αρχιτεκτονικά σύνολα", που περιλαμβάνουν "ομοιογενή σύνολα αστικώνκατασκευών, σημαντικών λόγω του ιστορικού, αρχαιολογικού, καλλιτεχνικού, επιστημονικού, κοινωνικού ή τεχνικού τους ενδιαφέροντος, συναφή μεταξύ τους, ώστε να σχηματίζουν ενότητες, που να μπορούν να οριοθετηθούν τοπογραφικά" (άρθρο 1), καθώς και ότι "Στο χώρο ο οποίος περιβάλλει τα μνημεία, στο εσωτερικό των αρχιτεκτονικών συνόλων, κάθε συμβαλλόμενος υποχρεώνεται να λάβει μέτρα που θα αποσκοπούν στη βελτίωση της ποιότητας του περιβάλλοντος" (άρθρο 7). Από τις διατάξεις αυτές συνάγεται ότι τα συμβαλλόμενα στην ανωτέρω Διεθνή Σύμβαση μέρη αναλαμβάνουν την υποχρέωση να λαμβάνουν θετικά μέτρα, που αποσκοπούν στην βελτίωση της ποιότητας του περιβάλλοντος τα ακίνητα μνημεία χώρου, και να απέχουν από κάθε ενέργεια που βλάπτει αμέσως ή εμμέσως το μνημείο ή το αρχιτεκτονικό σύνολο ή τον περιβάλλοντα χώρο τους.

6. Επειδή, κατά το άρθρο 50 παρ. 2 του κ.ν. 5351/1932 «περί αρχαιοτήτων» (κωδικοποιητικό π.δ. της 9-8/24-8-1932, Α 275/1932) απαγορεύεται άνευ αδειάς του Υπουργού Παιδείας (ήδη Πολιτισμού) η πλησίον αρχαίων επιχείρηση έργου δυναμένου να βλάψει αυτά αμέσως ή εμμέσως. Περαιτέρω, με το άρθρο 1 περ. Α του π.δ. 16/1980 (Α 8) ορίσθηκε ότι «Μεταβιβάζονται αι εξής

αρμοδιότητες του Υπουργού Πολιτισμού και Επιστημών και των Κεντρικών Υπηρεσιών του Υπουργείου τούτου εις τα περιφερειακά όργανα αυτού, ως κάτωθι: Α) Εις άπαντας τους προϊσταμένους των Εφορειών Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων, καθώς και των Εφορειών Βυζαντινών Αρχαιοτήτων, της Εφορείας Εναλίων Αρχαιοτήτων και Εφορείας Παλαιοανθρωπολογίας - Σπηλαιολογίας: 1. Η χορήγησης αδείας οικοδομικών και λοιπών εργασιών μέχρι δύο ορόφων πέραν του ισογείου και καλυπτόμενης επιφανείας μέχρι 250 τ.μ., επί και πλησίον αρχαιολογικών χώρων και τόπων ιδιαιτέρου φυσικού κάλλους (άρθρον 50 και 52 του Κ.Ν. 5351/1932, άρθρον 1 του Ν. 1469/50 και άρθρον 10 παρ. 2 έδαφ. α περίπτ. αα του Π. Δ. 941/77), ως και ο χαρακτηρισμός εργασίας τινός εκ των ανωτέρω, ως σημαντικής, προκειμένου η χορήγησης αδείας να γίνη μετά γνώμην του Τοπικού Συμβουλίου Μνημείων (Π.Δ. 159/1977 αρθρ. 4 παρ. 1 εδάφ. γ)».

7. Επειδή, ακολούθως, εκδόθηκε ο ν. 3028/2002 «Προστασία Αρχαιοτήτων - Πολιτιστικής Κληρονομιάς» (Α 153). Σύμφωνα με την παρ. 3 του άρθρου 10 του νόμου αυτού, «Η εγκατάσταση ή η λειτουργία βιομηχανικής, βιοτεχνικής ή εμπορικής επιχείρησης, η τοποθέτηση τηλεπικοινωνιακών ή άλλων εγκαταστάσεων, η επιχείρηση οποιουδήποτε τεχνικού ή άλλου έργου ή εργασίας, καθώς και η οικοδομική δραστηριότητα πλησίον αρχαίου επιτρέπεται μόνο μετά από έγκριση του Υπουργού Πολιτισμού, η οποία εκδίδεται ύστερα από γνώμη του Συμβουλίου. Η έγκριση χορηγείται, εάν η απόσταση από ακίνητο μνημείο ή η σχέση με αυτό είναι τέτοια, ώστε να μην κινδυνεύει να επέλθει άμεση ή έμμεση βλάβη αυτού λόγω του χαρακτήρα του έργου ή της επιχείρησης ή της εργασίας». Τέλος, σύμφωνα με το άρθρο 13 παρ. 1 του ν. 3028/2002 «Στους χερσαίους αρχαιολογικούς χώρους που βρίσκονται εκτός σχεδίου πόλεως ή εκτός ορίων νομίμως υφισταμένων οικισμών, η άσκηση γεωργίας, κτηνοτροφίας, θήρας ή άλλων συναφών δραστηριοτήτων, καθώς και η οικοδομική δραστηριότητα είναι δυνατή μετά από άδεια, που χορηγείται με απόφαση του Υπουργού Πολιτισμού ύστερα από γνώμη του Συμβουλίου. Οι όροι άσκησης γεωργίας, κτηνοτροφίας, θήρας ή άλλων συναφών δραστηριοτήτων μπορεί να τίθενται και κανονιστικά με απόφαση του Υπουργού Πολιτισμού».

8. Επειδή, από τις ανωτέρω διατάξεις του άρθρου 50 παρ. 2 του κ.ν. 5351/1932 και του άρθρου 1 παρ. Α του π.δ. 16/1980 προκύπτει ότι, υπό την ισχύ των διατάξεων αυτών, αρμόδια αρχή για την χορήγηση αδείας οικοδομικών και λοιπών εργασιών σε αρχαιολογικούς χώρους ή κοντά σε αυτούς για κτίσμα μέχρι δύο ορόφων πέραν του

ισογείου και καλυπτόμενης επιφανείας μέχρι 250 τ.μ. ήταν οι προϊστάμενοι των αρμοδίων Εφορειών, για εργασίες δε με μεγέθη ανώτερα των παραπάνω η χορήγηση της σχετικής αδείας ανήκε στην αρμοδιότητα του Υπουργού Πολιτισμού. Περαιτέρω, σύμφωνα με τις διατάξεις της παρ. 3 του άρθρου 10 του ν. 3028/2002, η ισχύς του οποίου σύμφωνα με το άρθρο 75 αυτού αρχίζει από της δημοσίευσής του (28.6.2002), η εγκατάσταση ή η λειτουργία βιομηχανικής, βιοτεχνικής ή εμπορικής επιχείρησης κ.λπ., καθώς και η οικοδομική δραστηριότητα πλησίον αρχαίου επιτρέπεται μόνο μετά από έγκριση του Υπουργού Πολιτισμού. Η αρμοδιότητα αυτή του Υπουργού Πολιτισμού μεταβιβάσθηκε μεταγενέστερα, μετά την έκδοση της προσβαλλόμενης πράξης (23.4.2003), στους Προϊσταμένους των Εφορειών Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων, των Εφορειών Βυζαντινών Αρχαιοτήτων, των Εφορειών Νεωτέρων Μνημείων και των Υπηρεσιών Νεωτέρων Μνημείων και Τεχνικών Έργων με το άρθρο 1 περ. Α παρ. 1 της ΥΠΠΟ/ΔΟΕΠΥ/ΤΟΠΥΝΣ/15/3696/20.1.2004 αποφάσεως του Υπουργού Πολιτισμού (ΦΕΚ 180 Β/30-1-2004).

9. Επειδή, όπως προκύπτει από τα στοιχεία του φακέλου, με το 2680/15.11.2002 έγγραφο της Διεύθυνσης Πολεοδομίας της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης Χ. γνωστοποιήθηκε στον αιτούντα ότι βάσει του από 24.5.1985 π.δ. (Δ 270) και του από 19.10.1978 π.δ. (Δ 594) επιτρέπεται η εγκατάσταση βιοτεχνίας κατασκευών σιδήρου και αλουμινίου εκτός του οικισμού Φ. του Δήμου Γ., ο οποίος είχε κηρυχθεί παραδοσιακός με το ανωτέρω από 19.10.1978 π.δ. Με το 2305/5.12.2002 έγγραφο της 13ης Εφορείας Βυζαντινών Αρχαιοτήτων Κρήτης ζητήθηκε από το Αστυνομικό Τμήμα Γ. να διακοπούν οι εργασίες κατασκευής βιοτεχνικού κτιρίου κατασκευής αλουμινίου και σιδήρου που πραγματοποιούνταν στο οικόπεδο ιδιοκτησίας του αιτούντος στη Φ. Α. στα βόρεια της εκκλησίας της Αγίας Ά., που χρονολογείται στην περίοδο της Βενετοκρατίας και προστατεύεται ως αρχαίο ακίνητο μνημείο από τις διατάξεις του ν. 3038/2002. Ειδικότερα, είχαν πραγματοποιηθεί εκσκαφές στο μισό οικόπεδο και είχαν κατασκευασθεί τσιμεντένια και πέτρινα τοιχία στα όρια του οικοπέδου. Στις 24.2.2003 ο αιτών υπέβαλε στην 13η Εφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων Κρήτης αίτηση να εγκριθεί η ανέγερση στο παραπάνω οικόπεδο βιοτεχνία επεξεργασίας αλουμινίου και σιδήρου, συνυποβάλλοντας τεχνική έκθεση και διάγραμμα. Με το 545/21.3.2003 έγγραφο του Προϊσταμένου της 13ης Εφορείας Βυζαντινών Αρχαιοτήτων Κρήτης γνωστοποιήθηκε στη Διεύθυνση Βυζαντινών και Μεταβυζαντινών Μνημείων του Υπουργείου Πολιτισμού ότι ο ναός της Αγίας Ά. στη Φ.

Α., Δήμου Γ. είναι αρχαίο ακίνητο μνημείο, σύμφωνα με το άρθρο 2 παρ. β/α και 6 παρ. 1α ν. 3028/2002. Με το 340/1513/31.3.2003 έγγραφο του προς το Τοπικό Συμβούλιο Μνημείων Κρήτης ο Προϊστάμενος της ανωτέρω Εφορείας ανέφερε τα εξής: «Τα προτεινόμενα για ανέγερση κτήρια στη Φ. Α. βρίσκονται σε μικρή απόσταση (16 μ.) από το ναό της Αγίας Ά., ο οποίος χρονολογείται από την περίοδο της Βενετοκρατίας (16ος αιώνας) και έχει χαρακτηριστεί ως αρχαίο μνημείο. Ο ναός σώζει στο βόρειο τοίχο, εσωτερικά, αρκοσόλιο (ταφικό μνημείο), του οποίου η σαρκοφάγος κοσμεύεται με δικέφαλο αετό, που φέρει το οικόσημο της οικογένειας Καλλέργη, ο οποίος πλαισιώνεται από δύο άλλους αετούς, που κρατούν ειλητά, ενώ το τόξο του σχηματίζεται από δύο δελφίνια και απολήγει σε άγγελο με μορφή ερωτιδέα, που απεικονίζεται ως τη μέση. Ειδικότερα, με την παρούσα μελέτη προτείνεται σε έκταση 3002 τ.μ. στα βόρεια του ναού της Αγίας Ά., η ανέγερση βιοτεχνίας κατασκευής αλουμινίου και σιδήρου, Στην παραπάνω έκταση, μετά από εργασίες εκβραχισμού, που πραγματοποιήθηκαν χωρίς την άδεια της Υπηρεσίας μας και εν αγνοία της διαμορφώθηκαν δύο επίπεδα. Το κάτω σε επίπεδο -5 μ. από το επίπεδο της εκκλησίας και το άνω στο ίδιο επίπεδο με την εκκλησία. Με την παρούσα μελέτη προτείνεται να κατασκευαστεί στο κάτω επίπεδο: το «κτήριο 1», εμβαδού 448,5 τ.μ. και ύψους 5 μ. και στο άνω επίπεδο: ο όροφος του «κτηρίου 1», εμβαδού 448,5 τ.μ. και ύψους 4,5 μ. καθώς και το ισόγειο του «κτηρίου 2», εμβαδού 450,72 τ.μ. και ύψους 6,5 μ., που θα επικοινωνεί με τον όροφο του «κτηρίου 1», ενώ ως όροφος του «κτηρίου 2» άλλο με εμβαδό 450,72 τ.μ. και ύψος 3,5 μ. Εισηγούμαστε τη μη έγκριση της ανέγερσης της βιοτεχνίας, όπως αυτή φαίνεται στα συνημμένα τοπογραφικό και διάγραμμα κάλυψης και περιγράφεται στην τεχνική έκθεση, καθώς η σχέση του προτεινομένου έργου με το ναό της Αγίας Ά. είναι τέτοια, ώστε να κινδυνεύει να επέλθει άμεση βλάβη του μνημείου λόγω του μεγέθους και του χαρακτήρα του έργου». Το Τοπικό Συμβούλιο Μνημείων Κρήτης με την 8/8.4.2003 πράξη του γνωμοδότησε ομόφωνα να γίνει δεκτή η ανωτέρω εισήγηση με την πρόσθετη αιτιολογία ότι η χρήση των βιοτεχνικών κτιρίων ως μονάδας επεξεργασίας αλουμινίου και σιδήρου θα βλάψει και εμμέσως τον Ι. Ν Αγίας Ά., ο οποίος έχει χαρακτηριστεί ως αρχαίο μνημείο. Με την προσβαλλόμενη 1921/23.4.2003 πράξη του Προϊσταμένου της 13ης Εφορείας Βυζαντινών Αρχαιοτήτων Κρήτης δεν εγκρίθηκε η ανέγερση της βιοτεχνίας στο παραπάνω οικόπεδο, με το αιτιολογικό ότι το έργο βρίσκεται σε άμεση γειτνίαση με το ναό της Αγίας Άννας που έχει χαρακτηριστεί με την 545/21.3.2003 ανακοίνωση ως αρχαίο μνημείο, λόγω δε μεγέθους και χαρακτήρα θα έβλαπτε άμεσα το μνημείο.

10. Επειδή, με το δικόγραφο προσθέτων λόγων προβάλλεται ότι η προσβαλλόμενη πράξη του Προϊσταμένου της 13ης Εφορείας Βυζαντινών Αρχαιοτήτων Κρήτης, με την οποία δεν εγκρίθηκε η ανέγερση της βιοτεχνίας του αιτούντος, εκδόθηκε αναρμοδίως από το ανωτέρω όργανο, αφού η σχετική αρμοδιότητα ανήκει στον Υπουργό Πολιτισμού. Ο λόγος αυτός πρέπει να γίνει δεκτός ως βάσιμος, δεδομένου ότι, όπως αναφέρεται σε προηγούμενη σκέψη, μέχρι της ενάρξεως ισχύος της ΥΠΠΟ/ΔΟΕΠΥ/ΤΟΠΥΝΣ/ί 5/3696/04 αποφάσεως του Υπουργού Πολιτισμού (ΦΕΚ 180 Β/30-1-2004), [η απόφαση αυτή ως μη περιέχουσα ειδική διάταξη για την έναρξη ισχύος της άρχισε να ισχύει δέκα ημέρες μετά τη δημοσίευση της, σύμφωνα με το άρθρο 103 του Εισαγωγικού Νόμου του Αστικού Κώδικα (vacatio legis), ήτοι από 10.2.2004], βάσει των διατάξεων του ν. 3028/2002 η αρμοδιότητα αυτή ανήκε στον Υπουργό Πολιτισμού και, επομένως, αναρμοδίως η προσβαλλόμενη πράξη εκδόθηκε στις 23.4.2003 από τον Προϊστάμενο της 13ης Εφορείας Βυζαντινών Αρχαιοτήτων Κρήτης. Εξ άλλου και υπό το προηγούμενο νομοθετικό καθεστώς (άρθρο 50 παρ. 2 του κ.ν. 5351/1932 και του άρθρο 1 περ. Α του π.δ. 16/1980) η προσβαλλόμενη πράξη, λόγω του μεγέθους καλύψεως της οικοδομής (448,55 τ.μ. και 450,72 τ.μ., ήτοι άνω των 250 τ.μ.), ενέπιπτε επίσης στην αρμοδιότητα του εν λόγω Υπουργού. Για το λόγο αυτό, που προβάλλεται βασίμως, πρέπει να γίνει δεκτή η κρινόμενη αίτηση και να ακυρωθεί η προσβαλλόμενη πράξη, παρελκούσης ως αλυσιτελούς της εξετάσεως των λοιπών λόγων ακυρώσεως.

ΣτΕ 831/2009

[Μη νόμιμος καθορισμός ως λατομικής περιοχής χαρακτηρισμένης ως μόνιμο καταφύγιο άγριας ζωής]

Πρόεδρος: *Π. Πικραμμένος*

Εισηγητής: *Αικ. Σακελλαροπούλου*

Δικηγόροι: *Στ. Βασιλάκης, Σ. Παντουβάκης, Γ. Καρράς*

Από την αρχή της βιώσιμης ανάπτυξης απορρέει η υποχρέωση σχεδιασμού και προγραμματισμού για την εκμετάλλευση των πλουτοπαραγωγικών χώρων. Έτσι, εξασφαλίζονται η μείωση των δυσμενών περιβαλλοντικών επιπτώσεων, ο σεβασμός της φέρουσας ικανότητας της περιοχής, όπου αναπτύσσεται η σχετική δραστηριότητα και η ορθολογική εκμετάλλευση των φυσικών πόρων.

Ο νομοθέτης προέβλεψε τον καθορισμό λατομικών περιοχών σε κάθε νομό της Χώρας με απόφαση του οικείου νομάρχη, που δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, και επέτρεψε την εκμετάλλευση λατομείων αδρανών υλικών μόνο στις περιοχές αυτές. Κατά τον εν λόγω καθορισμό πρέπει να εξετάζονται η αναγκαιότητά του, οι εναλλακτικές λύσεις, οι ενδεχόμενες συγκρούσεις χρήσεων γης και η καταλληλότητα των υποψήφιων περιοχών. Η ίδια εξέταση επιβάλλεται και για την τροποποίηση του υφιστάμενου σχεδιασμού.

Ο Νομάρχης, δεν έχει τη δυνατότητα να καθορίσει λατομικές περιοχές, πέραν αυτών για τις οποίες υπάρχει θετική σύμφωνη γνώμη της αρμόδιας Επιτροπής. Μπορεί όμως να μην προβεί στον καθορισμό κάποιας από τις προταθείσες περιοχές για λόγους που προβλέπονται στη λατομική νομοθεσία και εφόσον αιτιολογεί ειδικά την απόφασή του.

Βασικές σκέψεις

5. Επειδή η προσβαλλόμενη νομαρχιακή απόφαση ακυρώθηκε με την 19939/21.9.2004 απόφαση του Γενικού Γραμματέα Περιφέρειας Κρήτης, ύστερα από προσφυγή της αιτούσης εταιρείας. Και η τελευταία όμως αυτή πράξη ακυρώθηκε με την 593/2009 απόφαση του Συμβουλίου της Επικρατείας. Κατόπιν τούτου η προσβαλλόμενη νομαρχιακή απόφαση αναβίωσε και το αντικείμενο της παρούσης δίκης διατηρείται.

6. Επειδή, από το συνδυασμό των διατάξεων των αρθρ. 24 παρ. 1 και 106 παρ. 1 και 2 του Συντάγματος, προκύπτει ότι ο συντακτικός νομοθέτης, σταθμίζοντας την ανάγκη προστασίας του περιβάλλοντος και την ανάγκη προαγωγής της εθνικής οικονομίας με βάση την οικονομική ελευθερία, επιτάσσει το συγκεκριμένο κατά τρόπο που θα εξασφαλίζεται η βιώσιμη ανάπτυξη. Από την αρχή δε της βιώσιμης αναπτύξεως απορρέει η υποχρέωση σχεδιασμού και προγραμματισμού για την εκμετάλλευση των πλουτοπαραγωγικών χώρων, ώστε να εξασφαλίζεται αφ' ενός μεν η μείωση των δυσμενών για το περιβάλλον επιπτώσεων και ο σεβασμός της φέρουσας ικανότητας της περιοχής στην οποία αναπτύσσεται η σχετική δραστηριότητα, αφ' ετέρου δε η ορθολογική και με φειδώ εκμετάλλευση των φυσικών πόρων (ΣΤΕ 3094/2005, 3746/04, 4006/2004, 2675/2003).

7. Επειδή, περαιτέρω, βάσει και των ως άνω αρχών ο νομοθέτης προέβλεψε τον καθορισμό λατομικών περιοχών σε κάθε νομό της Χώρας με απόφαση του οικείου νομάρχη, που δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, και επέτρεψε την εκμετάλλευση λατομείων αδρανών υλικών μόνο στις περιοχές αυτές (άρθρ. 3 παρ. 1 έως 4 του Ν. 1428/1984, ΦΕΚ 43 Α', όπως το άρθρο αυτό αντικαταστάθηκε από το άρθρο 3 του Ν. 2115/1993, ΦΕΚ 15 Α'). Ειδικότερα, με την παρ. 1 του ανωτέρω άρθρου 3 του Ν. 1428/1984, όπως ισχύει, ορίζεται ότι «Ως λατομικές περιοχές δύνανται να χαρακτηρισθούν εκτάσεις οι οποίες προσφέρονται, κυρίως από πλευράς ποιότητας πετρωμάτων, μορφολογίας της περιοχής, υπάρξεως αποθεμάτων και συνθηκών προσπελάσεως προς αυτές και προς τα καταναλωτικά κέντρα για την εκμετάλλευση λατομικών ορυκτών», με την παρ. 2 του αυτού άρθρου 3 ότι «Οι λατομικές περιοχές σε κάθε νομό καθορίζονται ... με απόφαση του αρμόδιου νομάρχη, η οποία δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως και εκδίδεται ύστερα από σύμφωνη γνώμη της επιτροπής της παρ. 3 του παρόντος, κατόπιν αιτιολογημένης γνώμης του νομαρχιακού συμβουλίου που παρέχεται εντός αποκλειστικής προθεσμίας 2 μηνών, αφότου ζητηθεί. Η ως άνω επιτροπή δύναται κατ' εξαίρεση να συγκροτείται από τον αρμόδιο νομάρχη και κατόπιν αιτήσεως ενδιαφερομένου για τον καθορισμό περιοχής, προσφερόμενης ως λατομικής. Η αίτηση πρέπει επί ποινή απαραδέκτου να συνοδεύεται από παράβολο 1.000.000 δρχ.». Τέλος, με την παρ. 3 ορίζεται ότι: «Η επιτροπή που προβλέπεται από την προηγούμενη παράγραφο είναι οκταμελής, συγκροτείται εντός τριών (3) μηνών από της δημοσιεύσεως στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως με απόφαση του αρμόδιου νομάρχη και αποτελείται.... Οι λεπτομέρειες για τη λειτουργία της επιτροπής καθορίζονται με απόφαση του Υπουργού

Βιομηχανίας, Ενέργειας και Τεχνολογίας, που δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως». Κατ' επίκληση δε της τελευταίας αυτής διατάξεως εκδόθηκε η Δ10/Φ68/οικ.12298/28.7-18.8.1999 απόφαση του Υπουργού Αναπτύξεως «Λειτουργία της Επιτροπής καθορισμού λατομικών περιοχών» (1632 Β'), κατά την παρ. 3 της οποίας «Πρόσθετα στοιχεία που λαμβάνονται υπόψη για την επιλογή των λατομικών περιοχών είναι: α. Η υφιστάμενη κατάσταση τόσο των λατομικών περιοχών όσο και των λατομείων που τροφοδοτούν την αγορά. β. Οι ανάγκες του Νομού σε αδρανή υλικά και οι δυνατότητες ικανοποίησης των σε τοπικό επίπεδο, για μακρό χρονικό διάστημα χωρίς να δεσμεύονται μεγάλες εκτάσεις, έτσι ώστε μετά την ενεργοποίηση όλων των χώρων στο Νομό, να επιτυγχάνεται επάρκεια υλικών και ομαλή τροφοδοσία της αγοράς στα πλαίσια του υγιούς ανταγωνισμού. γ. Η προστασία του περιβάλλοντος και της αισθητικής του χώρου, έτσι ώστε η κάλυψη των αναγκών σε αδρανή υλικά και η λειτουργία των λατομικών επιχειρήσεων να επιτυγχάνεται με το μικρότερο δυνατό περιβαλλοντικό κόστος (στάθμιση αγαθών). δ. Η ορθολογική χωροταξική κατανομή των λατομικών περιοχών ως προς τα κέντρα καταναλώσεως, ώστε να ελαχιστοποιείται το κόστος μεταφοράς. ε. Ο κυκλοφοριακός φόρτος, τον οποίο προκαλεί η διακίνηση λατομικών προϊόντων. στ. Τα έργα υποδομής που θα απαιτηθούν με το μικρότερο δυνατό κόστος. ζ. Η μορφολογία του εδάφους, με γνώμονα την εξασφάλιση της δυνατότητας ορθολογικής εκμεταλλεύσεως λατομείων». Στο άρθρο 8 του ως άνω νόμου 1428/1984, όπως διαμορφώθηκε με το άρθρο 8 του νόμου 2115/1993, προβλέπονται τα ακόλουθα: «Ι. Η εκμετάλλευση λατομείων αδρανών υλικών σε όλη τη χώρα επιτρέπεται μόνο μέσα στις λατομικές περιοχές που καθορίζονται σύμφωνα με το άρθρο 3». Στο άρθρο 6 παρ. 1 του ν. 2702/1999 προβλέπεται ότι η προθεσμία για τον καθορισμό λατομικών περιοχών που προβλέπεται στην παρ. 2 του άρθρου 3 του ν. 1428/1984 παρατείνεται για πέντε ακόμη έτη.

8. Επειδή, κατά την έννοια των ως άνω διατάξεων, ερμηνευόμενων υπό το φως των μνημονευθεισών συνταγματικών διατάξεων, κατά τον καθορισμό λατομικής περιοχής πρέπει να εξετάζονται επισταμένως, η αναγκαιότητα του καθορισμού αυτού εν όψει των υφισταμένων και των επιστημονικώς δυναμένων να προβλεφθούν αναγκών, οι εναλλακτικές λύσεις, οι ενδεχόμενες συγκρούσεις χρήσεων γης και η καταλληλότητα των υποψήφιων περιοχών από την άποψη των επιπτώσεων στο φυσικό και ανθρωπογενές περιβάλλον. Η δε τελική επιλογή πρέπει να θεμελιώνεται επί αποδεδειγμένου οφέλους από πλευράς δημοσίου συμφέροντος (πρβλ. ΣτΕ 952/96,

3746/04). Τούτων παρέπεται ότι επιβάλλεται η ίδια ακριβώς εξέταση και προκειμένου να καταδειχθή η ανάγκη τροποποίησης του υφισταμένου σχεδιασμού των λατομικών περιοχών, με τη μείωσή της εκτάσεώς τους ή με τον καθορισμό και νέων λατομικών περιοχών, είτε με την επέκταση του μόνου ή ενός ή πλειόνων των υφισταμένων είτε με την προσθήκη νέων. Είναι δε αδιάφορο, από την άποψη της κατά τα ανωτέρω ανάγκης εξετάσεως, εάν η τροποποίηση αυτή κινείται από τη Διοίκηση αυτεπαγγέλτως ή ύστερα από αίτηση ιδιώτη, κατά τα προβλεπόμενα στο προτελευταίο εδάφιο της παρ. 2 του αρθρ. 3 του Ν. 1428/1984 (ΣΤΕ 3094/2005, 3746/2004). Εξάλλου, κατά την έννοια των αυτών διατάξεων, ο Νομάρχης στο πλαίσιο άσκησης της κανονιστικής του ευχέρειας δεν έχει τη δυνατότητα να καθορίσει λατομικές περιοχές, πέραν αυτών για τις οποίες υπάρχει θετική σύμφωνη γνώμη της Επιτροπής. Έχει όμως αντιθέτως τη δυνατότητα να μην προβεί στον καθορισμό κάποιας από τις προταθείσες περιοχές, τούτο δε για λόγους που προβλέπονται στη λατομική νομοθεσία και εφόσον αιτιολογεί, ειδικά την απόφασή του αυτή.

9. Επειδή, περαιτέρω ο καθορισμός των κατά το άρθρο 3 του ν. 1428/1984, όπως αντικαταστάθηκε με το άρθρο 3 του ν. 2115/1993, λατομικών περιοχών απαγορεύεται, κατά το άρθρο 4 παρ. 1 δεύτερο εδάφιο του ν. 1428/1984, όπως αντικαταστάθηκε με το άρθρο 4 του ν. 2115/1993, και ίσχυε κατά τον κρίσιμο χρόνο, μεταξύ άλλων, «σε ακτίνα δύο (2) χιλιομέτρων από κηρυγμένους αρχαιολογικούς χώρους ή προστατευόμενες ζώνες, σύμφωνα με την κείμενη νομοθεσία ζώνες δεν νοούνται μόνον οι κατά τις διατάξεις του ν. 1650/1986 περιοχές ή ζώνες προστασίας του φυσικού περιβάλλοντος, αλλά κάθε είδους περιοχή ή ζώνη προστασίας, για τις οποίες ειδική νομοθεσία προβλέπει ιδιαίτερο καθεστώς για λόγους προστασίας στοιχείων του φυσικού, πολιτιστικού ή οικιστικού περιβάλλοντος. Υπάγονται, συνεπώς, στις προστατευόμενες αυτές ζώνες, ως προς τις οποίες θεσπίζεται απαγόρευση να καθορισθεί λατομική περιοχή σε ακτίνα δύο χιλιομέτρων από τα όριά τους, και τα κατά τα άρθρα 253 και 254 του ν. δ/τος 86/1969 (Α' 7), όπως είχαν αντικατασταθεί με το άρθρο 57 του ν. 637/1998 (Α' 200), και ίσχυαν κατά τον κρίσιμο χρόνο, μόνιμα καταφύγια θηραμάτων που με την ως άνω διάταξη μετονομάσθηκαν σε καταφύγια άγριας ζωής, και έχουν, κατά νόμο, ως σκοπό την διατήρηση, ανάπτυξη και εκμετάλλευση του θηραματικού πλούτου και της άγριας πανίδας εν γένει, αλλά και την προστασία και διάσωση του εν γένει φυσικού περιβάλλοντος της Χώρας. (ΣΤΕ 2796/2002).

10. Επειδή, στην προκειμένη περίπτωση, από τα στοιχεία του φακέλου προκύπτουν τα ακόλουθα: Με την 2212/9.2.2000 απόφαση του Νομάρχη Ηρακλείου συγκροτήθηκε επιτροπή καθορισμού λατομικών περιοχών. Η ως άνω Επιτροπή συνέταξε την από 23.10.2003 έκθεση, σύμφωνα με την οποία «...

προσπάθησε να επιλέξει κατ αρχήν μη δασικές εκτάσεις. Τούτο όμως δεν κατέστη δυνατόν κυρίως γιατί οι ασβεστολιθικές εκτάσεις, ως βραχώδεις, είναι στην πλειονότητά τους χαρακτηρισμένες δασικές με μικρές παρεμβολές χορτολιβαδικών ή γεωργικών εκτάσεων που από μόνες τους δεν επαρκούν να στηρίξουν βιώσιμες λατομικές μονάδες. Η επιλογή στο Νομό γίνεται ακόμη δυσκολότερη λόγω των απαγορευτικών αποστάσεων από την πυκνότητα των οικισμών και τον μεγάλο αριθμό των αρχαιολογικών χώρων. Στο Νομό λειτουργούν σήμερα έξι λατομικές μονάδες εκ των οποίων μόνον οι δύο βρίσκονται σε λατομικές περιοχές. Οι εκτός λατομικών περιοχών λατομικές μονάδες λειτουργούν (πλην μιας) με την διαδικασία της αποκατάστασης του περιβάλλοντος και θα σταματήσουν την λειτουργία τους εντός του 2004. Επομένως, ο Νομός σύμφωνα με την υφιστάμενη κατάσταση που προαναφέρθηκε αντιμετωπίζει πλέον ουσιαστικά προβλήματα κάλυψής του σε αδρανή υλικά, δεδομένου ότι: Οι ανάγκες εκτιμώνται σε 3.000.000 μ³ ετησίως, με προοπτική αύξησής τους σε 5.000.000 μ³ ετησίως. Τα παραγόμενα αδρανή υλικά από τα λατομεία που λειτουργούν εντός των λατομικών περιοχών παράγουν περί το 30-40% των συνολικά παραγόμενων αδρανών υλικών του Νομού. Κατά συνέπεια προβάλλει επιτακτική η ανάγκη για καθορισμό και νέων λατομικών περιοχών, προκειμένου να υπάρξει πλήρης πραγματική κάλυψη του Νομού σε αδρανή υλικά στα πλαίσια του υγιούς ανταγωνισμού προς όφελος των καταναλωτών και του Δημοσίου όσον αφορά τα εκτελούμενα έργα.» Ειδικότερα για την περιοχή Μαραθίου στην ίδια έκθεση αναφέρεται ότι συντρέχουν οι νόμιμες προϋποθέσεις χαρακτηρισμού της ως λατομικής: διότι, μεταξύ άλλων, «...Δεν υπάρχουν απαγορευτικοί λόγοι για την ίδρυση λατομικών μονάδων, όπως αυτοί προσδιορίζονται στο δεύτερο εδάφιο της παρ. 1 του αρ. 4 και στο άρθρο 10 του ν. 2315/1993, ο δε ΕΟΤ έχει εκφράσει γνώμη με το 3363/2.10.2002 έγγραφό του. Η προσπέλαση γίνεται από υφιστάμενο χωματόδρομο που φθάνει μέσα στη λατομική περιοχή και αρχίζει από το δρόμο που συνδέει το Ηράκλειο με το Μάραθο. Έχει εκδοθεί η υπ. αρ. ΥΠΠΟ/ΓΔΑΠΚ/ΑΡΧ/Α1/Φ23/43 82/2856/6-8-2003 απόφαση του Υπουργού Πολιτισμού βάσει του Ν. 3028/2002. Τα συμπληρωματικά έργα για την ανάπτυξη της περιοχής θα καθορισθούν με την έκθεση χωροταξικής κατανομής από την αρμόδια επιτροπή. Η μορφολογία του εδάφους επιτρέπει την ανάπτυξη ορθολογικής εκμετάλλευσης. Τα ασβεστολιθικά πετρώματα

είναι κατ' αρχήν κατάλληλα για την παραγωγή αδρανών υλικών όλων των χρήσεων, σύμφωνα με αναλύσεις του ΙΓΜΕ. Από πλευράς επιπτώσεων στο περιβάλλον, αυτές είναι οι αναμενόμενες στις περιπτώσεις αυτές, δηλαδή α) οπτική προσβολή του τοπίου λόγω των εκσκαφών, οι οποίες όμως στην προκειμένη περίπτωση δεν μεταβάλλουν σημαντικά την κατάσταση, λόγω της ύπαρξης στην περιοχή παλαιότερης εκμετάλλευσης. Ο παράγοντας αυτός, της επέμβασης που έχει ήδη γίνει, συνηγορεί στον καθορισμό της περιοχής ως λατομικής με προφανή στόχο την συνολική αποκατάσταση του χώρου βάσει των μελετών αποκατάστασης του περιβάλλοντος που προβλέπεται να γίνουν, και β) ρύπανση της περιοχής από την ενδεχόμενη εκλυόμενη σκόνη από την κίνηση φορτηγών αυτοκινήτων και χωματουργικών μηχανημάτων, γεγονός όμως που αντιμετωπίζεται με την λήψη των προβλεπόμενων κατάλληλων μέτρων κατά την εκμετάλλευση. Προβλήματα δονήσεων και θορύβου που να ενοχλούν κατοικημένες περιοχές, δεν υπάρχουν. Από πλευράς ιδιαίτερης βλάστησης δεν υπάρχουν προβλήματα (δεν υπάρχουν παραγωγικά δάση). Το ιδιοκτησιακό καθεστώς ερευνάται κατά την χορήγηση των αδειών εκμετάλλευσης ή των συναφών μισθωτηρίων συμβολαίων εφόσον ανήκουν οι εκτάσεις στο Δημόσιο. Υπάρχει στην περιοχή καταφύγιο άγριας ζωής (απόφαση 1461 ΦΕΚ 763/Β/18-6-2001) η ύπαρξη του οποίου δε δημιουργεί πρόβλημα στον καθορισμό της περιοχής δεδομένου ότι στην απόφαση προβλέπεται η ίδρυση λατομικών μονάδων...». Τελικώς, η Επιτροπή εισηγήθηκε τον καθορισμό λατομικών περιοχών στις περιοχές Μαράθου, Πόμπιας, Ανώπολις, την τροποποίηση των ορίων της λατομικής περιοχής Δαμάστας και τον καθορισμό των περιοχών Αγκαράθου και Παρθενίου υπό την αίρεση συγκεκριμένων παρατηρήσεων. Ακολούθως, η Δνση Ανάπτυξης Τμήμα Βιομηχανίας και Ορυκτού Πλούτου της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης Ηρακλείου εισηγήθηκε προς το Νομαρχιακό Συμβούλιο Ηρακλείου ότι για την περιοχή Μαράθου δεν κρίνεται σκόπιμος ο καθορισμός για το λόγο ότι σε πολύ κοντινή απόσταση υπάρχει η παραπάνω καθορισμένη περιοχή Δαμάστας. Πρόσθετος λόγος για το μη καθορισμό της παραπάνω περιοχής είναι η ύπαρξη φυσικού καταφυγίου άγριας ζωής.

Το Δημοτικό Συμβούλιο του Δήμου Τυλισσού με το 5/2004 πρακτικό αποφάσισε να μην αποδεχθεί καμία Λατομική Ζώνη ούτε επέκταση της παλαιάς Λατομικής περιοχής, καθώς και την ανάκληση τυχόν αδειών που υπάρχουν στα όρια του Δήμου. Μετά ταύτα, το Νομαρχιακό Συμβούλιο της Ν. Α. Ηρακλείου με το πρακτικό 29/2004 εξέφρασε αρνητική γνώμη για τον καθορισμό ως λατομικής περιοχής αδρανών υλικών στο ΔΔ Μαράθου του Δήμου Τυλισσού λόγω του ότι: «.... α) Σε πολύ κοντινή απόσταση

υπάρχει η ήδη καθορισμένη λατομική Περιοχή αδρανών υλικών Δαμάστας, (παρ. 3 α, β και δ της αριθμ. Δ10/468/12298/28.7.1999 απόφασης του Υπουργείου Ανάπτυξης), β) Με την 1461/2001 Απόφαση του Γ.Γ. Περιφέρειας Κρήτης (ΦΕΚ 763/2001) η περιοχή κηρύχθηκε «Φυσικό Καταφύγιο Άγριας Ζωής» και ο καθορισμός της ως λατομικής Περιοχής προσκρούει στον απαγορευτικό λόγο, του άρθρου 10 παρ.16 του Ν. 1428/1984. γ) Υπάρχει μεγάλη κυκλοφοριακή επιβάρυνση στο οδικό δίκτυο από την ήδη λειτουργούσα λατομική μονάδα στην περιοχή, δ) Στην περιοχή υπάρχει μεγάλος αριθμός σπηλαίων και βράθρων με πολιτιστική και ιστορική αξία, όπως το σπήλαιο «Αρκαλόσπηλιος» και το βράθρο «Μπαλμέτη Τάφος» και ο καθορισμός της ως λατομική περιοχή προσκρούει στον απαγορευτικό λόγο, του άρθρου 10 παρ. 1 δ του Ν. 1428/1984. ε) Η περιοχή είναι σημαντικός γεώτοπος κυρίως λόγω της εμφάνισης έντονα καρστοποιημένου κρητιδικού ασβεστόλιθου και έχει ιδιαίτερη και χαρακτηριστική γεωμορφολογία μεγάλης αισθητικής αξίας και ο καθορισμός της ως λατομική περιοχή προσκρούει στον απαγορευτικό λόγο, του άρθρου 10 παρ. ίδ του Ν. 1428/1984. στ) Για τη συγκεκριμένη περιοχή έχει εκφραστεί ενδιαφέρον για την τουριστική της ανάπτυξη με την ίδρυση γκολφ και άλλων ήπιων μορφών τουρισμού και ο καθορισμός της ως λατομική περιοχή προσκρούει στον απαγορευτικό λόγο, του άρθρου 10 παρ. 1β του Ν. 1428/1984. ζ) Υπάρχουν έντονες αντιδράσεις από την τοπική κοινωνία, οι οποίες έχουν εκφραστεί με αποφάσεις των, Τοπικών Συμβουλίων Αηδονοχωρίου, Αστυρακίου και Δαμάστας, όπως αναφέρεται στην αριθμ. 11/22-3-2003 απόφαση του Δημοτικού Συμβουλίου Τυλίσου. η) Ο Δήμος Τυλίσου με την αριθμ. 1 1/22-3-2003 απόφαση Δημοτικού Συμβουλίου, δεν αποδέχεται τον καθορισμό λατομικής ζώνης στην ευρύτερη Περιοχή του Δήμου. Ακολούθησε η έκδοση της προσβαλλόμενης 726/6.4.2004 αποφάσεως του Νομάρχη Ηρακλείου (Β'978/30.6.2004) περί καθορισμού λατομικών περιοχών, με την οποία καθορίστηκαν λατομικές περιοχές στις περιοχές Πόμπιας και Παρθενίου. Η απόφαση αυτή αναβίωσε, κατά τα ήδη εκτεθέντα μετά την ακύρωση από το Συμβούλιο της Επικρατείας της αποφάσεως του Γενικού Γραμματέα Περιφέρειας που την είχε ακυρώσει ύστερα από προσφυγή της αιτούσης.

11. Επειδή, υπό τα ανωτέρω δεδομένα νομίμως αποκλείσθηκε κατά τον επίμαχο καθορισμό λατομικών περιοχών η περιοχή Μαράθου, κατ' επίκληση κυρίως του χαρακτηρισμού της ως μόνιμου καταφυγίου άγριας ζωής από το 2001. Το γεγονός δε ότι με την απόφαση του χαρακτηρισμού ως καταφυγίου επιτρέπεται η διενέργεια λατομικών εργασιών δεν ασκεί ουσιώδη επιρροή, διότι η ρύθμιση αυτή, κατά την

προφανή της έννοια, αφορά την κατ' εξαίρεση εκτέλεση λατομικών εργασιών, για μία μεταβατική περίοδο και μέχρι τον καθορισμό λατομικών περιοχών, σε εκπλήρωση, κατά τα ήδη εκτεθέντα, της σχετικής συνταγματικής επιταγής. Συνεπώς, τα περί του αντιθέτου προβαλλόμενα με την κρινόμενη αίτηση είναι απορριπτέα ως αβάσιμα.

12. Επειδή, κατόπιν τούτου, προβάλλονται αλυσιτελώς ισχυρισμοί, με τους οποίους πλήττονται οι λοιπές αιτιολογίες αποκλεισμού της περιοχής Μαράθου, δεδομένου ότι κύριος λόγος αποκλεισμού υπήρξε ο χαρακτηρισμός της επίμαχης περιοχής ως καταφυγίου αγρίας ζωής κατά τούδε δε η προσβαλλόμενη αιτιολογείται νομίμως κατά τα ήδη εκτεθέντα.

13. Επειδή, κατόπιν αυτών πρέπει να απορριφθεί η κρινόμενη αίτηση και να γίνει δεκτή η παρέμβαση.

ΣτΕ 828/2009

[Μη έγκριση κολυμβητικής δεξαμενής πλησίον μνημείου]

Πρόεδρος: *Π. Πικραμμένος*

Εισηγητής: *Αγγ. Θεοφιλοπούλου*

Δικηγόροι: *Σπ. Φραντζής, Π. Δημόπουλος*

Ο Υπουργός Πολιτισμού, προκειμένου να χορηγήσει έγκριση (άδεια) για την εκτέλεση έργου πλησίον μνημείου, αξιολογεί τα χαρακτηριστικά του έργου και εκτιμά τις άμεσες και έμμεσες επιπτώσεις που θα έχει η εκτέλεσή του στα ακίνητα μνημεία, δηλαδή στα αγαθά που εμπίπτουν στο πεδίο προστασίας του αρχαιολογικού νόμου. Η αιτιολογία της έγκρισης για να είναι πλήρης, πρέπει να περιέχει περιγραφή των

προστατευτέων μνημείων και του προς εκτέλεση έργου, καθώς και τεκμηριωμένη εκτίμηση των επιπτώσεών του στα μνημεία.

Βασικές σκέψεις

4. Επειδή, στο άρθρο 24 του Συντάγματος ορίζονται τα εξής: "1. Η προστασία του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος αποτελεί υποχρέωση του Κράτους και δικαίωμα του καθενός. Για τη διαφύλαξή του το Κράτος έχει υποχρέωση να παίρνει ιδιαίτερα προληπτικά ή κατασταλτικά μέτρα στο πλαίσιο της αρχής της αειφορίας. . . 6. Τα μνημεία, οι παραδοσιακές περιοχές και τα παραδοσιακά στοιχεία προστατεύονται από το Κράτος...". Με τις διατάξεις αυτές του Συντάγματος καθιερώνεται ειδικώς αυξημένη προστασία του πολιτιστικού περιβάλλοντος, δηλαδή των μνημείων και λοιπών πολιτιστικών αγαθών που προέρχονται από την ανθρώπινη δραστηριότητα και συνθέτουν λόγω της ιστορικής, καλλιτεχνικής ή επιστημονικής σημασίας τους την εν γένει πολιτιστική κληρονομιά της Χώρας. Η προστασία αυτή περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων, τη διατήρηση των εν λόγω πολιτιστικών στοιχείων στο διηνεκές. Επομένως, κάθε επέμβαση πλησίον μνημείου πρέπει, κατ' αρχήν, να αποβλέπει στην προστασία και ανάδειξη αυτού, να ενεργείται δε ενόψει των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών και του είδους του μνημείου και επί τη βάσει των δεδομένων της επιστήμης, απαγορευμένων επεμβάσεων και χρήσεων μη συμβατών προς την κατά προορισμό χρήση του μνημείου (Σ.τ.Ε. 2540/2005). Εξάλλου, η προστασία του πολιτιστικού περιβάλλοντος οργανώνεται και εξειδικεύεται με τις διατάξεις του ν. 3028/2002, με τις οποίες ορίζονται, μεταξύ άλλων, οι προϋποθέσεις επεμβάσεως σε ακίνητο μνημείο και στο περιβάλλον του. Στο άρθρο 10 του νόμου αυτού και υπό τον τίτλο "Ενέργειες σε ακίνητα μνημεία και στο περιβάλλον τους" ορίζονται ειδικότερα τα ακόλουθα: "1. Απαγορεύεται κάθε ενέργεια σε ακίνητο μνημείο η οποία είναι δυνατόν να επιφέρει με άμεσο ή έμμεσο τρόπο καταστροφή, βλάβη, ρύπανση ή αλλοίωση της μορφής του. . . 3. Η . . . οικοδομική δραστηριότητα πλησίον αρχαίου επιτρέπεται μόνο μετά από έγκριση του Υπουργού Πολιτισμού, η οποία εκδίδεται ύστερα από γνώμη του Συμβουλίου. Η έγκριση χορηγείται εάν η απόσταση από ακίνητο μνημείο ή η σχέση με αυτό είναι τέτοια, ώστε να μην

κινδυνεύει να επέλθει άμεση ή έμμεση βλάβη αυτού λόγω του χαρακτήρα του έργου ή της επιχείρησης ή της εργασίας. 4. Για κάθε εργασία, επέμβαση ή αλλαγή χρήσης σε ακίνητα μνημεία, ακόμη και αν δεν επέρχεται κάποια από τις συνέπειες της παραγράφου 1 σε αυτά, απαιτείται έγκριση που χορηγείται με απόφαση του Υπουργού Πολιτισμού ύστερα από γνώμη του Συμβουλίου. . .". Οι πιο πάνω διατάξεις εκκινούν από τη διάκριση σε επεμβάσεις επί και πλησίον ακινήτου μνημείου. Για τις επεμβάσεις πλησίον μνημείου ισχύει ο κανόνας του επιτρεπτού τους μόνο κατόπιν εγκρίσεως του Υπουργού Πολιτισμού, ειδικά δε για τις οικοδομικές εργασίες ή έγκριση του Υπουργού Πολιτισμού χορηγείται εάν η απόσταση από το ακίνητο μνημείο -στην έννοια του οποίου συμπεριλαμβάνεται πλέον ρητώς και το άμεσο περιβάλλον του- ή η σχέση με αυτό είναι τέτοια ώστε να μην κινδυνεύει να επέλθει άμεση ή έμμεση βλάβη σε αυτό. Από τα ανωτέρω παρέπεται ότι ο Υπουργός Πολιτισμού προκειμένου να χορηγήσει την έγκριση (άδεια) εκτελέσεως έργου πλησίον μνημείου αξιολογεί τα χαρακτηριστικά του έργου και εκτιμά τις άμεσες και έμμεσες επιπτώσεις που θα έχει η εκτέλεση του έργου στα ακίνητα μνημεία, δηλαδή στα αγαθά που εμπίπτουν στο πεδίο προστασίας του αρχαιολογικού νόμου. Η αιτιολογία της χορηγούμενης εγκρίσεως (αδειάς) ελέγχεται συνεπώς ως προς τα ζητήματα αυτά, πρέπει δε, για να είναι πλήρης, να περιέχει: α) περιγραφή των προστατευτέων μνημείων, β) περιγραφή του προς εκτέλεση έργου και γ) τεκμηριωμένη εκτίμηση των επιπτώσεων του έργου επί των μνημείων (πρβλ. Σ.τ.Ε. Ολ. 3454/2004).

5. Επειδή, όπως προκύπτει από τα στοιχεία του φακέλου, με το από 11.6.1925 διάταγμα (Α΄152/16.6.1925) κηρύχθηκε ως προέχον βυζαντινό μνημείο και διατηρητέος αρχαιολογικός και ιστορικός χώρος, μεταξύ άλλων, ο Ιερός Ναός της Κοιμήσεως της Θεοτόκου στο Κ. των Σπετσών. Με την ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Β1/Φ26/23036/446/20.5.1993 απόφαση του Προϊσταμένου της Διεύθυνσης Βυζαντινών & Μεταβυζαντινών Μνημείων του Υπουργείου Πολιτισμού απορρίφθηκε το αίτημα έγκρισης μελέτης για ανέγερση συγκροτήματος εννέα κατοικιών ιδιοκτησίας Σ. Α. και Τ. Μ. στο Κ. Σπετσών, κοντά στο ως άνω βυζαντινό μνημείο. Με την απόφαση αυτή τέθηκαν, ως όροι για την έγκριση της μελέτης, ο περιορισμός του αριθμού των κτισμάτων σε πέντε, του ύψους των κτισμάτων σε 7,50 μέτρα σε όλα τα σημεία των όψεων και η διάταξη των οικοδομών σύμφωνα με τις υποδείξεις της 1ης Εφορείας Βυζαντινών Αρχαιοτήτων. Κατόπιν της 8/18.11.1994 θετικής γνωμοδότησης του Τοπικού Συμβουλίου Μνημείων Στερεάς Ελλάδας, εγκρίθηκε, με την ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Β1/Φ26/56777/1251/9.12.1994 απόφαση του Προϊσταμένου της ως άνω

Διεύθυνσης, η ανέγερση του συγκροτήματος με τους πιο πάνω όρους. Ακολούθως, με την από 27.8.1996 αίτηση του πρώτου των αιτούντων, την οποία υπέβαλε για λογαριασμό των ως άνω ιδιοκτητών, ζητήθηκε η έγκριση κατασκευής κολυμβητικής δεξαμενής στην αρχική ιδιοκτησία και ανέγερσης τριών επί πλέον κατοικιών σε νέο τμήμα εκτάσεως 788,53 τ.μ. Η 2η Εφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων, με το 2006/15.10.1996 έγγραφο της Προϊσταμένης αυτής, εισηγήθηκε προς τη Διεύθυνση Βυζαντινών και Μεταβυζαντινών Μνημείων να αποφευχθεί η πυκνή δόμηση κοντά στον Ιερό Ναό Κοιμήσεως της Θεοτόκου και να εγκριθεί η κατασκευή της κολυμβητικής δεξαμενής, όχι στην προτεινόμενη θέση που απέχει μόνο 35 μέτρα από το μνημείο, αλλά σε άλλη θέση στη δυτική ή νότια πλευρά του οικοπέδου, ώστε να μην προσβάλλεται η ιερότητα του ναού και η αισθητική του περιβάλλοντος το μνημείο χώρου. Το Κεντρικό Αρχαιολογικό Συμβούλιο γνωμοδότησε υπέρ της κατασκευής των τριών επί πλέον κατοικιών, δεν ενέκρινε, όμως, την κατασκευή κολυμβητικής δεξαμενής και οποιουδήποτε κτιρίου πλησίον του Ιερού Ναού (πράξη 42/17.12.1996), θεωρώντας ότι, όπως συνάγεται από το σχετικό πρακτικό, λόγω της άμεσης γειτνίασης του μνημείου με το οικόπεδο η κατασκευή κολυμβητικής δεξαμενής (πισίνας) είναι ασύμβατη με αυτό. Εν όψει της ως άνω γνωμοδότησης του ΚΑΣ, με την ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Β1/Φ27/30122/835/13.6.1997 απόφαση του Υπουργού Πολιτισμού εγκρίθηκε, από πλευράς αρχαιολογικού νόμου, η χωροθέτηση συγκροτήματος τριών κατοικιών στην ιδιοκτησία Αργείτη-Μπάρετ στο Ο.Τ. 77 του σχεδίου πόλης των Σπετσών, στο Καστέλλι, με τον όρο ότι δεν κατασκευάζεται κολυμβητική δεξαμενή και οποιοδήποτε κτίριο πλησίον του Ι.Ν. Κοιμήσεως της Θεοτόκου. Ο αιτών υπέβαλε νέα μελέτη προς έγκριση για ανέγερση συγκροτήματος οκτώ κατοικιών στην ως άνω θέση, με την οποία η κολυμβητική δεξαμενή, περιοριζόμενη από 100 τ.μ. σε 75 τ.μ., τοποθετείται σε άλλη θέση, βορειοανατολικά του οικοπέδου και σε απόσταση 50 μέτρων από τον Ιερό Ναό. Το Κ.Α.Σ., με την 13/17.2.1997 πράξη του, πρότεινε την έγκριση της μελέτης μόνο ως προς το συγκρότημα των οκτώ κατοικιών και όχι της κολυμβητικής δεξαμενής κοντά στο ναό. Ο Υπουργός Πολιτισμού με την ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Β1/Φ27/ΟΙΚ/17367/604/ 10.4.1998 απόφασή του ενέκρινε την ανέγερση του ως άνω συγκροτήματος με τον όρο ότι δεν θα κατασκευασθεί η κολυμβητική δεξαμενή. Στη συνέχεια ο αιτών, με τις από 23.10.2001 και 15.11.2001 αιτήσεις του προς τη 2η Εφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων, ως εξ αδιαιρέτου συνιδιοκτήτης πλέον του ακινήτου, ζήτησε και πάλι την έγκριση της κατασκευής κολυμβητικής δεξαμενής, προτείνοντας α) να μην κατασκευασθεί το όγδοο κτίσμα και στη θέση του να κατασκευασθεί η κολυμβητική δεξαμενή και β) να

διαμορφωθεί, στο τμήμα της βορειοανατολικής γωνίας του οικοπέδου που περιβάλλει την κολυμβητική δεξαμενή, τοίχος περιφράξεως ύψους 2,5 μέτρων και παρτέρι -στην εξωτερική πλευρά του τοίχου - με φύτευση 16 υψηλών δένδρων. Συνυπέβαλε δε ο αιτών το 7/22.1.2002 έγγραφο της Ιεράς Μονής Αγίων Πάντων Σπετσών, στην οποία υπάγεται ο ναός της Κοίμησης της Θεοτόκου, με το οποίο η Μονή εκφράζει τη συμφωνία της με την ως άνω κατασκευή «εφ' όσον δεν υφίσταται οπτική επαφή του Ι. Ναού με την προτεινομένη, όπως απεικονίζεται εις τα υποβληθέντα σχέδια, λιθόκτιστον κατασκευήν τοίχου και δενδροφύτευσιν κατά μήκος του ορίου του οικοπέδου του Ι. Ναού και εφ' όσον η πρόσβασις προς κάθε κατοικίαν και προς την κολυμβητικήν δεξαμενήν θα είναι από την πίσω πλευράν του οικοπέδου». Ο Διευθυντής της 2ης Εφορείας Βυζαντινών Αρχαιοτήτων, με το 3230 π.ε./1.2.2002 έγγραφό του, διαβίβασε τις ως άνω αιτήσεις στη Διεύθυνση Βυζαντινών και Μεταβυζαντινών Μνημείων, εισηγούμενος την έγκριση της κατασκευής της κολυμβητικής δεξαμενής, διότι «στη νήσο των Σπετσών χορηγούνται άδειες κατασκευής κολυμβητικών δεξαμενών, όταν διασφαλίζεται η μη οπτική επαφή τους με τα προστατευόμενα μνημεία και τους διερχόμενους γενικότερα». Η Διεύθυνση Βυζαντινών και Μεταβυζαντινών Μνημείων, με το από 6.3.2002 ενημερωτικό σημείωμα προς το Κεντρικό Αρχαιολογικό Συμβούλιο, πρότεινε την απόρριψη του αιτήματος του αιτούντος για κατασκευή κολυμβητική δεξαμενής, διότι «είναι γεγονός ότι στο νησί έχουν ήδη κατασκευασθεί αρκετές τέτοιου είδους δεξαμενές. Το φαινόμενο όμως αυτό θα πρέπει κάποια στιγμή να σταματήσει, διότι απειλούνται τα δύο ιστορικά νησιά, Ύδρα και Σπέτσες, με την ιδιαίτερη αρχιτεκτονική φυσιογνωμία, με ανεπανόρθωτη αλλοίωση. Ιδιαίτερα το Καστέλλι που αποτελεί τον αρχικό πυρήνα του οικισμού, θα πρέπει να είναι επί πλέον προστατευόμενος χώρος και να ασκείται αυστηρότερος έλεγχος, και ως εκ τούτου να απαγορευθούν οι πισίνες». Το Κεντρικό Αρχαιολογικό Συμβούλιο, κατά τη συνεδρίαση της 16.7.2002 (Συν. 29), απέρριψε, με μειοψηφία ενός μέλους (όχι, όμως, του εισηγητή Ι. Κακούρη, ο οποίος στην αρχή, είχε θετική γνώμη), το αίτημα του αιτούντος για κατασκευή κολυμβητικής δεξαμενής, διότι «η κατασκευή της πισίνας θα αλλοιώσει το παραδοσιακό, αρχιτεκτονικό ύφος της περιοχής, με αποτέλεσμα την πρόκληση έμμεσης βλάβης στην πλησίον ευρισκόμενη -40 μέτρα περίπου- εκκλησία της Κοιμήσεως της Θεοτόκου, η οποία είναι χαρακτηρισμένη ως ιστορικό διατηρητέο μνημείο». Αναφέρεται δε στο σχετικό πρακτικό ότι στο Καστέλλι υπάρχουν και άλλοι τρεις μεταβυζαντινοί ναοί και ότι «σε αυτή την περιοχή των Σπετσών όπου είναι οι τρεις εκκλησίες, δεν υπάρχει μέχρι τώρα καμιά πισίνα», επισημαίνεται δε ότι δεν μπορεί να κτισθεί καστρότοιχος ύψους 2,5

μέτρων, διότι στο Καστέλλι δεν υπάρχουν μάντρες, καθώς και ότι «με τις πιśνες προκαλείται αλλοίωση της τοπικής αρχιτεκτονικής των νησιών». Η γνωμοδότηση του Κ.Α.Σ. υιοθετήθηκε από την προσβαλλόμενη ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Β1/Φ27/51099/2213/ 6.9.2002 απόφαση του Υπουργού Πολιτισμού, με την οποία δεν εγκρίθηκε η κατασκευή κολυμβητικής δεξαμενής στην ιδιοκτησία του πρώτου από τους αιτούντες στο Καστέλλι Σπετσών. Από τα ήδη εκτεθέντα στοιχεία του φακέλου προκύπτει ότι η κατασκευή κολυμβητικής δεξαμενής σε απόσταση 35 μέχρι 40 μέτρα από τον Ιερό Ναό της Κοιμήσεως της Θεοτόκου, που έχει κηρυχθεί από το 1925 με διάταγμα ως προέχον βυζαντινό μνημείο και διατηρητέος αρχαιολογικός και ιστορικός χώρος, δεν εγκρίθηκε από τον Υπουργό Πολιτισμού τα έτη 1997 και 1998 ως ασύμβατη με το ως άνω μνημείο λόγω της άμεσης γειτνίασης αυτού με το χώρο κατασκευής της, διότι η κατασκευή κολυμβητικής δεξαμενής κοντά στο μνημείο προσβάλλει την ιερότητα και την αισθητική του χώρου. Η αιτιολογία αυτή υιοθετήθηκε, κατά βάση, από την 29/16.7.2002 γνωμοδότηση του Κ.Α.Σ., το οποίο, αφού έλαβε υπόψη: α) την εγγύτητα της δεξαμενής προς το ναό της Κοιμήσεως της Θεοτόκου που έχει κηρυχθεί ως προέχον βυζαντινό μνημείο και διατηρητέος αρχαιολογικός και ιστορικός χώρος, β) το εμβαδόν της δεξαμενής (75 τ.μ.), γ) τη μη διασφάλιση της οπτικής απομόνωσης της δεξαμενής από τον Ιερό Ναό, αφού η κατασκευή καστρότοιχου ύψους 2,5 μέτρων δεν εναρμονίζεται με την παραδοσιακή αρχιτεκτονική του Καστελλίου και δ) την αλλοίωση που επιφέρει η κατασκευή κολυμβητικής δεξαμενής στον αρχιτεκτονικό χαρακτήρα της περιοχής αυτής, όπου δεν έχουν ανεγερθεί παρόμοιες κατασκευές, γνωμοδότησε υπέρ της απόρριψης του σχετικού αιτήματος. Τέλος, με την προσβαλλόμενη ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Β1/Φ27/51099/ 2213/ 6.9.2002 απόφαση του Υπουργού Πολιτισμού απορρίφθηκε και πάλι το αίτημα κατασκευής κολυμβητικής δεξαμενής στην ιδιοκτησία του αιτούντος με την αιτιολογία ότι «θα αλλοιώσει το παραδοσιακό αρχιτεκτονικό ύφος της περιοχής, με αποτέλεσμα την πρόκληση έμμεσης βλάβης στην πλησίον ευρισκόμενη εκκλησία της Κοιμήσεως της Θεοτόκου, η οποία είναι χαρακτηρισμένη ως ιστορικό διατηρητέο μνημείο». Η αιτιολογία αυτή, η οποία αναφέρεται στην προστατευτέα αισθητική και λειτουργική αξία του Ιερού Ναού και του περιβάλλοντος αυτό το μνημείο χώρου, η οποία θα παρεβλάπτετο από κατασκευή ασύμβατη, ενόψει του είδους και της θέσης της, προς το προστατευόμενο μνημείο και το χώρο του είναι νόμιμη και επαρκής. Περαιτέρω, με τα ως άνω δεδομένα, η αιτιολογία αυτή δεν κλονίζεται από τη μεμονωμένη 3230/1.2.2002 γνωμοδότηση της 2ης Ε.Β.Α., η οποία τάχθηκε, υπό προϋποθέσεις, υπέρ της κατασκευής. Εξάλλου, ούτε η «συναίνεση» της Ιεράς Μονής Αγίων Πάντων Σπετσών, η δοθείσα με το

7/22.1.2002 έγγραφο αυτής, και ανεξαρτήτως της αρμοδιότητας του εν λόγω οργάνου να κρίνει το ζήτημα ασκεί, εν προκειμένω, επιρροή, προεχόντως διότι η προστασία του ιστορικού διατηρητέου μνημείου του βυζαντινού Ιερού Ναού της Κοιμήσεως της Θεοτόκου και του περιβάλλοντος αυτού χώρου ανάγεται σε ζήτημα ευρύτερου δημοσίου συμφέροντος. Συνεπώς, είναι απορριπτέος ως αβάσιμος ο λόγος ακυρώσεως, με τον οποίο προβάλλεται ότι χωρίς ειδική και εμπειριστατωμένη αιτιολογία απορρίφθηκε το αίτημα κατασκευής κολυμβητικής δεξαμενής στο ακίνητο του πρώτου αιτούντος, ενόψει της θετικής γνώμης της 2ης Εφορείας Βυζαντινών Αρχαιοτήτων και του ως άνω εγγράφου της Ιεράς Μονής Αγίων Πάντων.

6. Επειδή, κατόπιν τούτων, η κρινόμενη αίτηση πρέπει να απορριφθεί.

ΣΤΕ 827/2009

[Παράνομη εξαίρεση από την κατεδάφιση τμήματος οικοδομής]

Πρόεδρος: *Π. Πικραμμένος*

Εισηγητής: *Αγγ. Θεοφιλοπούλου*

Δικηγόροι: *Χρ. Τζαναβάρης, Ελ. Κιουσοπούλου*

Όπως προκύπτει από τις διατάξεις του ν. 1337/1983 που αναφέρονται στο θέμα των αυθαιρέτων κατασκευών, διατηρείται ο κανόνας της κατεδάφισης των αυθαιρέτων. Οι περιπτώσεις εξαίρεσης από την κατεδάφιση, για την οποία θεσπίζονται ορισμένα κριτήρια, αποτελούν εξαίρεση από αυτό τον γενικό κανόνα.

Οι αποφάσεις, με τις οποίες κρίνεται ότι ορισμένο αυθαίρετο κτίσμα πρέπει να εξαιρεθεί από την κατεδάφιση, εγκρίνουν την εφαρμογή εξαίρεσης από γενικό κανόνα

και πρέπει σε κάθε συγκεκριμένη περίπτωση να αιτιολογούνται ειδικά, αναφέροντας τους λόγους, για τους οποίους η αυθαίρετη κατασκευή ανταποκρίνεται στις προϋποθέσεις που τάσσει ο νόμος.

Δεν επιτρέπεται να εξαιρείται από την κατεδάφιση κατασκευή, η οποία αντιβαίνει στους όρους και περιορισμούς δόμησης που ισχύουν κατά το χρόνο της εξαίρεσης. Η διάταξη του ΓΟΚ του 1985 που απαγορεύει οποιαδήποτε προσθήκη είτε καθ' ύψος είτε κατ' επέκταση σε κτίρια, στα οποία δεν έχει διανοιγεί προβλεπόμενη από το εγκεκριμένο ρυμοτομικό σχέδιο στοά, καταλαμβάνει όλα τα κτίρια, ανεξάρτητα από το χρόνο ανέγερσής τους, με πρόσωπο σε οδό ή πλατεία, όπου προβλέπεται παρόδια στοά, της οποίας δεν έχει πραγματοποιηθεί η διάνοιξη.

Η διάταξη που προβλέπει τη διάνοιξη της στοάς δεν επιβάλλει και την κατεδάφιση των νομίμως υφισταμένων κτιρίων. Εμποδίζει στα κτίρια αυτά την προσθήκη καθ' ύψος ή κατ' επέκταση ή οποιαδήποτε επισκευή ή διαρρύθμιση στον όροφο που προβλέπεται η στοά, ώστε να καταστεί δυνατή, υπό την πίεση της ανάγκης για προσθήκη, επέκταση ή επισκευή στο υφιστάμενο κτίριο, η διάνοιξη της στοάς.

Βασικές σκέψεις

4. Επειδή, όπως προκύπτει από τα στοιχεία του φακέλου, με την 436/1964 οικοδομική άδεια το Πολεοδομικό Γραφείο Φθιώτιδας επέτρεψε στην εκκαλούσα να ανεγείρει ισόγειο κατάστημα και πρώτο όροφο (κατοικία) επί της οδού Υψηλάντου 65, στη συνοικία Πηγαδούλια της Λαμίας. Με την 264/1983 οικοδομική άδεια του Τμήματος Πολεοδομίας και Πολεοδομικών Εφαρμογών της Νομαρχίας Φθιώτιδας επετράπη προσθήκη στο δυτικό τμήμα της υπάρχουσας οικοδομής που κατασκευάσθηκε βάσει της ως άνω 436/1964 οικοδομικής άδειας. Ακολουθώντας, με την 568/8.8.1996 οικοδομική άδεια του Τμήματος Έκδοσης Οικοδομικών Αδειών της Διεύθυνσης Χωροταξίας και Περιβάλλοντος της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης Φθιώτιδας, επετράπη η προσθήκη τρίτου ορόφου στην ως άνω οικοδομή. Κατόπιν καταγγελίας του Θεοδώρου Πατσινακίδη, κατοίκου Λαμίας επί της οδού Υψηλάντου

67, με το 8020/10.11.1996 σήμα του ως άνω Τμήματος Έκδοσης Οικοδομικών Αδειών προς το Αστυνομικό Τμήμα Λαμίας, δόθηκε η διαταγή διακοπής των οικοδομικών εργασιών που εκτελούσε η εκκαλούσα βάσει της 568/1996 οικοδομικής άδειας, διότι «μετά από αυτοψία, διαπιστώθηκε ότι δεν έχει προβεί στην διάνοιξη στοάς όπως προβλέπεται από τον ΓΟΚ 1577/85 και την εγκεκριμένη μελέτη». Με την από 30.6.1999 αίτησή της (αριθ. πρωτ. 3962/30.6.1999) η εκκαλούσα ζήτησε την εξαίρεση από την κατεδάφιση τμήματος του ισογείου καταστήματος της ως άνω οικοδομής, η κατεδάφιση του οποίου θα επέτρεπε τη διάνοιξη της παρόδιας στοάς. Με την 3962/13.8.1999 απόφαση του Νομάρχη Φθιώτιδας έγινε δεκτό αίτημα της εκκαλούσας για εξαίρεση από την κατεδάφιση τμήματος ισογείου, εμβαδού 28,75 τ.μ. και ύψους 3,95 μέτρων, της οικοδομής. Κατόπιν της ως άνω αποφάσεως του Νομάρχη Φθιώτιδας, με την 5100/13.9.1999 πράξη της Διευθύντριας Χωροταξίας και Περιβάλλοντος της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης Φθιώτιδας (Τμήμα Έκδοσης Οικοδομικών Αδειών) επετράπη η συνέχιση των οικοδομικών εργασιών από την εκκαλούσα βάσει της 568/1996 οικοδομικής άδειας. Με την από 9.11.2009 αίτηση ακυρώσεως ο Θ. Π., ζήτησε την ακύρωση της ως άνω αποφάσεως του Νομάρχη Φθιώτιδας για εξαίρεση από την κατεδάφιση του τμήματος του ισογείου της οικοδομής της εκκαλούσας και του σήματος, που κατόπιν της εξαιρέσεως αυτής, επέτρεψε τη συνέχιση των οικοδομικών εργασιών στον τρίτο όροφο της οικοδομής, οι οποίες, όπως αναφέρει στην αίτησή του, είχαν διακοπεί κατόπιν επανειλημμένων καταγγελιών του. Για να θεμελιώσει το έννομο συμφέρον του για την άσκηση της αιτήσεως κυρώσεως, ο αιτών είχε ισχυρισθεί ότι, ως όμορος ιδιοκτήτης, θίγεται από την προσθήκη του τρίτου ορόφου, την οποία επιτρέπουν οι προσβαλλόμενες πράξεις. Δεδομένου ότι, η μη διάνοιξη της παρόδιας στοάς, που επιβάλλεται από το ρυμοτομικό σχέδιο της Λαμίας (β.δ. από 16.7.1970 - Δ' 165) πριν από κάθε προσθήκη ή επισκευή σε κτίριο της περιοχής, λόγω της εξαίρεσης από την κατεδάφιση του τμήματος του ισογείου καταστήματος της επίδικης οικοδομής, η κατεδάφιση του οποίου θα επέτρεπε τη διάνοιξη της στοάς αυτής, και η άδεια για συνέχιση των οικοδομικών εργασιών προσθήκης τρίτου ορόφου βάσει της 568/1996 οικοδομικής άδειας, επιφέρουν επιδείνωση των ευρύτερων όρων διαβίωσης της περιοχής, ο Θεόδωρος Πατσινακίδης, ως κάτοικος Λαμίας, διαμένων στην όμορη οικοδομή επί της οδού Υψηλάντου 67, που φέρεται, κατά τους ισχυρισμούς της εκκαλούσας, ως ανήκουσα στη σύζυγο του Συμέλα Πατσινακίδη, με έννομο συμφέρον άσκησε την κριθείσα με την εκκαλουμένη απόφαση αίτηση ακυρώσεως, χωρίς να απαιτείται η απόδειξη ειδικότερης βλάβης της ιδιοκτησίας του από την κατασκευή ή την ύπαρξη

του τρίτου ορόφου της οικοδομής της εκκαλούσας, όπως αβασίμως υποστηρίζεται με την κρινόμενη έφεση. Συνεπώς, είναι απορριπτέος ως αβάσιμος ο λόγος εφέσεως, με τον οποίο υποστηρίζεται ότι εσφαλμένα κρίθηκε με την εκκαλουμένη απόφαση ότι με έννομο συμφέρον ασκήθηκε η αίτηση ακυρώσεως, και μάλιστα ανεξαρτήτως του ζητήματος, εάν πράγματι, δυνάμει της 211/1985 οικοδομικής άδειας, είχε ανεγερθεί τρίτος όροφος στην οικοδομή της οδού Υψηλάντου 67 χωρίς τη διάνοιξη της προβλεπόμενης στοάς, εφόσον, όπως ορθά κρίθηκε με την εκκαλουμένη 1388/2003 απόφαση του Διοικητικού Εφετείου Πειραιά, κατά το άρθρο 47 παρ. 1 του π.δ/τος 18/1989, αρκεί η ύπαρξη δεσμού που επιτρέπει στον αιτούντα να αμφισβητήσει την αντικειμενική νομιμότητα της προσβαλλόμενης διοικητικής πράξης, προκειμένου να επιτύχει αποτέλεσμα που καθ' εαυτό δεν αποδοκιμάζεται από την έννομη τάξη, και ότι το συμφέρον προς άσκηση αιτήσεως ακυρώσεως δεν παύει να είναι έννομο από μόνο το γεγονός ότι ο αιτών φέρεται να έχει παραβιάσει διάταξη της κείμενης νομοθεσίας (Σ.τ.Ε. Ολ. 3095/2001, 173/1998).

5. Επειδή, με το άρθρο 15 του ν. 1337/1983 (Α' 33), όπως αντικαταστάθηκε με τις παραγράφους 5 και 7 του άρθρου 8 του ν. 1512/1985 (Α' 4) και ακολούθως τροποποιήθηκε με την παράγραφο 4 του άρθρου 2 του ν. 1772/1988 (Α' 91), ορίζεται ότι : «1. Αναστέλλεται η κατεδάφιση των αυθαιρέτων κτισμάτων που έχουν ανεγερθεί μέχρι 31.1.1983 και που βρίσκονται σε περιοχές εντός ή εκτός σχεδίου πόλης ή εντός οικισμών που υπάρχουν πριν από το έτος 1923, αν οι ιδιοκτήτες τους υποβάλουν εμπρόθεσμα τις δηλώσεις που προβλέπονται από τις παραγράφους 4 και 5 του άρθρου αυτού. Η αναστολή ισχύει μέχρις ότου κριθεί η οριστική διατήρηση ή μη κάθε συγκεκριμένου αυθαίρετου. Επίσης αναστέλλεται η κατεδάφιση των κτισμάτων που ανεγείρονται με άδεια που εκδόθηκε μετά από έλεγχο της αρμόδιας πολεοδομικής αρχής και που μεταγενέστερα ανακαλείται για οποιοδήποτε λόγο, εκτός αν η ανάκληση οφείλεται σε υποβληθέντα αναληθή στοιχεία ή σε ανακριβείς αποτυπώσεις της υπάρχουσας πραγματικής κατάστασης. Η αναστολή από την κατεδάφιση ισχύει μέχρις ότου κριθεί η οριστική διατήρηση ή όχι του κτίσματος, που γίνεται με απόφαση του νομάρχη, με σύμφωνη γνώμη του Συμβουλίου Χωροταξίας, Οικισμού και Περιβάλλοντος του νομού, το οποίο λαμβάνει υπόψη του και τις περιπτώσεις α, β και γ της παρ. 1 του άρθρου 6 του νόμου αυτού. Για τα αυθαίρετα αυτά έχουν εφαρμογή μόνο οι παρ. 2 κι 3 του παρόντος άρθρου 15. 2. Δεν υπάγονται στις διατάξεις της προηγούμενης παραγράφου και κατεδαφίζονται κατά τις ισχύουσες διατάξεις τα κτίσματα που βρίσκονται: α) σε κοινόχρηστους χώρους της πόλης (οδούς, πλατείες

κ.λπ.), β) μέσα στη ζώνη ασφαλείας των διεθνών, εθνικών, επαρχιακών και δημοτικών ή κοινοτικών οδών κατά το από 23.10.1959 Διάταγμα...γ) μέσα στον αιγιαλό και τη Ζώνη Παραλίας ...δ) σε δημόσια κτήματα, ε) σε δασικές ή αναδασωτέες εκτάσεις, στ) σε αρχαιολογικούς χώρους, και ζ) σε ρέματα. 3. Με απόφαση του Υπουργού Χωροταξίας, Οικισμού και Περιβάλλοντος, είναι δυνατόν να εξαιρεθούν από την εφαρμογή της παρ. 1 του άρθρου αυτού περιοχές ή κτίσματα για λόγους ασφαλείας ή που αποβαίνουν σε βάρος του πολιτιστικού και φυσικού περιβάλλοντος ή, προκειμένου περί περιοχών σχεδίων πόλεων ή οικισμών προ του έτους 1923, που αποβαίνουν υπέρμετρα σε βάρος της πόλης ή του οικισμού, ή στοιχείου της πόλης ή του οικισμού ττου έχει ιδιαίζουσα σημασία...». Περαιτέρω, στο άρθρο 16 του ν. 1337/1983, όπως οι παράγραφοι 3 και 5 αυτού αντικαταστάθηκαν με το άρθρο 8 παρ. 8 του ν. 1512/1985 (Α΄4), συμπληρώθηκε η παράγραφος 3 με το άρθρο 1 παρ. 5 του ν. 1772/1988 και ακολούθως τροποποιήθηκαν αμφότερες με την παρ. 6, εδάφια α' και β', του άρθρου 5 του ν. 2052/1992 (Α΄94), ορίζεται ότι: «1. Τα εκτός σχεδίου πόλεων ή οικισμών προ του 1923 αυθαίρετα κτίσματα της παρ. 1 του άρθρου 15 που εντάσσονται σε πολεοδομικό σχέδιο και βρίσκονται σε δομήσιμους χώρους μπορεί να εξαιρούνται οριστικά της κατεδάφισης, έστω και αν αντιβαίνουν στους όρους και περιορισμούς δόμησης της περιοχής, εφόσον ταυτόχρονα: α) δεν παραβιάζουν υπέρμετρα την πόλη ή τον οικισμό ή στοιχείο αυτών που έχει ιδιαίζουσα σημασία, με σημαντική υπέρβαση του συντελεστή δόμησης και των ακάλυπτων χώρων ή με αύξηση του ύψους, β) δεν παραβιάζουν το άμεσο ή πλατύτερο περιβάλλον γενικά ή με την ειδική χρήση που έχουν, και γ) δεν είναι επικίνδυνα από στατική άποψη. 2. Δεν περιλαμβάνονται στις διατάξεις της προηγούμενης παραγράφου και κατεδαφίζονται τα αυθαίρετα κτίσματα που αναγράφονται στην παρ. 2 του άρθρου 15. 3. Η απόφαση για την εξαίρεση ή όχι από την κατεδάφιση εκδίδεται από το νομάρχη και με σύμφωνη γνώμη της αρμόδιας πολεοδομικής υπηρεσίας. Με την παραπάνω απόφαση και με σύμφωνη γνώμη της αρμόδιας πολεοδομικής υπηρεσίας και μόνο για τα κτίρια που εξαιρούνται από την κατεδάφιση, μπορεί να επιτρέπεται η αποπεράτωση του κτίσματος του οποίου έχει περατωθεί ο φέρων οργανισμός, αν συντρέχουν κοινωνικοί λόγοι, και να επιβάλλονται στους ιδιοκτήτες πρόσθετοι όροι, που αποβλέπουν στην προστασία του περιβάλλοντος, τη στατική επάρκεια του κτίσματος ή και την αποφυγή αρχιτεκτονικής δυσαρμονίας... 4... 5. Ειδικά τα αυθαίρετα κτίσματα ή κατασκευές που βρίσκονται εντός εγκεκριμένων σχεδίων ή εντός ορίων οικισμών πριν από το 1923, που έχουν ανεγερθεί μέχρι τις 31.1.1983 και που δεν έχουν δηλωθεί σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 15 του παρόντος νόμου, εάν δεν αντιβαίνουν στους όρους και

περιορισμούς δόμησης της περιοχής που βρίσκονται, μπορούν να εξαιρούνται από την υποχρεωτική κατεδάφιση, επιφυλασσομένων των διατάξεων των παρ. 2 και 3 του άρθρου 15. Η εξαίρεση από την κατεδάφιση γίνεται με απόφαση του νομάρχη με τη διαδικασία και μετά από σύμφωνη γνώμη της αρμόδιας πολεοδομικής υπηρεσίας. 6...7. Οι παράγραφοι 1, 2 και 3 του άρθρου αυτού εφαρμόζονται ανάλογα και για τα αυθαίρετα κτίσματα της παραγρ. 1 του άρθρου 15 που βρίσκονται σε εγκεκριμένα σχέδια πόλεων ή μέσα στα όρια οικισμών προ του 1923». 7. Οι παράγραφοι 1, 2 και 3 του άρθρου αυτού εφαρμόζονται ανάλογα και για τα αυθαίρετα κτίσματα της παραγρ. 1 του άρθρου 15 που βρίσκονται σε εγκεκριμένα σχέδια πόλεων ή μέσα στα όρια οικισμών προ του 1923». Εξάλλου, ο Γενικός Οικοδομικός Κανονισμός (ΓΟΚ) του έτους 1985 (ν. 1577/1985, Α' 210), στην παρ. 7 του άρθρου 15, όπως συμπληρώθηκε με το άρθρο 6 παρ. 2 του ν. 1772/1988, ορίζει ότι: «Σε κτίρια, στα οποία δεν έχει διανοιγεί στοά, προβλεπόμενη από το εγκεκριμένο ρυμοτομικό σχέδιο, απαγορεύεται, πριν πραγματοποιηθεί η διάνοιξή της, η χορήγηση οικοδομικής άδειας για οποιαδήποτε προσθήκη είτε καθ' ύψος είτε κατ' επέκταση στο κτίριο και για οποιαδήποτε επισκευή ή διαρρύθμιση στον όροφο, στον οποίο προβλέπεται η στοά. Η παραπάνω απαγόρευση δεν ισχύει για κτίρια που χαρακτηρίζονται διατηρητέα ή έργα τέχνης ή ιστορικά μνημεία ή για κτίρια για τα οποία απαιτούνται επισκευές λόγω σεισμών ή σε περίπτωση επισκευής για λόγους υγιεινής και χρήσης κτιρίων». Τέλος, με το άρθρο 1 του από 16.7.1970 β.δ/τος «Περί τροποποίησης του ρυμοτομικού σχεδίου Λαμίας και επιβολής στοών» (Δ' 165/5.8.1970), προβλέπεται η επιβολή στοών καθ' όλο το ύψος του ισογείου των οικοδομών επί διαφόρων οδών μεταξύ των οποίων και η οδός Υψηλάντου και κατά το μεταξύ των οδών Παλαμά, Ιωαννίνων και Ευαγγελιστρίας τμήμα αυτής, όπου βρίσκεται το ακίνητο της εκκαλούσας.

6. Επειδή, όπως προκύπτει από τις ανωτέρω διατάξεις των άρθρων 15 και 16, καθώς και από το σύνολο των διατάξεων του ν. 1337/1983 που αναφέρονται στο θέμα των αυθαιρέτων κατασκευών, με το νομοθέτημα αυτό δεν καταργείται, αλλ' αντιθέτως διατηρείται ο κανόνας της κατεδαφίσεως των αυθαιρέτων, ενώ οι περιπτώσεις εξαιρέσεως από την κατεδάφιση, για την οποία θεσπίζουν ορισμένα κριτήρια οι ανωτέρω διατάξεις, αποτελούν εξαίρεση από το γενικό αυτό κανόνα (ΣΤΕ 3632/1992, 1700/1995 κ.ά.). Επομένως, οι αποφάσεις με τις οποίες ορισμένο αυθαίρετο κτίσμα ή κατασκευή κρίνεται ότι πρέπει να εξαιρεθεί από την κατεδάφιση, εγκρίνουν την εφαρμογή εξαιρέσεως από γενικό κανόνα και για το λόγο αυτό πρέπει σε κάθε συγκεκριμένη περίπτωση να αιτιολογούνται ειδικά, αναφέροντας τους

λόγους, για τους οποίους η αυθαίρετη κατασκευή ανταποκρίνεται στις πιο πάνω προϋποθέσεις που τάσσει ο νόμος για την έγκριση της εξαιρέσεως από την κατεδάφιση (Σ.τ.Ε. 2227/1987). Περαιτέρω, κατά την έννοια της διατάξεως της παραγράφου 5 του άρθρου 16 του ν. 1337/1983, δεν επιτρέπεται να εξαιρείται από την κατεδάφιση κατασκευή, η οποία αντιβαίνει στους όρους και περιορισμούς δόμησης που ισχύουν κατά το χρόνο της εξαιρέσεως (Σ.τ.Ε. 4217/1996, βλ. και Σ.τ.Ε. 2608/1990). Εξάλλου, η διάταξη της παραγράφου 7 του άρθρου 15 του ισχύοντος ΓΟΚ του 1985, η οποία απαγορεύει οποιαδήποτε προσθήκη είτε καθ' ύψος είτε κατ' επέκταση σε κτίρια στα οποία δεν έχει διανοιγεί προβλεπόμενη από το εγκεκριμένο ρυμοτομικό σχέδιο στοά, καταλαμβάνει όλα τα κτίρια, εκτός από τις προβλεπόμενες στο δεύτερο εδάφιο της περιπτώσεις κτιρίων (χαρακτηρισμένων ως διατηρητέων, έργων τέχνης ή ιστορικών μνημείων, κτιρίων που χρειάζονται επισκευές λόγω σεισμών ή για λόγους υγιεινής και χρήσης αυτών), ανεξάρτητα από το χρόνο ανέγερσής τους, τα οποία έχουν πρόσωπο σε οδό ή πλατεία, όπου προβλέπεται παρόδια στοά, της οποίας δεν έχει πραγματοποιηθεί η διάνοιξη (Σ.τ.Ε. 2516/1993). Η διάταξη δε αυτή που προβλέπει τη διάνοιξη της στοάς δεν επιβάλλει και την κατεδάφιση των νομίμως υφισταμένων κτιρίων, αλλά εμποδίζει στα κτίρια αυτά την προσθήκη καθ' ύψος ή κατ' επέκταση ή οποιαδήποτε επισκευή ή διαρρύθμιση στον όροφο που προβλέπεται η στοά, ώστε να καταστεί δυνατή, υπό την πίεση της ανάγκης για προσθήκη, επέκταση ή επισκευή στο υφιστάμενο κτίριο, η διάνοιξη της στοάς.

7. Επειδή, με την από 30.9.1999 αίτηση της η εκκαλούσα ζήτησε την εξαίρεση από την κατεδάφιση τμήματος του ισογείου καταστήματος της επί της οδού Υψηλάντου 65 οικοδομής της «για στατική επάρκεια κτιρίου», το οποίο, κατά τη δήλωση αντοχής αυθαίρετου του άρθρου 15 παρ.5 ν.1337/83 του Μηχανικού ΑΘ.Κατόπη, η οποία βρίσκεται στο φάκελο, «από την εξέταση των εμφανών στοιχείων του φέροντα οργανισμού της κατασκευής, προκύπτει ότι αυτή όπως βρίσκεται σήμερα δεν είναι επικίνδυνη από στατική άποψη». Το Τμήμα Πολεοδομίας και Πολεοδομικών Εφαρμογών της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης Φθιώτιδας εισηγήθηκε την εξαίρεση από την κατεδάφιση τμήματος του καταστήματος-κλιμακοστασίου, επιφανείας 28,75 τ.μ. και ύψους 3,95 μέτρων, της ως άνω οικοδομής, που είχε κατασκευασθεί βάσει της 436/1964 οικοδομικής άδειας γιατί «α) Είναι κτισμένη με νόμιμη οικοδομική άδεια (430/64) και κατά το χρόνο κατασκευής της δεν αντέκειτο στις διατάξεις του Γ.Ο.Κ., β) Πιθανή κατεδάφιση του θα προκαλούσε ανεπανόρθωτες βλάβες στο κτίριο και πιθανή κατάρρευση, γ) Από την διατήρησή της δεν θίγεται το άμεσο και ευρύτερο

περιβάλλον της περιοχής και δεν αποβαίνει σε βάρος της πόλης» (εισηγήση 3962/13.8.1999). Ο Νομάρχης Φθιώτιδας με την 3962/13.8.1999 πράξη του, κατόπιν της ως άνω σύμφωνης γνώμης της αρμόδιας πολεοδομικής υπηρεσίας, προβλεπόμενης από το άρθρο 15 του ν. 1337/1983, όπως αντικαταστάθηκε με την παράγραφο 5 του άρθρου 8 του ν. 1512/1985, αποφάσισε την εξαίρεση από την κατεδάφιση του ως άνω τμήματος του ισογείου καταστήματος ιδιοκτησίας της εκκαλούσας «κατασκευασμένου με την υπ' αριθμ. 430/64 οικοδομική άδεια και σύμφωνα με τις τότε ισχύουσες πολεοδομικές διατάξεις (δεν επιβαλλόταν στοά). Από την διατήρησή του δεν θίγεται το άμεσο και ευρύτερο περιβάλλον της περιοχής και δεν αποβαίνει σε βάρος της πόλεως». Το Διοικητικό Εφετείο Πειραιά με την εκκαλουμένη 1388/2003 απόφαση του ακύρωσε την απόφαση του Νομάρχη Φθιώτιδας για εξαίρεση από την κατεδάφιση του επίδικου ακινήτου ως στερούμενη νομίμου ερείσματος, διότι: 1) η εξαίρεση από την κατεδάφιση και η βάσει αυτής συνέχιση των οικοδομικών εργασιών για την καθ' ύψος προσθήκη στην ως άνω οικοδομή, η απαγόρευση της οποίας τίθεται ως προϋπόθεση για την υποχρεωτική κατά νόμο διάνοιξη της προβλεπόμενης από το ρυμοτομικό σχέδιο στοάς, έχει ως αποτέλεσμα να καταστεί αδύνατη η διάνοιξη της στοάς αυτής, κατά παράβαση των ως άνω διατάξεων, και 2) οι διατάξεις του άρθρου 8 παρ. 8 του ν. 1512/1985, που αναφέρονται σε αυθαίρετες κατασκευές και κατ' επίκληση των οποίων εκδόθηκε η περί εξαιρέσεως νομαρχιακή απόφαση, δεν είχαν στην προκείμενη περίπτωση εφαρμογή, εφόσον το κτίσμα είχε ανεγερθεί νόμιμα βάσει της 436/1964 οικοδομικής άδειας. Περαιτέρω, κρίθηκε με την εκκαλουμένη απόφαση ότι, και υπό την υιοθετηθείσα από τον Νομάρχη εκδοχή, ότι το κτίριο κατέστη εκ των υστέρων, μετά την τροποποίηση του ρυμοτομικού σχεδίου Λαμίας και την επιβολή στοάς στην οδό Υψηλάντου, αυθαίρετο και κατεδαφιστέο και ως εκ τούτου υπαγόμενο κατ' αρχήν στις διατάξεις περί εξαιρέσεως από την κατεδάφιση, η νομαρχιακή απόφαση δεν είναι νόμιμη ως αντιβαίνουσα στους ισχύοντες κατά το χρόνο της εξαιρέσεως όρους και περιορισμούς δομήσεως (διάνοιξη στοάς), πέραν του ότι δεν υπήρξε προηγούμενη σύμφωνη γνώμη της αρμόδιας πολεοδομικής υπηρεσίας. Κατόπιν τούτων, ακυρώθηκαν με την εκκαλουμένη απόφαση η 3962/13.8.1999 απόφαση του Νομάρχη Φθιώτιδας, και η 5100/13.9.1999 πράξη της Διευθύντριας Χωροταξίας και Περιβάλλοντος της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης Φθιώτιδας. Η ως άνω αιτιολογία της νομαρχιακής αποφάσεως, όπως ορθώς κρίθηκε με την εκκαλουμένη απόφαση, δεν βρίσκει έρεισμα στις διατάξεις της παραγράφου 5 του άρθρου 16 του ν. 1337/1983 και 15 του ν. 1337/1983 (Α' 33), όπως αυτή αντικαταστάθηκε με την παράγραφο 5 του άρθρου 8

του ν. 1512/1985, οι οποίες επιτρέπουν την εξαίρεση από την κατεδάφιση αυθαιρέτων κτισμάτων ή κατασκευών που βρίσκονται εντός εγκεκριμένων ρυμοτομικών σχεδίων ή εντός ορίων οικισμών πριν από το 1923, τα οποία έχουν ανεγερθεί μέχρι τις 31.1.1983 και για τα οποία δεν έχει υποβληθεί η δήλωση του άρθρου 15 του ως άνω αυθαιρέτου, εφόσον δεν αντιβαίνουν στους όρους και περιορισμούς δόμησης της περιοχής που βρίσκονται κατά το χρόνο της εξαίρεσεως, διότι το εξαιρεθέν από την κατεδάφιση τμήμα της επί της οδού Υψηλάντου οικοδομής της εκκαλούσας έχει ανεγερθεί μεν πριν από τις 31.1.1983, αλλά δεν είναι αυθαίρετο εφόσον έχει ανεγερθεί βάσει της 436/1964 οικοδομικής άδειας, η οποία ουδέποτε ανακλήθηκε, δεν κατέστη δε μεταγενεστέρως αυθαίρετο λόγω της επιβολής στοάς στην ως άνω οδό, καθ' όλο το ύψος του ισογείου των οικοδομών, με το άρθρο 1 του από 16.7.1970 β.δ/τος «Περί τροποποίησης του ρυμοτομικού σχεδίου Λαμίας και επιβολής στοών» (Δ' 165/5.8.1970). Η κατεδάφιση του τμήματος αυτού της οικοδομής αποτελεί την προϋπόθεση, κατά το άρθρο 15 παρ. 7 του ΓΟΚ του 1985, για την προσθήκη τρίτου ορόφου στην νομίμως ανεγερθείσα οικοδομή της εκκαλούσας. Η εξαίρεση δε από την κατεδάφιση του επίδικου ακινήτου και το κατόπιν αυτής 5100/13.9.1999 σήμα της Διευθύντριας Χωροταξίας και Περιβάλλοντος της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης Φθιώτιδας (Τμήμα Εκδόσεως Οικοδομικών Αδειών) προς το Αστυνομικό Τμήμα Φθιώτιδας για συνέχιση των οικοδομικών εργασιών από την εκκαλούσα βάσει της 568/1996 οικοδομικής άδειας, που επιτρέπουν την προσθήκη τρίτου ορόφου στην οικοδομή, χωρίς την προηγούμενη διάνοιξη στοάς, άγουν σε καταστρατήγηση των διατάξεων των άρθρων 15 παρ. 7 του ΓΟΚ του 1985 και 1 του από 16.7.1970 β.δ/τος «Περί τροποποίησης του ρυμοτομικού σχεδίου Λαμίας και επιβολής στοών» (Δ' 165/5.8.1970). Συνεπώς, είναι απορριπτέοι ως αβάσιμος ο λόγος εφέσεως με τον οποίο υποστηρίζεται ότι συνέτρεχαν στην προκείμενη περίπτωση όλες οι προϋποθέσεις της παραγράφου 1 του άρθρου 15 του ν. 1337/1983, όπως η διάταξη αυτή συμπληρώθηκε με την παρ. 7 του άρθρου 8 του ν. 1512/1985, και των εδαφίων α', β' και γ', της παρ. 1 του άρθρου 16 του ίδιου νόμου, για την εξαίρεση από την κατεδάφιση του επίδικου ακινήτου και ότι, ως εκ τούτου, νομίμως επετράπη η συνέχιση των οικοδομικών εργασιών για την προσθήκη τρίτου ορόφου, διότι η εξαίρεση από την κατεδάφιση έγινε κατ' επίκληση των διατάξεων του ν. 1337/1983 και ειδικότερα της παραγράφου 8 του άρθρου 8 του ν. 1512/1985, δηλαδή των παρ. 3, 4 και 5 του άρθρου 16 του ν. 1337/1983, όπως αυτές ίσχυαν κατά το χρόνο εκδόσεως της περί εξαίρεσεως νομαρχιακής αποφάσεως, οι προϋποθέσεις των οποίων, όπως ορθώς κρίθηκε με την εκκαλουμένη απόφαση, δεν συνέτρεχαν, ούτε άλλωστε η

επίδικη εξαίρεση από την κατεδάφιση μπορεί να βρεί έρεισμα στην παρ. 1 του άρθρου 15, σε συνδυασμό με την παρ. 7 του άρθρου 16 του ν.1337/1983, αφού δεν προκύπτει από τα στοιχεία του φακέλου, ούτε ισχυρίζεται η εκκαλούσα, ότι είχε ανακληθεί η 436/1964 οικοδομική άδεια για την ανέγερση του ισογείου της επίδικης οικοδομής, της οποίας μάλιστα δεν αμφισβητείται η νομιμότητα, αφού στην απόφαση του Νομάρχη Φθιώτιδας αναφέρεται ότι το εξαιρεθέν ακίνητο από την κατεδάφιση έχει κατασκευασθεί «με την υπ' αριθμ. 430/64 οικοδομική άδεια και σύμφωνα με τις τότε ισχύουσες πολεοδομικές διατάξεις». Τέλος, αβασίμως προβάλλεται ότι, κατά το άρθρο 16 παρ. 5 του ν. 1337/1983, όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 5 παρ. 6 εδ.β' του ν. 2052/1992, δεν απαιτείται προηγούμενη σύμφωνη γνώμη της αρμόδιας πολεοδομικής υπηρεσίας, η οποία πάντως υπήρχε στην προκείμενη περίπτωση. Και αναφέρεται μεν στην εκκαλουμένη απόφαση ότι δεν υπήρξε προηγούμενη σύμφωνη γνώμη της αρμόδιας πολεοδομικής υπηρεσίας, δεν συντρέχει, όμως, περίπτωση εξαφανίσεώς της για το λόγο αυτόν, διότι το δευτεροβάθμιο δικαστήριο στήριξε την κρίση του προεχόντως στην έλλειψη ειδικής και επαρκούς αιτιολογίας για την εξαίρεση από την κατεδάφιση του επίδικου ακινήτου και της πράξης που επιτρέπει τη συνέχιση των οικοδομικών εργασιών, που στηρίζεται σ' αυτήν.

8. Επειδή, κατόπιν τούτων, πρέπει να απορριφθεί η κρινόμενη έφεση.

ΣΤΕ 826/2009

[Κατεδάφιση αυθαιρέτων κατασκευών στον αιγιαλό και την παραλία]

Πρόεδρος: *Π. Πικραμμένος*

Εισηγητής: *Αγγ. Θεοφιλοπούλου*

Δικηγόροι: *Παν. Χριστοφοράτος, Φ. Ιατρέλης*

Αυθαίρετα κτίσματα που αναγείρονται στον αιγιαλό ή την παραλία ή μέσα στη θάλασσα κατεδαφίζονται υποχρεωτικά. Οι διατάξεις του ν. 2971/2001 είναι ειδικές σε σχέση με τις γενικές διατάξεις περί αυθαιρέτων κατασκευών και αποσκοπούν στην άμεση και αποτελεσματική προστασία του αιγιαλού και του θαλάσσιου χώρου. Επιβάλλουν την αποκατάσταση της μορφής τους, όταν έχει αλλοιωθεί με την ανέγερση πάσης φύσεως τεχνικού έργου, κτίσματος ή κατασκευάσματος χωρίς άδεια.

Η εκτέλεση τεχνικών έργων στον αιγιαλό ή την παραλία επιτρέπεται με την προϋπόθεση ότι θα τηρηθούν οι όροι προστασίας της ακτής, που αποτελεί ουσιώδες στοιχείο του φυσικού περιβάλλοντος. Η χορήγηση άδειας εκτέλεσης τεχνικού έργου απαιτείται σε κάθε περίπτωση, ακόμη και όταν πρόκειται για έργα διαμόρφωσης της ακτής προς αποφυγή προκλήσεως κινδύνου ή ατυχήματος. Και αυτά, είναι κατεδαφιστέα εάν κατασκευασθούν χωρίς προηγούμενη άδεια της αρμόδιας αρχής.

Είναι αλυσιτελής ο ισχυρισμός ότι οι επίμαχες κατασκευές διευκολύνουν την ελεύθερη και απρόσκοπτη πρόσβαση των πολιτών στον αιγιαλό.

Βασικές σκέψεις

4. Επειδή, στο άρθρο 27 του Ν. 2971/2001 «Αιγιαλός, παραλία και άλλες διατάξεις» (Α' 285) ορίζεται ότι : «1. ... 2. Τα πάσης φύσεως κτίσματα και εν γένει κατασκευάσματα, τα οποία έχουν ανεγερθεί ή θα ανεγερθούν χωρίς άδεια στον αιγιαλό ή την παραλία ... κατεδαφίζονται, ανεξάρτητα από το χρόνο ανέγερσης τους ή αν κατοικούνται ή άλλως πως χρησιμοποιούνται ... Προς τούτο ο προϊστάμενος της αρμόδιας Κτηματικής Υπηρεσίας εκδίδει πρωτόκολλο κατεδάφισης, το οποίο κοινοποιεί ... σε εκείνον που έχει ανεγείρει αυθαιρέτως, ο οποίος οφείλει εντός τριάντα [30] ημερών από την κοινοποίηση να κατεδαφίσει τα κτίσματα και να άρει τα πάσης φύσεως κατασκευάσματα από τον αιγιαλό ή την παραλία. 3. ... 7. Τα χωρίς άδεια ή καθ' υπέρβαση της άδειας έργα και εν γένει κατασκευές μέσα στη θάλασσα αίρονται και απομακρύνονται ανεξάρτητα από τον τρόπο χρησιμοποίησής τους Προς τούτο η Κτηματική Υπηρεσία, μετά από πρόταση της αρμόδιας Λιμενικής Αρχής,

συντάσσει πρωτόκολλο κατεδάφισης, άρσης και απομάκρυνσης των ανωτέρω έργων και κατασκευών ...9. Για έργα που αναφέρονται στην παρ. 1 του άρθρου 14 και έχουν γίνει πριν από την ισχύ του παρόντος νόμου στον αιγιαλό, την παραλία ή τη θάλασσα, χωρίς άδεια ή με υπέρβαση αυτής, είναι δυνατόν μετά από αιτιολογημένη κρίση της Διοίκησης, να εκδοθεί γι' αυτά η σχετική άδεια κατά τη διαδικασία του άρθρου 14 του παρόντος νόμου εφόσον δεν παραβιάζονται οι ισχύουσες σχετικές διατάξεις, εφόσον συντρέχουν οι νόμιμες προϋποθέσεις έκδοσης της άδειας αυτής και υποβληθεί προς τούτο αίτηση στην αρμόδια Κτηματική Υπηρεσία εντός αποκλειστικής προθεσμίας τριών (3) μηνών από την ισχύ του παρόντος νόμου...». Εξάλλου, στο άρθρο 12 του ίδιου ως άνω νόμου προβλέπεται ότι : «1. Αν η Επιτροπή του άρθρου 3 διαπιστώσει ότι η ακτή διαβρώνεται από τη θάλασσα, επιτρέπεται η κατασκευή, κατά τις διατάξεις περί δημοσίων έργων, των αναγκαίων τεχνικών έργων στον αιγιαλό, την παραλία ή στη θάλασσα για την αποτροπή της διάβρωσης. 2. Αν από τη διάβρωση απειλείται ιδιωτικό κτήμα, μπορεί να επιτραπεί στον κύριο του να κατασκευάσει με δαπάνη του προ της ιδιοκτησίας του, και με την επίβλεψη μηχανικού, που έχει από το νόμο σχετικό δικαίωμα, τα ανωτέρω προστατευτικά έργα βάσει μελέτης που έχει εγκριθεί από τη Διεύθυνση Τεχνικών Υπηρεσιών της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης, που θα έχει και τον έλεγχο του έργου. 3. Τα έργα των παραγράφων 1 και 2 του παρόντος άρθρου ανήκουν στο Δημόσιο... Τα έργα αυτά εκτελούνται κατόπιν αδειάς του Υπουργού Οικονομικών, που εκδίδεται μετά από σύμφωνη γνώμη του Γ.Ε.Ν., του Υ.Ε.Ν. και του Υπουργείου Πολιτισμού και απλή γνώμη της αρμόδιας Επιτροπής Αρχιτεκτονικού Ελέγχου (Ε.Π.Α.Ε.) ύστερα από εμπειριστατωμένη ακτομηχανική μελέτη θεωρημένη από τη Διεύθυνση Λιμενικών Έργων τη Γ.Γ.Δ.Ε. του Υπουργείου Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων, καθώς και ύστερα από την προβλεπόμενη από το Ν. 1650/1986 (ΦΕΚ 160 Α) μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων...», ενώ στο άρθρο 14 ορίζεται ότι : «1. Η παραχώρηση του δικαιώματος χρήσης αιγιαλού, παραλίας, συνεχόμενου ή παρακείμενου θαλάσσιου χώρου, ή του πυθμένα, για την εκτέλεση έργων που εξυπηρετούν εμπορικούς, βιομηχανικούς, συγκοινωνιακούς, λιμενικούς ή άλλου είδους σκοπούς, που προβλέπονται από τις κείμενες διατάξεις, γίνεται με απόφαση του Υπουργού Οικονομικών και τη διαδικασία που προβλέπει η επόμενη παράγραφος...». Από τις ανωτέρω διατάξεις συνάγεται ότι αυθαίρετα κτίσματα, ανεγειρόμενα εν μέρει ή εν όλω εντός του αιγιαλού ή της παραλίας ή εντός της θαλάσσης, κατεδαφίζονται υποχρεωτικώς. Οι διατάξεις αυτές, ειδικές σε σχέση με τις γενικές διατάξεις περί αυθαιρέτων κατασκευών, αποσκοπούν στην άμεση και αποτελεσματική προστασία του αιγιαλού και του θαλασσίου χώρου

και επιβάλλουν την αποκατάσταση της μορφής τους, η οποία έχει αλλοιωθεί με την χωρίς άδεια ανέγερση πάσης φύσεως τεχνικού έργου, κτίσματος ή κατασκευάσματος. Η εκτέλεση, εξ άλλου, τεχνικών έργων επί του αιγιαλού ή της παραλίας επιτρέπεται μόνον εφόσον τηρηθεί η διαδικασία του άρθρου 12 ή του άρθρου 14 του Ν. 2971/2001, αναλόγως της φύσεως του έργου, και με την προϋπόθεση ότι θα τηρηθούν οι όροι προστασίας της ακτής, που αποτελεί ουσιώδες στοιχείο του φυσικού περιβάλλοντος. Εάν η διαδικασία αυτή δεν τηρηθεί, τα επί του αιγιαλού ή εντός της θαλάσσης ανεγερθέντα κτίσματα είναι αυθαίρετα και κατεδαφιστέα. Η χορήγηση δε αδειάς εκτελέσεως τεχνικού έργου απαιτείται σε κάθε περίπτωση, ακόμη και όταν πρόκειται για έργα διαμορφώσεως της ακτής προς αποφυγή προκλήσεως κινδύνου ή ατυχήματος. Επομένως, και τα έργα αυτά, εάν κατασκευασθούν χωρίς προηγούμενη άδεια της αρμόδιας αρχής, είναι κατεδαφιστέα (ΣτΕ 3587/2007, 4591/2005, πρβλ. ΣτΕ 3421/04).

5. Επειδή, όπως προκύπτει από τα στοιχεία του φακέλου, η αιτούσα εταιρεία με την από 13.2.2002 αίτηση της ζήτησε τη νομιμοποίηση των αυθαίρετων κατασκευών εντός του αιγιαλού και της παραλίας, μπροστά στο παραλιακό κέντρο «Το Καράβι», οι οποίες απεικονίζονται στο τοπογραφικό διάγραμμα του μηχανικού Σ. Γ. του Μαρτίου 2001. Η αίτηση αυτή, κατόπιν του 44/22.11.2002 πρακτικού της Επιτροπής Δημοσίων Κτημάτων Αθηνών, απορρίφθηκε με την 566/9.2.2004 πράξη του Διευθυντή της Κτηματικής Υπηρεσίας Πειραιά. Ακολούθως, με το 1511/26.4.2004 έγγραφο του Διευθυντή της Κτηματικής Υπηρεσίας Πειραιά, το οποίο επιδόθηκε στις 3.5.2004, κλήθηκε η αιτούσα να προσέλθει στις 10.5.2004 για να εκθέσει τις απόψεις της για τις κατασκευές (ξύλινα δάπεδα κ.λπ.), που βρίσκονται εντός της ζώνης αιγιαλού και παραλίας μπροστά στο ως άνω κέντρο. Όπως προκύπτει από χειρόγραφη σημείωση επί του ως άνω εγγράφου του δικηγόρου της αιτούσης Π. Χ., αυτός παρέστη σε προφορική ακρόαση στις 17.5.2004 και υπέβαλε υπόμνημα, εν όψει επικείμενης έκδοσης «πρωτοκόλλου διοικητικής αποβολής και αποζημίωσης». Στο υπόμνημα αυτό η αιτούσα εξέθεσε τις απόψεις της για τις αυθαίρετες κατασκευές, ισχυριζόμενη ότι δεν προέβη σε στεγαστικά έργα, αλλά μόνο σε επεμβάσεις εξωραϊσμού με την τοποθέτηση παρτεριών με λουλούδια, φοινικόδενδρα και τη δημιουργία συντριβανιού, πριν δε από τις επεμβάσεις της τα εδαφικά τμήματα ήταν κατεστραμμένα και εμπόδιζαν την είσοδο των πελατών της στο κατάστημά της. Ακολούθως, ύστερα από αυτοψία που διενεργήθηκε στις 28.5.2004 από τη Δ. Σ., Πολ. Μηχανικό της Κτηματικής Υπηρεσίας Πειραιά, με το προσβαλλόμενο 19/28.5.2004 πρωτόκολλο

κατεδάφισης αυθαιρέτων κτισμάτων του Προϊσταμένου της Κτηματικής Υπηρεσίας Πειραιά κλήθηκε η αιτούσα να προέλθει, εντός 30 ημερών από την κοινοποίηση του πρωτοκόλλου, στην κατεδάφιση των αυθαιρέτων κτισμάτων και άρση των πάσης φύσεως κατασκευασμάτων από το χώρο του αιγιαλού και της παραλίας στην πιο πάνω θέση. Από την προσβαλλόμενη πράξη, την έκθεση ελέγχου και το από 12.1.2004 τοπογραφικό διάγραμμα του Δ. Σ., Πολ/κού Μηχανικού της Κτηματικής Υπηρεσίας Πειραιά, στο οποίο παραπέμπουν η πράξη αυτή και η έκθεση ελέγχου, προσδιορίζεται η ακριβής θέση των κατεδαφιστέων κατασκευών, οι οποίες περιγράφονται και κατονομάζονται ειδικά η καθεμία, κατ' είδος και έκταση και προκύπτει ότι αυτές βρίσκονται στον κοινόχρηστο χώρο του αιγιαλού και της παραλίας, τα όρια των οποίων καθορίστηκαν με την 716262/12.5.1988 απόφαση του Νομάρχη Πειραιά (Δ' 477/6.7.1988). Συνεπώς, είναι απορριπτέος ως αβάσιμος ο λόγος ακυρώσεως, με τον οποίο προβάλλεται ότι η αιτιολογία του πρωτοκόλλου είναι αόριστη και γενική και ότι ελλείπει ο σαφής και συγκεκριμένος προσδιορισμός των χαρακτηριζομένων ως αυθαιρέτων κατασκευών, καθώς και ο ειδικότερος ισχυρισμός ότι κατασκευές αυτές βρίσκονται εντός του παλαιού αιγιαλού. Περαιτέρω, είναι αλυσιτελής ο ισχυρισμός ότι οι επίμαχες κατασκευές διευκολύνουν την ελεύθερη και απρόσκοπτη πρόσβαση των πολιτών στον αιγιαλό, διότι, όπως προεκτέθηκε, πάσης φύσεως τεχνικό έργο εκτελούμενο στον αιγιαλό, την παραλία ή μέσα στη θάλασσα χωρίς την κατά νόμον απαιτούμενη άδεια είναι αυθαίρετο και κατεδαφιστέο, ανεξαρτήτως του σκοπού του, αφού, όπως βεβαιώνεται στο προσβαλλόμενο πρωτόκολλο και δεν αμφισβητείται από την αιτούσα, οι επίδικες κατασκευές έχουν κατασκευασθεί χωρίς την άδεια αρμόδιας αρχής.

6. Επειδή, οι ισχυρισμοί της αιτούσας ότι οι φερόμενες ως αυθαίρετες κατασκευές είχαν κατασκευασθεί από το 1990 με τη σύμφωνη γνώμη του τότε εκμισθωτή Δήμου Γλυφάδας, ότι το Δημόσιο γνώριζε την ύπαρξή τους από το χρόνο κατασκευής τους, ότι τα ξύλινα δάπεδα είναι κινητές κατασκευές και ότι με σωρεία αιτήσεων είχε ζητήσει την εκμίσθωση των εδαφικών τμημάτων, επί των οποίων έχουν αυτές ανεγερθεί, προβάλλονται επίσης αλυσιτελώς, εφόσον ούτε ο χρόνος κατασκευής, ούτε ο μόνιμος ή μη χαρακτήρας των κατασκευών, ούτε η υπαιτιότητα του κατασκευαστή δύνανται να επηρεάσουν τη νομιμότητα του προσβαλλόμενου πρωτοκόλλου. Η σύμφωνη δε γνώμη του Δήμου Γλυφάδας δεν υποκαθιστά την άδεια της αρμόδιας αρχής, αφού πάντως δεν είχε προηγουμένως ληφθεί η προβλεπόμενη στο νόμο ειδική άδεια βάσει των προαναφερθεισών διατάξεων των άρθρων 12 και 14

του ν. 2971/2001, ενώ, και αν ακόμη η αιτούσα είχε επιτύχει την μίσθωση των εκτάσεων δεν θα μπορούσε να προβεί σε οποιαδήποτε κατασκευή χωρίς προηγούμενη άδεια. Περαιτέρω, απορριπτέος ως αβάσιμος είναι και ο λόγος ακυρώσεως, με τον οποίο προβάλλεται ότι έπρεπε, πριν από την έκδοση του προσβαλλόμενου πρωτοκόλλου, να εξετασθεί η δυνατότητα νομιμοποίησης των κατασκευών, κατ' εφαρμογήν της παραγράφου 9 του άρθρου 27 του ν. 2971/1001, διότι, όπως ήδη εκτέθηκε, το σχετικό αίτημα της αιτούσας εξετάσθηκε και απορρίφθηκε με την 566/9.2.2004 πράξη του Διευθυντή της Κτηματικής Υπηρεσίας Πειραιά.

7. Επειδή, είναι, επίσης, αβάσιμος και ο λόγος ακυρώσεως, με τον οποίο προβάλλεται ότι, κατά παράβαση ουσιώδους τύπου της διαδικασίας δεν κλήθηκαν, προ της εκδόσεως της προσβαλλομένης πράξεως, σε ακρόαση οι νόμιμοι εκπρόσωποι της αιτούσης, διότι, ναι μεν η πράξη αυτή είναι δυσμενής για τα συμφέροντα της αιτούσης, αλλά στηρίζεται σε αντικειμενικά δεδομένα (παράνομία κτισμάτων εντός αιγιαλού), τα οποία επέβαλαν την έκδοση της, και δη κατά δέσμια αρμοδιότητα, και όχι στην υποκειμενική συμπεριφορά της (ΣτΕ 4591/2005, 833/02 κ.ά), το άρθρο δε 20 παρ. 2 του Συντάγματος δεν έχει εφαρμογή όταν πρόκειται να ληφθεί μέτρο βάσει αντικειμενικών κριτηρίων που δεν συνδέονται με υποκειμενική συμπεριφορά ή υπαιτιότητα ορισμένου προσώπου και του οποίου η προηγούμενη ακρόαση θα μπορούσε να ασκήσει επίδραση στη διαμόρφωση της σχετικής κρίσεως της Διοίκησης, όπως στην προκείμενη περίπτωση (βλ. Σ.τ.Ε. 156/1984). Εν πάση δε περιπτώσει, όπως ήδη εκτέθηκε, η αιτούσα κλήθηκε σε ακρόαση και εξέθεσε τις απόψεις της με το από 17.5.2004 υπόμνημα της. Τέλος, απορριπτέος ως αβάσιμος είναι και ο λόγος ακυρώσεως, με τον οποίο προβάλλεται καταχρηστική άσκηση, κατά το άρθρο 281 Α.Κ., του δικαιώματος του Δημοσίου να προβεί στην κατεδάφιση των επίδικων κατασκευών, διότι η κατάχρηση δικαιώματος, σύμφωνα με το ως άνω άρθρο του Αστικού Κώδικα, αφορά την άσκηση ιδιωτικών δικαιωμάτων και δεν γίνεται δεκτή στο δημόσιο δίκαιο (Σ.τ.Ε. 126/2005).

8. Επειδή, ενόψει των ανωτέρω, η κρινόμενη αίτηση πρέπει να απορριφθεί.

ΣτΕ 3914/2008

[Καθορισμός ορίων κτηνοτροφικής ζώνης]

Πρόεδρος: *Κ. Μενουδάκος*

Εισηγητής: *Β. Καμπίτση*

Δικηγόροι: *Πρ. Καραδοσίδης, Ν. Αντωνόπουλος*

Η δημιουργία κτηνοτροφικής ζώνης σύμφωνα με την διάταξη του άρθρου 69 του ν.δ. 3030/1954 είναι επιτρεπτή μόνο σε εκτάσεις που χρησιμοποιούνται κατά κύριο λόγο ως βοσκότοποι. Αποβλέπει στη χρησιμοποίησή τους κατά τρόπο επωφελέστερο για την τοπική οικονομία και κατ' επέκταση για την εθνική οικονομία. Επομένως, συνιστά θεμιτό, κατά το Σύνταγμα, περιορισμό της ιδιοκτησίας.

Εξ άλλου, η υποχρέωση περιμανδρώσεως, η οποία επιβάλλεται στους ιδιοκτήτες ή γενικότερα όσους έχουν το δικαίωμα εκμετάλλευσης των σχετικών εκτάσεων, δεν υπερβαίνει τα επιβαλλόμενα από την αρχή της αναλογικότητας όρια.

Βασικές σκέψεις

5. Επειδή, οι προσβαλλόμενες αποφάσεις εκδόθηκαν κατ' εφαρμογήν του άρθρου 69 του ν.δ. 3030/1954 «περί Αγροφυλακής» (Α' 244), στο οποίο ορίζεται ότι: «1. Δι' αγρονομικών διατάξεων δύνανται να καθορίζονται κτηνοτροφικά ζώναι εξ εκτάσεων χρησιμοποιουμένων κατά τον πλείστον και κατά κύριον λόγον ως βοσκοτόπων. Εις ταύτας απαγορεύονται αι καλλιέργειαι εάν αύται δεν είναι επαρκώς περιμανδρωμένα. 2. Αι αγρονομικάί αύται διατάξεις, εκδιδόμεναι υπό των αγρονομικών συμβουλίων χρήζουν πάντοτε της εγκρίσεως του εποπτικού συμβουλίου, εισηγουμένου του

Διευθυντού Γεωργίας. 3α) Οι εξουσιασταί κτημάτων μη περιμανδρωμένων, κειμένων εντός των ζωνών τούτων υποχρεούνται εις κτηνοτροφικήν μόνον εκμετάλλευσιν δια βοσκής ιδίων ζώων ή δι' εκμισθώσεως προς βοσκήν. β) Η εκμίσθωσις, η διάρκεια αυτής και το ποσό του μισθώματος καθορίζονται δι' απ' ευθείας συμφωνίας των μερών. Εν ασυμφωνία τούτων αιτήσεται του ενδιαφερομένου αποφασίζει το αγρονομικόν συμβούλιον επί των σημείων εφ' ων η διαφορά. Η απόφαση αύτη του αγρονομικού συμβουλίου κοινοποιείται εις τους ενδιαφερομένους, οίτινες εντός δεκαπέντε ημερών από της κοινοποιήσεως δικαιούνται προσφυγής ενώπιον του εποπτικού συμβουλίου όπερ αποφασίζει οριστικώς. Της προθεσμίας παρερχομένης απράκτου η απόφαση του αγρονομικού συμβουλίου καθίσταται οριστική και εκτελεστή». Οι διατάξεις του ανωτέρω άρθρου, με τις οποίες προβλέπεται κατά χώρο κατανομή χρήσεων και δραστηριοτήτων, συνιστάμενη, ειδικώτερα, στον καθορισμό ζωνών, προοριζομένων κατ' αρχήν για κτηνοτροφική εκμετάλλευση, με αντίστοιχο περιορισμό της γεωργικής εκμεταλλεύσεως, εισάγουν ρύθμιση χωροταξικού χαρακτήρος. Κατά συνέπεια, αιτήσεις ακυρώσεως, στρεφόμενες κατά διοικητικών πράξεων, με τις οποίες καθορίζεται κτηνοτροφική ζώνη, κατ' εφαρμογήν των διατάξεων αυτών, υπάγονται στην αρμοδιότητα του Ε' Τμήματος του Συμβουλίου της Επικρατείας, δεδομένου ότι στις κατηγορίες υποθέσεων που υπάγονται στο Τμήμα αυτό του Δικαστηρίου, σύμφωνα με την παρ. 8 του άρθρου 14 του π.δ. 18/1989 «Κωδικοποίηση διατάξεων νόμων για το Συμβούλιο της Επικρατείας» (Α' 8), η οποία έχει προστεθεί με το άρθρο 1 παρ. 5 του ν. 1968/1991 (Α' 150) περιλαμβάνονται και εκείνες που αφορούν στη νομοθεσία περί χωροταξίας (περ. ε'). Η υπό κρίση αίτηση, λοιπόν, με την οποία προσβάλλονται πράξεις καθορισμού κτηνοτροφικής ζώνης με βάση τις προαναφερθείσες διατάξεις του άρθρου 69 του ν.δ. 3050/1954 αρμοδίως εισάγεται προς εκδίκαση ενώπιον του Ε' Τμήματος (πρβλ. ΣτΕ 307/1993).

6. Επειδή, από τις προσβαλλόμενες πράξεις, παραδεκτώς προσβάλλεται ευθέως μόνον η απόφαση του Εποπτικού Συμβουλίου, στην οποία ενσωματώθηκε η υποκείμενη κατά νόμο σε έγκριση από το ανωτέρω συμβούλιο, συμπροσβαλλόμενη πράξη του Αγρονομικού Συμβουλίου.

7. Επειδή, στο άρθρο 60 του προμνησθέντος ν.δ. 3030/1954 ορίζεται ότι: «Εν τη έδρα εκάστου Ειρηνοδικείου συνιστάται και λειτουργεί «αγρονομικόν συμβούλιον», αποτελούν ιδίαν αρχήν και ασκούν τας κατά το ν.δ/γμα τούτο ή άλλους νόμους αρμοδιότητας, ως και τας αρμοδιότητας αίτινες ανατίθενται αυτώ διά των εις

εκτέλεσιν των νόμων εκδιδομένων διαταγμάτων ή αποφάσεων». Στο άρθρο 61 του ιδίου ν.δ. που αφορά την συγκρότηση του αγρονομικού συμβουλίου ορίζονται τα εξής: «Το αγρονομικόν συμβούλιον συντίθεται: α. Εκ του Ειρηνοδίκου ή του νομίμου αναπληρωτού του. Εάν λειτουργή ειδ. Πταισματοδικείον, το Συμβούλιον συντίθεται εκ του Πταισματοδίκου, αναπληρούμενου υπό του Ειρηνοδίκου, κενής δε ούσης της θέσεως του Ειρηνοδίκου ή απόντος ή κωλυμένου τούτου υπό του αναπληρωτού του Πταισματοδίκου ή του Ειρηνοδίκου, β. Εκ του οικείου αγρονόμου ή του νομίμου αναπληρωτού του. γ. Εκ του εν τη έδρα του Ειρηνοδικείου υπηρετούντος αξιωματικού της Χωροφυλακής ή υπαξιωματικού και εάν έτι η αρμοδιότης του μέλους τούτου δεν εκτίνηται καθ' όλην την περιφέρειαν του Ειρηνοδικείου. Εάν εν τη έδρα του Ειρηνοδικείου υπηρετούν πλείονες του ενός αξιωματικοί ή υπαξιωματικοί, μετέχει του Συμβουλίου ο δι' αποφάσεως του Νομάρχου μετά γνώμην του Διοικητού της Χωροφυλακής οριζόμενος ... δ. Εξ ενός κρατικού γεωπόνου ή εν ανάγκη γεωπόνου της Α.Τ.Ε., ον, ως και τον αναπληρωτήν αυτού, ορίζει ο Νομάρχης μετά γνώμην του Διευθυντού της γεωργικής υπηρεσίας κατά προτίμησιν εκ των εν τη έδρα του Ειρηνοδικείου υπηρεούντων ... ε - στ. Εξ ενός γεωργοκτηματίου και ενός κτηνοτρόφου, ους, ως και τους αναπληρωτάς αυτών, υποδεικνύουσιν αι διοικήσεις των εν τη έδρα του Ειρηνοδικείου λειτουργουσών οικείων συνεταιριστικών οργανώσεων (δευτεροβαθμίων ή εν ελλείψει τοιούτων πρωτοβαθμίων), κατά τα ειδικώτερον δια διατάγματος ορισθησόμενα Τα μέλη ταύτα οριζόμενα εκάστοτε δια δύο ημερολογιακά έτη ομνύουσιν προ της αναλήψεως των καθηκόντων των ενώπιον του πταισματοδίκου τον δια τους δημοσίους υπαλλήλους νενομισμένον όρκον της υπηρεσίας ...». Εξ άλλου, στο άρθρο 59 του ιδίου ν.δ. ορίζονται τα εξής: 1. Εν τη έδρα εκάστου νομού συνιστάται και λειτουργεί «εποπτικόν συμβούλιον αγροφυλακής» (Ε.Σ.Α.)», αποτελούν ιδίαν αρχήν και ασκούν τας κατά το ν.δ/γμα τούτο (ή άλλους νόμους) αρμοδιότητας ως και τας αρμοδιότητας αίτινες ανατίθενται αυτών δια των εις εκτέλεσιν των νόμων εκδιδομένων διαταγμάτων και αποφάσεων 2. Το Ε.Σ.Α. συντίθεται εκ των α. Εισαγγελέως των εν τη έδρα του νομού Πρωτοδικών, εάν λειτουργή Πρωτοδικείον εν τη έδρα του νομού, άλλως το Συμβούλιον συντίθεται και άνευ τούτου β. Διευθυντού της Νομαρχίας γ. Διοικητού Αγροφυλακής ή διοικούντος αγρονόμου δ. Διοικητού Χωροφυλακής ε. Διευθυντού της Γεωργικής Υπηρεσίας Νομού ή των νομίμων αναπληρωτών των στ. ενός γεωργοκτηματίου, ον ως και τον αναπληρωτήν του, ορίζει ο Νομάρχης. Το μέλος τούτο, οριζόμενον εκάστοτε δια δύο ημερολογιακά έτη ομνύει προ της αναλήψεως των καθηκόντων αυτού ενώπιον του Νομάρχου τον δια τους δημοσίους υπαλλήλους νενομισμένον όρκον της υπηρεσίας.

Μέχρι του διορισμού του μέλους τούτου το Συμβούλιον λειτουργεί και άνευ αυτού. 3 ... 4. Πρόεδρος του Συμβουλίου είναι ο Εισαγγελεύς, εφόσον παρίσταται ούτος άλλως της συνδριάσεως προεδρεύει ο κατά βαθμόν ανώτερος, επί ισοβαθμών ο αρχαιότερος των παρισταμένων επί βαθμώ Διευθυντού πολιτικών υπαλλήλων. Μη παρισταμένου τοιούτου υπαλλήλου προεδρεύει ο αναπληρών τον Εισαγγελέα, μη παρισταμένου δε και τούτου, της συνεδριάσεως προϊστάται ο Διοικητής της Χωροφυλακής ή ο παριστάμενος αναπληρωτής του εφόσον φέρει βαθμόν τουλάχιστον ταγματάρχου 5. Τας υποθέσεις εισηγείται στο Συμβούλιον ο Διοικητής της Αγροφυλακής 6. Χρέη γραμματέως του Συμβουλίου εκτελεί ο Γραμματέυς της Διοικήσεως της Αγροφυλακής 7. Το Συμβούλιον συγκαλείται υπό του Νομάρχου και συνεδριάζει εν τω νομαρχιακώ καταστήματι κατά τα ειδικώτερον δια διατάγματος ή δΓ αποφάσεως του Υπουργού ορισθη-σόμενα 8. Το συμβούλιον ευρίσκεται εν απαρτία εάν παρίστανται τρία τουλάχιστον των δημοσίας ιδιότητος μελών αυτού, αποφασίζει δε δια 3 τουλάχιστον ψήφων υπερσχυούσης εν ισοψηφία της ψήφου του προέδρου. 9...». Η ανωτέρω συγκρότηση του αγρονομικού και του εποπτικού συμβουλίου μετεβλήθη με τα άρθρα 27 και 28 του π.δ. 543/1977 (Α' 177). Ειδικότερα, σύμφωνα με το άρθρο 27 «1. Σύνθεσις: Το Εποπτικόν Συμβούλιον Αγροφυλακής είναι τριμελές και συντίθεται: α) Εκ του Εισαγγελέως των εν τη έδρα της Διοικήσεως Αγροφυλακής Πρωτοδικών, ως προέδρου. Εάν δεν λειτουργή Πρωτοδικείον εν τη έδρα της Διοικήσεως, το Συμβούλιον συντίθεται εκ του Διευθυντού της Διευθύνσεως Εσωτερικών της Νομαρχίας ή του Νομαρχιακού Διαμερίσματος, ως προέδρου, β) Εκ του Διοικητού Αγροφυλακής ή του νομίμου αναπληρωτού του. γ) Εκ του Διευθυντού της Διευθύνσεως Γεωργίας του Νομού ή του νομίμου αναπληρωτού αυτού. 2. Αρμοδιότης : Εις την αρμοδιότητα του Συμβουλίου ανήκει η κατά τας κειμένας διατάξεις: α) Έκδοσις αγρονομικών διατάξεων, β) Έγκρισις αγρονομικών διατάξεων, γ) Εκδίκασις προσφυγών κατά των υπό του Αγρονομικού Συμβουλίου εκδιδομένων αγρονομικών διατάξεων, δ) Πάσα ετέρα αρμοδιότης προβλεπομένη υπό της ισχύουσας νομοθεσίας». Με το δε άρθρο 28 του ως άνω π.δ/τος ορίσθηκε ότι «1. Σύνθεσις: Το Αγρονομικόν Συμβούλιον είναι τριμελές και συντίθεται: α) Εκ του Ειρηνοδίκου ή του νομίμου αναπληρωτού του ως προέδρου. Εάν λειτουργή και ειδικόν Πταισματοδικείον, το Συμβούλιον συντίθεται εκ του Πταισματοδίκου, μεταξύ δε πλειόνων εκ του αρχαιότερου ή του νομίμου αναπληρωτού αυτού, ως προέδρου, β) Εκ του οικείου Αγρονόμου ή του νομίμου αναπληρωτού αυτού. Και γ) Εξ ενός κρατικού γεωπόνου ή εν ανάγκη γεωπόνου της Α.Τ.Ε., τον οποίον ως και τον αναπληρωτήν του ορίζει ο Νομάρχης, κατά προτίμησιν εκ των εν τη έδρα του Ειρηνοδικείου υπηρετούντων. 2.

Αρμοδιότητα: Εις την αρμοδιότητα του Συμβουλίου ανήκει η κατά τας κειμένας διατάξεις : α) Έκδοσις αγρονομικών διατάξεων, β) Έγκρισις, τροποποιήσις ή απόρριψις των υπό των κοινοτικών Συμβουλίων εκδιδομένων αγρονομικών διατάξεων (άρθρον 65 Ν.Δ. 3030/1954). γ) Εκδίκασις προσφυγών κατά των υπό των κοινοτικών Συμβουλίων εκδιδομένων αγρονομικών διατάξεων (άρθρον 72 παρ. 2 Ν.Δ. 3030/1954). δ) Πάσα ετέρα αρμοδιότης, προβλεπομένη υπό της ισχυούσης νομοθεσίας». Περαιτέρω, στο άρθρο 25 του π.δ/τος αυτού, προβλέπονται οι κανόνες λειτουργίας των ανωτέρω συλλογικών οργάνων και, μεταξύ άλλων, ορίζεται στην παρ. 2 ότι τα συμβούλια αυτά συγκαλούνται με πρόσκληση του προέδρου τους. Εξάλλου, με το άρθρο 31 του ιδίου Π.δ/τος καταργήθηκε «πάσα γενική ή ειδική διάταξις, αντικείμενη εις τας διατάξεις του παρόντος ή ρυθμίζουσα άλλως θέματα διεπόμενα υπό τούτου». Ακολούθως, το άρθρο 27 του π.δ. 543/1977 αντικαταστάθηκε με το άρθρο 4 του ν. 836/1978 (Α' 226), με το οποίο ορίσθηκε πενταμελής συγκρότηση του Εποπτικού Συμβουλίου Αγροφυλακής. Εν συνεχεία με την παρ. 5 της υπ' αριθμ. 46753/4.7.1986 (Β' 544) κοινής αποφάσεως των Υπουργών Εσωτερικών και Δημόσιας Τάξεως ορίσθηκε εκ νέου η συγκρότηση του εποπτικού και του αγρονομικού συμβουλίου, τα οποία, σύμφωνα με τη διάταξη αυτή αποτελούνται από τρία μέλη. Ακολούθως, με το άρθρο 110 του ν. 1892/1990 (Α' 101), ορίσθηκαν τα εξής : «1. Επανασυνιστάται η αγροφυλακή και υπάγεται στο Υπουργείο Δημόσιας Τάξης. Οι οργανικές θέσεις, οι αρμοδιότητες και ο τρόπος λειτουργίας της ορίζονται από τις διατάξεις του ν.δ. 3030/1954, περί αγροφυλακής, όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει μεταγενέστερα. 2. Τις οργανικές θέσεις της προηγούμενης παραγράφου καταλαμβάνουν, με απόφαση του Υπουργού Δημόσιας Τάξης, οι υπηρετούντες κοινοτικοί φύλακες, χωρίς άλλη διατύπωση, και οι πολιτικοί υπάλληλοι του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης, προτιμώμενων των προερχομένων από την αγροφυλακή, μετά από αίτηση τους ... Τέλος, κατ' εξουσιοδότηση του άρθρου 4 του Ν. 2026/1992 εκδόθηκε η υπ' αριθμ. 7004/15/9β/1992 απόφασις των Υπουργών Προεδρίας της Κυβέρνησης, Οικονομικών και Δημόσιας Τάξης (576 Β723.9.1992), με την οποία ορίσθηκε, στο άρθρο 1 παρ. 13 και 14, αντιστοίχως ότι «διατηρούνται τα Εποπτικά Συμβούλια Αγροφυλακής ανά νομό της Χώρας, που προβλέπονται από τις διατάξεις των άρθρων 25, 26 και 27 του Π.Δ. 543/1977 (Α' 177) και λειτουργούν σύμφωνα με αυτές» και ότι: «διατηρούνται τα Αγρονομικά Συμβούλια Αγροφυλακής ανά νομό της Χώρας που προβλέπονται από τις διατάξεις των άρθρων 25, 26 και 28 του Π.Δ. 543/ 1977 και λειτουργούν σύμφωνα με αυτές».

8. Επειδή, οι αιτούντες προβάλλουν ότι το Εποπτικό και το Αγρονομικό Συμβούλιο Αγροφυλακής συγκροτήθηκαν κατά παράβαση των άρθρων 59 και 61, αντιστοίχως, του ν.δ. 3050/1954 και ότι τα μέλη τους δεν προσκλήθηκαν σύμφωνα με τον οριζόμενο στις διατάξεις αυτές τρόπο στη συνεδρίαση, κατά την οποία ελήφθησαν οι προσβαλλόμενες αποφάσεις. Ο λόγος αυτός ακυρώσεως είναι απορριπτέος ως αβάσιμος, δεδομένου ότι, όπως προκύπτει από τις διατάξεις που παρατίθενται στην προηγούμενη σκέψη, η συγκρότηση και η λειτουργία του Εποπτικού και του Αγρονομικού Συμβουλίου δεν διέπονται πλέον από τις διατάξεις, τις οποίες επικαλούνται οι αιτούντες αλλά από τα άρθρα 25, 26, 27 και 28 του Π.Δ. 543/1997, στα οποία παραπέμπει η ανωτέρω υπ' αριθμ. 7004/15/9β/1992 κοινή υπουργική απόφαση.

9. Επειδή, προβάλλεται ότι η προσβαλλόμενη απόφαση παραβιάζει την συνταγματικώς κατοχυρωμένη αρχή της προστασίας της ιδιοκτησίας, εφ' όσον επιβάλλει την περιμάνδρωση των ιδιοκτησιών που ευρίσκονται μέσα στην κτηνοτροφική ζώνη, προκειμένου να επιτραπεί η καλλιέργεια τους, δεδομένου ότι η περιμάνδρωση αυτή έχει, κατά τους ισχυρισμούς των αιτούντων, δυσανάλογες δαπάνες και δημιουργεί αντιπαραθέσεις μεταξύ των ιδιοκτητών των καλλιεργούμενων εκτάσεων με τους κτηνοτρόφους. Ο προβαλλόμενος λόγος είναι απορριπτέος ως αβάσιμος, διότι η δημιουργία κτηνοτροφικής ζώνης, σύμφωνα με την διάταξη του άρθρου 69 του ν.δ. 3030/1954, η οποία είναι επιτρεπτή μόνον σε εκτάσεις που χρησιμοποιούνται κατά κύριο λόγο ως βοσκότοποι και αποβλέπει στη χρησιμοποίηση των εκτάσεων αυτών κατά τρόπο επωφελέστερο για την τοπική οικονομία και κατ' επέκταση για την εθνική οικονομία, συνιστά θεμιτό, κατά το Σύνταγμα, περιορισμό της ιδιοκτησίας, δεδομένου αφ' ενός ότι ο καθορισμός των κατά τα άνω ζωνών δεν συνεπάγεται απαγόρευση εκμετάλλευσης των εκτάσεων που περιλαμβάνονται στα όρια τους και για άλλους, πλην της βοσκής ζώων, σκοπούς με μόνη προϋπόθεση ότι, αν πρόκειται να αναπτυχθούν καλλιέργειες, οι σχετικές εκτάσεις πρέπει να περιφραχθούν στο αναγκαίο για την προστασία των καλλιεργειών μέτρο και αφ' ετέρου ότι η υποχρέωση αυτή περιμάνδρωσεως, η οποία επιβάλλεται στους κυρίους ή γενικότερα στους έχοντες το δικαίωμα εκμεταλλεύσεως των σχετικών εκτάσεων, δεν υπερβαίνει τα επιβαλλόμενα από την αρχή της αναλογικότητας όρια.

10. Επειδή, στην εισήγηση του αναπληρωτή προϊσταμένου του Αγρονομείου

Βυτίνας, η οποία υιοθετήθηκε με την προσβαλλόμενη απόφαση του Αγρονομικού Συμβουλίου αναφέρεται ότι ύστερα από αυτοψία που πραγματοποιήθηκε στην επίμαχη περιοχή την 14.3.2001 και την 25.10.2001 από τον προαναφερόμενο αναπληρωτή προϊστάμενο και γεωπόνο του Γραφείου Γεωργικής Αναπτύξεως Βυτίνας, μέλη του Αγρονομικού Συμβουλίου, διαπιστώθηκε ότι ενδείκνυται η οριοθέτηση κτηνοτροφικής ζώνης σε έκταση 2.000 στρεμμάτων περίπου, δεδομένου ότι η έκταση αυτή έχει κυρίως κτηνοτροφική χρήση και έδαφος επικλινές με αυτοφυή βλάστηση πουρναριών και θάμνων, ότι τμήμα 300 στρεμμάτων περίπου περιλαμβάνει ιδιόκτητες εκτάσεις και το υπόλοιπο «άγριες κοινοτικές εκτάσεις», ότι οι ιδιόκτητοι αγροί παραμένουν ακαλλιέργητοι από δεκαπενταετίας και πλέον εκτός 10 στρεμμάτων περίπου δενδροφυτευμένων με ελιές και καρυδιές, ότι η ανωτέρω έκταση είναι στο σύνολο της άγονη και δεν προσφέρεται για γεωργική εκμετάλλευση αλλ' αντιθέτως είναι κατάλληλη για κτηνοτροφική εκμετάλλευση. Από την ανωτέρω αιτιολογία προκύπτει ότι η επίμαχη κτηνοτροφική ζώνη, η οποία προσδιορίζεται κατά τρόπο συγκεκριμένο με αναλυτική περιγραφή των ορίων της, καθορίσθηκε ύστερα από εκτίμηση του χαρακτήρα και της μορφολογίας της περιοχής καθώς και των υφιστάμενων χρήσεων. Με τα δεδομένα αυτά, οι προσβαλλόμενες πράξεις αιτιολογούνται νομίμως και επαρκώς διότι στηρίζονται σε διαπιστώσεις και στοιχεία που μνημονεύονται στις πράξεις αυτές και αποτελούν νόμιμα κριτήρια για τον καθορισμό κτηνοτροφικής ζώνης. Είναι, επομένως, απορριπτέοι ως αβάσιμοι οι περί του αντιθέτου λόγοι ακυρώσεως. Εξ άλλου, ο λόγος ότι αυθαιρέτως θεωρείται ότι η έκταση των 2.000 στρεμμάτων είναι δημοτική έκταση, χωρίς να προκύπτει σε ποια στοιχεία βασίζεται η κρίση αυτή, πρέπει να απορριφθεί προεχόντως διότι, όπως προβάλλεται, στηρίζεται σε εσφαλμένη εκδοχή δεδομένου ότι με την απόφαση του Αγρονομικού Συμβουλίου ρητώς αναγνωρίζεται ότι στην καθοριζόμενη ζώνη περιλαμβάνονται και ιδιωτικές εκτάσεις, οι οποίες προσδιορίζονται σε 300 στρέμματα περίπου. Περαιτέρω, ο λόγος ότι εξαιρούνται από την κτηνοτροφική ζώνη ιδιοκτησίες κατ' επιλογήν κατά παράβαση των γενικών αρχών του δικαίου περί ίσης μεταχειρίσεως των ελλήνων πολιτών είναι απορριπτέος ως αορίστως προβαλλόμενος εφ' όσον δεν προσδιορίζονται οι εκτάσεις, οι οποίες, κατά την άποψη των αιτούντων, αδικαιολογήτως εξηρέθησαν της κτηνοτροφικής ζώνης. Τέλος, οι λόγοι, με τους οποίους προβάλλεται ότι δεν αναφέρεται πόσα είναι τα αιγοπρόβατα της περιοχής που θα βοσκήσουν στην επίμαχη ζώνη, ότι δεν προκύπτει αν το τοπικό συμβούλιο είχε απαρτία και ειδικότερα αν είχε την άποψη των κτηνοτρόφων για τον χαρακτηρισμό της ζώνης ως κτηνοτροφικής, ότι δεν αναφέρεται μελέτη από την οποία να προκύπτει

ότι ενισχύεται η οικονομία του χωριού από τον χαρακτηρισμό της ζώνης ως κτηνοτροφικής και ότι δεν ελήφθη υπ' όψη η απόφαση της επιτροπής που ορίσθηκε από το Δημοτικό Συμβούλιο του Δήμου Βυτίνας και εκάλεσε σε λαϊκή συνέλευση το χωριό, το οποίο ομόφωνα αρνήθηκε την δημιουργία της ζώνης, είναι απορριπτέοι ως αβάσιμοι, δεδομένου ότι τα ανωτέρω στοιχεία δεν απαιτούνται από την εξουσιοδοτική διάταξη του άρθρου 69 του ν.δ. 3030/1954, βάσει της οποίας εκδόθηκαν οι προσβαλλόμενες αποφάσεις, και, μάλιστα, ως ουσιώδεις τύποι, για τον καθορισμό κτηνοτροφικής ζώνης.

11. Επειδή, συνεπώς, η υπό κρίση αίτηση είναι απορριπτέα.

ΣΤΕ 3961/2008

[Νόμιμη η έγκριση καταλληλότητας για ανέγερση ξενοδοχείου

χωρίς να προηγηθεί Ε.Π.Ο.]

Πρόεδρος: *Κ. Μενουδάκος*

Εισηγητής: *Αντ. Ντέμσιας*

Δικηγόροι: *Γ. Μπάλιας, Γ. Μπουρδάκου, Γ. Χουλιάρας, Γ. Γερασίμου, Γ. Βούλγαρη*

Για την έγκριση της καταλληλότητας οικοπέδου προς ανέγερση ξενοδοχείου δεν προαπαιτείται κατά τις οικείες διατάξεις υποβολή μελέτης περιβαλλοντικών επιπτώσεων και έγκριση περιβαλλοντικών όρων.

Για την έγκριση της καταλληλότητας του οικοπέδου αφενός και την εκτίμηση των εν γένει περιβαλλοντικών επιπτώσεων και την επιβολή των αναγκαίων περιβαλλοντικών όρων αφετέρου θεσπίζονται δύο παράλληλες διαδικασίες, μεταξύ των οποίων δεν υπάρχει χρονική ιεράρχηση. Οι σχετικές εγκριτικές πράξεις έχουν διαφορετικό αντικείμενο, εκδίδονται βάσει κριτηρίων που δεν ταυτίζονται και, πάντως, αξιολογούνται αυτοτελώς στο πλαίσιο καθεμιάς από τις παραπάνω διαδικασίες.

Βασικές σκέψεις

6. Επειδή, η υπό κρίση αίτηση ακυρώσεως ασκείται εμπροθέσμως, καθόσον από τα στοιχεία του φακέλου δεν προκύπτει γνώση από τον αιτούντα του περιεχομένου των προσβαλλομένων πράξεων, σε χρόνο από τον οποίο η κατάθεση της υπό κρίση αιτήσεως να απέχει πέραν των εξήντα ημερών. Ειδικότερα, από μόνο το γεγονός ότι παρήλθε χρονικό διάστημα δύο ετών και εννέα μηνών από την έκδοση της πρώτης προσβαλλόμενης πράξης, ενός έτους και οκτώ μηνών από την έκδοση της δεύτερης προσβαλλόμενης πράξης, ενός έτους και πέντε μηνών από την έκδοση της τρίτης προσβαλλόμενης πράξης και ενός μήνα από την εκτέλεση των σχετικών έργων, δεν προκύπτει γνώση του σε χρόνο που να καθιστά εμπρόθεσμη την αίτηση ακυρώσεως. Εξάλλου, ούτε από τα δελτία αποστολής ετοίμου σκυροδέματος των μηνών Νοεμβρίου και Δεκεμβρίου 2004 που προσκομίζει η παρεμβαίνουσα συνάγεται πρόοδος των εργασιών ανέγερσης του επίμαχου ξενοδοχείου σε βαθμό, ώστε να μπορεί να θεμελιωθεί τεκμήριο γνώσης των προσβαλλομένων πράξεων σε χρόνο αψώτερο του εξηκονθημέρου από την κατάθεση, στις 20.4.2005, της αιτήσεως ακυρώσεως.

7. Επειδή, σύμφωνα με την παρ. 1 του άρθρου 2 του ν. 2160/1993 (Α' 118) όπως ίσχυε κατά την έκδοση των προσβαλλομένων πράξεων, «τουριστικά καταλύματα είναι οι τουριστικές επιχειρήσεις που υποδέχονται τουρίστες και παρέχουν σε αυτούς διαμονή και άλλες συναφείς προς τη διαμονή υπηρεσίες, όπως εστίαση, ψυχαγωγία, αναψυχή, άθληση και διακρίνονται..... ως εξής: Α. Κύρια ξενοδοχειακά καταλύματα. α. Ξενοδοχεία κλασσικού τύπου. β. Ξενοδοχεία τύπου MOTEL. γ. Ξενοδοχεία τύπου

επιπλωμένων διαμερισμάτων. δ. Ξενοδοχεία κλασσικού τύπου και επιπλωμένων διαμερισμάτων. Β. Μη κύρια ξενοδοχειακά καταλύματα. α. Τουριστικές επιπλωμένες επαύλεις.....». Περαιτέρω, στην παρ. 1 του άρθρου 3 του ίδιου νόμου ορίζεται ότι «για την ανέγερση..... ξενοδοχείου..... απαιτείται προ της υποβολής της μελέτης στην πολεοδομική υπηρεσία, προηγούμενη έγκριση από τον ΕΟΤ της αρχιτεκτονικής μελέτης του κτιρίου της τουριστικής εγκατάστασης μόνο ως προς το σύμφωνο αυτής με τις εκάστοτε ισχύουσες προδιαγραφές του ΕΟΤ». Εξάλλου, το π.δ. 43/2002 "Κατάταξη των κύριων ξενοδοχειακών καταλυμάτων σε κατηγορίες με σύστημα αστερών και τεχνικές προδιαγραφές αυτών» (Α'43) ορίζει τα εξής: «Άρθρο 1. Προδιαγραφές και κριτήρια κατάταξης-Ορισμοί-Διακρίσεις. 1. Τα κύρια ξενοδοχειακά καταλύματα (ξενοδοχεία) του άρθρου 2 παρ. 1 περίπτ. Α' του Ν. 2160/93 κατατάσσονται, ανάλογα με τη λειτουργική τους μορφή, σε πέντε (5) το πολύ κατηγορίες αστερών, δηλαδή σε κατηγορία πέντε αστερών (5*), τεσσάρων αστερών (4*), τριών αστερών (3*), δύο αστερών (2*) και ενός αστέρος (1*), βάσει συστήματος υποχρεωτικών προδιαγραφών και βαθμολογούμενων κριτηρίων. Οι ως άνω λειτουργικές μορφές ορίζονται ως ακολούθως: Α. ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΟ ΚΛΑΣΣΙΚΟΥ ΤΥΠΟΥ: Είναι ξενοδοχείο, που περιλαμβάνει κοινόχρηστους χώρους υποδοχής, παραμονής, εστίασης και αναψυχής πελατών, υπνοδωμάτια (τουλάχιστον δέκα) απλά ή με ιδιαίτερα λουτρά και βοηθητικούς χώρους. Τα ξενοδοχεία κλασσικού τύπου ιδρύονται, εφ' όσον η σχετική χρήση επιτρέπεται από τις κείμενες διατάξεις, εντός σχεδίου πόλης, εντός πόλεων ή οικισμών με εγκριμένο σχέδιο, εντός οριοθετημένων οικισμών χωρίς σχέδιο, εκτός σχεδίου αλλά εντός ΖΟΕ ή εκτός σχεδίου. Διατάσσονται σε ένα κτίριο ή περισσότερα κτίρια ή συγκροτήματα που αποτελούν όμως ενιαίο σύνολο μέσα σε ενιαίο οικόπεδο. Τα ξενοδοχεία κλασσικού τύπου κατατάσσονται σε πέντε κατηγορίες αστερών: πέντε αστερών (5*), τεσσάρων αστερών (4*), τριών αστερών (3*), δύο αστερών (2*) και ενός αστέρος (1*). Στην κατηγορία ενός αστέρος (1*) κατατάσσονται μόνο ξενοδοχεία προερχόμενα από μετατροπές υφισταμένων κτιρίων και όχι ξενοδοχεία τα οποία ανεγείρονται εξ υπ' αρχής. Εάν υφιστάμενο κτίριο μετατραπεί σε ξενοδοχείο κλασσικού τύπου κατηγορίας ενός αστέρος (1*) δεν μπορεί να επεκταθεί με προσθήκη δωματίων και κλινών, μπορεί όμως να υποστεί προσθήκες που αποβλέπουν στη βελτίωση των παρεχομένων υπηρεσιών (προσθήκη λουτρών σε απλά δωμάτια, αύξηση κοινοχρήστων χώρων κ.λ.π.). Άρθρο 2. Υποχρεωτικές τεχνικές προδιαγραφές. 1. Οι υποχρεωτικές τεχνικές προδιαγραφές αποτελούνται από: α. Μέγιστες επιτρεπόμενες δυναμικότητες ανά λειτουργική μορφή και κατηγορία. β. Προδιαγραφές καταλληλότητας οικοπέδου (1) για οικόπεδα εντός σχεδίου ή εντός

οικισμού και (2) για οικοπέδα εκτός σχεδίου. γ. Κτιριοδομικές Προδιαγραφές ανά λειτουργική μορφή και κατηγορία. 2. Οι κατά την προηγούμενη παράγραφο τεχνικές προδιαγραφές ορίζονται σε αντίστοιχους πίνακες στο Παράρτημα Α του παρόντος Διατάγματος.....» Στο δεύτερο Κεφάλαιο του εν λόγω π.δ. αναφέρονται τα εξής: «Α. ΣΤΑΔΙΟ: Έγκριση Καταλληλότητας: Οικοπέδων Α.- Έγκριση Καταλληλότητας: Οικοπέδου Για Τη Δημιουργία Ξενοδοχείου Όλων των Λειτουργικών Μορφών Εντός Σχεδίου Πόλης Εντός Οικισμού Ι. ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΕΣ ΙΙ. 1. ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΘΕΣΗΣ ΟΙΚΟΠΕΔΟΥ Ι. 1.α. Η θέση του οικοπέδου, όπου πρόκειται να δημιουργηθεί το ξενοδοχείο ανάλογα με την κατηγορία και τον προορισμό του, πρέπει: α. να παρουσιάζει ενδιαφέρον από άποψη φυσικού και δομημένου περιβάλλοντος. β. να είναι εύκολα προσπελάσιμη με μέσα μαζικής μεταφοράς γ. να μην επιβαρύνεται από οχλούσες εγκαταστάσεις και πηγές ηχητικής και περιβαλλοντικής ρύπανσης. Επί πλέον η δημιουργία του ξενοδοχείου δεν θα πρέπει να δημιουργεί προβλήματα στις ήδη υφιστάμενες στην περιοχή χρήσεις. Ι.1.β. Η καταλληλότητα της θέσης ελέγχεται από τον ΕΟΤ ανάλογα με τη λειτουργική μορφή της τουριστικής εγκατάστασης, την κατηγορία και τον ειδικό κατά περίπτωση προορισμό της, ως ακολούθως: α) Εφ' όσον υπάρχουν ειδικές διατάξεις, που ορίζουν χρήσεις γης στην πόλη ή τον οικισμό, εφαρμόζονται από τον ΕΟΤ οι ειδικές αυτές διατάξεις. β) Δεν επιτρέπεται η δημιουργία ξενοδοχείων όλων των λειτουργικών μορφών κατηγορίας 5* και 4* σε υποβαθμισμένες από ασυμβίβαστες χρήσεις (π.χ. σφαγεία, ακάλυπτοι αγωγοί λυμάτων, λαχαναγορά, σκουπιδότοποι κλπ.) περιοχές καθώς και σε περιοχές με προβλήματα υποδομής (εκτός αν προτίθεται ο επιχειρηματίας με δικά του έξοδα να τα θεραπεύσει, όπου αυτό είναι δυνατό). γ) Ι.3. ΥΠΟΔΟΜΗ 1.3.α. ...Ι.3.β. ύδρευση. Θα πρέπει να εξασφαλίζεται δυνατότητα παροχής νερού καθ' όλο το εικοσιτετράωρο σύμφωνα με τον παρακάτω πίνακα:.... Ξενοδοχεία 2* 250/lit/άτομο Εάν το ξενοδοχείο διαθέτει κήπο, οι ανάγκες σε νερό ορίζονται επί πλέον των ανωτέρω: για χλοοτάπητα 4 lit/τ.μ. αρδευόμενου κήπου για λουλούδια 1-3.00 lit/τ.μ. αρδευόμενου κήπου Ι.3.γ.ΙΙ. ΔΙΚΑΙΟΛΟΓΗΤΙΚΑ Για τη χορήγηση έγκρισης καταλληλότητας οικοπέδου για τη δημιουργία ξενοδοχείου οι ενδιαφερόμενοι πρέπει να υποβάλλουν στην αρμόδια υπηρεσία του ΕΟΤ, αίτηση που να περιέχει όλα τα στοιχεία του ιδιοκτήτη ή των ιδιοκτητών του οικοπέδου. Η αίτηση πρέπει να συνοδεύεται από τα εξής δικαιολογητικά: 1. 5. Τεχνική έκθεση σε δύο αντίτυπα που θα περιλαμβάνει: α) Θέση οικοπέδου β) Έκταση οικοπέδου σε μ2 γ) Έκθεση υπάρχουσας υποδομής γ1. γ3. Δυνατότητα ύδρευσης: Να αναφέρεται η δυνατότητα ύδρευσης της μονάδας ιδίως με πόσιμο νερό αρκετό για τις ανάγκες της,

σύμφωνα με τους όρους του παρόντος. γ4. ... γ5. ... 6. Λοιπές βεβαιώσεις έγγραφα από συναρμοδίους φορείς: α) ... β) Βεβαίωση της αρμόδιας υπηρεσίας για τον τρόπο ύδρευσης της μονάδας, ως ακολούθως: β1) εφ' όσον η μονάδα υδρεύεται από το δίκτυο της πόλης ή του οικισμού, ότι υπάρχει δυνατότητα παροχής τόσων λίτρων νερού ημερησίως όσων προβλέπονται υπό στοιχ. Ι.3.β του παρόντος, β2) εφ' όσον η ύδρευση γίνεται από γεώτρηση ή χρησιμοποιείται άλλος τρόπος ύδρευσης ως ανωτέρω, θα προσκομίζεται βεβαίωση για την καταλληλότητα του νερού από το χημείο του κράτους 7.» Το 6ο Κεφάλαιο του ως άνω π.δ. ρυθμίζει τη διαδικασία και τις προϋποθέσεις έγκρισης αρχιτεκτονικής μελέτης ξενοδοχείων (Β' Στάδιο). Στο σημείο II αναφέρονται τα δικαιολογητικά έγκρισης αρχιτεκτονικής μελέτης ξενοδοχείων όλων των λειτουργικών μορφών. Σύμφωνα με τις εν λόγω διατάξεις «Μετά την έγκριση καταλληλότητας του οικοπέδου (Α' στάδιο) ο ενδιαφερόμενος πρέπει να υποβάλει στον ΕΟΤ για έγκριση, αρχιτεκτονική μελέτη που να έχει συνταχτεί σύμφωνα με τις ισχύουσες τεχνικές προδιαγραφές και τους ισχύοντες στην περιοχή του οικοπέδου/γηπέδου όρους δόμησης. Ο φάκελος της μελέτης πρέπει να περιλαμβάνει τα παρακάτω στοιχεία: 1. ... 5. Λοιπά δικαιολογητικά: Κατά την υποβολή της αρχιτεκτονικής μελέτης υποβάλλονται επιπλέον όσα έγγραφα και εγκρίσεις συναρμοδίων φορέων έχουν ζητηθεί στο έγγραφο έγκρισης καταλληλότητας του οικοπέδου/γηπέδου, π.χ. έγκριση κυκλοφοριακής σύνδεσης κ.λπ. Επίσης υποβάλλονται: 1. Η εγκεκριμένη Μ.Π.Ε. και η Κ.Υ.Α. Έγκρισης Περιβαλλοντικών Όρων από Υ.Π.Ε.ΧΩ.Δ.Ε. & Ε.Ο.Τ.), η οποία πρέπει να είναι σε ισχύ (Κ.Υ.Α. 1661/94 Φ.Ε.Κ. Β'20.10.94). 2.»

8. Επειδή, από τις ως άνω διατάξεις συνάγεται ότι πριν από την έκδοση οικοδομικής άδειας για την ανέγερση ξενοδοχείου απαιτείται καταρχάς έγκριση καταλληλότητας του οικοπέδου, η οποία προϋποθέτει, μεταξύ άλλων, να βεβαιωθεί από τον αρμόδιο φορέα ότι υπάρχει επάρκεια νερού. Σε επόμενο στάδιο και πριν τη χορήγηση οικοδομικής άδειας, απαιτείται να εγκριθεί από το αρμόδιο όργανο του ΕΟΤ η αρχιτεκτονική μελέτη του υπό ανέγερση ξενοδοχείου. Σύμφωνα δε με τη διαδικασία που θεσπίζεται με τις ανωτέρω διατάξεις η υποβολή Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων και η έγκριση περιβαλλοντικών όρων αποτελεί προϋπόθεση.

9. Επειδή, εξάλλου, στο άρθρο 5 του π.δ. της 24.4./3.5.1985 «Τρόπος καθορισμού ορίων οικισμών της χώρας μέχρι 2.000 κατοίκους κατηγορίες αυτών και

καθορισμό όρων και περιορισμών δόμησής τους (Δ' 181) ορίζεται ότι μετά τον καθορισμό των ορίων των οικισμών επιτρέπεται η ανέγερση κτιρίων με συντελεστή δόμησης που κλιμακώνεται προοδευτικά και ανάλογα με την επιφάνεια του οικοπέδου και, συγκεκριμένα 1,60 για τα πρώτα 100 τ.μ. επιφάνειας οικοπέδου, 0,80 για τα επόμενα 100 τ.μ., 0,60 για τα επόμενα 100 τ.μ., για δε το πέραν των 300 μ² τμήμα επιφάνειας του οικοπέδου, ο συντελεστής δόμησης ορίζεται σε 0,40, αλλά συνολική επιφάνεια ορόφων στο οικόπεδο για κύρια και βοηθητικά κτίρια δεν επιτρέπεται να υπερβεί τα 400 μ². Στο ίδιο άρθρο προβλέπεται περαιτέρω ότι «γ) Κατά παρέκκλιση των διατάξεων του προηγούμενου εδαφίου ορίζεται: γα) ... γβ) Για οικόπεδα τουριστικών εγκαταστάσεων ή αμιγώς επαγγελματικής χρήσης ο συντελεστής δόμησης ορίζεται ως εξής: για το πέραν των 300 μ² και μέχρι 2.000 μ² τμήμα οικοπέδου, ο συντελεστής δόμησης ορίζεται σε 0,60.... Και στις περιπτώσεις αυτές τα κριτήρια ανεγείρονται χωρίς περιορισμό στη συνολική επιφάνεια ορόφων».

10. Επειδή, στην προκείμενη περίπτωση, από τα στοιχεία του φακέλλου προκύπτουν τα εξής: Με την υπ' αριθμ. 5327/23.7.2002 απόφαση (1η προσβαλλόμενη πράξη) του Γενικού Γραμματέα Περιφέρειας Πελοποννήσου κρίθηκε κατάλληλο για ανέγερση ξενοδοχείου κλασσικού τύπου, κατηγορίας 2 αστέρων, δυναμικότητας 30 κλινών, οικόπεδο εμβαδού 439,57 τ.μ. ιδιοκτησίας Β., Ν. και Σ. Β. εντός των εγκεκριμένων ορίων του οικισμού Κ. του Δήμου Ζ. του Νομού Λακωνίας. Ακολουθώντας, ο Β. Β. υπέβαλε στο Τμήμα Πολεοδομίας Μολάων της Ν.Α. Λακωνίας την υπ' αριθμ. πρωτ. 115/22.1.2003 αίτηση, με την οποία ζήτησε τη χορήγηση οικοδομικής άδειας για ανέγερση «Ξενοδοχείου Κλασσικού Τύπου» στο ως άνω οικόπεδο. Την 31.1.2003 εκδόθηκε η υπ' αριθμ. 4216/02/31.1.2003 απόφαση του Νομάρχη Λακωνίας, με την οποία εγκρίθηκαν οι περιβαλλοντικοί όροι για τη λειτουργία του ως άνω Ξενοδοχείου. Στη συνέχεια, με την υπ' αριθμ. 901/23.8.2003 (2η προσβαλλόμενη πράξη) απόφαση του ως άνω Γενικού Γραμματέα Περιφέρειας εγκρίθηκαν τα αρχιτεκτονικά σχέδια ανέγερσης της εν λόγω ξενοδοχειακής μονάδας. Τέλος, στις 17.11.2003 εκδόθηκε η υπ' αριθμ. 311/2003 οικοδομική άδεια του Πολεοδομικού Γραφείου Μολάων της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης Λακωνίας (3η προσβαλλόμενη πράξη) για την ανέγερση του ως άνω Ξενοδοχείου.

11. Επειδή ο αιτών προβάλλει ότι η πρώτη και η τρίτη προσβαλλόμενες πράξεις εκδόθηκαν κατά παράβαση της ανωτέρω διατάξεως του άρθρου 5 παρ. 2 γβ' του π.δ. της 24.4/3.5.1985, με την οποία ορίζεται ότι κατά παρέκκλιση για οικόπεδα

τουριστικών εγκαταστάσεων και για το πέραν των 300 τ.μ. τμήμα του οικοπέδου αυξάνεται ο συντελεστής δόμησης από 0,40 σε 0,60, ότι στην προκείμενη περίπτωση, όπως προκύπτει από τα σχέδια της Μηχανικού Μ. Μ. και την ίδια την προσβαλλόμενη άδεια οικοδομής, έγινε χρήση της ως άνω παρέκκλισης και η ολική δομημένη επιφάνεια είναι 383,32 τ.μ. ενώ χωρίς την παρέκκλιση αυτή η οικοδομημένη επιφάνεια θα ήταν 356 τ.μ. και ότι η ως άνω παρέκκλιση είναι νόμιμη, μόνο στην περίπτωση ανέγερσης ξενοδοχείου. Ο λόγος είναι αβάσιμος, διότι οι προσβαλλόμενες πράξεις, όπως ρητώς αναφέρεται σε αυτές, αφορούν την ανέγερση ξενοδοχείου και, μάλιστα, «ξενοδοχείου κλασσικού τύπου», σύμφωνα με την κατάταξη των τουριστικών καταλυμάτων που εισάγεται με τις παρατιθέμενες στη σκέψη 7 διατάξεις, και συνεπώς, νομίμως εφαρμόστηκε η ανωτέρω παρέκκλιση και εγκρίθηκε η ανέγερση του συγκεκριμένου κτιρίου συνολικής επιφάνειας 383,32 τ.μ. ενόψει του εμβαδού του οικοπέδου που ανέρχεται σε 439,57 τ.μ.

12. Επειδή ο αιτών προβάλλει ότι η πρώτη προσβαλλόμενη δεν συνοδεύεται από βεβαίωση του Δήμου για την απαιτούμενη επάρκεια νερού σύμφωνα με τη διάταξη του σημείου II 6 B1 του δευτέρου κεφαλαίου του ανωτέρω π.δ. 43/2002 και ότι επομένως είναι παράνομη. Ο λόγος αυτός, όπως προβάλλεται είναι απορριπτέος, διότι με το υπ' αριθμ. 1233/17.5.2002 έγγραφο του Δημάρχου Ζ., το οποίο απεστάλη στο Δικαστήριο από το Πολεοδομικό Γραφείο Μ., και το οποίο, όπως αναφέρεται στο έγγραφο 308/1.3.2006 της Περιφερειακής Υπηρεσίας Τουρισμού Πελοποννήσου του Ελληνικού Οργανισμού Τουρισμού προς το Συμβούλιο της Επικρατείας, περιλαμβάνεται μεταξύ των δικαιολογητικών που είχαν υποβληθεί για την έκδοση της παραπάνω πράξης, βεβαιώθηκε ότι, βάσει της 59/2002 απόφασης του Δημοτικού Συμβουλίου χορηγείται για το επίμαχο ξενοδοχείο ποσότητα 5 κ. νερού ανά μήνα για κάθε δωμάτιο για το χρονικό διάστημα από 1.6.2002 έως 30.9.2002 και απεριορίστως για όλο το υπόλοιπο χρονικό διάστημα του έτους.

13. Επειδή, ο αιτών προβάλλει ότι η πρώτη προσβαλλόμενη απόφαση εκδόθηκε χωρίς να έχει προηγηθεί έγκριση περιβαλλοντικών όρων, κατά παράβαση του ν. 1650/1986, όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 2 του ν. 3010/2002, και της ΚΥΑ 69269/5387, που ίσχυε κατά το χρόνο έκδοσης της έγκρισης καταλληλότητας, και αντικατασταθείσα μεταγενεστέρως με την ΚΥΑ 15393/2332/5.8.2002.

14. Επειδή, όπως εκτίθεται στη σκέψη 8, για την έγκριση της καταλληλότητας

οικοπέδου για την ανέγερση ξενοδοχείου δεν απαιτείται κατά τις διατάξεις που προβλέπουν την αρμοδιότητα αυτή του ΕΟΤ και θεσπίζουν τη σχετική διαδικασία, υποβολή μελέτης περιβαλλοντικών επιπτώσεων και έγκριση περιβαλλοντικών όρων. Η ρύθμιση αυτή δεν έρχεται σε αντίθεση προς τις διατάξεις του ν. 1650/1986, είτε πριν είτε μετά την τροποποίησή τους με το ν. 3010/2002, και των κανονιστικών υπουργικών αποφάσεων που εκδόθηκαν κατ' εξουσιοδότηση των νόμων αυτών, αλλ' ούτε και προς τους αντίστοιχους ορισμούς της ευρωπαϊκής κοινοτικής νομοθεσίας, δεδομένου ότι για την έγκριση της καταλληλότητας του οικοπέδου αφενός και την εκτίμηση των εν γένει περιβαλλοντικών επιπτώσεων και την επιβολή των αναγκαίων περιβαλλοντικών όρων αφετέρου θεσπίζονται από τις οικείες διατάξεις δύο εκ παραλλήλου ισχύουσες διαδικασίες, μεταξύ των οποίων δεν υφίσταται χρονική ιεράρχηση, αφού οι σχετικές εγκριτικές πράξεις έχουν διαφορετικό αντικείμενο και εκδίδονται βάσει κριτηρίων που δεν ταυτίζονται και, πάντως, αξιολογούνται αυτοτελώς στο πλαίσιο καθεμιάς από τις παραπάνω διαδικασίες. Ως εκ τούτου, δεν είναι από το νόμο υποχρεωτική η τήρηση ορισμένης σειράς κατά την έκδοση των σχετικών πράξεων (πρβλ. ΣτΕ Ολ. 676/2005 και, επομένως, ο παραπάνω λόγος πρέπει να απορριφθεί ως αβάσιμος.

15. Επειδή, ο αιτών ισχυρίζεται ότι η δεύτερη προσβαλλόμενη απόφαση, με την οποία εγκρίθηκαν τα αρχιτεκτονικά σχέδια, εκδόθηκε χωρίς να έχει εκδοθεί προηγουμένως έγκριση περιβαλλοντικών όρων, η οποία απαιτείται δυνάμει του ν. 1650/1986, όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 2 του ν. 3010/2002, και της ΚΥΑ 15393/2332/5.8.2002. Όπως, όμως, εκτίθεται στη σκέψη 10, με την υπ' αριθμ. 4216/02/31.1.2003 νομαρχιακή απόφαση εγκρίθηκαν περιβαλλοντικοί όροι για τη λειτουργία του ως άνω Ξενοδοχείου, κατ' επίκληση των διατάξεων του ν. 1650/1986 και της μεταβατικής διάταξης του άρθρου 6 του ν. 3010/2002 καθώς και των ΚΥΑ 15393/2332/5.8.2002 και 69269/5387/1990. Η εν λόγω έγκριση περιβαλλοντικών όρων προηγήθηκε της έκδοσης, στις 23.8.2003, της δεύτερης προσβαλλόμενης πράξης, με την οποία εγκρίθηκαν τα αρχιτεκτονικά σχέδια. Επομένως, ο παραπάνω λόγος ακυρώσεως, όπως προβάλλεται, πρέπει να απορριφθεί ως στηριζόμενος σε εσφαλμένη εκδοχή.

16. Επειδή, ο αιτών ισχυρίζεται ότι, όπως προκύπτει από σχετικά έγγραφα του Δήμου Ζ., ο οικισμός Παραλία Κ. βρίσκεται στη διαδικασία χαρακτηρισμού του ως παραδοσιακού και ότι λόγω του ιδιαίτερου χαρακτήρα του οικισμού και της έναρξης

της διαδικασίας χαρακτηρισμού του ως παραδοσιακού οι τρεις προσβαλλόμενες πράξεις αντίκεινται ευθέως στο άρθρο 24 του Συντάγματος. Ο λόγος αυτός πρέπει να απορριφθεί ως αβάσιμος διότι, ανεξαρτήτως του ότι δεν αποκλείεται η κατασκευή και λειτουργία ξενοδοχείων στους παραδοσιακούς οικισμούς, αφού, άλλωστε, αποτελούν ειδική κατηγορία δραστηριοτήτων τα κύρια ξενοδοχειακά καταλύματα σε οικισμούς που έχουν χαρακτηριστεί παραδοσιακοί σύμφωνα με την ΚΥΑ 15393/2332/5.8.2002 (Ομάδα 6), την οποία επικαλείται με την αίτηση ακυρώσεως και ο αιτών, πάντως δεν προκύπτει από τα στοιχεία του φακέλλου ότι κατά το χρόνο εκδόσεως των προσβαλλόμενων πράξεων ο οικισμός Παραλία Κ. έχει κηρυχθεί παραδοσιακός ή ότι είχε έστω κινηθεί η διαδικασία χαρακτηρισμού του αλλά, σύμφωνα με τα προσαγόμενα από τον αιτούντα στοιχεία, είχε απλώς αποσταλεί στις 10.10.2003, δηλαδή μετά την έκδοση των δύο πρώτων προσβαλλόμενων πράξεων, από το Δήμο Ζ. στο Υπουργείο Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων μελέτη με αντικείμενο τη συγκέντρωση στοιχείων, προκειμένου να κατατεθεί πρόταση χαρακτηρισμού οικισμών του Δήμου αυτού ως παραδοσιακών.

17. Επειδή, προβάλλεται ότι η συμπροσβαλλόμενη οικοδομική άδεια είναι παράνομη, διότι ερείδεται επί των δύο προηγούμενων προσβαλλόμενων πράξεων που είναι παράνομες. Ενόψει όμως όσων εκτίθενται στις προηγούμενες σκέψεις ο λόγος αυτός πρέπει να απορριφθεί ως αβάσιμος.

18. Επειδή, εφόσον δεν προβάλλεται άλλος λόγος ακυρώσεως, πρέπει η υπό κρίση αίτηση να απορριφθεί και να γίνει δεκτή η παρέμβαση.

ΣτΕ 455/2009

[Παράνομη άδεια αποκατάστασης Χ.Α.Δ.Α.]

Πρόεδρος: Π. Ν. Φλώρος

Εισηγητής: Αθ. Ράντος

Δικηγόροι: Χρ. Βαρδάκα, Αθ. Αλεφάντη

Μετά την 22α Φεβρουαρίου 2003 δηλαδή μετά την έναρξη ισχύος της κοινής υπουργικής απόφασης που ρυθμίζει την εξυγίανση, την αποκατάσταση και τον τερματισμό λειτουργίας των χώρων διάθεσης στερεών αποβλήτων, δεν επιτρέπεται η δημιουργία νέων Χ.Α.Δ.Α. ούτε η υπαγωγή τους στις ρυθμίσεις της.

Βασικές σκέψεις

5. Επειδή, η διαχείριση των στερεών αποβλήτων στην Χώρα διέπεται από τις διατάξεις της κοινής υπουργικής αποφάσεως (κυα) αριθ. ΗΠ 50910/2727/16-12-2003 (Β' 1909), με την οποία επιχειρήθηκε η προσαρμογή της ελληνικής νομοθεσίας προς τις διατάξεις της οδηγίας 91/156/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 18ης Μαρτίου 1991 (ΕΕ L 78/26-3-1991). Με το άρθρο 9 της κυα αυτής ρυθμίζεται το ζήτημα της εξυγιάνσεως, αποκαταστάσεως και τερματισμού λειτουργίας των χώρων διαθέσεως αποβλήτων και προβλέπεται, στην παρ. 1 αυτού, ότι, μετά την καθ' οιονδήποτε τρόπο παύση της λειτουργίας του χώρου, ο οικείος φορέας διαχειρίσεως του υποχρεούται, πριν τηρήσει την διαδικασία τερματισμού της λειτουργίας του, να τον εξυγιάνει και αποκαταστήσει, μετά από έγκριση σχετικών περιβαλλοντικών όρων, ενώ, με το άρθρο 10 προβλέπεται η λήψη μέτρων για τους ανεξέλεγκτους χώρους διαθέσεως στερεών αποβλήτων. Ειδικότερα, στην μεν παρ. 1 του άρθρου αυτού ορίζεται ότι απαγορεύεται η ανεξέλεγκτη απόρριψη και η ανεξέλεγκτη διάθεση των στερεών αποβλήτων, στην δε παρ. 2 ότι οι φορείς διαχειρίσεως, στα γεωγραφικά όρια των οποίων έχουν λειτουργήσει κατά τα τελευταία είκοσι έτη, χωρίς άδεια και κατά ανεξέλεγκτο τρόπο, χώροι διαθέσεως αποβλήτων, οι οποίοι έχουν εγκαταλειφθεί, υποχρεούνται να λάβουν, εντός ορισμένης προθεσμίας, άδεια αποκαταστάσεώς τους. Στο άρθρο 16 της κυα περιλαμβάνονται οι μεταβατικές διατάξεις, εν όψει της εισαγωγής των θεσπιζόμενων με αυτήν ρυθμίσεων, δεν περιέχεται, όμως, διάταξη που να επιτρέπει, τη δημιουργία, μετά την έναρξη ισχύος της (22-12-2003), νέων χώρων

ανεξέλεγκτης διαθέσεως αποβλήτων. Εξ άλλου, στο Εθνικό Σχέδιο Διαχείρισης Στερεών Αποβλήτων (ΕΣΔΑ), το οποίο περιέχεται στο παράρτημα ΙΙ του άρθρου 17 της κυα και εγκρίνεται το πρώτον με το άρθρο 5 παρ. 2 αυτής, περιλαμβάνονται τόσο οι στόχοι του Σχεδίου (στοιχ. Β.1.2 του παραρτήματος), όσο και οι αναγκαίες για την επίτευξη των στόχων δράσεις (στοιχ. Β.1.3 αυτού). Μεταξύ των στόχων περιλαμβάνεται η «αποκατάσταση περιβαλλοντικών βλαβών», με το εξής περιεχόμενο «Στο πλαίσιο της αποκατάστασης των χώρων που έχουν ρυπανθεί από την ανεξέλεγκτη διάθεση αστικών αποβλήτων και δεν επιλέγονται για την μετεξέλιξή τους σε οργανωμένους Χώρους Υγειονομικής Ταφής, επιβάλλεται η παύση λειτουργίας τους, η σταδιακή αποκατάσταση και αναβάθμιση του τοπίου που έχει υποστεί βλάβη και η λήψη μέτρων για τον ουσιαστικό περιορισμό έως εξάλειψη της προκαλούμενης ρύπανσης». Περαιτέρω, μεταξύ των δράσεων για την επίτευξη, ειδικότερα, των στόχων που έχουν τεθεί για τα αστικά απόβλητα, περιλαμβάνεται «στ) (ο) έλεγχος(ς) της λειτουργίας των ανεξέλεγκτων χώρων διάθεσης αποβλήτων και σταδιακή εξάλειψή τους μέχρι το τέλος του προγράμματος κατασκευής των Χώρων Υγειονομικής Ταφής (δηλαδή μέχρι το τέλος του έτους 2008), με ταυτόχρονη λήψη μέτρων για τον ουσιαστικό περιορισμό έως εξάλειψη της προκαλούμενης ρύπανσης και αποκατάσταση και αναβάθμιση του τοπίου». Από τις διατάξεις αυτές προκύπτει ότι, δεν γίνεται σε καμμία περίπτωση ανεκτή από τον κανονιστικό νομοθέτη η δημιουργία, μετά την έναρξη ισχύος της κυα, νέων χώρων ανεξέλεγκτης διαθέσεως στερεών αποβλήτων ούτε, συνεπώς, η υπαγωγή των νέων αυτών χώρων στις ρυθμίσεις της, μεταξύ των οποίων και οι σχετικές με την αποκατάστασή τους, δεδομένου ότι από καμμία διάταξη της δεν προβλέπεται, αμέσως ή εμμέσως, η δυνατότητα αυτή.

6. Επειδή, στην προκειμένη περίπτωση, με την προσβαλλομένη πράξη, η οποία εξεδόθη κατ' επίκληση, μεταξύ άλλων, στο προοίμιό της, των διατάξεων της κυα 50910/2727/2003, στο δε κείμενό της, ειδικότερα, της διατάξεως της περ. στ του στοιχ. Β.1.3 του παραρτήματος ΙΙ αυτής, χορηγήθηκε στον Δήμο Π. Η. άδεια αποκαταστάσεως του εν λειτουργία Χώρου Ανεξέλεγκτης Διαθέσεως Απορριμμάτων (ΧΑΔΑ) του εν λόγω Δήμου στην θέση «Α.». Όπως, όμως, προκύπτει από τα στοιχεία του φακέλου, και, κυρίως, από την «Τεχνική Μελέτη Περιβαλλοντικής Αποκατάστασης Χώρου Ανεξέλεγκτης Διάθεσης Στερεών Αποβλήτων στην περιοχή Α.», με ημερομηνία Ιανουάριος 2005, που υπεβλήθη από την Τεχνική Υπηρεσία του Δήμου Π., ο ως άνω ΧΑΔΑ «χρησιμοποιήθηκε για πρώτη φορά τον Οκτώβριο του 2004» (στοιχ. 1.8 της

τεχνικής μελέτης), δημιουργήθηκε, δηλαδή, κατά τα συνομολογούμενα από τον Δήμο Π., μετά την έναρξη ισχύος της κυα 50910/2727/2003. Κατά τα εκτεθέντα, όμως, στην προηγούμενη σκέψη, δεν ήταν επιτρεπτή η δημιουργία νέου ΧΑΔΑ και η υπαγωγή του στις διατάξεις της εν λόγω κυα μετά την έναρξη ισχύος της. Συνεπώς, η προσβαλλομένη πράξη δεν είναι νόμιμη και πρέπει για τον λόγο αυτόν, ο οποίος βασίμως προβάλλεται με την κρινομένη αίτηση, να ακυρωθεί, κατά παραδοχή της αιτήσεως. Κατόπιν τούτου, αποβαίνει περιττή η εξέταση των λοιπών προβαλλομένων λόγων ακυρώσεως.

ΣτΕ 293/2009

[Παράνομες Ε.Π.Ο. και έγκριση επέμβασης σε δημόσια δασική έκταση για λατομείο μαρμάρων]

Πρόεδρος: Π.Ν. Φλώρος

Εισηγητής: Αικ. Σακελλαροπούλου

Δικηγόροι: Σπ. Κωνσταντινόπουλος, Π. Αθανασούλης, Κ. Παρασκευιώτης, Χρ. Διβάνη

Η μεταβολή της μορφής έκτασης με δασική βλάστηση για τη διεξαγωγή ερευνητικών εργασιών προς ανεύρεση κοιτασμάτων λατομικών ορυκτών είναι ανεκτή, εφόσον α) η συγκεκριμένη ανάγκη υπερτερεί της διαφύλαξης της έκτασης, β) δεν υπάρχει τρόπος ικανοποίησής της που να μη συνεπάγεται την αλλοίωση της μορφής της έκτασης, γ) η ικανοποίηση της ανάγκης έχει ζωτική σημασία για την εθνική οικονομία, και δ) η σχετική εκτίμηση γίνεται, ενόψει του βαθμού επάρκειας των λατομικών ορυκτών και

των δυνατοτήτων κάλυψης της σχετικής ζήτησης, είτε στο σύνολο της χώρας είτε σε ορισμένο τμήμα της με βάση οικονομικά δεδομένα και παραμέτρους που ανάγονται σε εθνικό επίπεδο.

Από την Ε.Π.Ο. και τη σχετική ΜΠΕ προκύπτει ενπροκειμένω ότι η θέση διεξαγωγής των ερευνητικών εργασιών θεωρήθηκε δεδομένη, ενώ δεν εξετάστηκαν εναλλακτικές λύσεις, συμπεριλαμβανομένης και της μηδενικής. Παράνομα θεωρήθηκε ως δεδομένη η επέμβαση σε προστατευόμενη περιοχή Natura 2000 που τελεί σε άμεση γειτνίαση με ζώνη ειδικής προστασίας της ορνιθοπανίδας. Επίσης, παράνομα δεν αξιολογήθηκε ειδικά η εξυπηρετούμενη ανάγκη σε σχέση με την επαπειλούμενη βλάβη ούτε εξετάστηκε η δυνατότητα επίτευξης του επιδιωκόμενου σκοπού με επεμβάσεις ηπιότερου χαρακτήρα σε μη προστατευόμενη περιοχή.

Βασικές σκέψεις

7. Επειδή, η κρινόμενη αίτηση ασκείται με έννομο συμφέρον από την Κοινότητα Α. Β., εντός των διοικητικών ορίων της οποίας εμπίπτει η επίμαχη έκταση, και την όμορη Κοινότητα Ο. Εξάλλου, με έννομο συμφέρον ασκείται η αίτηση αυτή και από τους λοιπούς αιτούντες, από τους οποίους, οι δέκατος έως δωδέκατος φέρονται, σύμφωνα με τα προσκομισθέντα στοιχεία, ως κάτοικοι της Κοινότητας Ο., οι τρίτος έως έβδομος ως ιδιοκτήτες επιχειρήσεων (κτηνοτροφικών μονάδων, πάρκου αθλητικών εγκαταστάσεων εναλλακτικής μορφής τουρισμού και ξενοδοχειακής μονάδας) πλησίον της επίμαχης εκτάσεως και οι λοιποί ως κάτοικοι της Κοινότητας Α. Β., ισχυρίζονται δε ότι οι ερευνητικές εργασίες, στις οποίες αναφέρονται οι προσβαλλόμενες πράξεις θα επιφέρουν υποβάθμιση του φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος της περιοχής. Περαιτέρω, οι αιτούντες παραδεκτώς ομοδικούν, προβάλλοντας κοινούς λόγους ακυρώσεως, ερειδόμενους στην ίδια νομική και πραγματική βάση.

8. Επειδή, στο άρθρο 10 του Ν. 669/1977 (Α' 241) ορίζονται τα εξής: «1. Ερευνητικά ή άλλαι εργασίαι αποσκοπούσαι εις την διαπίστωσιν της υπάρξεως

μαρμάρων διεξάγονται άνευ της, υπό των διατάξεων του παρόντος Νόμου, απαιτούμενης αδείας εκμεταλλεύσεως, εφ' όσον δια την τοιαύτην έρευναν συναινεί ο ιδιοκτήτης του εδάφους, εφ' ου ήθελον διεξαχθή αύται, της συναινέσεως αποδεικνυομένης δι' εγγράφου φέροντος βεβαίαν χρονολογίαν... 3. Αι ερευνητικάί εργασίαι, περί ων η παράγραφος 1 του παρόντος, δέον όπως περατωθούν εντός ενός έτους από της συναινέσεως του ιδιοκτήτου. Παράτασις των ερευνητικών εργασιών επί εν εισέτι έτος επιτρέπεται, τη εγκρίσει του Επιθεωρητού Μεταλλείων, εφ' όσον, κατά την κρίσιν τούτου, αύτα κατατείνουν εις την πληρεστέραν διερεύνησιν του λατομικού χώρου...». Εν προκειμένω, η χορηγηθείσα με την προσβαλλόμενη υπ' αριθ. 655/16.2.2007 πράξη του Γ.Γ.Π. Κεντρικής Μακεδονίας συναίνεση για τη διεξαγωγή των επίδικων ερευνητικών εργασιών είχε ισχύ, σύμφωνα με την προπαρατεθείσα διάταξη του άρθρου 10 παρ. 3 του Ν. 669/1977, μέχρι τις 16.2.2008, η δε διάρκεια ισχύος αυτή αναφέρεται ρητώς και στο σώμα της εν λόγω πράξεως. Όπως, εξ άλλου, βεβαιώνεται από τη Διοίκηση (βλ. το υπ' αρ. 2969/ 20.4.2008 έγγραφο του Τμήματος Διαχειρίσεως Υδατικών Πόρων της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας), οι επίδικες εργασίες δεν έχουν παραταθεί, ούτε, άλλωστε, υποβλήθηκε σχετικό αίτημα από τους παρεμβαίνοντες. Υπό τα δεδομένα, επομένως, αυτά, η ισχύς της προσβαλλόμενης υπ αριθ. 655/16.2.2007 πράξεως έληξε μετά την κατάθεση της κρινόμενης αιτήσεως και πριν από τη συζήτηση της υποθέσεως (7.5.2008), εφόσον δε δεν γίνεται επίκληση ιδιαίτερου εννόμου συμφέροντος για τη συνέχιση της δίκης, πρέπει αυτή να κηρυχθεί, κατά το μέρος αυτό, κατηργημένη, κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 32 παρ. 2 του Π.Δ. 18/1989 (Α' 8).

9. Επειδή, στο άρθρο 24 παρ. 1 του Συντάγματος ορίζεται ότι: «Η προστασία φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος αποτελεί υποχρέωση του Κράτους και δικαίωμα του καθενός. Για τη διαφύλαξη του το Κράτος έχει υποχρέωση να παίρνει ιδιαίτερα προληπτικά ή κατασταλτικά μέτρα στο πλαίσιο της αρχής της αειφορίας...». Διατάξεις για την προστασία του περιβάλλοντος και για την αρχή της αειφόρου αναπτύξεως περιέχουν, εξ άλλου, τόσο η Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση, όσο και η Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Κοινότητα, όπως ισχύουν μετά την τροποποίηση τους με τη Συνθήκη του Άμστερνταμ, που κυρώθηκε με το ν. 2691/1999 (Α' 47) και τέθηκε σε ισχύ από 1.5.1999 (ανακοίνωση της 6.4.1999, Α' 87). Ειδικότερα, η μεν Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση ορίζει μεταξύ των στόχων της Ενώσεως την επίτευξη ισόρροπης και αειφόρου αναπτύξεως (έβδομη παράγραφος του προοιμίου και άρθρο Β, ήδη άρθρο 2 με την νέα αριθμηση), η δε Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή

Κοινότητα ορίζει ως αποστολή της Κοινότητος την προαγωγή αρμονικής, ισόρροπης και αειφόρου αναπτύξεως των οικονομικών δραστηριοτήτων και περαιτέρω προβλέπει ότι η πολιτική της Κοινότητος στον τομέα του περιβάλλοντος αποβλέπει σε υψηλό επίπεδο προστασίας και στηρίζεται, μεταξύ άλλων, στις αρχές της προφυλάξεως και της προληπτικής δράσεως (άρθρα 2 και 130 Ρ παρ. 2, ήδη άρθρα 2 και 174 παρ. 2 με την νέα αρίθμηση). Ενόψει της ανωτέρω συνταγματικής επιταγής, όπως είχε πριν από την αναθεώρηση του 2001, εκδόθηκε ο ν. 1650/1986 (Α' 160), με τον οποίο θεσπίζονται κανόνες αναφερόμενοι, πλην άλλων, στις προϋποθέσεις και στην διαδικασία για την έγκριση της εγκαταστάσεως δραστηριοτήτων ή εκτελέσεως έργων, από τα οποία απειλούνται δυσμενείς επιπτώσεις στο περιβάλλον και του οποίου οι σχετικές διατάξεις αντικαταστάθηκαν με τον Ν. 3010/2002 (Α' 91), προκειμένου να εναρμονισθούν με τις οδηγίες 97/11/Ε.Ε. και 96/61/Ε.Ε. Με βάση εξουσιοδοτήσεις των άρθρων 3, 4 παράγραφοι 10 και 11 και 5 παράγραφος 1 του Ν. 1650/1986, αλλά και σε συμμόρφωση προς τις Οδηγίες 84/360/ΕΟΚ και 85/337/ΕΟΚ του Συμβουλίου των Ε.Κ., εκδόθηκε η κοινή υπουργική απόφαση 69269/5387/24.10.1990 (Β' 678), με την οποία καθορίζονται, μεταξύ άλλων, τα απαιτούμενα στοιχεία και προδιαγραφές του περιεχομένου των μελετών περιβαλλοντικών επιπτώσεων καθώς και η διαδικασία εγκρίσεως περιβαλλοντικών όρων και, κατ' εξουσιοδότηση των ίδιων διατάξεων του Ν. 1650/1986, όπως αντικαταστάθηκαν με τα άρθρα 1 και 2 του ν. 3010/2002, εκδόθηκε η κοινή υπουργική απόφαση 15393/2332/5.8.2002 (Β' 1022) που ρυθμίζει τα αντίστοιχα θέματα.

10. Επειδή, με τις ανωτέρω διατάξεις το φυσικό περιβάλλον έχει αναχθεί σε αυτοτελώς προστατευόμενο αγαθό, προκειμένου να εξασφαλισθεί η οικολογική ισορροπία και η διαφύλαξη των φυσικών πόρων προς χάρη και των επομένων γενεών. Όπως προκύπτει, μάλιστα, από την προαναφερθείσα συνταγματική διάταξη, ο συντακτικός νομοθέτης δεν αρκέσθηκε στην πρόβλεψη δυνατότητας να θεσπίζονται μέτρα για την προστασία του περιβάλλοντος, αλλά επέβαλε στα όργανα του Κράτους που έχουν σχετική αρμοδιότητα να προβαίνουν σε θετικές ενέργειες για την διαφύλαξη του προστατευομένου αγαθού και, ειδικότερα, να λαμβάνουν τα απαιτούμενα νομοθετικά και διοικητικά, προληπτικά και κατασταλτικά, μέτρα, παρεμβαίνοντας στον αναγκαίο βαθμό και στην οικονομική ή άλλη ατομική ή συλλογική δραστηριότητα. Κατά την λήψη, εξ άλλου, των μέτρων αυτών τα όργανα της νομοθετικής και εκτελεστικής εξουσίας οφείλουν, κατά την έννοια της ανωτέρω

διατάξεως, ερμηνευομένης ενόψει και των άρθρων 106 και 22 παρ. 1 του Συντάγματος, να σταθμίζουν και άλλους παράγοντες, αναγόμενους στο γενικότερο εθνικό και δημόσιο συμφέρον, όπως είναι εκείνοι που σχετίζονται με τους σκοπούς της οικονομικής αναπτύξεως, της αξιοποίησεως του εθνικού πλούτου, της ενισχύσεως της περιφερειακής αναπτύξεως και της εξασφαλίσεως εργασίας στους πολίτες, δηλαδή σκοπούς για τους οποίους λαμβάνεται πρόνοια στο Σύνταγμα και, συγκεκριμένα, στα προαναφερόμενα άρθρα 106 και 22 παρ. 1. Η επιδίωξη όμως των σκοπών αυτών και η στάθμιση των προστατευομένων αντιστοιχών εννόμων αγαθών πρέπει να συμπορεύεται προς την υποχρέωση της Πολιτείας να μεριμνά για την προστασία του περιβάλλοντος κατά τέτοιο τρόπο, ώστε να εξασφαλίζεται βιώσιμη ανάπτυξη, στην οποία απέβλεψε ο συντακτικός αλλά και ο κοινοτικός νομοθέτης. Κατά την στάθμιση εξ άλλου αυτή, σε συμμόρφωση προς την αρχή της προλήψεως και προφυλάξεως στον τομέα της προστασίας του περιβάλλοντος, που απορρέει από τις ανωτέρω διατάξεις, τα αρμόδια όργανα της Πολιτείας πρέπει να λαμβάνουν προεχόντως υπόψη την τυχόν ύπαρξη ιδιαιτέρου κινδύνου για το φυσικό περιβάλλον από την κατασκευή και λειτουργία συγκεκριμένου έργου ή την ανάπτυξη συγκεκριμένης δραστηριότητας και να μη παρέχουν τη σχετική έγκριση αν διαπιστώσουν αιτιολογημένα ότι ο κίνδυνος αυτός, στον οποίο περιλαμβάνεται και ο επαπειλούμενος από ενδεχόμενη πλημμελή λειτουργία του έργου, υπερακοντίζει προδήλως τα προσδοκώμενα οφέλη από την λειτουργία του. Σε κάθε, πάντως, περίπτωση πρέπει, προκειμένου η στάθμιση αυτή να γίνεται κατά τρόπο ανταποκρινόμενο στην ανάγκη προστασίας των εκατέρωθεν διακυβευόμενων εννόμων αγαθών, να εκτίθενται και να συνεκτιμώνται κατά τρόπο επαρκή αφ' ενός μεν ο τρόπος και η μέθοδος κατασκευής και λειτουργίας της συγκεκριμένης εγκαταστάσεως και αφ' ετέρου ο ειδικότερος χαρακτήρας του δημοσίου συμφέροντος, το οποίο προσδοκάται ότι θα εξυπηρετηθεί από το έργο ή την δραστηριότητα αυτή, δεδομένου ότι η κατά τα ανωτέρω επιβαλλόμενη στάθμιση συναρτάται εκάστοτε με το είδος και την έκταση της επαπειλούμενης βλάβης και την φύση της εξυπηρετούμενης με την εκτέλεση του έργου ανάγκης. Περαιτέρω, σε περίπτωση προσβολής με αίτηση ακυρώσεως των διοικητικών πράξεων που εκδίδονται κατά τη διαδικασία, με την οποία τα αρμόδια όργανα της Διοικήσεως εκτιμούν εκ των προτέρων τις αναμενόμενες συνέπειες για το περιβάλλον από σχεδιαζόμενα έργα ή δραστηριότητες και κρίνουν αν και με ποιους όρους μπορεί να πραγματοποιηθεί το έργο ή η δραστηριότητα, ώστε να μη παραβιάζεται η αρχή της βιώσιμης αναπτύξεως, ο ακυρωτικός δικαστής ερευνά εάν τηρήθηκε συννόμως από ουσιαστική και τυπική άποψη η διαδικασία αυτή και αν τα στοιχεία, στα οποία

στηρίζεται η ελεγχόμενη διοικητική πράξη, είναι σύμφωνα με τους σχετικούς ορισμούς της νομοθεσίας και επαρκή για να προσδώσουν έρεισμα στην πράξη. Ειδικότερα, κατά την άσκηση του ακυρωτικού ελέγχου, στον οποίο περιλαμβάνεται και η πλάνη περί τα πράγματα, ο δικαστής εξετάζει, μεταξύ άλλων, αν η μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων, που αποτελεί το βασικό μέσο εφαρμογής της αρχής της προλήψεως και προφυλάξεως, ανταποκρίνεται προς τις απαιτήσεις του νόμου και αν το περιεχόμενό της είναι επαρκές, ώστε να παρέχεται στα αρμόδια διοικητικά όργανα η δυνατότητα να διακριβώνουν και αξιολογούν τους κινδύνους και τις συνέπειες του έργου ή της δραστηριότητας και να εκτιμούν αν η πραγματοποίηση του είναι σύμφωνη με τις διατάξεις της οικείας νομοθεσίας και τις συνταγματικές επιταγές, καθώς και αν το προσδοκώμενο από αυτό όφελος τελεί σε σχέση αναλογίας με την τυχόν επαπειλούμενη βλάβη του φυσικού περιβάλλοντος, (βλ. ΣΤΕ 2059, 1990/2007, 3478/2000 Ολ. κ.ά.).

11. Επειδή, περαιτέρω, με το άρθρο 12 παρ. 1 του ν. 2837/2000 «Ρύθμιση θεμάτων Ανταγωνισμού Ρυθμιστικής Αρχής Ενέργειας, Τουρισμού και άλλες διατάξεις» (Α 178), ορίζεται ότι: «1. α. Ο χώρος στον οποίο εντοπίζεται κοίτασμα μεταλλευτικών, βιομηχανικών ορυκτών και μαρμάρων θεωρείται εκ του νόμου χωροθετημένο μεταλλείο ή λατομείο αντίστοιχα. β. Για την έρευνα και εκμετάλλευση όλων των παραπάνω έχουν εφαρμογή οι διατάξεις του δευτέρου εδαφίου της παρ. 3 του άρθρου 9 του ν. 1428/1984, όπως αντικαταστάθηκε με το άρθρο 9 του ν. 2115/1993. γ...». Εξάλλου, η ως άνω διάταξη του δευτέρου εδαφίου της παρ. 3 του άρθρου 9 του ν. 1428/1984, όπως αντικαταστάθηκε, στην οποία παραπέμπει το άρθρο 12 παρ. 1 του ν. 2837/2000, ορίζει ότι «για την εκμετάλλευση λατομείων αδρανών υλικών, καθώς και την εντός αυτών ανέγερση και λειτουργία μηχανολογικών εγκαταστάσεων και κτιρίων που εξυπηρετούν την εκμετάλλευση δεν απαιτείται η υπό της παραγράφου 6 του άρθρου 4 του ν. 1650/1986 (ΦΕΚ 160 Α') προβλεπόμενη προέγκριση χωροθετήσεως». Περαιτέρω, κατά τις παρ. 1α και 2 του άρθρου 4 του ν. 1650/1986, όπως ισχύουν, για την πραγματοποίηση νέων ή την επέκταση και τον εκσυγχρονισμό υφισταμένων δημοσίων ή ιδιωτικών έργων και δραστηριοτήτων απαιτείται η έγκριση όρων για την προστασία του περιβάλλοντος μετά από υποβολή, για τα έργα και τις δραστηριότητες της πρώτης κατηγορίας του άρθρου 3 παρ. 2 του ίδιου νόμου, δηλαδή τα έργα και τις δραστηριότητες που είναι δυνατόν να προκαλέσουν σοβαρούς κινδύνους για το περιβάλλον, μελέτης περιβαλλοντικών επιπτώσεων. Κατά την παρ. 6 περ. στ' του αυτού άρθρου 4 του ν. 1650/1986, όπως

ισχύει, «προκαταρκτική περιβαλλοντική εκτίμηση και αξιολόγηση δεν απαιτείται ... στις περιοχές που εντοπίζονται κοιτάσματα μεταλλευτικών ορυκτών, βιομηχανικών ορυκτών και μαρμάρων, σύμφωνα με την περ. Α' της παρ. 1 του άρθρου 12 του ν. 2837/2000 (ΦΕΚ 178 Α'), καθώς και στις μεταλλευτικές και λατομικές περιοχές που έχουν καθορισθεί σύμφωνα με την ισχύουσα νομοθεσία». Εξάλλου, κατά το άρθρο 4 της κοινής υπουργικής απόφασης 15393/2332/5.8.2002 οι «ερευνητικές εργασίες και γεωτρήσεις εξορυκτικών δραστηριοτήτων» κατατάσσονται στην ...ομάδα της ως ... πρώτης κατηγορίας έργων, υποκατηγορία 2η. Περαιτέρω, κατά την έννοια των ως άνω διατάξεων για τη διεξαγωγή ερευνητικών εργασιών προς ανεύρεση κοιτασμάτων μαρμάρου δεν απαιτείται η τήρηση της διαδικασίας προέγκρισης χωροθέτησης κατά το ν. 1650/1986, ούτε ήδη η τήρηση της κατά τον ν. 3010/2002 διαδικασίας προκαταρκτικής περιβαλλοντικής εκτίμησης και αξιολόγησης, επιβάλλεται όμως η έκδοση, κατά το άρθρο 4 του Ν. 1650/1986, όπως αντικαταστάθηκε με τον ν. 3010/2002, πράξεως εγκρίσεως περιβαλλοντικών όρων. Η ρύθμιση αυτή, ερμηνευόμενη σε συνδυασμό τόσο με τις διατάξεις του άρθρου 24 παρ. 1 του Συντάγματος, όσο και με τις διατάξεις των οδηγιών 84/360/ΕΟΚ, 85/337/ΕΟΚ, 97/11/Ε.Ε. και 96/61/Ε.Ε. του Συμβουλίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, σε συμμόρφωση προς τις οποίες εκδόθηκαν ο ν. 1650/1986 και ο ν. 3010/2002, προϋποθέτει ότι, κατά την έκδοση της πράξεως εγκρίσεως των περιβαλλοντικών όρων εξετάζονται όχι μόνο τα στοιχεία που, κατά την οικεία νομοθεσία, ερευνώνται κατά την έκδοση της πράξεως αυτής, αλλά και όλα τα λοιπά στοιχεία που, κατά τις ανωτέρω διατάξεις του εθνικού και του κοινοτικού δικαίου, αποτελούν αντικείμενο εξετάσεως κατά τα προγενέστερα στάδια της σχετικής διοικητικής διαδικασίας. Τα στοιχεία αυτά είναι, μεταξύ άλλων, η κατ' αρχήν συμβατότητα της ασκήσεως της συγκεκριμένης ερευνητικής δραστηριότητας προς τις απαιτήσεις προστασίας του περιβάλλοντος, η οποία δεν αποκλείεται να καταλήξει, υπό τις ειδικές εκάστοτε περιστάσεις, σε άρνηση εγκρίσεως της άσκησης της δραστηριότητας ακόμη και σε περιοχή όπου έχει εντοπισθεί -βάσει εξωτερικών ενδείξεων ή κατόπιν ερευνών με τη χρήση επιστημονικών μεθόδων που δεν περιλαμβάνουν εξορυκτικές εργασίες- κοιτάσμα μαρμάρου, καθώς η επιλογή της συγκεκριμένης περιοχής, από την οποία θα εκκινήσει ή στην οποία θα εντοπισθεί η ερευνητική δραστηριότητα, σε συνδυασμό πάντοτε προς τις τυχόν εκάστοτε υφιστάμενες γενικότερες κατευθύνσεις του χωροταξικού σχεδιασμού. Κατά την διαδικασία, εξάλλου, εγκρίσεως, κατά τις ειδικές αυτές διατάξεις, των περιβαλλοντικών όρων ασκήσεως της ερευνητικής δραστηριότητας τηρούνται, επίσης, και όλες οι απαιτήσεις της κοινοτικής και

εθνικής νομοθεσίας για την εξέταση εναλλακτικών λύσεων και για την ενημέρωση και συμμετοχή του κοινού στην διαδικασία εγκρίσεως του οικείου σχεδίου. Με την ερμηνεία αυτή, οι ως άνω διατάξεις, κατά το μέρος που προβλέπουν την απαλλαγή από την υποχρέωση τηρήσεως του προηγούμενου σταδίου της προεγκρίσεως χωροθετήσεως και ήδη της προκαταρκτικής περιβαλλοντικής εκτίμησης και αξιολόγησης, μεταθέτουν, όμως, την εξέταση όλων των κατά νόμο στοιχείων στο στάδιο της εγκρίσεως των περιβαλλοντικών όρων, δεν παραβιάζουν τις ως άνω διατάξεις του Συντάγματος και του κοινοτικού δικαίου, δεδομένου ότι η διαδικασία έρευνας των περιβαλλοντικών επιπτώσεων συγκεκριμένου έργου σε δύο στάδια δεν έχει έρεισμα στο Σύνταγμα ή σε ορισμούς των ως άνω κοινοτικών οδηγιών (πρβλ. ΣΤΕ 2059, 1990/2007, 998/2005 Ολ.).

12. Επειδή, εξάλλου, με το τρίτο εδάφιο της παρ. 1 του άρθρου 24, ανατίθεται στον κοινό νομοθέτη να θεσπίσει τις αναγκαίες ρυθμίσεις για την προστασία των δασών και των δασικών εκτάσεων, ενώ με το τελευταίο εδάφιο της ίδιας παραγράφου επιβάλλεται ευθέως ο κανόνας της απαγόρευσης μεταβολής του προορισμού τους, παρέχεται δε στο νομοθέτη η δυνατότητα να επιτρέψει μόνον κατ' εξαίρεση την αλλοίωση της μορφής των δασών και των δασικών εκτάσεων για λόγους δημοσίας ωφέλειας, αφού εκτιμηθούν οι επιπτώσεις της αλλοιώσεως στο φυσικό περιβάλλον, η σημασία της διαφυλάξεως των εκτάσεων με δασική βλάστηση συγκριτικά με τη σημασία που έχει ο σκοπός για τον οποίο αυτή επιβάλλεται καθώς και με τον τρόπο που ο σκοπός αυτός θα μπορούσε ενδεχομένως να επιτευχθεί χωρίς αλλοίωση, και μόνον αν ο σκοπός δεν μπορεί να εκπληρωθεί με άλλον τρόπο που, έστω και δαπανηρότερος, δεν θα έθιγε την υπάρχουσα στην έκταση δασική βλάστηση (βλ. ΣΤΕ 3297, 2059, 1990/2007, 2763/2006, 2498/2003 κ.ά.). Κατά την προαναφερόμενη διάταξη είναι, επομένως, ανεκτή η μεταβολή της μορφής εκτάσεως με δασική βλάστηση και για τη διεξαγωγή ερευνητικών εργασιών προς ανεύρεση κοιτασμάτων λατομικών ορυκτών, προκειμένου να ικανοποιηθούν ανάγκες, οι οποίες δεν θα μπορούσαν να ικανοποιηθούν διαφορετικά, εφόσον, όμως, κριθεί ότι η συγκεκριμένη ανάγκη υπερτερεί της διαφυλάξεως εκτάσεως με δασική βλάστηση και ότι δεν υφίσταται τρόπος ικανοποίησής της που να μη συνεπάγεται την αλλοίωση της μορφής της εν λόγω εκτάσεως. Κριτήριο της ανάγκης είναι ότι η ικανοποίησή της έχει για την εθνική οικονομία ζωτική σημασία, εκτιμώμενη, μεταξύ άλλων, ενόψει και του βαθμού επάρκειας των λατομικών ορυκτών και υφισταμένων δυνατοτήτων καλύψεως της σχετικής ζήτησης είτε στο σύνολο της

χώρας είτε σε ορισμένο τμήμα της, αξιολογούμενη, όμως, και στην τελευταία αυτή περίπτωση, με βάση οικονομικά δεδομένα και παραμέτρους που ανάγονται σε εθνικό επίπεδο (πρβλ. ΣτΕ 3297/2007, 2763/2006, 2268/2004, 2498/2003 κ.ά.).

13. Επειδή, με το άρθρο 3 της οδηγίας 92/43/ΕΟΚ «για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων, καθώς και της άγριας πανίδας και χλωρίδας» συστήθηκε ένα συνεκτικό ευρωπαϊκό οικολογικό δίκτυο ειδικών ζωνών (Natura 2000). Σε συμμόρφωση προς την οδηγία αυτή, κατ' επίκληση και του ν. 1650/1986, εκδόθηκε η 33318/30281/28.12.1998 κοινή απόφαση των Υπουργών Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης, Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών, Ανάπτυξης, Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων, Γεωργίας, Εμπορικής Ναυτιλίας και Πολιτισμού «Καθορισμός μέτρων και διαδικασιών για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων (ενδιαιτημάτων) καθώς και της άγριας πανίδας και χλωρίδας» (Β' 1289). Από τις διατάξεις των εν λόγω νομοθετημάτων προκύπτει ότι μέχρι την κατάρτιση του κοινοτικού καταλόγου του ευρωπαϊκού οικολογικού δικτύου ειδικών ζωνών, επονομαζόμενου Natura 2000, οι ενταχθέντες στον εθνικό κατάλογο τόποι απολαύουν προστασίας, η οποία αποσκοπεί στη διασφάλιση της ικανοποιητικής διατηρήσεώς τους, έως ότου συνταχθεί ο κατάλογος των τόπων κοινοτικής σημασίας και τύχουν προστασίας βάσει των διατάξεων του κοινοτικού δικαίου και, πάντως, απαγορεύεται να ασκούνται στους τόπους αυτούς δραστηριότητες συνεπαγόμενες την υποβάθμισή τους. Δεν αποκλείεται πάντως, από τις πιο πάνω διατάξεις η εκτέλεση έργου σε προστατευόμενη περιοχή, μη συνδεόμενου άμεσα ή μη αναγκαίου για τη διαχείριση αυτής, ή η ανάπτυξη παραγωγικών δραστηριοτήτων, εφόσον στην οικεία μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων περιέχονται εκτιμήσεις ως προς τις επιπτώσεις του και προτείνονται μέτρα για την αντιμετώπισή τους κατά τρόπο αποτελεσματικό, ώστε να μην επέρχεται υποβάθμιση της περιοχής (βλ. ΣτΕ 2059, 1990/2007, 2547/2005 κ.ά.), δεδομένου ότι τα χαρακτηριστικά των περιοχών που περιλαμβάνονται στον εθνικό κατάλογο και η σημασία των αντίστοιχων οικοσυστημάτων, καθώς και τα αναγκαία για τη διαφύλαξή τους μέτρα διαφοροποιούνται σε σημαντικό βαθμό. Εξάλλου, ο κατάλογος των τόπων κοινοτικής σημασίας για τη μεσογειακή βιογεωγραφική περιοχή έχει ήδη εγκριθεί με την 2006/613/ΕΚ απόφαση της Επιτροπής (ΕΕ L 259 της 21.9.2006), ενόψει δε των οριζόμενων στην παρ. 5 του άρθρου 4 της Οδηγίας 92/43/ΕΚ, οι τόποι που έχουν εγγραφεί στον κατάλογο αυτό υπόκεινται πλέον ευθέως στις διατάξεις της παρ. 3 του άρθρου 6 της ίδιας Οδηγίας, στην οποία ορίζονται τα εξής: «Κάθε σχέδιο, μη άμεσα συνδεόμενο ή αναγκαίο για τη διαχείριση του τόπου, το

οποίο όμως είναι δυνατό να επηρεάζει σημαντικά τον εν λόγω τόπο, καθεαυτό ή από κοινού με άλλα σχέδια, εκτιμάται δεόντως ως προς τις επιπτώσεις του στον τόπο, λαμβανομένων υπόψη των στόχων διατήρησής του. Βάσει των συμπερασμάτων της εκτίμησης των επιπτώσεων στον τόπο οι αρμόδιες εθνικές αρχές συμφωνούν για το οικείο σχέδιο μόνο αφού βεβαιωθούν ότι δεν θα παραβιάσει την ακεραιότητα του τόπου περί του οποίου πρόκειται και, ενδεχομένως, αφού εκφρασθεί πρώτα η δημόσια γνώμη».

Κατά την έννοια της πιο πάνω διατάξεως: α) Κάθε σχέδιο μη άμεσα συνδεδεμένο ή αναγκαίο για τη διαχείριση του τόπου γίνεται αντικείμενο της δέουσας εκτιμήσεως ως προς τις επιπτώσεις του επί του τόπου σε σχέση με τους σκοπούς της διατηρήσεώς του, στην περίπτωση που δεν μπορεί να αποκλειστεί, βάσει αντικειμενικών στοιχείων, ότι μπορεί να επηρεάσει τον τόπο αυτό, καθεαυτό ή σε συνδυασμό με άλλα σχέδια, κατά τρόπο σημαντικό. β) Σχέδιο μη άμεσα συνδεδεμένο ή αναγκαίο για τη διατήρηση ενός τόπου, όπως η επίμαχη δραστηριότητα, πρέπει να θεωρείται ως δυνάμενο να επηρεάσει τον συγκεκριμένο τόπο κατά τρόπο σημαντικό, στην περίπτωση που ενδέχεται να θέσει σε κίνδυνο την επίτευξη του σκοπού της διατηρήσεώς του, η εκτίμηση δε του εν λόγω κινδύνου πρέπει να γίνεται, ιδίως, υπό το πρίσμα των ειδικών περιβαλλοντικών χαρακτηριστικών του τόπου στον οποίο αναφέρεται το σχέδιο. γ) Η δέουσα εκτίμηση των επιπτώσεων του σχεδίου επί του οικείου τόπου έχει την έννοια ότι, προ της εγκρίσεως του σχεδίου, πρέπει να εντοπιστούν, λαμβανομένων υπόψη των πλέον προωθημένων επιστημονικών γνώσεων επί του θέματος, όλες εκείνες αιτιότητες του σχεδίου που θα μπορούσαν να επηρεάσουν τον σκοπό της διατηρήσεως του οικείου τόπου, μπορεί δε να επιτραπεί η υλοποίησή του μόνο στην περίπτωση που οι αρμόδιες αρχές διαμορφώνουν την πεποίθηση ότι δεν θα έχει επιβλαβείς συνέπειες για την ακεραιότητα του τόπου. Μια τέτοια πεποίθηση διαμορφώνεται, εξάλλου, όταν δεν καταλείπεται καμία αμφιβολία από επιστημονικής απόψεως ως προς την απουσία τέτοιων επιπτώσεων (βλ. ΔΕΚ, απόφαση της 7.9.2004, C-127/02).

14. Επειδή, στην προκείμενη περίπτωση, με την πρώτη προσβαλλόμενη πράξη εγκρίθηκαν οι περιβαλλοντικοί όροι για τη διεξαγωγή ερευνητικών εργασιών προς ανεύρεση κοιτασμάτων μαρμάρου σε έκταση 98.468,4 τ.μ. στη θέση «Α.» της Κοινότητας Α. Β. Ν. Σ.. Όπως προκύπτει από τα στοιχεία του φακέλου, η έκταση στην οποία αφορούν οι επίδικες ερευνητικές εργασίες, βρίσκεται δυτικά του 24,5ου

χιλιομέτρου του επαρχιακού δρόμου Σ.- Ά. Β., με τον οποίο τελεί σε άμεση οπτική επαφή, και σε υψόμετρο 920-1060 μ. Εμπίπτει εντός των ορίων περιοχής που είχε προταθεί προς ένταξη στο ευρωπαϊκό οικολογικό δίκτυο Natura 2000 και ένταξη τελικώς σε αυτό με την προμνησθείσα 2006/613 ΕΚ απόφαση της Επιτροπής με την ονομασία «Ο. Β. -Λ. - Επίμηκες» και τον κωδικό αριθμό GR 1260007. Η εν λόγω έκταση εφάπτεται, εξάλλου, του βορειοδυτικού ορίου (δρόμος Σ.-Ά. Β.) της περιοχής «Κ.Τ.Π.-Μ.Ό.» (GR 1260009), η οποία έχει χαρακτηριστεί ως ζώνη ειδικής προστασίας της ορνιθοπανίδας (SPA) και, επομένως, η ζώνη αυτή υπάγεται χωρίς άλλη διαδικασία στο δίκτυο Natura 2000, σύμφωνα με το άρθρο 3 παρ. 1 της προμνησθείσας Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ του Συμβουλίου. Αποτελεί, τέλος, τμήμα ευρύτερης περιοχής, για την οποία έχει εκπονηθεί από το Εθνικό Ίδρυμα Αγροτικής Έρευνας (ΕΘΙ.ΑΓ.Ε.), στα πλαίσια του προγράμματος Life, ειδική περιβαλλοντική μελέτη και σχέδιο διαχείρισης υπό τον τίτλο «Περιοχή ειδικής προστασίας Μ. όρος - Κ.», με τα οποία προτείνεται, μεταξύ άλλων, να μην χορηγηθούν νέες άδειες τόσο για την εκμετάλλευση, όσο και για την έρευνα λατομικών χώρων (βλ. το υπ' αριθ. 6/25.1.2005 πρακτικό της Νομαρχιακής Επιτροπής Χωροταξίας της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης (Ν.Ε.ΧΩ.Π.) Σ., το υπ' αριθ. πρωτ. 2110/11.7.2005 έγγραφο της Διεύθυνσης Δασών Σερρών και το υπ' αριθ. πρωτ. 85036/6143/20.1.2006 έγγραφο της Δ/σης αισθητικών Δασών, Δρυμών και Θήρας του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης & Τροφίμων). Περαιτέρω, η επίμαχη έκταση χαρακτηρίζεται στις προσβαλλόμενες πράξεις ως δημόσια δασική έκταση, σύμφωνα, ωστόσο, με τα αναφερόμενα στο υπ' αριθ. πρωτ. 4366/20.11.2006 έγγραφο του Δασαρχείου Σερρών, πρόκειται περί δάσους του άρθρου 3 παρ. 1 του Ν. 998/1979, που καλύπτεται σε ποσοστό 100% από πεύκη, δρυ, οξιιά και λοιπά δασοπονικά είδη (βλ. και το υπ' αριθ. πρωτ. 2273/28.6.2005 έγγραφο του ίδιου Δασαρχείου, στο οποίο επισημαίνεται ότι η υποβληθείσα μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων των ερευνητικών εργασιών αναφέρει στην περιγραφή της βλάστησης μόνο τον πρίνο και όχι τα προαναφερθέντα είδη (πεύκη, δρυ και οξιιά), που αποτελούν τα κύρια είδη που απαντώνται στην επίμαχη έκταση), ενώ στο προμνησθέν υπ' αριθ. 6/25.1.2005 πρακτικό της Ν.Ε.ΧΩ.Π. Σ. γίνεται λόγος για δασική έκταση με αραιή θαμνώδη βλάστηση στα χαμηλά, όπου οι εδαφικές κλίσεις είναι 25%-30%, και δάσος οξυιάς, μαύρης πεύκης και δρυός στα υψηλότερα σημεία, όπου απαντώνται εδαφικές κλίσεις 35-40%. Λόγω του χαρακτήρα της περιοχής ως προστατευόμενης και ενόψει της πρότασης που περιελήφθη, κατά τα ανωτέρω εκτεθέντα, στη συνταχθείσα για την περιοχή ειδική περιβαλλοντική μελέτη, η Διεύθυνση Αισθητικών Δασών και Θήρας του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης διατύπωσε επιφυλάξεις για τη διενέργεια

ερευνητικών εργασιών στην επίμαχη έκταση (βλ. τα υπ' αριθ. πρωτ. 85036/6143/20.1.2006 και 96622/3601/13.7.2006 έγγραφα), για την περίπτωση δε, που ήθελε παρά ταύτα εγκριθεί η υποβληθείσα μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων, η ίδια Διεύθυνση πρότεινε συγκεκριμένους όρους που θα έπρεπε, κατά την άποψή της, να συμπεριληφθούν στην πράξη εγκρίσεως περιβαλλοντικών όρων και οι οποίοι πράγματι περιελήφθησαν στην πρώτη προσβαλλόμενη πράξη (βλ. όρους υπ' αριθ. 6, 12, 14, 15, 16, 17). Εξάλλου, η Διεύθυνση Χωροταξίας του ΥΠ.ΠΕ.ΧΩ.ΔΕ. διατύπωσε επιφυλάξεις ως προς τη συμβατότητα της σχεδιαζόμενης ερευνητικής δραστηριότητας με τις κατευθύνσεις του χωροταξικού σχεδιασμού για την ευρύτερη περιοχή (βλ. τα υπ' αριθ. 7261/16.2.2006 και 24962/26.6.2006 έγγραφα). Επισήμανε, ειδικότερα, ότι το Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας προτείνει την «οργάνωση των περιοχών που έχουν ενταχθεί σε καθεστώς προστασίας σε δίκτυα φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος, ενσωματώνοντας παραδοσιακούς οικισμούς και αρχαιολογικούς χώρους», σε ό,τι δε αφορά τον νομό Σ., προτείνεται «ο επανασχεδιασμός της οργάνωσης των ορεινών περιοχών, με στόχο την αύξηση της χωρητικότητας του θεματικού τουρισμού στα πεδία φυσιολατρικών και χιονοδρομικών δραστηριοτήτων (χιονοδρομικό Λ.)», ενώ δεν προβλέπεται η ανάπτυξη της επίδικης δραστηριότητας. Η Ν.Ε.ΧΩ.Π. Ν. Σ., εξέφρασε, τέλος, την άποψη ότι επεμβάσεις στην προστατευόμενη περιοχή της Ά. Β. συνιστάμενες στην εξόρυξη μαρμάρου θα είχαν ως συνέπεια την υποβάθμιση του φυσικού περιβάλλοντος (βλ. το υπ' αριθ. 6/25.1.2005 πρακτικό). Εξάλλου, η μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων, στην οποία στηρίχθηκε η πρώτη προσβαλλόμενη πράξη αναφέρει σε σχέση με τις σχεδιαζόμενες ερευνητικές εργασίες τα εξής (βλ. σελ. 6 και 7 της ΜΠΕ): «Κατ' αρχήν θα επιλεγούν οι προσφορότερες θέσεις για πρόσβαση στο κοίτασμα, εκεί που συναντώνται οι πλέον αξιόλογες επιφανειακές εμφανίσεις και οι κλίσεις του εδάφους είναι κατά το δυνατόν ήπιες. Εν συνεχεία θα γίνουν στο πρώτο στάδιο δειγματοληπτικές γεωτρήσεις και, εφόσον αποβούν θεϊκές, πραγματοποιηθούν και εξορυκτικές εργασίες με τη δημιουργία βαθμίδων ύψους 6-8 μέτρων για την εξόρυξη τυπικών ογκομαρμάρων μεγέθους 3-4 κ.μ., που δεν θα ξεπεράσουν στο σύνολο τους τα 10 κ.μ.....Για την προσπέλαση στον λατομικό χώρο θα απαιτηθεί επιπλέον διάνοιξη 40 μ. περίπου στη συνέχεια υπάρχοντος δασικού χωματόδρομου και ακολούθως θα δημιουργηθεί το εσωτερικό οδικό δίκτυο για την πρόσβαση στις επιλεγείσες θέσεις των ερευνητικών εκσκαφών». Ως προς τον τρόπο απόρριψης των στείων υλικών αναφέρεται, άλλωστε, ότι «όσα στείρα προκύψουν κατά τη διάρκεια των εργασιών θα θραύονται σε όσο το δυνατόν μικρότερες

διαστάσεις και θα αποτίθενται στα κατάντη των χώρων εξόρυξης και πλησίον αυτών, με σκοπό την ευκολότερη αποκατάσταση του περιβάλλοντος στην περίπτωση που η έρευνα αποβεί αρνητική» (βλ. σελ. 7 της ΜΠΕ). Περαιτέρω, αναφορικά με τις επιπτώσεις από τη διεξαγωγή των ερευνητικών εργασιών στο φυσικό περιβάλλον και τη φυσιολογία περιοχής επισημαίνεται ότι «από τη διενέργεια των ερευνητικών εργασιών θα προκληθούν επιπτώσεις στο περιβάλλον και συγκεκριμένα στη χλωρίδα και το τοπίο της περιοχής, στα ανάγλυφα χαρακτηριστικά της επιφάνειας του εδάφους του λατομείου, καθώς θα καταστραφεί η βλάστηση, τόσο στον χώρο εξόρυξης, όπου θα δημιουργηθεί ένα όρυγμα, όσο και στις θέσεις απόθεσης των στείρων υλικών, όπου θα σχηματιστεί σωρός από την απορριπτόμενη λατύπη» (βλ. σελ. 2 της ΜΠΕ), αναφέρεται δε επιπροσθέτως ότι «θα δημιουργηθούν μετατοπίσεις, συμπίεσεις ή υπερκαλύψεις του επιφανειακού στρώματος του εδάφους στις θέσεις εξόρυξης, αλλαγές στην ποικιλία και στον αριθμό οποιωνδήποτε ειδών φυτών, καθώς και εισαγωγή νέων ειδών φυτών κατά την αποκατάσταση της περιοχής» (βλ. σελ. 6 της ΜΠΕ). Τέλος, η εν λόγω μελέτη διαλαμβάνει ειδικές προβλέψεις (βλ. σελ. 7-9 της ΜΠΕ) για την αποκατάσταση του χώρου μετά την ολοκλήρωση των εργασιών (διευθέτηση των αποθέσεων, τοποθέτηση στείρων εντός των εκσκαφών, διενέργεια επιχωματώσεων και φυτεύσεων).

15. Επειδή, κατά την έννοια της διατάξεως του άρθρου 5 παρ. 1 της 37111/2021/26.9.2003 αποφάσεως των Υπουργών Οικονομίας & Οικονομικών, Εσωτερικών Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης, Περιβάλλοντος Χωροταξίας & Δημοσίων Έργων (Β' 1391), οι διατυπώσεις δημοσιότητας που προβλέπονται σε αυτήν (δημοσίευση σχετικής ανακοίνωσης στον τοπικό τύπο και ανάρτηση στον πίνακα ανακοινώσεων της οικείας Νομαρχίας) δεν θεσπίζονται ως συστατικός τύπος για την τελείωση των πράξεων της Διοικήσεως με τις οποίες εγκρίνονται περιβαλλοντικοί όροι, αλλά αποσκοπούν απλώς στη γνωστοποίηση των πράξεων αυτών, που έχουν τον χαρακτήρα ατομικής διοικητικής πράξεως, με τρόπο ώστε να επιτυγχάνεται η ενημέρωση του ευρύτερου δυνατού κύκλου πολιτών και φορέων εκπροσώπησης τους. Η παράλειψη, επομένως, των παραπάνω διατυπώσεων δεν ασκεί επίδραση στην υπόσταση των πράξεων εγκρίσεως περιβαλλοντικών όρων ως εκτελεστών διοικητικών πράξεων (πρβλ. ΣτΕ 1164/2004, 2669/2001, 2310/2000, 4498/1998 Ολ. κ.ά.). Κατά συνέπεια, ο προβαλλόμενος λόγος ακυρώσεως ότι η πρώτη προσβαλλόμενη πράξη είναι ανυπόστατη, διότι δεν τηρήθηκαν οι παραπάνω διατυπώσεις δημοσιότητας ούτε δημοσιεύθηκε αυτή με άλλο πρόσφορο τρόπο, κατά

τα οριζόμενα στον Ν. 301/1976 (βλ. ήδη τον Ν. 3469/2006 - Α' 131), που επιβάλλει τη δημοσίευση κάθε κανονιστικής πράξεως, είναι απορριπτέος ως αβάσιμος.

16. Επειδή, με την κρινόμενη αίτηση προβάλλεται περαιτέρω ότι η προσβαλλόμενη πράξη είναι μη νόμιμη και ακυρωτέα, διότι εκδόθηκε χωρίς να προηγηθεί προέγκριση χωροθέτησης ή προκαταρκτική περιβαλλοντική εκτίμηση και αξιολόγηση, κατ' επίκληση των διατάξεων της παρ. 1 του άρθρου 12 του Ν. 2837/2000, οι οποίες, όμως, κατά τους ισχυρισμούς των αιτούντων, δεν τυγχάνουν εφαρμογής επί ερευνητικών εργασιών λατομείου, είναι δε εν πάση περιπτώσει ανίσχυρες ως αντικείμενες στο κοινοτικό δίκαιο. Σύμφωνα, όμως, με όσα έχουν εκτεθεί σε προηγούμενη σκέψη (σκ. 11), κατά την έννοια των ανωτέρω διατάξεων, η απαλλαγή από την υποχρέωση τήρησης του προηγούμενου της εγκρίσεως περιβαλλοντικών όρων σταδίου της προκαταρκτικής περιβαλλοντικής εκτίμησης και αξιολόγησης δεν περιορίζεται στην εκμετάλλευση λατομείων μαρμάρου, αλλά καταλαμβάνει, αντιθέτως, και τη διενέργεια των ερευνητικών εργασιών που προηγούνται της εκμετάλλευσης. Οι διατάξεις, εξάλλου, αυτές, με την ερμηνεία που υιοθετήθηκε στην ίδια ως άνω σκέψη, δεν παραβιάζουν τις διατάξεις του Συντάγματος και του κοινοτικού δικαίου, τα δε περί του αντιθέτου προβαλλόμενα πρέπει να απορριφθούν ως αβάσιμα.

17. Επειδή, όπως προκύπτει από την προσβαλλόμενη πράξη εγκρίσεως περιβαλλοντικών όρων και την υποβληθείσα από τους παρεμβαίνοντες μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων, η θέση διεξαγωγής των επίδικων ερευνητικών εργασιών θεωρήθηκε δεδομένη και δεν εξετάστηκαν εναλλακτικές λύσεις, συμπεριλαμβανομένης και της μηδενικής. Ειδικότερα, θεωρήθηκε ως δεδομένη η επέμβαση σε έκταση που εμπίπτει εντός των ορίων περιοχής που έχει ενταχθεί στο ευρωπαϊκό δίκτυο Natura 2000 και τελεί σε άμεση γειτνίαση με ζώνη ειδικής προστασίας της ορνιθοπανίδας, η καταστροφή δασικής βλάστησης και η αλλοίωση της φυσιογνωμίας του τοπίου, δεν αξιολογήθηκε δε ειδικώς η εξυπηρετούμενη ανάγκη σε σχέση με την επαπειλούμενη βλάβη ούτε εξετάστηκε η δυνατότητα επίτευξης του επιδιωκόμενου σκοπού με επεμβάσεις ηπιότερου χαρακτήρα σε μη προστατευόμενη περιοχή. Και τούτο παρά το γεγονός ότι είχαν διατυπωθεί επιφυλάξεις για τη διεξαγωγή των επίδικων ερευνητικών εργασιών, η δε ειδική περιβαλλοντική μελέτη του ΕΘ.Ι.ΑΓ.Ε. για την ευρύτερη περιοχή προτείνει, μεταξύ άλλων, τη μη χορήγηση νέων αδειών για την έρευνα λατομικών χώρων, ενώ και το εγκριθέν με την υπ' αρ.

674/12.1.2004 απόφαση του Υπουργού ΠΕ.ΧΩ.ΔΕ, Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας (Β'218) δεν προβλέπει για την περιοχή του Ν. Σ. την ανάπτυξη λατομικής δραστηριότητας. Εξάλλου, με την προσβαλλόμενη πράξη ουδόλως αξιολογήθηκαν οι επιπτώσεις της σχεδιαζόμενης δραστηριότητας στη συγκεκριμένη περιοχή ενόψει των ειδικών περιβαλλοντικών της χαρακτηριστικών, ούτε επιβλήθηκαν επαρκείς και πρόσφοροι ειδικοί όροι και προϋποθέσεις, ώστε να ικανοποιούνται αποτελεσματικά οι ιδιαίτερες ανάγκες προστασίας της. Υπό τα δεδομένα αυτά, ενόψει μάλιστα και του γεγονότος ότι δεν έχει ακόμη εκδοθεί προεδρικό διάταγμα για τον χαρακτηρισμό και τον καθορισμό των όρων προστασίας της ευρύτερης περιοχής του Μ. όρους, για την οποία η Δοίκηση έχει καταρχήν θεωρήσει ότι απαιτείται η ένταξή της στις προστατευτικές διατάξεις του άρθρου 18 του Ν. 1650/1986, έχει δε ολοκληρωθεί η διαδικασία εκπονήσεως της οικείας ειδικής περιβαλλοντικής μελέτης (βλ. ΣΤΕ 2213/2006), η προσβαλλόμενη πράξη εγκρίσεως περιβαλλοντικών όρων δεν έχει εκδοθεί νομίμως, κατά τα βασίμως προβαλλόμενα με την κρινόμενη αίτηση.

18. Επειδή, η δεύτερη προσβαλλόμενη πράξη (υπ' αριθ. 12211/12.12.2006 απόφαση του Γενικού Γραμματέα Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας) στηρίζεται στην ως άνω πράξη εγκρίσεως περιβαλλοντικών όρων, την οποία επικαλείται στο προοίμιό της, εγκρίνει δε την διενέργεια των επίδικων ερευνητικών εργασιών υπό την προϋπόθεση ότι θα τηρηθούν οι όροι που περιλαμβάνονται στην πράξη αυτή. Επομένως, η δεύτερη προσβαλλόμενη πράξη είναι ακυρωτέα ως στηριζόμενη στην κατά τα προεκτεθέντα κριθείσα ως μη νόμιμη πράξη εγκρίσεως περιβαλλοντικών όρων, παρέλκει δε, για τον λόγο αυτό, ως αλυσιτελής η εξέταση των κατ' αυτής προβαλλόμενων λόγων ακυρώσεως.

19. Επειδή, κατ' ακολουθίαν των ανωτέρω, η κρινόμενη αίτηση πρέπει να απορριφθεί ως προς τους αιτούντες που αναφέρονται στην έκτη σκέψη, να γίνει δεκτή ως προς τους λοιπούς αιτούντες και να ακυρωθούν η υπ' αριθ. 152511/4589/23.10.2006 κοινή απόφαση των Υπουργών ΠΕ.ΧΩ.ΔΕ., Ανάπτυξης και Αγροτικής Ανάπτυξης & Τροφίμων και η υπ' αριθ. 12211/12.12.2006 απόφαση του Γενικού Γραμματέα Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας, να καταργηθεί η δίκη ως προς την τρίτη προσβαλλόμενη πράξη, ενώ πρέπει να απορριφθεί η παρέμβαση.

Σχόλιο

1. Η σχολιαζόμενη απόφαση στη σκέψη αριθ. 15 θίγει ένα εξαιρετικά σημαντικό ζήτημα: κατά πόσο η τήρηση των διατυπώσεων δημοσιότητας κατά τη διαδικασία Εκτίμησης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (στο εξής: ΕΠΕ) είναι υποχρεωτική ή όχι. Με άλλες λέξεις, τίθεται το ζήτημα αν η απόφαση Έγκρισης Περιβαλλοντικών Όρων (στο εξής: ΕΠΟ) για την οποία δεν τηρήθηκαν οι προβλεπόμενες από το άρθρο 5 παρ. 1 της ΚΥΑ 37111/2021/26.9.2003 είναι νόμιμη ή όχι. Το Δικαστήριο απαντά καταφατικά με το επιχείρημα ότι οι ως άνω διατυπώσεις «δεν θεσπίζονται ως συστατικός τύπος.....αλλά αποσκοπούν απλώς στη γνωστοποίηση των πράξεων αυτώνμε τρόπο ώστε να επιτυγχάνεται η ενημέρωση του ευρύτερου δυνατού κύκλου πολιτών.» Το Δικαστήριο με την ως άνω κρίση του επιβεβαίωσε παλαιότερη νομολογία του, στην οποία άλλωστε ρητά αναφέρεται (ΣτΕ 1164/2004, 2669/2001, 2310/2000 κ.ά).

Η ΚΥΑ 37111/2021/26.9.2003 μεταφέρει στην εσωτερική έννομη τάξη την οδηγία 2003/35/ΕΚ. Η τελευταία, με τη σειρά της, μεταφέρει στην κοινοτική έννομη τάξη τις σχετικές ρυθμίσεις της Σύμβασης Aarhus. Πρόκειται για νέες διατάξεις που εισάγουν μια διαφορετική αντίληψη σε σχέση με ό,τι ίσχυε μέχρι τώρα. Τίθεται, λοιπόν, το ερώτημα αν η λύση που έδωσε το Δικαστήριο -στηριζόμενο στην πάγια νομολογία του- είναι συμβατή με τις νέες κοινοτικές και διεθνείς ρυθμίσεις. Οι γραμμές που ακολουθούν είναι μια προσπάθεια απάντησης στο παραπάνω ερώτημα.

2. Στην Αρχή 10 της Διακήρυξης του Ρίο[1] αναφέρεται ότι «τα περιβαλλοντικά ζητήματα μπορούν να αντιμετωπιστούν καλύτερα με τη συμμετοχή όλων των πολιτών που τους αφορούν» και δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στην πρόσβαση στην περιβαλλοντική πληροφόρηση και «στη συμμετοχή κατά τη διαδικασία λήψης της απόφασης». Στη μεταγενέστερη Διακήρυξη του Γιοχάνεσμπουργκ[2] αναφέρεται ότι η βιώσιμη ανάπτυξη απαιτεί «ευρείας βάσης συμμετοχή στη διαμόρφωση της πολιτικής, στη λήψη απόφασης και στην εφαρμογή σε όλα τα επίπεδα»[3]. Οι παραπάνω προβλέψεις της Διακήρυξης του Ρίο παίρνουν συγκεκριμένη μορφή και αποκτούν δεσμευτική ισχύ με τη Σύμβαση Aarhus[4]. Η σύμβαση εφαρμόζεται τόσο στο κοινοτικό επίπεδο όσο και σ' αυτό των κρατών μελών[5]. Στα κράτη μέλη εφαρμόζεται μέσω των οδηγιών 2003/4/ΕΚ[6] και 2003/35/ΕΚ[7], οι οποίες αντανakλούν απολύτως τις ρυθμίσεις της σύμβασης, στα δε όργανα και στους οργανισμούς της Κοινότητας εφαρμόζεται μέσω του Κανονισμού 1367/2006[8].

Η εν λόγω σύμβαση, η οποία αποσκοπεί στην προστασία και στη βελτίωση του περιβάλλοντος στα πλαίσια της βιώσιμης ανάπτυξης[9], περιλαμβάνει διατάξεις για τη συμμετοχή, εκτιμώντας, μεταξύ άλλων, ότι «βελτιώνει την ποιότητα και την εφαρμογή των αποφάσεων» και ενισχύει «την υποστήριξη του κοινού για τις αποφάσεις σχετικά με το περιβάλλον»[10]. Παράλληλα, συνδέει τη συμμετοχή -όπως επίσης την πρόσβαση στην πληροφόρηση και στη δικαιοσύνη- με τα ανθρώπινα δικαιώματα, στα οποία περιλαμβάνει και το δικαίωμα στην ίδια τη ζωή[11], επιβεβαιώνοντας -ειδικότερα- την ύπαρξη ενός «δικαιώματος κάθε ατόμου από τις παρούσες και μελλοντικές γενεές να ζει σε περιβάλλον κατάλληλο για την υγεία και την ευημερία του»[12]. Είναι η πρώτη διεθνής σύμβαση η οποία συνδέει, με δεσμευτικό τρόπο, τα θεμελιώδη δικαιώματα με τα εν γένει περιβαλλοντικά ζητήματα[13].

Συγκεκριμένα, θεωρώντας τα διαδικαστικά περιβαλλοντικά δικαιώματα ως δικαιώματα του ανθρώπου, ενισχύει τη βαρύτητά τους, αφού η μη προσβολή τους είναι απαραίτητος όρος για την ενίσχυση της σκοπούμενης ποιότητας του περιβάλλοντος[14]. Ο βασικός λόγος για τον οποίο τα περιβαλλοντικά δικαιώματα συνδέονται πρωτίστως με τη διαδικασία είναι το γεγονός ότι είναι δυσχερής ο καθορισμός ενός ουσιαστικού δικαιώματος στο περιβάλλον, καθώς ένα τέτοιο δικαίωμα θέτει πολύπλοκα ζητήματα προτεραιότητας μεταξύ της περιβαλλοντικής προστασίας και άλλων δημόσιων αγαθών[15]. Ωστόσο, η βάση της καθιέρωσης των παραπάνω διαδικαστικών δικαιωμάτων είναι η αναγνώριση του ουσιαστικού δικαιώματος του ατόμου «να ζει σε περιβάλλον κατάλληλο για την υγεία και την ευημερία του»[16], με αποτέλεσμα να συνυπάρχουν αναγκαστικά και να αλληλοτροφοδοτούνται τα διαδικαστικά με το ουσιαστικό δικαίωμα στο περιβάλλον[17]. Επομένως, το δικαίωμα στη συμμετοχή -όπως και τα άλλα δύο δικαιώματα στην πρόσβαση στην πληροφόρηση και στη δικαιοσύνη- δημιουργούν τη θετική υποχρέωση του κράτους να παράσχει τις προϋποθέσεις πραγματικής άσκησης του και την αρνητική υποχρέωση να απέχει από την παρεμπόδιση της άσκησης του, ώστε να επιτευχθεί ο σκοπός της ενίσχυσης της ποιότητας του περιβάλλοντος[18].

Ο στόχος της Σύμβασης -γενικότερα αλλά και ειδικότερα μέσω των ρυθμίσεων περί συμμετοχής- δεν είναι να εγγυηθεί την προστασία του περιβάλλοντος αλλά να επιβάλει προϋποθέσεις, ώστε να οδηγηθούμε στην ποιοτικά βέλτιστη απόφαση και στην αποδοχή της από το κοινό[19]. Μένει λοιπόν να εξεταστεί κατά πόσον

υπηρετούνται οι ως άνω δύο προϋποθέσεις στις σχετικές περί συμμετοχής προβλέψεις της Σύμβασης και της οδηγίας 2003/35/EK.

3. Στην Οδηγία 85/337/EOK όπως τροποποιήθηκε με τις οδηγίες 97/11/EK και 2003/35/EK (στο εξής: οδηγία ΕΠΕ), τα άρθρα 5, 6 και 9 αποτελούν τις βασικές διατάξεις σχετικά με την πληροφόρηση και τη συμμετοχή, καθόσον η συμμόρφωση προς τις προβλέψεις της αποτελεί προϋπόθεση της νομιμότητας της απόφασης. Με την οδηγία 2003/35/EK αντικαταστάθηκαν οι παράγραφοι 2 και 3 του άρθρου 6 και οι παράγραφοι 1 και 2 του άρθρου 9 της οδηγίας ΕΠΕ. Έτσι, η Οδηγία ΕΠΕ απαιτεί να παρέχονται στο κοινό «έγκαιρα και πραγματικά δυνατότητες να συμμετάσχει στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων σχετικά με το περιβάλλον», επί πλέον δε το κοινό «έχει το δικαίωμα να διατυπώνει παρατηρήσεις και γνώμες, όταν όλες οι επιλογές είναι ακόμη δυνατές, στην αρμόδια αρχή ή αρχές πριν από τη λήψη απόφασης για τη συναίνεση της ανάπτυξης»[\[20\]](#). Σε ό,τι αφορά στην πληροφόρηση, η οδηγία απαιτεί από τα κράτη μέλη να διασφαλίζουν ότι θα τίθενται στη διάθεση του κοινού, σε εύλογο χρονικό διάστημα, εκτός από τις πληροφορίες που παρέχει ο κύριος του έργου[\[21\]](#), και τις κύριες εκθέσεις και συμβουλές που παρέχονται στην αρμόδια αρχή ή αρχές κατά το χρόνο που το κοινό ενημερώνεται σχετικά με την αίτηση για συναίνεση ανάπτυξης[\[22\]](#). Επί πλέον, πρέπει να τίθενται στη διάθεση του κοινού και οι πληροφορίες οι οποίες έρχονται στο φως μετά την αρχική κοινοποίηση και οι οποίες έχουν σχέση με την τελική απόφαση[\[23\]](#).

4. Από τα παραπάνω προκύπτει ότι η συμμετοχή επιβάλλεται σε διάφορα στάδια της διαδικασίας ΕΠΕ, πράγμα που δεν συνέβαινε πριν από την τροποποίησή της από την Οδηγία 2003/35/EK. Μάλιστα δε «για καθένα από τα διαφορετικά στάδια, προβλέπονται εύλογα χρονικά πλαίσια, τα οποία παρέχουν επαρκή χρονικά διαστήματα για την ενημέρωση του κοινού καθώς και για την προετοιμασία και την αποτελεσματική συμμετοχή του ενδιαφερόμενου κοινού στη λήψη των αποφάσεων για το περιβάλλον»[\[24\]](#). Παρατηρούμε, επί πλέον, ότι ενισχύεται ο έλεγχος της τήρησης των διαδικασιών συμμετοχής καθόσον προβλέπεται ότι στην τελική απόφαση πρέπει να συμπεριλαμβάνονται, εκτός των άλλων αιτιολογιών, και η πληροφόρηση σχετικά με τη διαδικασία συμμετοχής του κοινού[\[25\]](#). Τέλος, προβλέπεται ότι κάθε μέλος του ενδιαφερόμενου κοινού θα έχει πρόσβαση σε μια διαδικασία εξέτασης ενώπιον των δικαστηρίων ή άλλων αμερόληπτων οργάνων, «προκειμένου να αμφισβητήσει την ουσιαστική ή τη διαδικαστική νομιμότητα αποφάσεων, πράξεων ή παραλείψεων που

εμπίπτουν στις διατάξεις της παρούσας οδηγίας περί συμμετοχής του κοινού»[26]. Η παραπάνω διάταξη είναι ιδιαίτερα σημαντική για δύο λόγους: Πρώτον, καθιερώνεται δικαστικός έλεγχος της διαδικασίας συμμετοχής, με συνέπεια η τήρησή της να αποτελεί στοιχείο της νομιμότητας της απόφασης. Δεύτερον, η πρόβλεψη για την «ουσιαστική νομιμότητα των αποφάσεων» αποτελεί νεωτερισμό, ο οποίος επιφέρει ανατροπή της παγίως αποδεκτής άποψης ότι ο ακυρωτικός δικαστής δεν υπεισέρχεται στην ουσία της υπόθεσης[27]. Αν λάβουμε δε υπόψη μας ότι «οι διατάξεις της οδηγίας περί συμμετοχής του κοινού» αναφέρονται, μεταξύ των άλλων, και σε «κάθε πληροφορία που συλλέγεται σύμφωνα με το άρθρο 5»[28], αυτό σημαίνει ότι ο ακυρωτικός δικαστής, εξετάζοντας την «ουσιαστική νομιμότητα της απόφασης» μπορεί να εξετάσει και τα ουσιαστικά στοιχεία της ΜΠΕ, διότι επ' αυτής διεξάγεται η διαβούλευση[29].

Οι παραπάνω αλλαγές τις οποίες επέφερε η Οδηγία 2003/35/EK οδηγούν στην ενίσχυση των διαδικασιών συμμετοχής του κοινού. Η τήρησή τους είναι υποχρεωτική, καθώς η διακριτική ευχέρεια των κρατών μελών περιορίζεται μόνο στις «αναλυτικές ρυθμίσεις ενημέρωσης του κοινού», οι οποίες αφορούν αποκλειστικά στον τεχνικό τρόπο ενημέρωσης και διαβούλευσης[30]. Συνεπώς, οι σχετικές εθνικές ρυθμίσεις -στο βαθμό που αποκλίνουν από τις κοινοτικές- υπόκεινται στον καθιερωμένο έλεγχο του άμεσου αποτελέσματος των οδηγιών, πράγμα που σημαίνει ότι το εθνικό δικαστήριο δεν τις εφαρμόζει και κάνει ευθεία αναγωγή στις ρυθμίσεις της Οδηγίας ΕΠΕ[31].

5. Ειδικότερα, σε ό,τι αφορά στο εν ισχύ άρθρο 9 της οδηγίας ΕΠΕ θα πρέπει να τονιστεί ότι αυτό αντικαταστάθηκε από την οδηγία 2003/35/EK και είναι διαφορετικό από το προϊσχύσαν της οδηγίας 85/337/ΕΟΚ, όπως αυτή είχε τροποποιηθεί με την οδηγία 97/11/EK. Από το περιεχόμενό του προκύπτει ότι «πρέπει να είναι διαθέσιμη στο κοινό η λεπτομερής πληροφόρηση» σχετικά με την απόφαση έγκρισης[32]. Μεταξύ των στοιχείων που περιλαμβάνονται στην πληροφόρηση είναι το περιεχόμενο της απόφασης και οι τυχόν όροι που τη συνοδεύουν, όπως επίσης οι γνώμες που έχει εκφράσει το ενδιαφερόμενο κοινό, οι λόγοι και οι εκτιμήσεις στις οποίες βασίστηκε η απόφαση και αν τηρήθηκε η προβλεπόμενη διαδικασία συμμετοχής του κοινού (κάτι που αναφέρεται ρητά και στο άρθρο 5 παρ. 1 της 37111/2021/26.9.2003). Επομένως, στο βαθμό που δεν παρέχεται αυτή η λεπτομερής πληροφόρηση, τότε προσβάλλεται το διαδικαστικό δικαίωμα της συμμετοχής και ειδικότερα το δικαίωμα στην

πληροφόρηση ως αναγκαία προϋπόθεση για τη συμμετοχή[33]. Να σημειωθεί ότι, σύμφωνα με το πνεύμα των νέων διατάξεων (της διευκόλυνσης δηλαδή των όρων άσκησης του θεμελιώδους δικαιώματος για πραγματική συμμετοχή), η διάθεση της πληροφόρησης πρέπει να γίνεται υποχρεωτικά από την αρμόδια αρχή με δική της πρωτοβουλία. Αυτό το συμπέρασμα ενισχύεται και από το ακόλουθο στοιχείο. Σύμφωνα με το άρθρο 10α της Οδηγίας ΕΠΕ (όπως δηλαδή τροποποιήθηκε με την οδηγία 2003/35/EK), τα κράτη μέλη διασφαλίζουν ότι οποιοσδήποτε έχει έννομο συμφέρον να μπορεί να έχει πρόσβαση σε δικαστήριο ή σε διοικητική αρχή στην περίπτωση που παραβιαστούν οι διατάξεις περί συμμετοχής[34]. Επομένως, στο στάδιο της διαδικασίας που έχει ληφθεί απόφαση ΕΠΟ και διατίθεται στο κοινό η πληροφόρηση για το περιεχόμενο της απόφασης, για το αν τηρήθηκαν οι προβλέψεις για τη συμμετοχή του κοινού κ.λπ. -σύμφωνα με το άρθρο 9 της οδηγίας ΕΠΕ- τότε ικανοποιείται η απαίτηση του άρθρου 10α της ίδιας οδηγίας για τη διασφάλιση της πρόσβασης σε δικαστήριο ή σε διοικητική αρχή. Σε διαφορετική περίπτωση -όταν δηλαδή δεν διατίθεται η σχετική πληροφόρηση- δεν διασφαλίζεται η ως άνω πρόσβαση[35]. Συγκεκριμένα, το κοινό δεν γνωρίζει εάν εκδόθηκε η απόφαση, ούτε το περιεχόμενο και τους όρους της, τις γνώμες που έχει εκφράσει το ενδιαφερόμενο κοινό για το προτεινόμενο έργο, τους λόγους και τις εκτιμήσεις στις οποίες βασίστηκε η απόφαση, όπως επίσης αν τηρήθηκε η προβλεπόμενη διαδικασία συμμετοχής του κοινού.

Για τους παραπάνω λόγους φρονούμε ότι η προσέγγιση της σχολιαζόμενης απόφασης που καταγράφηκε στη σκέψη αριθ. 15 συνιστά μια πολύ περιοριστική ερμηνεία των αλλαγών που επέφερε η οδηγία 2003/35/EK για τη συμμετοχή και, μέσω αυτής, η Σύμβαση Aarhus. Η ερμηνεία αυτή φαίνεται να μην συνάδει με το πνεύμα των νέων ρυθμίσεων, όπως το αναλύσαμε παραπάνω.

6. Η σχολιαζόμενη απόφαση στις σκέψεις αριθ. 11, 16 και 17 θέτει ουσιαστικά το ζήτημα της σχέσης της Προκαταρκτικής Περιβαλλοντικής Εκτίμησης και Αξιολόγησης (ΠΠΕΑ) και της συμπερίληψης στην ΕΠΟ των εναλλακτικών λύσεων. Όπως είναι γνωστό, η διαδικασία ΕΠΕ χαρακτηρίζεται από διάφορα στάδια. Το πρώτο είναι αυτό της επιλογής των έργων που υποβάλλονται σε προηγούμενη εκτίμηση («screening»)[36], για να ακολουθήσει στη συνέχεια εκείνο του «scoping». Το τελευταίο ορίζεται ως «η διαδικασία καθορισμού του περιεχομένου και του εύρους των θεμάτων, τα οποία πρέπει να καλύπτονται από τις περιβαλλοντικές πληροφορίες

που πρέπει να υποβάλλονται στην αρμόδια αρχή για έργα τα οποία υπόκεινται σε ΕΠΕ»[37]. Το στάδιο αυτό, το οποίο ορίζεται ρητά στη νομοθεσία[38], αν και δεν έχει μελετηθεί μέχρι τώρα ικανοποιητικά[39], ωστόσο είναι κεφαλαιώδους σημασίας για τη συνέχιση της διαδικασίας ΕΠΕ και για την ποιότητα της απόφασης που θα ληφθεί[40]. Πρέπει να τονιστεί ότι απαραίτητη προϋπόθεση για την αποτελεσματική εφαρμογή του σταδίου «scoring» είναι η υποχρέωση διεξαγωγής του. Αυτό όμως δεν συμβαίνει διότι στην Οδηγία ΕΠΕ προβλέπεται η εκούσια τήρησή της από τα κράτη μέλη[41]. Η Ελλάδα ανήκει στα κράτη μέλη στα οποία είναι υποχρεωτική η τήρηση αυτού του σταδίου (όπως στη Μ. Βρετανία, στην Ολλανδία, στη Σουηδία κ.λπ.)[42].

Στη σχολιαζόμενη υπόθεση το Δικαστήριο έκρινε ότι δεν απαιτείται ΠΠΕΑ σύμφωνα με το άρθρο 12 παρ. 1 του ν. 2837/2000 αλλά ότι στο ύστερο στάδιο της ΕΠΟ, η αρμόδια αρχή εξετάζει και ζητήματα τα οποία θα μπορούσαν να είχαν εξεταστεί στο προηγούμενο στάδιο της ΠΠΕΑ, όπως αυτό της θέσης του έργου ή της δραστηριότητας[43]. Το Δικαστήριο οδηγήθηκε στο συμπέρασμα ότι το έργο δεν είναι νόμιμο διότι -μεταξύ των άλλων- δεν αναφέρονται στη ΜΠΕ οι εναλλακτικές λύσεις αναφορικά με τη θέση του έργου. Το πρόβλημα εντοπίζεται στη ρύθμιση του άρθρου 12 παρ. 1 του ν. 2837/2000 σύμφωνα με την οποία δεν απαιτείται ΠΠΕΑ στις περιπτώσεις λατομικών ή μεταλλευτικών δραστηριοτήτων, όπως η προκείμενη. Η ρύθμιση αυτή απαγορεύει ουσιαστικά την αναζήτηση εναλλακτικών λύσεων. Φρονούμε ότι ορθή και κυρίως πρακτική είναι η άποψη της μειοψηφίας στην ΣτΕ Ολ 998/2005. Εκεί επισημαίνεται ότι η ρύθμιση του άρθρου 12 παρ. 1 του ν. 2837/2000 παραβιάζει το άρθρο 24 Σ και την κοινοτική νομοθεσία διότι αποκλείει την εξέταση εναλλακτικών λύσεων και, συνεπώς, δεν είναι εφαρμοστέα (βλ. σκέψη αριθ. 7). Στη σχολιαζόμενη απόφαση το Δικαστήριο οδηγήθηκε μεν σε ορθή κρίση -ακύρωσε την πράξη ΕΠΟ επειδή δεν αναζητήθηκαν εναλλακτικές λύσεις- πλην όμως, στηρίχθηκε σε μια αντινομική λογική: Θεώρησε δηλαδή ότι δεν απαιτείται ΠΠΕΑ -που σημαίνει, στην ουσία, ότι είναι δεδομένη η θέση του έργου- αλλά εκτίμησε στη συνέχεια ότι δεν είναι νόμιμη η ΕΠΟ διότι δεν περιλαμβάνονται εναλλακτικές λύσεις, των οποίων όμως η αναζήτηση είχε αποκλειστεί πρωτίτερα. Η πρακτική χρησιμότητα που παρουσιάζει η άποψη της μειοψηφίας στη ΣτΕ 998/2005 (π.χ. με την υποχρέωση τήρησης του σταδίου ΠΠΕΑ απαλλάσσεται ο ενεργών την επιχειρηματική δραστηριότητα από περιττά έξοδα και απώλεια χρόνου), σε συνδυασμό με την υποχρέωση για αναζήτηση εναλλακτικών λύσεων στο πρώτο στάδιο της ΠΠΕΑ μπορούν να αποτελέσουν τη βάση για αλλαγή της στάσης του Δικαστηρίου στο μέλλον. Εδώ, όμως, θα πρέπει να

υπογραμμίσουμε ότι η παραπάνω προβληματική σχετικά με τις εναλλακτικές λύσεις συνέχεται άμεσα με τις ρυθμίσεις της οδηγίας ΕΠΕ, καθώς ήταν αυτές που εφαρμόστηκαν. Όταν όμως πρόκειται για οικοτόπο που περιλαμβάνεται στο δίκτυο Natura 2000 -όπως συμβαίνει με τη σχολιαζόμενη απόφαση- τότε έχουν εφαρμογή προεχόντως οι διατάξεις της οδηγίας 92/43/ΕΟΚ για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων[44].

7. Σ' αυτή την περίπτωση λοιπόν τίθεται το ερώτημα κατά πόσο οι διατάξεις της οδηγίας ΕΠΕ -όπως αυτές που αφορούν στις εναλλακτικές λύσεις- είναι συμβατές με εκείνες του άρθρου 6 παρ. 3 και 4 της οδηγίας για τους οικοτόπους. Το ερώτημα τίθεται διότι στη χώρα μας επελέγη αποκλειστικά η διαδικασία της οδηγίας ΕΠΕ για την προβλεπόμενη, από την οδηγία για τους οικοτόπους, εκτίμηση των επιπτώσεων[45].

Αρχικά θα πρέπει να παρατηρήσει κανείς ότι στη συντριπτική τους πλειοψηφία, τα έργα και οι δραστηριότητες για τις οποίες κάνει λόγο η οδηγία για τους οικοτόπους είναι τα ίδια με τα προβλεπόμενα στην οδηγία ΕΠΕ[46]. Επομένως, σε μια τέτοια περίπτωση εφαρμόζονται και οι δύο οδηγίες υπό την αίρεση ότι δεν υφίσταται απόκλιση μεταξύ των οικείων ρυθμίσεων. Εν προκειμένω, το λατομείο μαρμάρων είναι έργο που εντάσσεται σ' αυτή την κατηγορία, καθώς η θέση του είναι εντός της περιμέτρου τόπου κοινοτικής σημασίας -άρα εφαρμόζεται η οδηγία 92/43/ΕΟΚ-, παράλληλα δε ανήκει στα έργα για τα οποία έχουν εφαρμογή οι διατάξεις της οδηγίας ΕΠΕ. Σε ό,τι αφορά ειδικότερα στο ζήτημα των εναλλακτικών λύσεων -που απασχόλησε το Δικαστήριο- θα πρέπει να παρατηρήσουμε ότι υπάρχει μια απόκλιση των ρυθμίσεων της οδηγίας για τους οικοτόπους σε σχέση με εκείνες της οδηγίας ΕΠΕ. Συγκεκριμένα, στην οδηγία για τους οικοτόπους η αναζήτηση των εναλλακτικών λύσεων δεν γίνεται υποχρεωτικά στο στάδιο της εκτίμησης του κινδύνου για την ακεραιότητα του τόπου (άρθρο 6(3)). Η αναζήτηση των εναλλακτικών λύσεων είναι υποχρεωτική στο στάδιο που ακολουθεί εκείνο της εκτίμησης των επιπτώσεων (άρθρο 6(4))[47]. Με άλλες λέξεις, εάν από την εκτίμηση των επιπτώσεων προκύπτει ότι θα υπάρξουν αρνητικές επιπτώσεις ή ότι δεν αποκλείεται να υποστεί βλάβη ο συγκεκριμένος οικοτόπος, τότε μπορεί να επιτραπεί το έργο υπό τις προϋποθέσεις -σωρευτικά- ότι δεν υπάρχουν εναλλακτικές λύσεις, ότι η εκτέλεσή του επιβάλλεται από επιτακτικούς λόγους σημαντικού δημόσιου συμφέροντος και αφού ληφθεί κάθε αναγκαίο αντισταθμιστικό μέτρο ώστε να εξασφαλιστεί η προστασία της συνολικής

συνοχής του Natura 2000. Σ' αυτή λοιπόν την ύστερη φάση είναι υποχρεωτική η αναζήτηση των εναλλακτικών λύσεων και όχι στην προηγούμενη της εκτίμησης του κινδύνου[48]. Αντίθετα, στην οδηγία ΕΠΕ η αναζήτηση των εναλλακτικών λύσεων είναι υποχρεωτική στο στάδιο της εκτίμησης του κινδύνου δηλαδή στο στάδιο της υποβολής ΜΠΕ και της ΕΠΟ.

8. Το άρθρο 6 της οδηγίας 92/43/ΕΟΚ έχει άμεσο αποτέλεσμα, όπως αυτό προκύπτει τόσο από τη νομολογία του ΔΕΚ[49] όσο και από τη νομολογία εθνικών δικαστηρίων, όπως του Ηνωμένου Βασιλείου[50], της Γερμανίας, της Ολλανδίας[51], της Δανίας κ.λπ.[52]. Ομοίως, το ΣτΕ αναγνωρίζει εμμέσως πλην σαφώς το άμεσο αποτέλεσμα του άρθρου 6 της οδηγίας 92/43/ΕΟΚ καθώς αναφέρεται ευθέως και στηρίζει την κρίση του σ' αυτό[53]. Στη σχολιαζόμενη απόφαση, επίσης, το Δικαστήριο ακολούθησε την πάγια θέση του και αναγνώρισε εμμέσως πλην σαφώς το άμεσο αποτέλεσμα του άρθρου 6 της οδηγίας 92/43/ΕΟΚ (σκ. 13). Άλλωστε, σύμφωνα με το άρθρο 4(5) της οδηγίας για τους οικοτόπους, οι τόποι που έχουν εγγραφεί στον κατάλογο των τόπων κοινοτικής σημασίας, υπόκεινται ευθέως στις διατάξεις του άρθρου 6(3) της ως άνω οδηγίας.

Επομένως, σε ό,τι αφορά στο ζήτημα των εναλλακτικών λύσεων φρονούμε ότι έπρεπε να ακολουθηθεί η ρύθμιση το άρθρου 6 της οδηγίας για τους οικοτόπους. Σ' αυτή την περίπτωση λοιπόν ο δικαστικός έλεγχος θα αφορούσε μόνο στο κατά πόσο εξασφαλίζεται ότι η εκτέλεση του έργου δεν θα παραβιάσει την ακεραιότητα του τόπου. Πρόκειται, όπως είναι προφανές, περί ουσιαστικού κριτηρίου το οποίο διαφοροποιεί την οδηγία για τους οικοτόπους από την οδηγία ΕΠΕ[54]. Ενώ δηλαδή στην τελευταία δεν αποκλείεται να δοθεί η άδεια εκτέλεσης ενός έργου ακόμη και αν υπάρχουν αρνητικές επιπτώσεις, στην πρώτη αυτό αποκλείεται και μάλιστα όχι μόνο στην περίπτωση των αρνητικών επιπτώσεων αλλά και σε εκείνη που υπάρχουν αμφιβολίες κατά πόσο αυτό θα συμβεί[55]. Απλώς, σύμφωνα με την οδηγία για τους οικοτόπους, θα επιτραπεί η εκτέλεση του έργου εάν πληρωθούν οι δύο προϋποθέσεις του άρθρου 6(4) (της μη ύπαρξης εναλλακτικών λύσεων και της ύπαρξης επιτακτικού λόγου δημοσίου συμφέροντος). Επομένως, επειδή το Δικαστήριο εξέταζε τη νομιμότητα της ΕΠΟ (δηλαδή τα στοιχεία της πρώτης φάσης σύμφωνα με τα οριζόμενα στο άρθρο 6(3) της οδηγίας για τους οικοτόπους) θα μπορούσε να περιοριστεί στον έλεγχο μόνο αυτών των στοιχείων και να μην επεκταθεί και στο ζήτημα των εναλλακτικών λύσεων. Θα έπρεπε, κατά τη γνώμη μας, να αρκестεί στη

διαπίστωση ότι «θεωρήθηκε ως δεδομένη η επέμβαση σε έκταση που εμπίπτει εντός των ορίων περιοχής που έχει ενταχθεί στο δίκτυο Natura 2000.....η καταστροφή δασικής βλάστησης και η αλλοίωση της φυσιογνωμίας του τοπίου.....» και να κρίνει ως μη νόμιμη και ακυρωτέα την ΕΠΟ. Αξίζει να σημειώσουμε ότι στη συγκεκριμένη περίπτωση υπήρχε η διαπίστωση ότι η δραστηριότητα θα παραβλάψει την ακεραιότητα του τόπου και κατά συνέπεια δεν έχει πρακτική σημασία το γεγονός ότι η κρίση του δικαστηρίου επεκτάθηκε και στο ζήτημα της αναζήτησης των εναλλακτικών λύσεων. Αν όμως δεν προέκυπτε από τη ΜΠΕ και από τα στοιχεία του φακέλου ότι θα υπήρχαν αρνητικές επιπτώσεις, τότε τα πράγματα θα έπαιρναν διαφορετική τροπή. Σ' αυτή την περίπτωση, ίσως το δικαστήριο θα ήταν υποχρεωμένο να εξετάσει μόνο εάν η ΜΠΕ πληρούσε τους όρους και τις προϋποθέσεις που θέτει το άρθρο 6(3) της οδηγίας για τους οικοτόπους και σε καταφατική περίπτωση θα έκρινε νόμιμη την ΕΠΟ, χωρίς να υπεισέλθει στον έλεγχο της αναζήτησης εναλλακτικών λύσεων. Από τα παραπάνω προκύπτει ότι υφίσταται ζήτημα κατά πόσο οι εθνικές ρυθμίσεις σχετικά με την εφαρμογή -αποκλειστικά- της οδηγίας ΕΠΕ στην εκτίμηση των επιπτώσεων είναι ορθά εναρμονισμένες προς τις αντίστοιχες της οδηγίας για τους οικοτόπους (άρθρο 6 (3) και (4)). Η παραπομπή του στο ΔΕΚ φαίνεται να είναι υποχρεωτική καθώς στο μέλλον θα προκύψουν οπωσδήποτε ανάλογα θέματα.

Γιώργος Μπάλιας

Δ.Ν. Δικηγόρος

[1] Rio Declaration on Environment and Development (1992). Διαθέσιμο στο: <https://www.un.org/documents/ga/conf151/aconf15126-1annex1.htm>

[2] Johannesburg Declaration on Sustainable Development (2002). Διαθέσιμο στο: <https://www.un.org/esa/sustdev/index.html>

[3] *Ibid.*, παρ. 26.

[4] UN ECE Convention on Access to Information, Public Participation in Decision Making and Access to Justice in Environmental Matters. Διαθέσιμο στο: <https://www.unece.org/env/pp/documents/cep43e.pdf> Τέθηκε σε ισχύ στις 30 Οκτωβρίου 2001. Η Ελλάδα την κύρωσε με το ν. 3422/2005.

[5] Η Σύμβαση υπογράφηκε από την Κοινότητα στις 25 Ιουνίου 1998 και συνήφθη από αυτή με την Απόφαση του Συμβουλίου της 17-2-2005, ΕΕ L 124 της 17.5.2005, σ. 1-2.

[6] Οδηγία 2003/4/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 28ης Ιανουαρίου 2003 για την πρόσβαση του κοινού σε περιβαλλοντικές πληροφορίες, ΕΕ L 41 της 14.2.2003, σ. 26-32.

[7] Οδηγία 2003/35/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 26ης Μαΐου 2003 σχετικά με τη συμμετοχή του κοινού στην κατάρτιση ορισμένων σχεδίων και προγραμμάτων που αφορούν το περιβάλλον και την πρόσβαση στη δικαιοσύνη, ΕΕ L 156 της 25.6.2003, σ. 17-24.

[8] Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1367/2006 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 6ης Σεπτεμβρίου 2006, για την εφαρμογή στα όργανα και στους οργανισμούς της Κοινότητας των διατάξεων της σύμβασης του Aarhus, ΕΕ L 264 της 25.9.2006, σ. 13-19.

[9] Προοίμιο της Σύμβασης, αιτιολ. σκ. αριθ. 5.

[10] *Ibid.*, αιτιολ. σκ. αριθ. 8 και 9.

[11] *Ibid.*, αιτιολ. σκ. αριθ. 6.

[12] Άρθρο 1 της σύμβασης.

[13] *E. Morgera, An Update on the Aarhus Convention and its Continued Global Relevance, RECIEL Vol. 14(2), 2005, σ. 139. Κ. Μενουδάκου, Σύμβαση του Άαρχους και κοινοτικό δίκαιο: Μια συγκριτική προσέγγιση, Νόμος και Φύση, Σεπτέμβριος 2003. Διαθέσιμο στο: www.nomosphysis.org.gr*

[14] Στο σημείο αυτό η σύμβαση Aarhus συναντάται με την Ευρωπαϊκή Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ). Συγκεκριμένα, το ΕΔΔΑ συνδέει την παροχή πληροφόρησης σχετικά με μια δραστηριότητα με το δικαίωμα στην ιδιωτική και στην οικογενειακή ζωή (υπόθεση Guerra κατά Ιταλίας [1998].) Για τη σχέση αλληλοτροφοδότησης μεταξύ των δύο συμβάσεων, βλ., *J.-P. Marguenaud, La Convention d'Aarhus et la Convention Européenne des droits de l'homme, Revue Juridique de l'Environnement, No spécial, 1999, σ. 77-87.*

[15] *R. Macrory, Environmental Citizenship and the Law, Journal of Environmental Law, Vol. 8(2), 1996, σ. 219-235. M. Lee, EU Environmental Law, Oxford, Hart Publishing, 2005, σ. 125.*

[16] Προοίμιο, αιτιολ. σκ. αριθ. 7 και άρθρο 1 της Σύμβασης.

[17] *T. Hayward, Constitutional Environmental Rights, Oxford/New York, Oxford University Press, 2005, σ. 87-88. M. Prieur, Les nouveaux droits, AJDA, 2005, σ. 1159* (ο οποίος υποστηρίζει ότι τα διαδικαστικά δικαιώματα συμβάλλουν στην υλοποίηση τόσο του δικαιώματος του καθενός στο περιβάλλον όσο και της υποχρέωσης όλων για διατήρηση και βελτίωση του περιβάλλοντος.) *Γ. Σιούτη, Το περιβαλλοντικό Σύνταγμα μετά την αναθεώρηση του 2001, στο έργο: Γ. Γιαννακούρου, Γ. Κρεμλή, Γλ. Σιούτη (επιμ.), Η εφαρμογή του Κοινοτικού δικαίου περιβάλλοντος στην Ελλάδα 1981-2006, σ. 21* (η οποία τονίζει ότι το ουσιαστικό δικαίωμα στην προστασία του περιβάλλοντος υπογραμμίζει μονομερώς τον διαδικαστικό χαρακτήρα του δικαιώματος.) Βλ. επίσης, *Π. Γ. Μαντζούφα, Συνταγματική προστασία των δικαιωμάτων στην κοινωνία της διακινδύνευσης, Θεσσαλονίκη, Εκδόσεις Σάκκουλα, 2006, σ. 329.*

[18] *T. Hayward, Constitutional Environmental Rights, όπ.π., σ. 86.*

[19] *M. Lee, EU Environmental Law, όπ.π., σ. 124-5.*

[20] Άρθρο 6(4) της Οδηγίας ΕΠΕ.

[21] Άρθρο 6(3)α) της Οδηγίας ΕΠΕ.

[22] Άρθρο 6(3)β) της Οδηγίας ΕΠΕ.

[23] Άρθρο 6(3)γ) της Οδηγίας ΕΠΕ.

[24] Άρθρο 6(6) της Οδηγίας ΕΠΕ.

[25] Άρθρο 9 της Οδηγίας ΕΠΕ.

[26] Άρθρο 10α β) της Οδηγίας ΕΠΕ. Η σχετική ρύθμιση μεταφέρθηκε στο εσωτερικό δίκαιο με την ΚΥΑ αριθ. 9269/470/2007 (ΦΕΚ Β' 286/2.3.2007.)

[27] *M. Lee, C. Abbott, The Usual Suspects? Public Participation under the Aarhus Convention, Modern Law Review, Vol. 66, 2003, σ. 102-3. Contra, A. Ryall, Access to justice and the EIA directive: the implications of the Aarhus Convention, στο έργο: J. Holder, D. McGillivray (eds), Taking Stock of Environmental Assessment: Law, Policy and Practice, Routledge-Cavendish, 2007, σ. 201 (η οποία υποστηρίζει ότι η χρησιμοποίηση του όρου «νομιμότητα» υποδηλώνει ότι το άρθρο 10α της οδηγίας δεν απαιτεί την εξέταση της ουσίας.)*

[28] Άρθρο 6(3)α) της Οδηγίας ΕΠΕ.

[29] Οι ανάλογες ρυθμίσεις της Σύμβασης Aarhus είναι σαφέστερες και ενισχύουν αυτή την ερμηνεία. Ειδικότερα στο άρθρο 9(2) προβλέπεται ότι το ενδιαφερόμενο κοινό έχει το δικαίωμα να προσβάλει *την ουσιαστική και τυπική νομιμότητα* οποιασδήποτε απόφασης, πράξης ή παράλειψης που υπόκειται στις διατάξεις του άρθρου 6, οι οποίες προβλέπουν για τη συμμετοχή του κοινού σε ό,τι αφορά στην αδειοδότηση των έργων που ενδέχεται να έχουν αρνητικές επιπτώσεις στο περιβάλλον. Η αναφορά λοιπόν στην ουσιαστική νομιμότητα υποδεικνύει τον έλεγχο νομιμότητας της τελικής απόφασης. Επομένως, το εύρος του δικαστικού ελέγχου που απαιτεί το άρθρο 9(2) της Σύμβασης δεν περιορίζεται μόνο στην παραβίαση των διαδικαστικών κανόνων συμμετοχής αλλά επεκτείνεται και στις παραβιάσεις της ουσιαστικής νομιμότητας της τελικής απόφασης με την οποία παρέχεται η άδεια ή επιτρέπεται η εκτέλεση έργων και σχεδίων που ενδέχεται να έχουν αρνητικές επιπτώσεις στο περιβάλλον. Βλ. σχετ., *P. Wenneras, The Enforcement of EC Environmental Law, Oxford/New York, Oxford University Press, 2007, σ. 123-124.*

[30] Άρθρο 6(5) της Οδηγίας ΕΠΕ. Αυτό επιβεβαιώνεται από τη νομολογία. Βλ.,

υπόθεση C-216/05 Επιτροπή κατά Ιρλανδίας [2006] Συλλ I-10787 παρ. 32 και 38 (όπου τονίζεται ότι ο κοινοτικός νομοθέτης αναγνωρίζει στα κράτη μέλη ευρεία διακριτική ευχέρεια μόνο ως προς τον καθορισμό των τρόπων πληροφόρησης, συμμετοχής και διαβούλευσης).

[31] Βλ., Υπόθεση C-201/02 Delena Wells [2004] Συλλ I-723. Υπόθεση C-435/97 Bozen [1999] Συλλ I-56. Υπόθεση C-287/98 Linster [2000] Συλλ I-6917.

[32] Βλ., Προτάσεις της Γενικής Εισαγγελέως J. Kokott της 22ας Ιανουαρίου 2009 στην υπόθεση C-75/08 Mellor κατά Secretary of State for Communities and Local Government.

[33] Βλ., *supra*, υποσημειώσεις αριθ. 9 έως 19 και το κείμενο που τις συνοδεύει.

[34] Βλ., *supra*, υποσημειώσεις αριθ. 26-29 και το κείμενο που τις συνοδεύει.

[35] Βλ., Προτάσεις της Γενικής Εισαγγελέως J. Kokott της 15ης Ιανουαρίου 2009 στην υπόθεση C-427/07 Επιτροπή κατά Ιρλανδίας (η οποία υπογραμμίζει ότι τα κράτη μέλη υποχρεούνται να παρέχουν πρακτικές πληροφορίες σχετικά με την πρόσβαση στη δικαιοσύνη. Η υποχρέωση αυτή δεν εξικνείται μόνο στην έκδοση νομικών κειμένων (παρ. 106 των προτάσεων).

[36] Άρθρα 2 και 4 της Οδηγίας ΕΠΕ.

[37] CEC (2001) Environmental Impact Assessment Guidance on Scoping. Διαθέσιμο στο: <https://www.europa.eu.int/comm/environment/eia/eia-guidelines/g-scoping-full-text.pdf>

[38] Άρθρο 5 παρ. 2 της Οδηγίας ΕΠΕ. Στο ελληνικό δίκαιο προσαρμογής προβλέπεται στο άρθρο 4 του ν. 1650/86, όπως αντικαταστάθηκε με το άρθρο 2 του ν. 3010/2002 και εξειδικεύεται στην ΚΥΑ αριθ. Η.Π. 11014/703/Φ104/2003 (ΦΕΚ Β' 332 της 20.3.2003), άρθρα 3 και 6.

[39] *P. Mulvihill*, Expanding the scoping community, Environmental Impact Assessment Review, Vol. 23, 2003, σ. 40.

[40] *T. Snell, R. Cowell, Scoping in environmental impact assessment: Balancing precaution and efficiency? Environmental Impact Assessment Review, Vol. 26, 2006, σ. 360.*

[41] *T. Snell, R. Cowell, Scoping in environmental impact assessment: Balancing precaution and efficiency?, όπ.π., σ. 364-5.*

[42] Άρθρο 4 του ν. 1650/86, όπως αντικαταστάθηκε με το άρθρο 2 του ν. 3010/2002 και άρθρα 3 και 6 της ΚΥΑ αριθ. Η.Π. 11014/703/Φ104/2003, όπ.π.

[43] *Ibid.*

[44] ΕΕ L 206 της 22.7.1992, σ. 1.

[45] Άρθρο 6 παρ. 1 (η) της ΚΥΑ υπ' αριθ. 33318/30281/28.12.2008 (ΦΕΚ Β' 1289/1998).

[46] Ενώ η οδηγία ΕΠΕ καταλαμβάνει τα έργα και δραστηριότητες που αναφέρονται στα παραρτήματα I και II, η οδηγία για τους οικοτόπους δεν περιορίζεται σε συγκεκριμένα έργα και δραστηριότητες αλλά επεκτείνεται σε όλα τα έργα που ενδέχεται να έχουν βλαπτικές επιπτώσεις, επιβάλλοντας τον προηγούμενο προκαταρκτικό έλεγχο τέτοιων έργων, πριν από τη διεξαγωγή της εκτίμησης των επιπτώσεων για την ακεραιότητα του τόπου. Βλ. σχετ., υπόθεση C-127/02 *Waddenzee* [2004] Συλλ I-7405, παράγρ. 34 και 38. Ομοίως, *C.H. Born, Quelques réflexions sur le mécanisme de protection des Sites Natura 2000 contre les incidences des plans et projets*, στο έργο: *Pour un droit commun de l'environnement (mélanges en l'honneur de Michel Prieur)*, Paris, Dalloz, 2007, σ. 960 (ο οποίος τονίζει ότι η ως άνω απαίτηση είναι κεφαλιώδους σημασίας διότι πολλά έργα και δραστηριότητες μικρής κλίμακας (μικρές κατασκευές, αγροτικές ή δασικές δραστηριότητες κοκ) που ενδέχεται να έχουν σοβαρές αρνητικές επιπτώσεις σε περιοχή Natura 2000 δεν υπάγονται στα παραρτήματα I και II ούτε υποβάλλονται σε αδειοδότηση).

[47] Υπόθεση C-239/04 Επιτροπή κατά Πορτογαλίας [2006] Συλλ I-10183, παρ. 35-40.

[48] Υπόθεση C-441/03 Επιτροπή κατά Ολλανδίας [2005] Συλλ I-3043, παρ. 28.

[49] Υπόθεση C-127/02 Waddenzee [2004] Συλλ I-7405. Υπόθεση C-239/04 Castro Verde [2006] Συλλ I-10183. Υπόθεση C-304/05 Επιτροπή κατά Ιταλίας [2007] Συλλ I-7495.

[50] R. V. Secretary of State for Trade and Industry, ex parte Greenpeace Ltd, High Court (Queen's Bench Division) 5-11-1999.

[51] Βλ. σχετ. *J. Verschuuren*, Effectiveness of nature protection legislation in the European Union and the US: The Habitats Directive and the Endangered Species Act», στο έργο: *M. Dieterich, J. van der Traaten* (eds), Cultural Landscapes and Land Use: The Nature Conservation-Society Interface, Dordrecht/Boston/London, Kluwer Academic Publishers, 2004, σ. 39-67.

[52] *H. Tegner Anker*, The Precautionary Principle and Nature Conservation Law: EU and Danish Experiences, όπ.π., σ. 281.

[53] Βλ. ΣτΕ ΟΛ 2240/1999, ΣτΕ 2547/2005, ΣτΕ 3841/2006.

[54] *H. Tegner Anker*, The Precautionary Principle and Nature Conservation Law: EU and Danish Experiences, όπ.π., σ. 287.

[55] Υπόθεση C-127/02 Waddenzee [2004] Συλλ I-7405, παρ. 58-61.

ΣτΕ 289/2009

**[Τροποποίηση ρυμοτομικού σχεδίου για την άρση ρυμοτομικής
απαλλοτρίωσης με προεδρικό διάταγμα]**

Πρόεδρος: *Αγγ. Θεοφιλοπούλου*

Εισηγητής: *Αγγ. Θεοφιλοπούλου*

Δικηγόροι: *Β. Παπαδημητρίου, Στ. Τζαβάρας, Αθ. Αλεφάντη, Στ. Τσακιράκης*

Η Διοίκηση, όταν διαπιστώνει ότι συντρέχουν οι προϋποθέσεις για την αυτοδίκαιη άρση ρυμοτομικής απαλλοτρίωσης ή ρυμοτομικού βάρους, οφείλει άμεσα και αφού τηρήσει τις προβλεπόμενες διατυπώσεις δημοσιότητας να βεβαιώσει την άρση τους. Επίσης, να ρυθμίσει εκ νέου το πολεοδομικό καθεστώς του συγκεκριμένου ακινήτου, ενόψει της υποχρέωσής της που απορρέει από τη συνταγματικά κατοχυρωμένη προστασία της ιδιοκτησίας. Μέχρι να ολοκληρωθεί η διαδικασία για την τροποποίηση του σχεδίου, το ακίνητο παραμένει πολεοδομικά αρρύθμιστο και δεν επιτρέπεται να εκδοθεί οικοδομική άδεια.

Η κρίση ως προς τη δυνατότητα αποζημίωσης των θιγόμενων ιδιοκτητών για τη συντέλεση της απαλλοτρίωσης, με την οποία συναρτάται η δυνατότητα επανεπιβολής της, πρέπει να είναι νόμιμα αιτιολογημένη.

Εάν η τροποποίηση του ρυμοτομικού σχεδίου για την άρση ρυμοτομικής απαλλοτρίωσης ή ρυμοτομικού βάρους αποτελεί πολεοδομική παρέμβαση με ευρύτερες επιπτώσεις στην πολεοδομική οργάνωση του Δήμου και στην ποιότητα ζωής της περιοχής, δεν μπορεί να θεωρηθεί εντοπισμένη. Στην περίπτωση αυτή, η έγκρισή της επιτρέπεται μόνο με προεδρικό διάταγμα.

Βασικές σκέψεις

2. Επειδή, με την αίτηση αυτή ζητείται εμπροθέσμως η ακύρωση της 12273/674/17.1.2005 αποφάσεως του Νομάρχη Αθηνών, με τίτλο «Τροποποίηση

εγκεκριμένου ρυμοτομικού σχεδίου σε τμήμα του Ο.Τ. 16 του Δήμου Ν. Ψυχικού» (ΦΕΚ Δ' 223), με την οποία εγκρίνεται η άρση της απαλλοτρίωσης που κηρύχθηκε με την 13515/Π-325/90 απόφαση του Νομάρχη Ανατολικής Αττικής (ΦΕΚ Δ' 294), σε τμήμα του ως άνω Ο.Τ. 16, τροποποιείται αναλόγως το ρυμοτομικό σχέδιο και ορίζονται ως όροι δόμησης οι ισχύοντες στο λοιπό Ο.Τ.

3. Επειδή, όπως προκύπτει από τα στοιχεία του φακέλου, το Ο.Τ. 16 εντάχθηκε για πρώτη φορά στο εγκεκριμένο ρυμοτομικό σχέδιο το έτος 1929 με το από 30.8.1929 π. δ/γμα (ΦΕΚ Α' 325). Με την 13580/277/87/1.3.1988 απόφαση του Νομάρχη Ανατολικής Αττικής (ΦΕΚ Δ' 246) τροποποιήθηκε το ρυμοτομικό σχέδιο και το Ο.Τ. 16 χαρακτηρίσθηκε, από οικοδομήσιμος χώρος, ως χώρος πρασίνου. Ακολούθησε η 13515/Π-325/21.5.1990 απόφαση του ίδιου Νομάρχη (ΦΕΚ Δ' 294), στο άρθρο 6 περ. στ' της οποίας ορίζεται ότι θεσμοθετείται σε τμήμα του Ο.Τ. 16 χρήση χώρου πρασίνου και υπόγειου γκαράζ. Με το άρθρο 5 αυτής της απόφασης θεσμοθετήθηκε όλη η έκταση του εγκεκριμένου σχεδίου του Νέου Ψυχικού ως περιοχή αμιγούς κατοικίας, πλην των εκτάσεων γενικής κατοικίας και των πολεοδομικών κέντρων, στις οποίες δεν περιλαμβάνεται το Ο.Τ. 16. Στη συνέχεια κινήθηκαν οι διαδικασίες απαλλοτρίωσης του ως άνω τμήματος του Ο.Τ. 16, δεδομένου, όμως ότι δεν καταβλήθηκε η καθορισθείσα αποζημίωση εντός 18 μηνών από τη δημοσίευση της σχετικής δικαστικής απόφασης, το Εφετείο Αθηνών με την 9779/1991 απόφαση του διαπίστωσε τη συνδρομή των προϋποθέσεων της αυτοδίκαιης άρσης της ρυμοτομικής απαλλοτρίωσης. Εξάλλου, με την 3730/1992 απόφαση του Συμβουλίου της Επικρατείας ακυρώθηκε και η πράξη αναλογισμού της αποζημίωσης σε βάρος του Δήμου. Κατόπιν τούτων, με την 26224/839/93/19.8.1993 απόφαση του Νομάρχη Ανατολικής (ΦΕΚ Δ' 1068), τροποποιήθηκε πάλι το ρυμοτομικό σχέδιο Ν. Ψυχικού με τη μετατροπή μέρους του Ο.Τ. 16 με στοιχεία ΑΒΓΔΕΑ από χώρο πρασίνου σε οικοδομικό τετράγωνο, επανεπιβολή ζώνης πρασίνου πλάτους 20 μέτρων και δημιουργία πεζοδρόμου πλάτους 5 μέτρων. Η απόφαση αυτή ακυρώθηκε, κατόπιν αιτήσεως του Δήμου Νέου Ψυχικού, με την 3927/1995 απόφαση του Συμβουλίου της Επικρατείας. Οι συνιδιοκτήτες οικοπέδου που καταλαμβάνει κατά το μεγαλύτερο μέρος το επίμαχο Ο.Τ. προσέφυγαν στο Δικαστήριο του Στρασβούργου, το οποίο με τις από 15.2.2001 και 27.6.2002 αποφάσεις του αφενός διαπίστωσε παραβίαση του άρθρου 6 παρ. 1 της ΕΣΔΑ και του άρθρου 1 του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου, αφετέρου καταδίκασε την Ελλάδα σε καταβολή αποζημίωσης, για το λόγο της μακροχρόνιας δέσμευσης του ακινήτου των αιτούντων χωρίς καταβολή αποζημίωσης.

Η απόφαση 13580/277/87/1.3.1988 του Νομάρχη Ανατολικής Αττικής, με την οποία χαρακτηρίστηκε για πρώτη φορά το Ο.Τ. 16 ως χώρος πρασίνου ανακλήθηκε με την 1588/Φτροπ/02/2.7.2002 απόφαση του Γενικού Γραμματέα Περιφέρειας Αττικής (ΦΕΚ Δ' 590). Τέλος, με την 12273/674/17.1.2005 απόφαση του Νομάρχη Αθηνών (ΦΕΚ Δ' 223) ορίζεται ότι αίρεται η απαλλοτρίωση που κηρύχθηκε με την 13515/Π-325/1990 απόφαση του Νομάρχη Ανατολικής Αττικής και τροποποιείται το ρυμοτομικό σχέδιο, ενώ ορίζονται ως όροι δόμησης οι ισχύοντες στο λοιπό τμήμα του Ο.Τ. 16, για το οποίο από το ισχύον Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο (Φ82252/563B/14.9.1992 απόφαση του Υπουργού ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε., ΦΕΚ Δ' 600) προτείνεται χρήση αμιγούς κατοικίας και δεν επιτρέπεται χρήση εμπορικού κέντρου (έγγραφο ΔΤΕ/α/20743/596/18.5.2007 της Δ/σης Τοπογρ. Εφαρμογών του Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε.).

4. Επειδή, με έννομο συμφέρον ασκείται η υπό κρίση αίτηση από τον αιτούντα Δήμο Νέου Ψυχικού, εφόσον, πάντως, με την προσβαλλόμενη νομαρχιακή απόφαση τροποποιείται το εγκεκριμένο ρυμοτομικό σχέδιο αυτού. Κατά τη γνώμη, όμως, του Συμβούλου Νικ. Ρόζου, δεδομένου ότι, η μόνη απόφαση με την οποία χαρακτηρίζεται το Ο.Τ. 16 ως κοινόχρηστος χώρος πρασίνου, μετά την ως άνω ανάκληση, το 2002, της 13580/277/87/1.3.1988 απόφασης του Νομάρχη Ανατ. Αττικής από το Γενικό Γραμματέα Περιφέρειας Αττικής, η 13515/Π-325/1990 απόφαση του Νομάρχη Ανατολικής Αττικής είναι ανυπόστατη, διότι δεν έχουν δημοσιευθεί στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως οι συνημμένοι χάρτες, χωρίς έννομο συμφέρον ο αιτών Δήμος επιδιώκει με την υπό κρίση αίτηση τη διατήρηση σε ισχύ μιας ανυπόστατης διοικητικής πράξης.

5. Επειδή, στη δίκη παρεμβαίνουν με προφανές έννομο συμφέρον, με το από 14.6.2007 δικόγραφο παρεμβάσεως, οι φερόμενοι ως συνιδιοκτήτες του επίδικου ακινήτου, μεταξύ των οποίων και ο Α. Α., του οποίου το από 14.5.2007 δικόγραφο «προσθέτου παρεμβάσεως» πρέπει να θεωρηθεί ως υπόμνημα.

6. Επειδή, από τις διατάξεις των παραγράφων 1 και 2 του άρθρου 24 του Συντάγματος συνάγεται ότι η πολεοδομική διαμόρφωση των οικιστικών περιοχών της Χώρας αποτελεί υποχρέωση της Πολιτείας, η ρυθμιστική δε αυτή αρμοδιότητα του Κράτους εκδηλώνεται με τη θέσπιση κανόνων που αποβλέπουν στην προστασία του περιβάλλοντος, στην ορθολογική διάταξη των ανθρώπινων δραστηριοτήτων στο χώρο και στη διασφάλιση της λειτουργικότητας και της αισθητικής των οικισμών,

ενόψει και των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών τους, κατά τρόπο ώστε να δημιουργούνται οι καλύτεροι δυνατοί όροι διαβίωσης. Ειδικότερα, ο καθορισμός των περιοχών που προορίζονται για οργανωμένη κοινωνική διαβίωση ή παραγωγική δραστηριότητα, καθώς και του τρόπου οικιστικής διαρρυθμίσεως και δομήσεως στις περιοχές αυτές, ανήκει αποκλειστικά στην κατά τα προαναφερόμενα ρυθμιστική αρμοδιότητα της Πολιτείας, η οποία, σύμφωνα με τις ανωτέρω συνταγματικές διατάξεις, δεν επιτρέπεται να ασκείται κατά τρόπο περιστασιακό, αλλά στο πλαίσιο ευρύτερου σχεδιασμού και με κριτήρια αντικειμενικά, συνδεδεμένα προς τις πολεοδομικές ανάγκες κάθε περιοχής (ΣΤΕ 3908/2007 επτ.).

7. Επειδή, όπως έχει κριθεί (ΣΤΕ 3908/2007 επτ.), ο θεσπιζόμενος με τα άρθρα 17 παρ. 4 του Συντάγματος και 11 παρ. 3 του Κώδικα Αναγκαστικών Απαλλοτριώσεων Ακινήτων (Κ.Α.Α.Α.), που κυρώθηκε με το άρθρο πρώτο του ν. 2882/2001 (Α' 17), κανόνας της αυτοδίκαιης άρσεως των αναγκαστικών απαλλοτριώσεων στην περίπτωση μη συντελέσεώς τους εντός ενός και ημίσεος έτους από τη δημοσίευση της δικαστικής αποφάσεως προσωρινού ή οριστικού καθορισμού της σχετικής αποζημιώσεως ισχύει και επί ρυμοτομικών απαλλοτριώσεων. Εξ άλλου, κατά το νόμο (βλ. άρθρα 44 και 154 του Κώδικα Βασικής Πολεοδομικής Νομοθεσίας [Κ.Β.Π.Ν.], που κυρώθηκε με το άρθρο πρώτο του π.δ. της 14/27.7.1999 [Δ' 580]), τα ρυμοτομικά σχέδια και οι πολεοδομικές μελέτες εγκρίνονται, τροποποιούνται ή επεκτείνονται κατά ορισμένη διοικητική διαδικασία που καταλήγει στην έκδοση σχετικής πράξεως από την αρμόδια διοικητική αρχή. Ενόψει της σημασίας της πράξεως αυτής και των επιπτώσεών της τόσο στο γενικότερο δημόσιο συμφέρον όσο και στο συμφέρον των θιγομένων ιδιοκτητών επιβάλλεται για λόγους ασφαλείας του δικαίου, σύμφωνα, άλλωστε, και με γενική αρχή του διοικητικού δικαίου, η έκδοση αντίθετης πράξεως από την ίδια αρχή σε κάθε περίπτωση συνδρομής λόγων που δικαιολογούν ή επιτάσσουν την ανάκληση ή την κατάργηση της (ΣΕ 4586/2005 επτ. κ.ά.). Ως εκ τούτου, μετά την έκδοση διοικητικής ή δικαστικής αποφάσεως που βεβαιώνει την άρση της ρυμοτομικής απαλλοτριώσεως, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 11 παρ. 4 Κ.Α.Α.Α., επιβάλλεται αντίστοιχη τροποποίηση του σχεδίου πόλεως, με σχετική ρητή πράξη της αρμόδιας διοικητικής αρχής, αφού με τη θέσπιση της διαδικασίας του ανωτέρω άρθρου 11 παρ. 4 Κ.Α.Α.Α. ο νομοθέτης απέβλεψε στην παροχή δραστικής δικαστικής προστασίας στον ιδιοκτήτη του δεσμευμένου ακινήτου, για να τερματίσει την αδράνεια της Διοικήσεως και να επιτύχει την αποδέσμευση του ακινήτου του από τα ρυμοτομικά βάρη, και όχι στην τροποποίηση των πολεοδομικών διατάξεων που

ρυθμίζουν τη διαδικασία εγκρίσεως και τροποποιήσεως των ρυμοτομικών σχεδίων (ΣΕ 4586/2005 επτ. κ.ά.). Περαιτέρω, η Διοίκηση, όταν διαπιστώνει ότι συντρέχουν οι προϋποθέσεις για την αυτοδίκαιη άρση ρυμοτομικής απαλλοτριώσεως ή ρυμοτομικού βάρους, είτε κατά την εξέταση σχετικού αιτήματος του ενδιαφερόμενου ιδιοκτήτη, που έχει υποβληθεί δια της διοικητικής οδού, είτε κατόπιν εκδόσεως δικαστικής αποφάσεως, που ακυρώνει την άρνηση της Διοικήσεως να ικανοποιήσει το αίτημα εκδόσεως βεβαιωτικής πράξεως για την αυτοδίκαιη άρση, οφείλει, πάραυτα και αφού τηρήσει τις διατυπώσεις δημοσιότητας που προβλέπονται από τις οικείες διατάξεις, ώστε να παρασχεθεί η δυνατότητα τόσο στους ιδιοκτήτες όσο και σε άλλους ενδιαφερόμενους να εκθέσουν τις απόψεις τους, να επιληφθεί προκειμένου να βεβαιώσει την άρση της ρυμοτομικής απαλλοτριώσεως ή του ρυμοτομικού βάρους και, ταυτοχρόνως, να ρυθμίσει εκ νέου το πολεοδομικό καθεστώς του συγκεκριμένου ακινήτου, καθόσον, με μόνη την άρση της απαλλοτριώσεως ή του βάρους, το ακίνητο δεν καθίσταται αυτομάτως οικοδομήσιμο. Στη ρύθμιση αυτή προβαίνει η Διοίκηση, ενόψει της υποχρεώσεως της που απορρέει από τη συνταγματικώς κατοχυρωμένη προστασία της ιδιοκτησίας, που, όπως προεκτέθηκε, προβλέπει την αυτοδίκαιη άρση της απαλλοτριώσεως σε περίπτωση μη καταβολής της δικαστικώς προσδιορισθείσης αποζημιώσεως μέσα σε ενάμισι έτος από τη δημοσίευση της δικαστικής αποφάσεως για τον προσδιορισμό της, βάσει, όμως, των κριτηρίων που απορρέουν από το άρθρο 24 του Συντάγματος. Η Διοίκηση, δηλαδή, δεν δεσμεύεται να καταστήσει, άνευ ετέρου, το ακίνητο οικοδομήσιμο, αλλά οφείλει να εξετάσει εάν συντρέχουν λόγοι που εξ αντικειμένου δεν επιτρέπουν τη δόμηση του [π.χ. όταν πρόκειται για ακίνητο με δασικό χαρακτήρα, εντός αιγιαλού, σε ζώνη προστασίας ρέματος κ.λπ.] και, περαιτέρω, να συνεκτιμήσει, κατά τρόπο τεκμηριωμένο, αφενός τα μορφολογικά χαρακτηριστικά του συγκεκριμένου ακινήτου, καθώς και τα χαρακτηριστικά και το νομοθετικό καθεστώς του οικιστικού συνόλου και της ευρύτερης περιοχής στην οποία αυτό εντάσσεται [π.χ. πυκνοδομημένος οικισμός, οικισμός παραδοσιακός κατά τις διατάξεις του ν. 1577/1985, οικισμός υπαγόμενος στις διατάξεις του ν. 3028/2002, οικισμός σε περιοχή φυσικού κάλλους, οικισμός σε περιοχή προστασίας της φύσεως κ.λπ.], αφετέρου τις πολεοδομικές ανάγκες και τον πολεοδομικό σχεδιασμό της περιοχής, ιδίως δε εάν συντρέχει σοβαρή ανάγκη για δημιουργία κοινοχρήστου ή κοινωφελούς χώρου, και τις δεσμεύσεις και κατευθύνσεις τυχόν υφισταμένου Γενικού Πολεοδομικού Σχεδίου ή άλλων συναφών σχεδίων, προκειμένου να αποφεύγονται αποσπασματικές ρυθμίσεις, οι οποίες θα ανέτρεπαν ουσιώδεις επιλογές του πολεοδομικού σχεδιασμού, τέλος δε, την πρόθεση και δυνατότητα για την άμεση κατά

νόμο συντέλεση της νέας απαλλοτριώσεως, με την χωρίς καθυστέρηση καταβολή της προσήκουσας αποζημιώσεως στον θιγόμενο ιδιοκτήτη. Ενόψει δε όλων των ανωτέρω εκτιμήσεων, η Διοίκηση οφείλει να κρίνει εάν η ιδιοκτησία πρέπει, για κάποιο νόμιμο λόγο, (α) να παραμείνει εκτός πολεοδομικού σχεδιασμού ή (β) να δεσμευθεί εκ νέου, με την επανεπιβολή ρυμοτομικής απαλλοτριώσεως ή ρυμοτομικού βάρους, εφόσον συντρέχουν οι ανωτέρω νόμιμες προϋποθέσεις, μεταξύ των οποίων περιλαμβάνεται, όπως προεκτέθηκε, η δυνατότητα άμεσης αποζημιώσεως των θιγομένων ιδιοκτητών ή (γ) να καταστεί οικοδομήσιμη, είτε με τους γενικούς όρους δομήσεως είτε, ενδεχομένως, με ειδικούς όρους δομήσεως, που πρέπει να καθορισθούν (πρβλ. ΣΕ 4586/2005 επτ.). Από τα ανωτέρω συνάγεται ότι με μόνη τη δημοσίευση της δικαστικής αποφάσεως, με την οποία βεβαιώνεται η αυτοδίκαιη άρση της απαλλοτριώσεως ή του ρυμοτομικού βάρους, το ακίνητο δεν καθίσταται οικοδομήσιμο, αλλά, μέχρι την ολοκλήρωση, κατά τα ανωτέρω, της τροποποίησης του σχεδίου πόλεως ή της πολεοδομικής μελέτης, παραμένει πολεοδομικώς αρρύθμιστο. Συνεπώς, μέχρι την ολοκλήρωση της διαδικασίας με την τροποποίηση του σχεδίου δεν επιτρέπεται να εκδοθεί οικοδομική άδεια. Εξ άλλου, κατά την ανωτέρω εκτίμηση της Διοικήσεως περί του επιβλητέου μετά την άρση της απαλλοτριώσεως ή του ρυμοτομικού βάρους πολεοδομικού καθεστώτος, η κρίση περί της δυνατότητας ή μη αποζημιώσεως των θιγομένων ιδιοκτητών για την συντέλεση της απαλλοτριώσεως, με την οποία συναρτάται η δυνατότητα επανεπιβολής της απαλλοτριώσεως, πρέπει, επίσης, να είναι νομίμως και ειδικώς αιτιολογημένη.

8. Επειδή, όπως έχει κριθεί, η έγκριση ή τροποποίηση των πολεοδομικών σχεδίων οποιασδήποτε κλίμακας και η θέσπιση, με ρυθμίσεις κανονιστικού χαρακτήρα, πάσης φύσεως όρων δομήσεως δεν μπορεί να θεωρηθεί ούτε ειδικότερο θέμα, κατά την έννοια του άρθρου 43 παρ. 2 του Συντάγματος, αλλά ούτε και θέμα τοπικού ενδιαφέροντος ή τεχνικού ή λεπτομερειακού χαρακτήρα. Συνεπώς, οι ρυθμίσεις αυτές θεσπίζονται μόνο με την έκδοση προεδρικού διατάγματος. Ο κανόνας, εξ άλλου, αυτός αφορά τόσο τις αμιγώς κανονιστικές πράξεις και τις πράξεις μικτού χαρακτήρα, όσο και τις ατομικές πράξεις, διότι, κατά το Σύνταγμα, ο πολεοδομικός σχεδιασμός συνδέει αρρήκτως αυτές τις κατηγορίες πράξεων. Οι αρμοδιότητες, όμως, εφαρμογής των πολεοδομικών σχεδίων και οι συναφείς εκτελεστικές αρμοδιότητες επιτρεπώς ανατίθενται σε άλλα, πλην του Προέδρου της Δημοκρατίας, όργανα. Προς την αρμοδιότητα δε εφαρμογής των πολεοδομικών σχεδίων εξομοιώνεται, από την άποψη αυτή, και η όλως εντοπισμένη τροποποίηση

τους, που μπορεί ομοίως να επιχειρείται με πράξη διάφορη του διατάγματος, δεδομένου ότι η τροποποίηση αυτή δεν εμπεριέχει γενικό πολεοδομικό σχεδιασμό, αλλά διενεργείται εντός του πλαισίου ευρύτερου σχεδιασμού, που έχει ήδη χωρήσει από τα προς τούτο αρμόδια, κατά το Σύνταγμα και το νόμο, όργανα (βλ. ΣΕ 3661/2005 Ολσμ.). Εξ άλλου, για την εφαρμογή του παραπάνω κανόνα, η τροποποίηση σχεδίου πόλεως ή η αναθεώρηση πολεοδομικής μελέτης είναι, κατ' αρχήν, όλως εντοπισμένη, όταν με αυτή επέρχεται μικρής εκτάσεως μεταβολή και θίγεται ένα οικοπέδο ή μικρός αριθμός γειτονικών οικοπέδων, έστω και εάν αυτά ευρίσκονται σε διαφορετικά οικοδομικά τετράγωνα. Πλην, και στην περίπτωση αυτή η τροποποίηση δεν θεωρείται όλως εντοπισμένη όταν, ενόψει του χαρακτήρα της, συνιστά σημαντική πολεοδομική παρέμβαση για το συγκεκριμένο οικιστικό σύνολο. Συνεπώς, τέτοιας σημασίας και εκτάσεως επεμβάσεις στο σχέδιο πόλεως δεν επιτρέπεται να ανατίθενται σε άλλα όργανα πλην του Προέδρου της Δημοκρατίας και μόνο με προεδρικό διάταγμα είναι δυνατή η τροποποίηση του ρυμοτομικού σχεδίου ή της πολεοδομικής μελέτης στην περίπτωση αυτή (ΣτΕ 3908 επτ., 963/2007).

9. Επειδή, όπως προκύπτει από τα στοιχεία του φακέλου, το επίδικο ακίνητο, εκτάσεως 7.770,97 τ.μ., ευρίσκεται πλησίον αξόνων του Βασικού Οδικού Δικτύου, στην ιδιαίτερα βεβαρημένη περιοχή του Φάρου Νέου Ψυχικού, καλύπτεται από φυσικιές και αποτελεί έναν από τους τελευταίους πνεύμονες πρασίνου του Δήμου, ενώ στα γύρω οικοδομικά τετράγωνα υπάρχουν εμπορικά κέντρα και καταστήματα, από τα οποία προκαλείται οξύτατο κυκλοφοριακό πρόβλημα (βλ. έγγραφο 4567/29.9.2004 του Δημάρχου Νέου Ψυχικού προς το Τμήμα Πολεοδομικού Σχεδιασμού της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης Αθηνών). Συνεπώς, η επίδικη τροποποίηση αποτελεί πολεοδομική παρέμβαση με ευρύτερες επιπτώσεις στην πολεοδομική οργάνωση του Δήμου και στην ποιότητα ζωής της περιοχής ενόψει της θέσεως του Ο.Τ. 16 στο κεντρικό σημείο του Δήμου Νέου Ψυχικού, της εκτάσεως αυτού (περίπου 8 στρέμματα) και της ιδιαίτερης σημασίας της επίμαχης εκτάσεως για τη φυσιογνωμία της περιοχής. Με τα δεδομένα αυτά, η ανωτέρω τροποποίηση του ρυμοτομικού σχεδίου του Δήμου Νέου Ψυχικού δεν μπορεί να θεωρηθεί εντοπισμένη, κατά τα διαλαμβανόμενα στην προηγούμενη σκέψη 8, ώστε να είναι επιτρεπτή η έγκρισή της από άλλο, πλην του Προέδρου της Δημοκρατίας, όργανο της Διοικήσεως. Συνεπώς, αναρμοδίως εγκρίθηκε η επίδικη τροποποίηση του ρυμοτομικού σχεδίου του Δήμου Ψυχικού με την προσβαλλόμενη απόφαση του Νομάρχη Αθηνών και για το λόγο αυτό, που βασίμως προβάλλεται, πρέπει να γίνει δεκτή η κρινόμενη αίτηση και να

ακυρωθεί η απόφαση αυτή, να απορριφθεί δε η ασκηθείσα παρέμβαση, ενώ παρέλκει ως αλυσιτελής η εξέταση των λοιπών λόγων ακυρώσεως.

10. Επειδή, μετά την ακύρωση της προσβαλλομένης αποφάσεως του Νομάρχη Αθηνών, η υπόθεση πρέπει να αναπεμφθεί στη Διοίκηση για να ρυθμίσει, με νόμιμη διαδικασία, το πολεοδομικό καθεστώς του επίμαχου Ο.Τ. 16.

ΣΤΕ 297/2009

[Παράνομη ανανέωση Ε.Π.Ο. χωρίς νέα Μ.Π.Ε.]

Πρόεδρος: *Κ. Μενουδάκος*

Εισηγητής: *Αντ. Ντέμσιας*

Δικηγόροι: *Ανδρ. Λακαρδή, Χαρ. Χρυσανθάκης, Κ. Βαρδακαστάκης*

Απλή αναθεώρηση της απόφασης, με την οποία εγκρίνονται περιβαλλοντικοί όροι είναι επιτρεπτή μόνο πριν από τη λήξη της ισχύος τους ή σε εύλογο χρόνο μετά από αυτή. Διαφορετικά, πρέπει να τηρηθεί από την αρχή ολόκληρη η διαδικασία περιβαλλοντικής αδειοδότησης μετά από σύνταξη και υποβολή Μ.Π.Ε. Η διαδικασία αυτή επιβάλλεται όμως να τηρηθεί σε κάθε περίπτωση, αν έχουν επέλθει στη λειτουργία του έργου ή στην περιοχή μεταβολές που συνεπάγονται ουσιώδη διαφοροποίηση ως προς τις επιπτώσεις του στο περιβάλλον.

Βασικές σκέψεις

5. Επειδή, η παράγραφος 7 του άρθρου 4 του ν. 1650/1986 (Α'160), όπως ίσχυε κατά τον κρίσιμο, εν προκειμένω, χρόνο, ήτοι μετά την αντικατάσταση του άρθρου αυτού με το άρθρο 2 του ν. 3010/2002 (Α'91), ορίζει: «7. Η απόφαση έγκρισης περιβαλλοντικών όρων μπορεί να εκδίδεται για ορισμένο χρονικό διάστημα που καθορίζεται στην ίδια απόφαση, μετά την πάροδο του οποίου υπόκειται σε αναθεώρηση ή ανανέωση. Στην περίπτωση αυτή απαιτείται η τήρηση της διαδικασίας περιβαλλοντικής αδειοδότησης, σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στον παρόντα νόμο, μόνον εφόσον επέρχονται ουσιαστικές διαφοροποιήσεις ως προς τις επιπτώσεις στο περιβάλλον». Περαιτέρω, στα άρθρα 5 και 6 της Κοινής Απόφασης των Υπουργών Οικονομίας και Οικονομικών και Περιβάλλοντος Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων 15393/2002 «Κατάταξη δημόσιων και ιδιωτικών έργων και δραστηριοτήτων σε κατηγορίες σύμφωνα με το άρθρο 1 του ν. 3010/2002» (Β 1022/5.8.02) ορίζονται τα εξής: «Άρθρο 5. Προσαρτώνται και αποτελούν αναπόσπαστο μέρος της παρούσας απόφασης τα Παραρτήματα Ι και ΙΙ που ακολουθούν. Ειδικότερα: 1. Ως προς το Παράρτημα Ι: Καθένας από τους δέκα (10) Πίνακες του Παραρτήματος Ι αναφέρεται σε μία ομάδα έργων και δραστηριοτήτων σύμφωνα με το άρθρο 3 και περιλαμβάνει τα έργα και τις δραστηριότητες που εντάσσονται στην ομάδα αυτή καθώς και την αντίστοιχη κατάταξή τους σε κατηγορία και υποκατηγορία σύμφωνα με το άρθρο 4... Άρθρο 6. 1. Με την επιφύλαξη του άρθρου 6 του Ν. 3010/2002 από την έναρξη ισχύος της παρούσας απόφασης καταργούνται οι διατάξεις των άρθρων 4 και 5 ...της υπ' αριθ. 69269/5387/1990 «Κατάταξη έργων και δραστηριοτήτων σε κατηγορίες κ.λπ.» (Β'678), καθώς και κάθε άλλη διάταξη που αντίκειται στις διατάξεις της παρούσας απόφασης ή ανάγεται σε θέματα που ρυθμίζονται από αυτήν...». Τέλος, κατά το ως άνω Παράρτημα Ι στην 9η Ομάδα περιλαμβάνονται οι «ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΕΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ», μεταξύ των οποίων οι «Εγκαταστάσεις αποθήκευσης καυσίμων και χημικών ουσιών και προϊόντων», από τις οποίες εκείνες που έχουν συνολική αποθηκευτική ικανότητα 100.000-10.000 tn ή m³ κατατάσσονται στη 2η υποκατηγορία της 1ης κατηγορίας. Τέλος, κατά το άρθρο 4 της προϊσχύουσας κοινής υπουργικής απόφασης 69269/90, στην ομάδα ΙΙ της πρώτης (Α) Κατηγορίας, κατά τις διακρίσεις της απόφασης αυτής, κατατάσσονται μονάδες χημικής βιομηχανίας, στις οποίες περιλαμβάνονται «Εγκαταστάσεις αποθήκευσης πετρελαίου, πετροχημικών και χημικών προϊόντων» (στοιχ. 6 του πίνακα Ομάδας ΙΙ).

6. Επειδή, από τις διατάξεις αυτές συνάγεται ότι για την αναθεώρηση της εγκρίσεως περιβαλλοντικών όρων μετά την πάροδο του χρονικού διαστήματος ισχύος των, και εφόσον μεταβάλλονται σε σημαντικό βαθμό, επί το δυσμενέστερο, ουσιώδεις εν σχέσει προς τις επιπτώσεις της δραστηριότητας στο περιβάλλον, όροι της αρχικής πράξεως, απαιτείται να τηρηθεί προηγουμένως πλήρως η κατά νόμο διαδικασία εγκρίσεως των όρων αυτών, που περιλαμβάνει και την σύνταξη και υποβολή μελέτης περιβαλλοντικών επιπτώσεων της οικείας κατηγορίας. Η τήρηση, εξ άλλου, της διαδικασίας αυτής είναι αναγκαία και όταν μεταξύ της εκπνοής της ισχύος των αρχικώς εγκριθέντων περιβαλλοντικών όρων και της εγκρίσεως των νέων περιβαλλοντικών όρων μεσολαβεί σημαντικό, κατά τις περιστάσεις, χρονικό διάστημα, διότι στην περίπτωση αυτή η εκ νέου έγκριση περιβαλλοντικών όρων πρέπει να θεωρηθεί ως αρχική έγκριση αυτών, με όλες τις κατά νόμο συνέπειες (πρβλ. ΣΤΕ 3428/04). Ειδικότερα, απλή αναθεώρηση της εγκρίσεως των περιβαλλοντικών όρων είναι επιτρεπτή πριν από τη λήξη ισχύος αυτών ή εντός ευλόγου χρόνου από τη λήξη τους, άλλως απαιτείται να τηρηθεί εξ αρχής η διαδικασία εγκρίσεως των περιβαλλοντικών όρων. Σε κάθε περίπτωση όμως επιβάλλεται να τηρηθεί η διαδικασία αυτή για την έγκριση περιβαλλοντικών όρων, αν έχουν επέλθει στη λειτουργία του έργου ή στην περιοχή μεταβολές, συνεπαγόμενες ουσιώδη διαφοροποίηση ως προς τις επιπτώσεις στο περιβάλλον.

7. Επειδή στην προκειμένη περίπτωση, από τα στοιχεία του φακέλλου προκύπτουν τα εξής: Με την 889/1618/29.7.1996 απόφαση του Γενικού Γραμματέα Περιφέρειας Κρήτης, υπογραφόμενη με εντολή του από το Διευθυντή Περιβάλλοντος και Χωροταξίας, αποφασίσθηκε, ύστερα από αίτηση του Δ. Α., η προέγκριση, πενταετούς ισχύος της χωροθετήσεως εγκαταστάσεως αποθηκείσεως, διακινήσεως και εμπορίας υγρών καυσίμων στην περιοχή Α. της τέως Κοινότητας Κ. Χ. Α. και ήδη Δήμου Β. Στη συνέχεια, όμως, κατόπιν σχετικής αιτήσεως της ανωτέρω Κοινότητας, εκδόθηκε η 799/1482/24.6.1998 απόφαση του Γενικού Γραμματέα Περιφέρειας Κρήτης, με την οποία ανακλήθηκε η προηγούμενη απόφασή του. Κατά της ανακλητικής αυτής αποφάσεως ο Δ. Α. προσέφυγε ενώπιον του Υπουργού ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε., ο οποίος με την 25956/5667/5.10.1998 απόφασή του ακύρωσε την ανωτέρω ανακλητική απόφαση. Επακολούθησε δε η πενταετούς ισχύος 64678/4.12.1998 κοινή απόφαση του Γενικού Γραμματέα του Υπουργείου ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε. και του Γενικού Γραμματέα του Υπουργείου Αναπτύξεως, με την οποία εγκρίθηκαν οι περιβαλλοντικοί όροι της εν λόγω εγκαταστάσεως υγρών καυσίμων, η οποία περιλαμβάνει: α) 5 υπέργειες

δεξαμενές αποθήκευσης βενζινών, συνολικής χωρητικότητας 7800 m³, β) 4 υπέργειες δεξαμενές αποθήκευσης diesel (θέρμανσης, κίνησης, ναυτιλίας) συνολικής χωρητικότητας 5600 m³, γ) 2 υπέργειες δεξαμενές αποθήκευσης κηροζίνης, συνολικής χωρητικότητας 2900 m³ και δ) 1 υπέργεια δεξαμενή αποθήκευσης μαζούτ, χωρητικότητας 2050 m³. Κατά της ανωτέρω αποφάσεως του Υπουργού ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε είχε ασκηθεί η από 1.2.1999 αίτηση ακυρώσεως του ήδη αιτούντος δήμου, επί της οποίας εκδόθηκε η 1706/2005 απόφαση του Συμβουλίου της Επικρατείας, με την οποία κηρύχθηκε η δίκη κατηργημένη, κατά το άρθρο 32 παρ. 2 του πδ 18/89 (Α' 8), με τη σκέψη ότι η πράξη προεγκρίσεως χωροθετήσεως, η οποία είχε αναβιώσει μετά την ακύρωση με την υπουργική απόφαση της προαναφερόμενης ανακλητικής πράξεως του Γενικού Γραμματέα Περιφέρειας, ενσωματώθηκε στην πράξη έγκρισης περιβαλλοντικών όρων, της οποίας η ισχύς έληξε στις 5.12.2003. Κατόπιν της 3555/9.9.2004 αιτήσεως του Δ. Α., η οποία υποβλήθηκε μετά την λήξη, στις 4.12.2003, της ισχύος της από 4.12.1998 αποφάσεως και ενώ η επίμαχη δραστηριότητα δεν είχε αρχίσει να εκτελείται κατά τη διάρκεια της ισχύος της αποφάσεως αυτής, εξεδόθη η προσβαλλόμενη απόφαση περί ανανέσεως της εγκρίσεως των ανωτέρω περιβαλλοντικών όρων. Κατά της αποφάσεως αυτής, η οποία, όπως βεβαιώνεται και στο προοίμιό της, στηρίχθηκε στην ανωτέρω προέγκριση χωροθέτησης και στην Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων, επί τη βάσει των οποίων είχε εκδοθεί η από 4.12.1998 απόφαση, ασκήθηκε από τον αιτούντα η από 1.7.2005 προσφυγή του άρθρου 1 παρ. 2 του ν. 2503/1997 (Α' 107) η οποία απορρίφθηκε σιγή δια της παρόδου απράκτου του κατά νόμον 60ημέρου από της περιελεύσεώς της στο καθ' ού Υπουργείο.

8. Επειδή, προβάλλεται από τον αιτούντα Δήμο, μεταξύ άλλων, ότι η από 23.3.05 απόφαση περί ανανέσεως των επίμαχων περιβαλλοντικών όρων εξεδόθη κατά παράβαση του άρθρου 2 του ν. 3010/2002 (Α' 91), σύμφωνα με το οποίο για την έκδοση αποφάσεως εγκρίσεως περιβαλλοντικών όρων για έργα εντασσόμενα στην Α' κατηγορία πρέπει να τηρείται η διαδικασία της προκαταρκτικής εκτίμησης και αξιολόγησης της προτεινόμενης δραστηριότητας (εφεξής ΠΠΕΑ) και εν συνεχεία η υποβολή και αξιολόγηση μελέτης περιβαλλοντικών επιπτώσεων (εφεξής ΜΠΕ) συμπεριλαμβανόμενης της δημοσιοποιήσεως της τελευταίας. Ειδικότερα, ο αιτών Δήμος ισχυρίζεται ότι, εφόσον η αίτηση ανανέσεως της αποφάσεως περί εγκρίσεως των περιβαλλοντικών όρων υπεβλήθη περίπου 9 μήνες μετά τη λήξη ισχύος της αρχικής αποφάσεως, ήτοι υπό το νέο νομοθετικό καθεστώς του ν. 3010/2002, έπρεπε

να ακολουθηθεί η αναγραφόμενη από τον νόμο αυτόν διαδικασία, δεδομένου και ότι τόσο η προέγκριση χωροθέτησης όσο και η ΜΠΕ, επί των οποίων είχε στηριχθεί η εν λόγω από 4.12.1998 απόφαση εγκρίσεως περιβαλλοντικών όρων που ανανεώθηκαν με την προσβαλλόμενη πράξη, χρειάζονται επικαιροποίηση, διότι αφενός μεν η επίμαχη δραστηριότητα εντάσσεται με το νέο ν. 3010/2002 στην 9η Ομάδα Α Κατηγορία Υποκατηγορία 2, αφετέρου δε διότι έχουν μεσολαβήσει γεγονότα που διαφοροποιούν τις επιπτώσεις στο περιβάλλον, όπως η ένταξη στο πρόγραμμα NATURA 2000 ευρύτερης περιοχής, από τα όρια της οποίας το γήπεδο εγκατάστασης της επίμαχης δραστηριότητας απέχει 100 μ. και η έντονη ανοικοδόμηση που παρατηρείται τα τελευταία χρόνια, με αποτέλεσμα να υφίσταται οικία σε απόσταση μόλις 100 μ. από το γήπεδο αυτό. Προς απόδειξη των παραπάνω ισχυρισμών προσκομίζονται από τον αιτούντα Δήμο: α) η υπ' αριθμ. Πρωτ. 4004/28.8.2007 βεβαίωση του Δήμου Β. Χ., στην οποία βεβαιώνεται ότι κατά τα έτη 2001 έως και 2007 έχουν εκδοθεί για την κτηματική περιφέρεια Κ. Χ. του Δήμου Β. 226 οικοδομικές άδειες, β) η υπ' αριθμ. πρωτ. 253/16.1.2008 βεβαίωση του Δήμου Β., στην οποία βεβαιώνεται ότι σε απόσταση 50 μέτρων από το χώρο που προορίζεται για την επίδικη εγκατάσταση, αποθήκευση, διακίνηση και εμπορία υγρών καυσίμων του παρεμβαίνοντος βρίσκονται δύο νέες κατοικίες, νόμιμα οικοδομημένες, ότι περιμετρικά του χώρου αυτού και σε απόσταση μικρότερη των 100 μέτρων, βρίσκονται σε αραιή δόμηση αρκετές κατοικίες νόμιμες, ότι ο δρόμος που οδηγεί στον εν λόγω χώρο είναι αγροτικός (χωματόδρομος) μέσου πλάτους 3-3,5 μέτρων, ο δε χώρος αυτός απέχει από την περιοχή Natura 850 μέτρα περίπου. Εξάλλου, σύμφωνα με το υπ' αριθμ. πρωτ. 133099/30.1.2008 έγγραφο του Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε / ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ, το οποίο προσκομίζεται από τον παρεμβαίνοντα, «.... Το όριο της περιοχής του δικτύου «NATURA 2000» με κωδικό GR4340010 βρίσκεται σε απόσταση ενός χιλιομέτρου περίπου, από το εν λόγω γήπεδο».

8. Επειδή, ναι μεν ο παρεμβαίνων υπέβαλε την αίτηση ανανέωσης της αποφάσεως περί εγκρίσεως των περιβαλλοντικών όρων περίπου 9 μήνες μετά τη λήξη ισχύος της αρχικής αποφάσεως, με τα δεδομένα, όμως, της υπόθεσης και κυρίως ενόψει του γεγονότος ότι η αρχική απόφαση περί εγκρίσεως των περιβαλλοντικών όρων είχε προσβληθεί ενώπιον του Δικαστηρίου τούτου, κατά τα ήδη εκτεθέντα, και δεν είχε εκδοθεί ακόμη απόφαση, το παραπάνω διάστημα δεν υπερβαίνει το εύλογο χρονικό όριο, εντός του οποίου ήταν επιτρεπτή η υποβολή αίτησης ανανέωσης της έγκρισης περιβαλλοντικών όρων μετά τη λήξη της ισχύος της. Περαιτέρω, όμως, η

προσβαλλόμενη απόφαση του Γενικού Γραμματέα της Περιφέρειας Κρήτης, παρίσταται ως μη επαρκώς αιτιολογημένη ως προς την κρίση ότι δεν είχε επέλθει ουσιώδης μεταβολή των συνθηκών και ότι συνεπώς δεν ήταν αναγκαία η υποβολή νέα ΜΠΕ και γενικότερα, η τήρηση της προβλεπόμενης από το ν. 1650/1986, όπως τροποποιήθηκε με το ν. 3010/2002 διαδικασίας έγκρισης περιβαλλοντικών όρων. Και τούτο διότι, στην προσβαλλόμενη απόφαση αναφέρεται ότι «.....17.....για την ανωτέρω δραστηριότητα έχει προηγηθεί η..... απόφαση προέγκριση χωροθέτησης..... Η έγκριση περιβαλλοντικών όρων..... η οποία δεν έχει υλοποιηθεί μέχρι σήμερα, για την περιοχή της οποίας δεν προκύπτει από το (17 σχετικό) έγγραφο της Δ/σης Πολεοδομίας και Περιβάλλοντος της Ν.Α. Χ. ότι έχουν επέλθει αλλαγές μέσω κανονιστικών διατάξεων στις θεσμοθετημένες χρήσεις γης της εν λόγω περιοχής, όπως άλλωστε τούτο δηλώνεται και με την από 25.01.05 υπεύθυνη δήλωση του αιτούντος....», δεν προκύπτει, όμως, ότι για την έκδοση της απόφασης αυτής λήφθηκε υπόψη ότι η επίμαχη δραστηριότητα κατατάχθηκε με το νέο ν. 3010/2002 στην 9η Ομάδα Α΄ Κατηγορία Υποκατηγορία 2, ούτε η μεταβολή των δεδομένων που επήλθε στην περιοχή λόγω ιδίως της ένταξης στο πρόγραμμα NATURA 2000 πλησιόχωρης προς τις επίμαχες εγκαταστάσεις έκτασης και της έντονης ανοικοδόμησης κατά τα τελευταία έτη και κατ' ακολουθίαν δεν εξετάστηκε η επίδραση των μεταβολών αυτών στις επιπτώσεις για το περιβάλλον από τη λειτουργία των επίμαχων εγκαταστάσεων. Συνεπώς, η κρινόμενη αίτηση πρέπει να γίνει δεκτή, κατά τον αντίστοιχο βάσιμο λόγο αυτής, να απορριφθεί η παρέμβαση και να ακυρωθούν οι προσβαλλόμενες πράξεις.

Σχόλιο

1. Σύμφωνα με τη συνταγματική επιταγή του άρθρου 24 παρ. 1 Συντ.. τις Καταστατικές Συνθήκες της Ευρωπαϊκής Ένωσης (άρθρο 130P της Συνθήκης του Μάαστριχτ και ήδη άρθρο και 174 της Συνθήκης του Άμστερνταμ) και την ισχύουσα περιβαλλοντική νομοθεσία (ν. 1650/1986, όπως τροποποιήθηκε με το ν. 3010/2002 και ΚΥΑ που έχουν εκδοθεί για την εφαρμογή του, αλλά και σε συμμόρφωση προς τις οδηγίες 84/360/ΕΟΚ, 85/337/ΕΟΚ, 97/11/Ε.Ε και 96/61/ΕΕ), όπως έχουν ερμηνευθεί από

το Δικαστήριο, με τη διαδικασία περιβαλλοντικής αδειοδότησης τα αρμόδια όργανα της Διοίκησης αφενός εκτιμούν εκ των προτέρων τις συνέπειες που αναμένεται να έχουν για το περιβάλλον σχεδιαζόμενα έργα ή δραστηριότητες και αφετέρου κρίνουν αν είναι δυνατή και υπό ποιους όρους επιτρεπτή η πραγματοποίησή τους, ώστε να μην παραβιάζεται η αρχή της βιώσιμης ανάπτυξης.

2. Η υπόψη διοικητική διαδικασία απολήγει στην έκδοση της πράξης έγκρισης περιβαλλοντικών όρων, κατά τον ακυρωτικό έλεγχο της οποίας εξετάζεται σύμφωνα με την πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, μεταξύ άλλων, αν το περιεχόμενο της σχετικής μελέτης περιβαλλοντικών επιπτώσεων που κατά πάγια νομολογία αποτελεί το βασικό μέσο εφαρμογής των περιβαλλοντικών αρχών της πρόληψης και της προφύλαξης ανταποκρίνεται στις απαιτούμενες προδιαγραφές. Οι τελευταίες τάσσονται, προκειμένου να γίνονται εφικτές η διακρίβωση και η αξιολόγηση των περιβαλλοντικών συνεπειών του έργου και της νόμιμης πραγματοποίησής του, η στάθμιση ανάμεσα στις πιθανές δυσμενείς περιβαλλοντικές επιπτώσεις και στο όφελος από την κατασκευή και λειτουργία του έργου και η διαμόρφωση της κρίσης για τη σχέση αναλογίας που πρέπει να υπάρχει ανάμεσα στην τυχόν επαπειλούμενη βλάβη και το προσδοκώμενο όφελος.

3. Με την εξεταζόμενη απόφαση διευκρινίζονται οι προϋποθέσεις, υπό τις οποίες η έγκριση περιβαλλοντικών όρων για ήδη αδειοδοτημένο περιβαλλοντικά έργο δεν υπόκειται σε απλή ανανέωση ή αναθεώρηση, αλλά επιβάλλεται η έκδοση νέας πράξης μετά από «επικαιροποίηση» όλων των στοιχείων του φακέλλου αδειοδότησης και με βάση νέα μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων.

Ειδικότερα, το Δικαστήριο ερμηνεύοντας τη διάταξη που προβλέπει την αναθεώρηση ή την ανανέωση της π.ε.π.ο. (άρθρο 7 παρ. 4 του ν. 1650/1986, όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 2 του ν. 3010/2002) και οριοθετώντας το ρυθμιστικό

πεδίο της, αποφάνθηκε ότι μετά την παρέλευση του χρονικού διαστήματος ισχύος της και εφόσον επήλθε σημαντική δυσμενής διαφοροποίηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων του έργου, επιβάλλεται η μεταρρύθμιση των όρων που τέθηκαν για την πραγματοποίησή του. Στην περίπτωση αυτή, όπως άλλωστε και στην περίπτωση που από την «εκπνοή» των περιβαλλοντικών όρων έχει παρέλθει μεγάλο χρονικό διάστημα, δεν χορηγείται απλή παράταση ή ανανέωση τους, αλλά εκδίδεται νέα

έγκριση περιβαλλοντικών όρων μετά από τήρηση ολόκληρης της σχετικής διαδικασίας, στο πλαίσιο της οποίας πρέπει να συντάσσεται και υποβάλλεται νέα μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων.

4. Το Δικαστήριο ανέδειξε εν προκειμένω ως βασικό κριτήριο για την αξιολόγηση της διαφοροποίησης των επιπτώσεων του έργου στο περιβάλλον και της ανάγκης για έκδοση νέας έγκρισης περιβαλλοντικών όρων, τις επελθούσες ουσιώδεις μεταβολές τόσο στην κατηγοριοποίηση και τη λειτουργία όσο και στην περιοχή του έργου. Αν δεν υπάρχουν τέτοιες μεταβολές -ζήτημα που πρέπει να εξετάζεται προφανώς από τη Διοίκηση- είναι επιτρεπτή η απλή αναθεώρηση της π.ε.π.ο. ενόψει της επικείμενης λήξης της ή μέσα σε εύλογο χρόνο από αυτή.

5. Τόσο η επανακατάταξη του έργου σε νέα κατηγορία μετά θέσπιση του ν. 3010/22002 όσο και οι διαφοροποιήσεις στην περιβαλλοντική φυσιογνωμία της περιοχής, όπου βρίσκεται το γήπεδο εγκατάστασης του, για τις οποίες μεσολάβησαν κανονιστικές ρυθμίσεις, επιγενόμενες της αρχικής έγκρισης περιβαλλοντικών όρων, επιβάλλουν την εκπόνηση νέας μελέτης περιβαλλοντικών επιπτώσεων. Επομένως, στην περίπτωση που έχει λήξει η έγκριση περιβαλλοντικών όρων έργου, το οποίο -όπως συνέβη στην κριθείσα υπόθεση- μετά την αρχική αδειοδότησή του αντιμετωπίζεται ως υπαγόμενο σε διαφορετική κατηγορία έργων και δραστηριοτήτων και πραγματοποιείται σε περιοχή που εντάχθηκε στο δίκτυο Natura 2000, δεν αρκεί η απλή αναθεώρηση/ανανέωση της π.ε.π.ο. Οι αρχές της πρόληψης και της προφύλαξης μόνο με την εκπόνηση νέας επικαιροποιημένης ΜΠΕ είναι δυνατόν να τηρηθούν στο πλαίσιο της νέας διαδικασίας περιβαλλοντικής αδειοδότησης, ώστε να εξασφαλίζεται η βιώσιμη ανάπτυξη, στην οποία απέβλεψαν ο συντακτικός και ο κοινοτικός νομοθέτης.

Μαρία Φλώρου

Δικηγόρος

Νόμος και Φύση

Αστική μη κερδοσκοπική εταιρεία για το περιβάλλον και την αειφόρο ανάπτυξη
<https://nomosphysics.org.gr>
